

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ,
ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ,

Νεωτέρᾳ τινὶ Μεθόδῳ συνταχθέντα
εἰς τὴν Ἰταλικὴν Διάλεκτον

ΥΠΟ

ΦΡΑΓΓΙΣΚΟΥ ΣΟΑΤΙΟΥ

ΚΛΗΡ. ΚΑΝΟΝΙΚ. ΣΟΜ.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ.

Μεταφρασθέντα μεν
Εἰς τὴν ἡμετέραν Διάλεκτον παρὰ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΙΕΡΟΔΙΑΚΟΝΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΑ ΤΟΥ ΜΗΛΙΩΤΟΥ

Εἰς ᾗσιν τῶν αὐτῶν Μαθητῶν.

Νυν δὲ πρῶτον τυπωθῆναι χάριν τῶν Φιλολόγων,
συνδρομῇ φιλοτίμων Ἐλλήνων, ὧν τὰ ὀνόματα
καταγράφονται ἐν τῇ Δ'. Τόμῳ.

Ἐπιστάς Σπυρίδωρος Βλαπτήρ

ΕΝΕΤΗΣΙΝ. 1804.

Παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ὅξ Ἰωαννίνων.

Con regia approvazione.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΤΗΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Περὶ Ἀποδείξεως τῆς Ἀληθείας

Η

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τ Η Σ

Λ Ο Γ Ι Κ Η Σ.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ ΤΟΥ ΠΡΟΒΑΛΛΕΙΝ
ΚΑΙ ΑΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙΝ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑΝ.

Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η.

Καθώς ἄπὸ τῆς ποικίλης σύζυξιν τῶν ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν προκύπτει αἱ κρίσεις, καὶ ἄπὸ τῆς εἰσῶσιν τῶν χηματίζονται τὰ ὁνομήματα, διὰ τῶν ὁποίων ἀνακαλύπτεται ἡ ἀλήθεια, ἔτι καὶ ἄπὸ τῆς ἁπλοῦς σύζυξιν τῶν λέξεων, ὅτε εἶναι τὰ συνειδήσερα σημαίᾳ, δι' ὧν ἐξηγῶνται αἱ ἰδέαι καὶ ἐννοιαί, προκύπτει αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἀναφαίνονται τὰς κρίσεις· καὶ ἄπὸ τῆς εἰσῶσιν τῶν συνειδητῶν αἱ ἐπιχειρήσεις, ὅτε ἀναφαίνονται τὰ ὁνομήματα, καὶ χρησιμῶς εἰς τὸ νὰ φανερώσωμεν καὶ νὰ ἀποδείξωμεν εἰς τὰς ἄλλας τῆς ἀλήθειαν, ὅτε ἡμεῖς διήκαμεν.

Λοιπὸν μέλλοντας νὰ ἀγαθῶς εἰς τὴν παρῶσαν πραγματείαν περὶ τῶν ὁρίων, καθ' ὅσον πρέπει νὰ προβάλλεται καὶ νὰ ἀποδείχεται ἡ ἀλήθεια, ἡ τάξις τῶν πραγμάτων καθ' αὐτὴν ἀπαιτεῖ νὰ ἐκθέσωμεν πρῶτον ὅλα ἐκεῖνα, ὅτε ἀνήκουν εἰς τὰς λέξεις, ε-

πειτα· ἐκεῖνα, ὅπῃ ὑπεβλέπεν εἰς τὰς προτάσεις, καὶ ἐπομνύως ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀπαιτῶνται εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ἔχῃ γὰρ ὑποδειχθῇ ὁρθῶς καὶ διμεθόδως δι' αὐτῶν ἡ ἀλήθεια.

Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἀκολουθεῖ γὰρ πίπτειν οἱ ἀνθρώποι εἰς σφάλματα, ἢ ἔχῃ τι δεῦν κάμνεν τελείως, ἢ ἔχῃ τι κάμνεν κακῶς χῆσιν τῷ λογικῷ, καὶ γὰρ κάμνεν κείσεις καὶ ἁγνοήματα ψευδῇ, τὰ ὅποια ἔπειτα παχίζεν γὰρ τὰ ἁφροντάδεν με ψευδῇ ἐπιχειρήματα (τὸ ὅποιον δεῦν τὸ κάμνεν τὸσον ἔχῃ γὰρ ἀπατήσεν ἄλλως, ὅσον ἔχῃ τι εἶναι οἱ ἴδιοι ἡπατημένοι), ἀναγκαιοτάτον εἶναι γὰρ ἰδεῖν ποῖα πράγματα συντρέχεν κυρίως εἰς τὸ γὰρ κάμνεν τὰ ἐπιχειρήματα ψευδῇ, καὶ ἔχῃ γὰρ ὑποφύγαιμιν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι τὸν κίνδυνον τῷ γὰρ πίπτωμεν εἰς αὐτὰ, τὸ ὅποιον ἠμπορεῖσε γὰρ εἶναι δείγμα ἀμαθείας, ἢ κακοηθείας, καὶ ἔχῃ γὰρ μὲν μᾶς ἀπατῶν ἄλλοι με αὐτὰ, καὶ μᾶς ρίπτειν εἰς σφάλματα.

Ὅχι ὀλιγώτερον ἀναγκαῖον εἶναι, ὅποταν κινῆται φιλονεικία, ἢ ἀντιλογία πρὸς τῆς ἀληθείας τῆς πραγμαμάτων, γὰρ ἰξόρρη τινὰς με τι ἔσῳπον παρέπει γὰρ φερθῇ ἔχῃ γὰρ φανερωθῇ καθαρώς ἡ ἀλήθεια, μάλιστα ἐπειδὴ βλέπομεν καθημερινῶς, ὅτι δι' ἑλλειψιν τῆς ὁρθῆς τάξεως καὶ τῆς ἀρμοδιῶν καὶ βεβαίων ἀρχῶν, αἱ ἔχῃ ἔλξεις καταντῶν αἱ πρὸς ὁρότεραι εἰς μίαν ματαίαν καὶ ἐριστικῶς κραυγῇ, ἡ ὅποια ἀντὶ γὰρ ἐγγάλη τῷ ἀλήθειαν εἰς τὸ φῶς, τῷ μακρύνει, καὶ τῷ σκεπάζει πρὸς ὁρότερον.

Τελουταῖον ἐπειδὴ εἰς τὸ γὰρ φανερώσῃ τινὰς καλῶς τῷ ἀλήθειαν συμβάλλει πολλὰ γὰρ ἐκλέξῃ τῷ ἀρμοδιωτέραν μέθοδον, καὶ αἱ μέθοδοι, ὅπῃ συνηθίζεν κοινῶς γὰρ μεταχειρίζονται οἱ συγγραφεῖς, εἶναι δύο, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡ μία ὀνομάζεται ἀναλυτικῇ, καὶ ἡ ἄλλη συνθετικῇ, ἀναγκαῖον εἶναι γὰρ ἰδεῖν καὶ μέρος τῆς κανόνας αὐτῶν καὶ τῆς δύο, καὶ ποῖα ἀπὸ τὰς δύο φαίνεται προτιμότερα.

Τ Μ Η Μ Α Α'.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.

Αί εἶναι καὶ ἰδέαι, ὅπερ σρέφονται μέσα εἰς τὸν ἑαῖν μας, καὶ εἶναι τὸ ὑποκείμενον τῶ νοήσεών μας, δὲν ἡμπορῶν νὰ γνωριδῶν εἰς ἄλλας, ἀνίσως δὲν δηλωδῶν μὲ κάποια σημεία.

Λοιπὸν αὐτὰ τὰ σημεία εἶναι δύο λογιῶν· ἕνα τὶ ἄλλα φηρῶνται ὑπὸ τῶ ἰδίου φύσιν, καὶ ὀνομάζονται φυσικά, καὶ ἄλλα ὑπὸ τῶ τεχνίῳ ἐκείνῃ, ὅπερ τὰ μεταχειρίζεται, καὶ λέγονται τεχνητά.

Σημεῖα φυσικά εἶναι ὅλα ἐκεῖνα τὰ κινήματα, καὶ τὰ ἐξωπερικά σημεία, ὅπερ οἰκοδῶν σωηθίζῶν νὰ σωβοφῶν τὰς διαφόρους καταστάσεις, καὶ τὰς ἐσωτερικάς διαθέσεις τῆς φύχης· καθῶς αἱ κραυγαὶ, καὶ οἱ κινάσναγμοὶ εἰς τὴν αλγιδόνα (πόνον)· ὁ γέλως, καὶ ἡ ὀρχησις εἰς τῶ χαρὰν· ἡ ἐρωθεῖασις εἰς τὴν αἰχυνῶν· ὁ φόμος καὶ ἡ ὠχρίασις εἰς τὸν φόβον.

Αὐτὰ φανερόνονται ἀμέσως οἰκοδῶν εἰς τὰ βρέφη, καὶ αὐτὰ τὰ ἀρτιγῆν, καὶ εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ ζῶα· καὶ μάλιστα ἡ κραυγή, ὅπερ σωδοδῶν τὸν πόνον, ὁ φόμος, καὶ τὸ σκίρημα.

Ὅμως αὐτὰ τὰ ἰδῶ φυσικά σημεία ἡμπορῶν νὰ φῶν τεχνητά, ὅποταν ἐκεῖνος, ὅπερ τὰ μεταχειρίζεται δὲν τὰ κάμνῃ ὑπὸ καθαρόν μηχανικὸν ὑποτέλεσμα τῆς φύσεως, ἀλλὰ μὲ σκέψιν καὶ εἰδησιν, τὸτ' εἶναι ἐπὶ ταυτῶ.

Τὸ σωηθίζῃ ἄλληθινὰ νὰ ἀπολεθῇ κοινῶς εἰς ὅλα τὰ βρέφη· ἕνα τὶ αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχίῳ κράζῶν καὶ κλαίῶν ἡναγκασμῶν· μόνον ὑπὸ τὴν βίαν τῶ πόνου, χωρὶς νὰ σοχάζωνται ἕνα νὰ δηλώτῃν τίποτε μὲ αὐτὰ τὰ σημεία· μάλιστα χωρὶς νὰ ἰξῶν, ἀν ἡμπορῇ νὰ δηλωθῇ τίποτε δι' αὐτῶ. Μετὰ ταῦτα ὁμως βλέπωντας, ὅτι μὲ τὸ μέσον τῶν τῶ σημείων λαμβανῶν

(εἰς τὸ πάθος των) τὴν βοήθειαν τῆς ἄλλων, ἢ συννοια τῶ πόνου, τῆς σημείων, καὶ τῆς βοηθείας, ὅπως ἔλαβον, συνδέονται εἰς αὐτὰ, εἰς τρόπον ὅπῃ καὶ τῶ τύχη καὶ ἀνανεωθῇ ὁ πόθος, καὶ καὶ ἀναγελέσθαι εἰς τὴν μνήμην των μετὰ τὸ μέσον τῆς σημείων, τῶ των τὴν φθαρμένην, ὅπως ἔλαβον, ἀρχίζον καὶ τὰ μεταχειρίζονται, ὅπως καὶ φθασήσων μετὰ αὐτὰ τὸν πόνον τῶ, καὶ καὶ λαβὼν τὴν ἀπαιτημένην φθαρμένην. Λοιπὸν εἰς τὴν πρώτῃ πτυχῇ εἶναι φυσικὰ, καὶ εἰς τὴν δευτέραν γίνονται τεχνητά.

Ἀνάμεσα εἰς τὰ τεχνητὰ σημεία, τὰ πρώτα εἶναι τὰ χήματα καὶ αἱ λέξεις, τῆς ὁποίων τὰ πρώτα εἶναι κοινὰ ἐν μέρει καὶ εἰς κάποια ζῶα, τὰ δευτέρα ὅμως εἶναι ἰδιαιτάτα εἰς τὸν ἄνθρωπον. ὅπως τὴν ἀληθείαν βλέπομεν, ὅτι πολλὰ ζῶα, ὅταν ἐπιθυμῶν θερμῶς κάποιον φάρμακον, παχίζον μετὰ διαφορὰς κραυγὰς καὶ χήματα ὅπως καὶ φθασήσων τὴν ἐπιθυμίαν των, δευτὴρ ἐφάνηκεν ὅμως ἀκόμη ἕως τώρα κάποιον καὶ ἔχει τὴν δύναμιν τῶ ὁμιλεῖν.

Ἀγαθὰ οἱ ψιττακοὶ (παπαγάλαι), αἱ κίτσαι, τὰ κανάρια, καὶ ἄλλα προφέρων μηχανικῶς κάποιας λέξεις, ὅπως ἀκούον ἀπὸ τῶς ἀνθρώπων, μὴ ὅλον τὸ δευτὴρ ἡμποροῦμεν καὶ εἰπεῖν, πῶς καὶ αὐτὰ ὁμιλῶν. ὅπως τὴν τὸ ὁμιλεῖν κυρίως συνίσταται εἰς τὸ καὶ μεταχειρίζεται τινὰς τὰς λέξεις μετὰ σκοπὸν ὅπως καὶ δηλώσῃ εἰς ἄλλας τὰς ιδέας, ὅπως εἶναι συνδεδεμέναι μετὰ αὐταῖς, τὸ ὁποῖον βεβαιότατα δευτὴρ τὸ κάμνον τὰ εἰρημνῆα ζῶα. ἐπεὶ δὲ αὐτὰ εἰς τὰς λέξεις, ὅπως προφέρων, δευτὴρ συνδέον κάμνῃαν ιδέαν.

Ἐπεὶ δὲ λοιπὸν αἱ λέξεις εἶναι εἰς ἕνα ξεχωριστὸν δῶρον τῆς ἀνθρώπων, καὶ αὐταὶ εἶναι τὰ μέσα, ὅπως κυρίως μεταχειριζόμεθα εἰς τὸ καὶ προβάλωμεν, καὶ καὶ ἀπαδείχτωμεν τὴν ἀλήθειαν, ἀναγκαῖον εἶναι καὶ κάμωμεν κάποιας ἐξετάσεις ἐπάνω εἰς αὐταῖς, καὶ καὶ ἰδεῖμεν αἱ ποῖα εἶναι τὰ διαφορὰ εἶδη τῶ. β. ποῖα εἶδη εἶναι ἀναγκαῖότερα εἰς τὴν δήλωσιν τῆς ἐννοήμα-

των τῆς ψυχῆς. γ'. ποία εἶναι ἡ ἀρχήτης. δ'. με
ποία μῖσα ἠύξησαν τὸσον, καὶ ἐπολυπλασιάδησαν. ε'.
ποίας μετρίχηματισμὸς ἔλαβαν εἰς διαφόρους γλώσσας,
τὸσον εἰς τὴν κλίσιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν θέσιν, καὶ δια-
τὶ τὸτο. σ'. πόσον ὄφελος προέρχεται ἀπὸ αὐτὰς δια-
τὴν τελειοποίησιν τῶ ἀνθρωπίνου νοός, καὶ τὴν αὖξη-
σιν τῆς γνώσεώς τε. ζ'. τὰς διασολὰς, ὅπῃ κάμνουν
εἰς αὐτάς. η'. ὅποιαν χρῆσιν τῆς λέξεων πρέπει νὰ
κάμνωμεν εἰς ἑκάθεσιν καὶ ἀποδείξιν τῆς ἀληθείας, καὶ
ποίας καταχρήσεις νὰ ἀποφύγωμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περί τῶ διαφόρων εἰδῶν τῶ λέξεων.

Τὰ εἶδη τῶ λέξεων, καὶ τὴν διαίρεσιν τῶ Γραμματικῶν, εἶναι ὅκτω, Ἀρθρον, Ὄνομα, Ἀντωνυμία, Ῥῆμα, Μετοχή, Προθέσις, Ἐπίρρημα, καὶ Συνδεσμος, τὰ ὅποια συνηθίζεν νὰ τὰ ὀνομάζεν μέρη τῶ λόγου, ἐπεὶδὴ ἀλλήθινά ἀπὸ αὐτὰ συντίθεται ὁ λόγος.

Τὸ Ὄνομα τὸ διαίρεθ' εἰς ὕσιασικόν, καὶ ὀπίθετον. Οὐσιασικόν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ σημαίνει ὕσιαν, καθὼς γλῶ, θάλασσαν, ὕδωρ, πῦρ· καὶ ὀπίθετον ἐκεῖνο, ὅπῃ προσδέτεται εἰς τὸ ὕσιασικόν ὥστε νὰ δηλώσῃ τὰς ποιότητας, ἢ τὰς προσδιορισμὰς τῶ ὕσιων, καθὼς ἄσπρον, μαῦρον, μακρὰ, πλατὺ, τέτο, ἐκεῖνο.

Ἀντωνυμίας ὀνομάζεν ἐκεῖνας τὰς λέξεις, ὅπῃ παραλαμβάνονται ἀντὶ ὀνομάτων, καθὼς ἐγώ, σὺ, ἐκεῖνος, ἔτος, αὕτη, καὶ τὰ παρόμοια.

Τὰ Ῥήματα ἄλλα σημαίνειν μόνον τὴν κατάφασιν καὶ ὑπαρξιν τινὸς πράγματος, καθὼς ὑπάρχω, εἰμί· καὶ ἄλλα περιέχον μαζὶ μὲ τὴν κατάφασιν, καὶ σημασίαν τινὸς ποιότητος, οἷον ἀγαπῶ, ὅπῃ θέλει νὰ εἰπῇ ἔχω ἀγάπην, ἢ εἰμί ἀγαπῶν· ζῶ, ὅπῃ θέλει νὰ εἰπῇ ἔχω ζωὴν.

Αἱ Μετοχαὶ εἶναι ἐπίθετα παρηγγελία ἀπὸ τὰ ῥήματα, ἀπὸ τὰ ὅποια κρατῶν μίαν σημασίαν χρόνον, καθὼς ἀγαπῶν, ὅπῃ σημαίνει χρόνον ἐνεσῶτα, ἀγαπήσας, ὅπῃ σημαίνει ἀπερασμῶν, ἀγαπήσων, ὅπῃ δηλοῖ χρόνον μέλλοντα.

Αἱ Προθέσεις χρησιμῶν εἰς τὸ νὰ δηλώσῃν διαφορὰς ἀναφορὰς πραγμάτων καὶ τόπων, οἷον σὺν, ὅπῃ σημαίνει συντροφίαν, ἐνώσιν· ἐπὶ, ὅπῃ σημαίνει ἀνω· καὶ, ὅπῃ σημαίνει κάτω, κτ.

Τὰ Ἐπιρρήματα εἶναι λέξεις, ὅτε σημαίνουν κάποιον προσδιορισμὸν, ἢ ῥόπον τῆς σημασίας τῶν ρημάτων· ὅτιον καλῶς, ταχέως, σήμερον, αὐριον, ἀπαξ, λίαν, ἄγαν, κτ. καὶ εἶναι κατὰ τινα ῥόπον, ἰσοδυναμοῦντες ποσότητες, ἢ ὀνόματα· ὅτε τὸ, γράφει καλῶς, ἢ ταχέως, δὲν σημαίνει ἄλλο, ὡς ὅτι γράφει γράμματα καλά, ἢ μὲ ταχύτητα, ἢ ὅτε τάχως. τῷ, ὧδε, ἢ ἐκεῖ, δὲν δηλοῦν ἄλλο, ὡς εἰς τῶτον, ἢ ἐκείνον τὸν τόπον, κτ. Ἀπὸ τὰ ὅποια μερικὰ σημαίνουν καὶ ὁμοειδέσιν, ἢ πάθος ψυχῆς, καθὼς ἄχ, φεῦ, ἰὲ, βαβαί, κτλ. τὰ ὅποια ὅλαι αἱ ὀρωπαῖαι γλῶσσαι τὰ κάμνουν ξεχωριστὸν μέρος λόγου.

Οἱ Σύνδεσμοι εἶναι φωναί, ὅτε τῶν ὁποίων συνδέονται ὅμῃ πολλαὶ λέξεις, ἢ λόγοι, τὰ ἔστιν ἐννοεῖται· καθὼς, σὺ μὲν ὤρεπατεῖς, ἐγὼ δὲ κάθημαι. Θέλω καὶ σαλαγμὸν τύχης, καὶ πύθον φρενῶν, κτ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ποῖα εἶδη λέξεων εἶναι ἀναγκαιότερα εἰς
 δήλωσιν τῆς νοήσεως τῆς ψυχῆς.

Αἱ συγκαταθέσεις, εἴτ' ἐν κείσιν τῆς ψυχῆς συνίστανται ὅλαι, καθὼς εἴπαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μῆρος, (Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Β'. §. Α'.) εἰς τὸ καταφάσκειν, ἢ ἀποφάσκειν, ὅτ' ἐκείνη καὶ ἐαυτὴς, ὅτι δύο ἰδέαι καὶ ἐννοίαι συμφωνεῖν, ἢ διαφορεῖν πρὸς ἀλλήλας.

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἰδέας, ἢ ἐννοίας ἄλλαι κατασκευάζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κείνη ὑποκείμενον φυσικόν, ἢ ἡθικόν, καὶ ἄλλαι κείνην ποιότητα, ἢ ὅποια καταφάσκειται εἰς αὐτὸ, ἢ ἀποφάσκειται ἀπὸ αὐτοῦ. καθὼς ἡ θάλασσα εἶναι ἀλμυρά· ἢ γῆ δὲ εἶναι ἀκίνητος· ἢ ὁποῖα εἶναι ἐπαινετὴ· ἢ ἀργία δὲ εἶναι ὠφέλιμος.

Λοιπὸν τὰ ὑποκείμενα τὸσον φυσικά, καθὼς θάλασσα καὶ γῆ, ὅσον καὶ ἡθικά, καθὼς ὁποῖα καὶ ἀργία, δηλοῦνται πάντες μὲν τὰ ὀνόματα ἐκεῖνα, ὅτ' ὀνομαζόνται ἔσθια· καὶ αἱ ποιότητες, καθὼς ἀλμυρά, ἀκίνητος, ἐπαινετὴ, ὠφέλιμος, μὲν τὰ ἐπίθετα.

Θέλωντας λοιπὸν νὰ δηλοποιήσωμεν εἰς ἄλλας τὰς κείσεις μας, εἶναι ἀναγκαῖα α'. τὰ ἔσθια ὀνόματα, ὅτ' ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, καὶ τὰ ὅποια εἴρονται αἱ κείσεις. β'. τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια δηλοῦν τὰς ποιότητας, ὅτ' ἐκ αὐτὰς καταφάσκονται εἰς τὰ ὑποκείμενα, ἢ ἀποφάσκονται ἀπὸ αὐτῶν. γ'. εἷς κάποιος σιωδῆσμος, ἢ εἷς κάποιον σημεῖον, ὅτ' ἐν τῷ σιωδῇ τῷ κατάφασιν, ἢ νὰ δείχνῃ ἀπόφασιν, καθὼς τὸ εἶναι, καὶ τὸ εἶ, ἢ τὸ δὲν.

Καὶ ἐπειδὴ ὅλοι οἱ λόγοι μας δὲν σιωδῶνται εἰς ἄλλο, καὶ εἰς τῷ δηλοποιήσιν τῶν διαφορῶν κείσεων.

σειων, ὅπῃ κάμνομεν ἐπάνω εἰς τὰ πράγματα, εἶναι φανερόν, ὅτι ἀναγκαιότερα μέρη τῶ λόγου εἶναι τὰ ὑσιαστικά ὀνόματα, τὰ ἐπιδέτα, καὶ τὰ δύο σημεῖα τὸ εὐα τῆς κατεφάσεως, καὶ τὸ ἄλλο τῆς ἀποφάσεως.

Μάλιστα ἐγὼ νομίζω, ὅτι μία γλῶσσα ἤμπορεσε νὰ σύγκηται ἀπὸ αὐτὰ μόνον τὰ μέρη τῶ λόγου, καὶ νὰ εἶναι μὲ ὅλον τὸτο ἱκανὴ νὰ φραδαίη ἐντελέσεται τὰ ρήματα τῆς ψυχῆς.

Διὰ τί, αὐθωρήσωμεν προσεκτικῶς τὰ ἐπιλοιπα μέρη τῶ λόγου, θέλουμε ἰδῆν, ὅτι ὅλα ἤμπορεσαν νὰ ἀναπληρωθῶν ἱκανῶς μὲ μόνα τὰ ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ρῆμα.

Αἱ ἀντωνυμίαι, φραδείγματος χάριν, κοινὰ ὅπῃ εἶναι ἐκ φύσεως ἐπιδέτα, ἤμπορεσαν καὶ αὐταὶ νὰ ἀναπληρωθῶν δικολώτατα μὲ τὴν ἐπανάληψιν τῶ ὀνομάτων, αὐτὶ τῶ ὁποίων λαμβάνονται. Διὰ τί τὸ, Ῥώμυλος ἔκτισε τὴν Ῥώμην, ὁ ἴδιος Ῥώμυλος ἔδωκε τὴς πρῶτης νόμους εἰς τὴν Ῥώμην, δεῦν εἶναι σαφεῖς, καθὼς καὶ τὸ, Ῥώμυλος ἔκτισε τὴν Ῥώμην, αὐτὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τὴς πρῶτης νόμους;

Τὰ ρήματα πάλιν φραδέχων ὅλα τὸ ὑπαρκτικὸν εἶναι, καὶ εὐα ἐπιδέτον, ὥστε τὸ ζῶ, καθὼς εἶπαμεν ἀνωτέρω, δεῦν σημαίνει ἄλλο, φραδὸς ὅτι εἶμαι ζωνταῖος, ἢ ζῶν, καὶ τὸ ἐρῶ, ὅτι εἶμαι ἐραστής. Λοιπὸν τί ἐμποδίζει νὰ μεταχειρίζομεθα εἰς τὸπον ὅλων τῶ ἄλλων ρημάτων τὸ ὑπαρκτικὸν, καὶ τὸ φραδεχόμενον εἰς τὸ καθενὰ ἐπιδέτον;

Αἱ μετοχαὶ κοινὰ ὅπῃ εἶναι καὶ αὐταὶ φύσει ἐπιδέτα, ἤμπορεν καὶ νὰ φραλειφθῶν τελείως, αὐτεισάγωντας τὰ ρήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα φραδύγονται. Ἀνίσως φέρειπεν, αὐτὶ νὰ εἴπῃ τινὰς „ Αἰνείας φράγωντας ἀπὸ τὴν Τρωάδα, φραπερῶντας πολλὰ πελάγη, δοκιμάζωντας πολλὰς δυσυχίας, ἤλθε τέλος πάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ κατέστησεν εὐα νέον βασιλεῖον, εἴπῃ „ Αἰνείας ἐφυγὼν ἀπὸ τὴν Τρωάδα, φραπέρασε πολλὰ πελάγη, ἐδοκίμασε πολλὰς δυσυχίας,

καὶ

καὶ τέλος πάντων ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ κατέστη-
σεν αὐτὸν νέον βασιλεῖον, δὲν εἶναι καμμία ἀμφιβο-
λία, ὅτι ἡ σύννοια καὶ εἰς τὰ δύο εἶναι προδηλοῦται.

Αἱ χέσεις καὶ ἀναφοραὶ, ὅπερ εἶπαμην, ὅτι σημαί-
νουν αἱ προθέσεις, ἠμπορεῖσαν εἰς πολλὰ μέρη με-
τὰ γύρον λέξεων. ὀλίγοντι διεξοδικώτερον νὰ δηλω-
θῇ καὶ αὐταὶ μετὰ μόνον τὰ ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτι-
κόν, καὶ ἀντὶ τῆς Ὁρέσης ὠδοιπόρεῖ συὺ Πηλαδῆ, ἠμ-
πορεῖσε νὰ εἴπῃ τινὰς Ὁρέσης ὠδοιπόρεῖ, Πηλαδὸς ὡς
συνῆγορός τε. Χωρὶς τῆςτο ἡμεῖς ἰξάρομεν, ὅτι οἱ Ἑλ-
λῆνες πολλὰς προθέσεις τὰς ἀνεπλήρουν μετὰ κάποια
μόρια· τὸ, ὅς ἐρανῶ, φέρει εἰπεῖν, ἰσοδυναμεῖ παρ' αὐ-
τοῖς μετὰ τὸ ἐρανόθεν· τὸ, ἐν οἴκῳ, μετὰ τὸ, οἴκοι· τὸ,
εἰς Ἀθῶνας, μετὰ τὸ Ἀθῶνάζει. τὸ, ἐν Ἀθῶναις, με-
τὰ τὸ Ἀθῶνῃσι. Λοιπὸν αὖ ἐπνοῶσαν καὶ ἄλλα παρό-
μοια δὲ τὰς λοιπὰς προθέσεις, αἱ ὁποῖαι εἶναι διά-
κριτοι, ἢ γλῶσσαις ἠθέλουν εἶναι χωρὶς προθέσεις,
καὶ δὲν ἠθέλε λείπει μετὰ ὅλον τῆςτο νὰ εἶναι ὁμοίως
σαφής.

Τὰ ὀπρρήματα εἶπαμην πῶς εἶναι ἰσοδύναμα με-
τὰ ὀνόματα, καὶ μετὰ προθέσεις. Λοιπὸν λαμβάνοντας
αὐτὰ αὐτῶς τὰ ἰσοδύναμα ὀνόματα ἠμπορεῖσαν καὶ αὐ-
τὰ νὰ λείψουν· δὲ τὶ τὸ, γράφει καλὰ γράμματα,
καὶ γράφει μετὰ ταχύτητα, ἢ δὲ τὰς, εἶναι σαφέστα-
τα, καθὼς τὸ, γράφει καλῶς, καὶ γράφει ταχέως. Ὁ-
μοίως καὶ ἀντὶ τῆς ἀχ, ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ αἰδανόμαι
πόνον, ἢ ὅτι ἄλλο εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ προξενεῖ τὸν
ἀνάστυγμα μῆ.

Οἱ συνῆγομοι καὶ αὐτοὶ ἄλλοι εἶναι ὀπρρήματα,
ἐπεὶ, ἐπειδὴ, κτ. καὶ ἄλλοι προθέσεις μετὰ ὀνόματα,
καθὼς, δι' ὅτι, καὶ αὐτὸ τὸ ὅτι δὲν εἶναι ἄλλο, πα-
ρὰ ὅτι ἐλλειπτικόν τῆς δὲ, ἢ καὶ, καὶ λοιπὸν δὲ τὰς
τοιῆτας λέγομεν ἐκεῖνο, ὅπερ εἶπαμην περὶ ὀπρρήμα-
των καὶ προθέσεων. Ὅσον δὲ τὰς ἄλλας ἠμπορεῖν καὶ
αὐτοὶ νὰ λείψουν, ὅταν δὲν κυνηγῶμεν ἀφραδείαν,
ἀλλὰ μόνον τὸ νὰ δηλώσωμεν ὡς ἔτυχε τὰ νοήματα
τῆς.

Κεφ. Β'. Ποῖαι ἀναγκαιότεραι. ΙΙ

τῆς ψυχῆς· ὅτε τὶ ποῖος ἤθελε μὲ κατηγορήσῃ αἰ-
σως ἐντὶ τὰ εἰπῶ, Σωκράτης καὶ Πλάτων φιλοσοφεῖ-
σι, εἰπῶ Σωκράτης φιλοσοφεῖ, Πλάτων φιλοσοφεῖ;
Ομοίως ἀντὶ τῶ ἀν' ἑλθῆς ἐσὺ, ἔρχομαι καὶ ἐγώ, εἰ-
πῶ· ἔρχεσαι ἐσὺ, ἔρχομαι ἐγώ, κτ;

Καὶ οὕτως λοιπὸν ἀπὸ τῶ εἰρημνύα μέρη τῶ λόγου δεῦ
ἡμπορεῖ νὰ λεχθῇ πόσον ἀναγκαῖον, ὅσον εἶναι τὰ
ὀνόματα, καὶ τὸ ὑπαρκτικόν. Μ' ὅλον τὸ δεῦ πρέπει
νὰ ἀρνηθῇ μὲν πάλιν, ὅτι αὐτὰ δεῦ εἶναι χρησιμώτα-
τα εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὸν λόγον πλέον καθαρόν, πλέον
συλόμοιον, καὶ πλέον ποικίλον, ὅτε τὸ ὅποῖον τὸ δεῦ καὶ
ἐπενόηθησαν ὀρθῶς εἰς κάθε γλῶσσαν· ὥστε τὰ ἀ-
ναγκαιότερα εἶδη τῶ λέξεων εἰς δήλωσιν τῶ νοημάτων
τῆς ψυχῆς εἶναι τὰ ὀνόματα, τὸ ὑπαρκτικόν, καὶ τὸ
ἀρνητικόν μόριον εἰ, ἢ δεῦ, εἰς τὴν πωρενὴν γλῶσ-
σαν μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ ἀρχῆς ἑ ἀρέσεως τῆς λέξεων.

Πολλοὶ ἐσοχάθησαν, ὅτι ἡ εὐρέσις τῆς γλώσσων εἶναι πόσον δύσκολον πρᾶγμα, ὅπῃ τὴν ἐνόμισαν ἀνωτέραν τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, καὶ κείναν, ὅτι καὶ οἱ ἀνθρώποι ἠθέλουν εἶναι χωρὶς γλώττων καὶ αὐτοὶ, καθὼς τὰ λοιπὰ ζῶα, ἀνίστως δυν. τὴν ἐπέπνεον ὁ Θεὸς ἀμέσως εἰς τὸν πρῶτον ἀνθρώπον, πίπτωντας μὲν ταῦτα εἰς συζητήσεις, ἀπὸ πρῶτη γλώσσα τῷ κοσμοῦ ἐτάθη ἡ ἐβραϊκὴ, ἡ ἄλλη καμμία.

Εγὼ ὁμως δυν. κείνω εὐλογον νὰ κάμω αὐτὴν τὴν αἰμίαν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος νὰ τὸ νομίσω μετὶ τῶν ὁλοτῶν ἀνεπιτήδειον. Δὲ νὰ κάμῃ ἀφ' ἐαυτῆς τὰ μίαν γλώσσαν, Δὲ τῆς ὁποίας νὰ ἐξηγῇ τὰς ιδέας τῶν καὶ ἀφ' ἧς ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς τὸν ἀνθρώπον τὴν δύναμιν τῷ νὰ τῶν κάμῃ μόνος τε, δυν. ἰξόρω Δὲ τί πρέπει νὰ ὑποθέσω, ὅτι αὐτὸς ἐνόμισεν ἔπειτα ἀναγκαῖον νὰ τῷ ἐμφυσήσῃ (Δὲ νὰ εἰπῶ ἐτζι) μίαν ὁποιοῦνδήποτε.

Ἀληθινὰ ἀν. θεωρήσω τὰς θείας Γραφὰς, μοι φαίνεται νὰ βλέπω καθαρά, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀδὰμ τὴν δύναμιν τῷ νὰ κάμῃ τὴν ὀνοματοθεσίαν τῆς πραγμάτων. ἔφησεν ὁμως τὴν φροντίδα εἰς ἐκείνον τὸν ἴδιον νὰ θεσπῇ τὰ ὀνόματα. „ καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς ἀπὸ τῆς γῆς (λέγει „ ἡ Γένεσις Κεφ. Β'.) πάντα τὰ θηρία τῷ ἀρρεῖ καὶ „ πάντα τὰ πετεινὰ τῷ ἑρανῷ, καὶ ἡγάγη αὐτὰ πρὸς „ τὸν Ἀδὰμ ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν, ὃ ἐὰν „ ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχῶν ζῶσαν (ὁ ὅστις πᾶν „ ζῶν) τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματι „ τῷ πᾶσι τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τῷ „ ἑρανῷ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῷ ἀρρεῖ. „ τὸ ὅποιον φαί-

φαίνεται βεβαιότατα νὰ δείχῃ φανερά, ὅτι ὁ ἴδιος Ἀδάμ εἶναι ὁ ὀνομαπδέτης τῶν πραγμάτων.

Ἀλλὰ ὅποιαδήποτε καὶ αὐτὴ ἦεν ἡ πρώτη γλῶσσα, ὡς τῆς ὁποίας δὲν ἤμπορεῖ τις νὰ εἰπῇ θετικῶς τίποτος, μετὰ τὴν βαβυλωνικὴν σύγχυσιν, φαίνεται βεβαιότατα, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἀφ' ὧν διεσκορπίθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, διεφθάρησαν τότε, ὥστε πολλοὶ ἀπὸ αὐτῶν ἐβαρβαρώθησαν, καὶ ἐξηγειώθησαν εἰς ἕξοπον ὅπου ἔχασαν ὄχι μόνον τὴν χησιν τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ ἀκόμι καὶ καθε αἰδήσιν ἀνθρωπότητος· τελάχιστον εἰς τέτοιαν κατίσασιν μᾶς ζωραφίζεν οἱ παλαιοὶ ὑπομνηματογράφοι σχεδὸν ὅλα τὰ ἔθνη. Οἱ Γάλλοι, οἱ Γερμανοὶ, οἱ Βρετανοὶ ἕως καὶ εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Καίσαρος, ἐμίειζαν ἀκόμι αρκετὰ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἀρεσιότητός. Τέτοια ἦτον τὸν παλαιότερον καιρὸν ἡ κατίσασις τῆς Ἰταλίας, καὶ τῆς Ελλάδος, καὶ χεῖς νὰ ὑπάγων εἰς τὰς πολλὰ μακρυνὰς καιρὰς, καθύστερ ἐξόρει πόσα ἔθνη, μάλιστα πόρα εἰς τὰς ἐδικὰς μας ἡμέρας, δρέθησαν θαμνὺν ἀκόμι εἰς τὴν πρώτην βαρβαρότητα, εἰς τὰ βορείωτερα μέρη τῆς Ευρώπης, τῆς Ἀσίας, καὶ τῆς Ἀμερικῆς, καὶ εἰς τὰ μέσα, καὶ μεσημβρινὰ τῆς ἰδίας Ἀμερικῆς, καὶ Ἀφρικῆς.

Λοιπὸν τὰς πάντη διαφορὰς ἰδιωτισμῶν, ὅπως εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ ἔθνη ὁρίζονται, δὲν πρέπει βεβαιότατα νὰ πισθῇ τις πῶς τὰς ἐδιδάχθησαν ἀπὸ ἀλλήλων, μετὰ τὰς ὁποίας μήτε αὐτοὶ φαίνονται νὰ εἶχαν ποτε καμμίαν κοινωνίαν, μήτε ἡ γλῶσσά τις ἔχει καμμίαν ἀναλογίαν· μάλιστα αὐτὴ ἡ ἰδία ἀπειροκαλία καὶ ἀτέλεια αὐτῶν τῶν γλωσσῶν, ὥστε ἦεν ἀνάλογος μετὰ τὴν ἑλλειψιν τῶν γνώσεών τους, εἶναι οὕτως σημεῖον ἀποδηλότατον, ὅτι αἱ γλῶσσαι πάντες ἐπονεήθησαν ἀπὸ αὐτῶν τῶν ἰδίων, ὥστε τὰς ὁμιλῶν.

Μένει λοιπὸν νὰ ἰδῶμεν μόνον πῶς ἤμπορεσαν αὐτοὶ καθ' ἑαυτὰς οἱ ἄνθρωποι νὰ δημιουργήσεν μίαν γλῶσσαν· τὸ ὅποῖον ἐγὼ δὲν εὐχάζομαι νὰ εἶναι τὸσον βαρὺ καὶ δύσκολον, ὅσον ἐφώνησεν εἰς μερικούς.

Εἰρήνῃ

Εμφα με φαίνεται, ὅτι μόνον εἰς τὸ πρᾶγμα ἀπαιτεῖται εἰς τὸτο, καὶ εἶναι τὸ νὰ ζῇ οἱ γονεῖς πολὺν καιρὸν, μαζί με τὰ τέκνα τῆς· εἰς τὸ ὁποῖον ἡ φύσις ἡ ἰδία φαίνεται, ὅτι ὄχι μόνον ἐπαρακίνησεν, ἀλλὰ καὶ ἐβίωσε τῆς ἀνθρώπου.

Ἐπειδὴ τὰ ἑπίλοιπα ζῶα ὅλα με τὸ νὰ αὐξάνειν, καὶ λαμβάνειν ὀγλίγωρα τὴν τελειοποίησιν, ὅπῃ ἀπαιτεῖ ἡ φύσις των, αὐτοὺς ὅπῃ ἤθελαν αἰδανθῇ ἐν ἑαυτοῖς τὰς δυνάμεις, ὅπῃ ἀρκέειν εἰς τὴν σύστασίν των, εὐκολα ξεχωρίζουν ἀπὸ τῆς γονεῖς των, εἰς καιρὸν ὅπῃ τὰ βρέφη, ὅπῃ δὲν ἔφθασαν ἀκόμι τὸν τέταρτον, ἢ πέμπτον χρόνον τῆς ἡλικίας, μὴ βίας ἔχον ἀρκετὴν δύναμιν εἰς τὸ νὰ πορίζονται τὰ παρὰ τὸ ζῆν, μάλιστα ὁπόταν τὰ ὑποδέσμων εἰς τὸπαις ἀγέωργητες, καὶ ἀγροίαι, καὶ ἡναγκασμένα νὰ αὐτισταθῶν εἰς τὴν ἰχθυὸν καὶ ὀρίμιον τῶν θηρίων.

Δοιοὶ εἶναι κοινὸν ὄχι μόνον εἰς τῆς ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἑπίλοιπα ζῶα νὰ μὴν ἀφίενεν ποτε τὰ τέκνα τῆς, τὰ ὁποῖα τὰ κοιτάζειν ὡς ἐδικάτης μέρη, ἐν ὅσῃ ἔχον ἀκόμι χρεῖαν τῆς βοήθειας τῆς. Διὰ τὸτο δὲν ἀκολουθεῖ ποτε ἀνθρώποι, μακάρι καὶ ἂς εἶναι ἀγροίαι, νὰ χωρίζων ἀπὸ τὰ τέκνα τῆς, παρὰ τὸ νὰ τὰ ἰδὲν ἀρκετὰ δυνατὰ καὶ ἱκανὰ εἰς τὴν σύστασίν τῆς· ἐν ὅσῃ ὁμως νὰ φθασεν εἰς αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, ἢ συνήθεια τὴν νὰ ζῇ μαζί, ὃ ἔραος ἀπὸ τὸ εἶναι μέρος, ἢ χρεῖα καὶ ἀγνωμοσύνη ἀπὸ τὸ ἄλλο, πρέπει βέβαια νὰ κάμειν, ὅπῃ νὰ δυσκολοῦνται πολλὰ νὰ χωρίσων οἱ γονεῖς ἀπὸ τὰ τέκνα, καὶ ἐκείνῃ ἀπὸ αὐτῆς. Ἀπὸ τὸτο προέρχεται ὅπῃ ἡ κοινωνία τῆς φανιλίας, ἡ ὁποῖα ἀπανιῶταται ἀφίσκεται εἰς τὰ ζῶα, καὶ αὐτὴ ἀτελεσάτη, εἰς τῆς ἀνθρώπων δὲ βρέθη πάντοτε καὶ παντὲ ἐντελεσάτη καὶ πλήρης.

Ἀφ' ἧς ὑπομεθῇ αὐτοὶ ἡ κοινωνία, ἀπὸ αὐτῆς προέρχονται φυσικὰ οἰκογενεῖς αἱ ἀρχαὶ μιᾶς ἀγέλης· ἐπειδὴ αὐτοὶ ἐχρειάδηνσαν αὐτοὺς κάποια σημεῖα, μετὰ τὰ ὁποῖα νὰ φανερώων ἀμοιβαίως τὰ νοήματα τῆς,

τὰς χρείας τας, τὰς ἐπιθυμίας τας. Λοιπὸν κατ' ἀρχὰς ἠμπορεῖν νὰ ἐμεταχειρίσθωσαν φυσικὰς φωνὰς, καὶ νὰ ἐφθάσων καὶ εἰς τὴν χηματικὴν δὲ λέκτον, τὸ ἐστὶ τὴν δὲ χημάτων. Ἀλλὰ πόσα πράγματα εἶναι, τὰ ὅποια δὲν ἠμπορεῖν νὰ ὀνηγηθῶν ἀρκετὰ μὲ τὸ μέσον αὐτῶν τῶν χημάτων; Δὲν λέγω, ὅτι ὁπόταν δεισκαννται εἰς σκότος, ἢ πολλὰ μακρὰ εἶναι ἀπὸ τὸν ἄλλον, ἢ εἶναι ἀναμεταξύτως κανὸν ἐμπόδιον, ὅπῃ δὲν τὰς ἀφίνει νὰ ἰδῶν εἶναι τὸν ἄλλον, τὰ χήματα πλέον δὲν ἔχον καμμίαν χεῖσιν. Τότε λοιπὸν χρειάζονται ἄλλα σημεῖα· καὶ ἐπειδὴ δὲν μὴν ἄλλα ἀπὸ τὰς λέξεις, εἶναι φανερόν, ὅτι ὠδηγήθησαν εἰς τὴν ἐφθέρεισιν αὐτῶν φυσικὰ ἀπὸ τὴν ἰδίαν χρείαν, ἢ ὅποια εἶναι ὁ πατὴρ τῆς ὀνηδεξιότητος εἰς καθεὶν πρᾶγμα.

Δὲν ἀρέπει ὅμως νὰ σοχαζώμεθα, ὅτι εἶναι ὁ χλος ὁποιοσδήποτε, ἢ μία χρεὶα ἠμπόρεσεν δίδως νὰ καταστήσῃ μίαν γλῶσσαν ἐντελῆ. Εἴφθανε μόνον νὰ καταβάλλων τὰς πρώτας ἀρχὰς, καὶ αὐταὶ αὐξήσαν μὲ τὸν κυρὸν, καὶ ἐπολυπλασιάσθωσαν ἀναλόγως μὲ τὴν αὐξήσιν καὶ πολυπλασιάσιν τῆ πλήθους, καὶ τῶν γνώσεων τῆς καθεὶν κοινωνίας.

Εἴπαμεν παραπάνω, ὅτι τὰ ὀνόματα καὶ τὰ δύο σημεῖα τῆς καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως εἶναι τὰ ἐσιώδη καὶ ἀναγκαιότερα μέρη εἰς μίαν γλῶσσαν. Τὰ βρέφη βεβαιότατα κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν δὲ λέκτον τας δὲν μεταχειρίζονται ἄλλα ἀπὸ αὐτά. Μερικὰ ἐσιαστικά δὲ νὰ δηλώσων τὰ ὑποκείμενα, μερικὰ ὀπίθετα δὲ νὰ ὀφασήσων τὰς ὀλίγας ποιότητας, ὅπῃ εἰς αὐτὰ παραρτῶν, συσαίνων ὅλον τὸ λεξικόν τας, τὸ ὅποιον ὅμως τὰ φθάνει ἀρκετὰ δὲ νὰ δώσων νὰ καταλάβων τὴν τὰ χρειάζεται.

Λοιπὸν θέλωντας νὰ ἀνιχνύσωμεν μὲ ποῖον ἔσῳπον ἠμπόρεσων ἀφ' ἑαυτῶν οἱ ἄνθρωποι νὰ καταβάλλων τὰς ἀρχὰς μιᾶς γλώσσης, ἀρέπει νὰ ὀξετάσωμεν ὀροήτερα μὲ ποῖον ἔσῳπον ἠμπόρεσων νὰ φθάσων εἰς τὸ νὰ ὀπιοήσων τὰ ὀνόματα.

Καὶ

Καὶ ἀρχίζοντας ὑπὸ τὰ ὑσίστατα, εἴτ' ἐν ἐκεί-
 να, ὅπῃ δηλὲν τὰ ὑποκείμενα, πρέπει νὰ ἀδραπρή-
 σωμεν τῶτον, ὅτι τὰ παράγματα, ἄλλα μᾶς ἀδρα-
 σαίνονται μοναχά τις με' εἴα ἦχον, καὶ ἄλλα ὄχι. Ἐὰν
 ζῶα ἔχεν χεδὸν ὅλα τὴν φωνὴν τε καὶ εἴα ξεχωρι-
 σμένῃ· ὁ κεραυνὸς, ὁ αἰέμος, ὁ ποταμὸς, κτ. καμὲν
 ὅλα τὸν ξεχωρίζοντες ἦχον. Λοιπὸν ἡ μίμησις τῶν
 φωνῶν, καὶ τῶν ἦχων, καθὼς τὸ βλέπει καὶ εἴας κα-
 θαρότατα, ἐχρησίμωσαν κατ' ἀρχὰς εἰς ὀνομασίαν
 τῶν πραγμάτων, ὑπὸ τὰ ὅποια προέρχονται. Εἰς τὴν
 ἑξῆς τὴν βρεφῶν, ἡ ὁποία πλησιάζει πρὸς ὅτε-
 ρον εἰς τὴν φύσιν, δεικνύονται ἄπειρα ἀδραδείγμα-
 τα αὐτῆς τῆς μιμήσεως, καὶ πολλότατα ἴχνη της μέν
 ἀκόμι καὶ εἰς κάθε γλῶσσαν ἐντελῇ. Ἡ ἑλληνικὴ
 γλῶσσα ἔχει πολλὰ ὀνόματα πολλῶν πραγμάτων κα-
 τὰ μίμησιν τῆς ποιότητος τῶν ἦχων, τὰ ὅποια καὶ
 ὀνομαζέμεν πέποιμηνα, καὶ τὸ πᾶν ὀνοματοποιίαν.
 Ἡ ἑδικήμας δὲν ἔχει ὀλίγα, ὁμοίως τῶν Ἰταλῶν,
 τῶν Φραντζέζων, τῶν Γερμανῶν, καὶ ἐν γὰρ ὅλων τῶν
 γλωσσῶν τὸ κόσμος. Βες, φλοῖσβος, ροῖζος, πάτα-
 γος, φόφος, Σιακαῖρα, κίσα, κῶδων, καμπαῖα,
 μπομπάρδα, καὶ ἄλλα ἄπειρα εἶναι λέξεις, εἴτ' ἐν
 ὀνόματα πέποιμηνα καὶ μίμησιν τῆς ποιότητος τῶν ἦ-
 χων, ὅπῃ ὑποτελῆς τὰ ὀνομαζόμενα παράγματα.

Ἀφ' ἧς ἐσυνηθίσαν πεικτικῆς λογικῆς νὰ ἐξηγῶν τὰ ἡ-
 χῆντα παράγματα με' τὰς ἀναλόγους ἡχους των, εἶναι
 πασιδὴλον, ὅτι με' ὀλιγωτέραν δυσκολίαν θέλει ἡμ-
 πόρεσαν νὰ συνηθίσαν κατ' ὀλίγον ὀλίγον νὰ ἐξη-
 γῶν παρομοίως καὶ ἀναλογίαν καὶ ἐκεῖνα, ὅπῃ δὲν
 ἡχῶν· καὶ ἀφ' ἧς ἐδιορίσθησαν τὰ ὀνόματα τῶν πραγμά-
 των, ἡμπόρεσαν βαθμυδὸν νὰ χηματίσεν με' τὸν ἴ-
 διον ἔξοπον καὶ τὰς φωνάς, ὅπῃ ἐξηγῶν τὰς ποιότητάς
 των, ὑπὸ τὰς ὁποίας πολλὰ δηλῶνται με' ποιόντι-
 να ἦχον, καὶ μίμησιν τῶν ὁποίων ἐγιναν καὶ τὰ ὀνό-
 ματα.

Ὅσον δὲ τὰ ῥήματα, εἵπαμεν ὅτι μόνον τὸ ὑπαρ-

κτικὸν εἶναι, ὅπῃ πρέπει νὰ ὀνομαθῇ κυρίως ἀναγκαιὸν εἰς μίαν γλῶσσαν, καὶ ὅτι μάλιστα εἴα ὅποιον δῆποτε σημεῖον καταφάσεως, ἢ ἀποφάσεως ἡμπορεῖ νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ καὶ αὐτὸ· εἰς ἕῶπον ὅπῃ, ἀφ' ἧς ἐπενόησαν τὰ ἐσιαστικά καὶ ὁπίθετα, με αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα οἱ ἀνθρώποι ἡμπορεῖσαν νὰ εἰπῶν πῶς ἐπενόησαν καὶ κατέστησαν μίαν ἀληθινὴν γλῶσσαν, καὶ ἃς ἐλάσιπε κάθε ἄλλο ρῆμα, καὶ κάθε ἄλλο μέρος τῆς λόγου.

Δὲν πρέπει ὡς τὸσον νὰ σοχαθῶμεν, ὅτι ἡθελον ἀργήσῃ πολὺ εἰς νὰ ἐπενόησεν ἀκόμη καὶ τὰ σοιχεῖα τῆς ὁπλοῖπων μερῶν τῆς λόγου, τὰ ὅποια, ἀγκαλὰ καὶ νὰ μὴ εἶναι ἀναγκαῖα, εἶναι ὅμως ὠφελιμώτατα καὶ χρησιμώτατα, καθὼς εἰπαμεν ἀνωτέρω· εἴτι ὁ ἀνθρώπος, ἡρετισμῶς ἀπὸ τὴν ἀνάγκην, παχίζει ὅχι μόνο· νὰ ἐξηγηθῇ, ἀλλὰ νὰ ἐξηγηθῇ καὶ με τὴν πλέον μεγαλητέραν ταχύτητα, καὶ τὴν διωατὴν καθαρότητα· εἰς τὸ ὅποιον δὲν ἡθελον ἀδοκιμήσῃ με μόνον τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ δύο σημεῖα, τὰ ὅποια ἡθελον κάμνῃ συχνὰ τὸν λόγον διεξοδικώτατον καὶ πεπλεγμένον.

Λοιπὸν εἰς τὰ ρήματα θέλει ἔλαβον δι' αὐτὴς μίαν μεγαλωπείαν βοήθειαν ἀπὸ τὴν φύσιν· ἐπειδὴ φαίνεται, ὅτι ἀρχισαν ἀπὸ τὴν προσεκτικὴν ἐγχαλίσιν, πρὶν εἰς τὸν ἕῶπον ἐκείνον, ὅπῃ χρησιμίζει εἰς τὸ νὰ προσάξῃ τινὰς ἄλλον, ἢ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ αὐτὸν ἐκείνο, ὅπῃ τὸ χρειάζεται· καὶ ἡ φωνὴ ἐκείνη, ὅπῃ θέλει ἐγγαλὰν εἴτι νὰ καλέσεν εἴτι τὸν ἄλλον, θέλει ἡτον χωρεῖς ἄλλο εἴτι ρῆμα, καὶ θέλει εἴτι διώαριν τῆς ἐλθέ, ἢ φύγε, ἢ δός, ἢ λάβε, ἢ ἄλλο ἕῶτον· εἴτι ἡμεῖς βλέπομεν, ὅτι καὶ τὰ βρέφη μερικαῖς φοραῖς μεταχειρίζονται ἐδικαῖς τῶν ξεχωρισταῖς φωναῖς εἴτι νὰ ἐξηγήσῃ παρόμοια πράγματα. Τέτοιαις φωναῖς μεταχειζόμεθα πολλαῖς φοραῖς καὶ ἡμεῖς εἴτι τὸ ἴδιον τέλος, καὶ μάλιστα ὁπόταν ὠθεύμεθα ἀπὸ ἀμμίαν ἐξαφρον κίνησιν, ἢ ἀπροσδόκητον ἀνάγκην.

Θέλει ἀκολέθισαν ἄλλα ῥήματα, τὰ ὅποια πρὸ ἄρχισαν βεβαιότατα ὑπὸ τὴν δεισικλίῳ ἐγκλισιν, παρὰ γωντάς τα καὶ αὐτὰ ὑπὸ τῷ ποιόμῃ τῷ ἤχων, ὅπῃ ἤκωσαν νὰ ὑποτελῶν τὰ πράγματα, καθὼς παταγεῖ, φοφεῖ, γράφει, σκεῖ, κακκαεῖ, ὀγκάζει, μπεμπονίζε, κτ. καὶ καὶ τὸν ἴδιον ῥόπον θέλει ἐξημάτισαν ὅχι μόνον τὰς μετοχὰς, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐπίθετα, ὅπῃ ὡδᾶγονται ἀπ' αὐτά.

Τὰς Ἀντωνυμίας, Προθέσεις, καὶ Συνδέσμους δὲν ἤμπορῶσαν βέβαια νὰ τὰς ἐγγάλων ὑπὸ τῷ ὀνοματοποιίῳ· ἐπεὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ δὲν σημαίνων καὶ νύνα ἤχων. Ὡς πόσον δὲ αὐτὰ τὰ μέρη τῆς λόγῃ, καθὼς καὶ δὲ τὰ ὀνόματα, ῥήματα, Μετοχὰς, καὶ Ἐπιρρήματα, ὅπῃ δὲ ἀναφέρονται εἰς πράγματα ἡχῶντα, πρέπει νὰ ὡδᾶτηρήσωμεν, ὅτι ὁ ἀνθρωπος, ὅποταν ὀπᾶδυμῇ ὀπᾶπένως κἀνύνα πᾶγμα, τὰ χήματα καὶ κινήματα, μὲ τὰ ὅποια παχίζει νὰ τὸ ἐξηγήσῃ, τὰ συνῆφοδῇ πάντοτε μηχανικῶς μὲ καποίαν φωνήν. Τὸ βλέπομεν, καθημερινῶς εἰς τὰ βρέφῃ, ἀκόμι καὶ εἰς τὰς βεβῆς, οἱ ὅποιοι μήτε ἰξῶρεν ἀν' ἔχων φωνήν, ὡς ἀν' ὅπῃ εἶναι κοινῶς κωφοὶ ἐκ γῆσεως. Τῆτο ἀκολυθεῖ, ἐπεὶ ἡ ψυχὴ, ὅποταν τῷ κινῇ κἀνύνα πᾶγμα ἰχυρῶς, δὲ νὰ τὸ ὑπολαύσῃ, βάνει εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅλας τῆς τὰς δυνάμεις εἰς πᾶξιν.

Λοιπὸν ἀν' ἠκολέθισε νὰ φθάσῃ τινὰς κἀμμίαν φωνὰν δὲ νὰ ἐξηγήσῃ κἀνύνα πᾶγμα δὲ μέσῃ τινὸς χήματος, ἢ ἀσωληθῖς φωνῆς, καὶ ἄλλας μὲ ταῦτα θέλωντας νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἴδιον πᾶγμα, ἐμεταχειρίθῃ τὸ ἴδιον χήμα, ἢ τῷ ἰδίῳ φωνῇ, εἶναι εὐκόλον νὰ καταλάβῃ τινὰς, ὅτι αὐτὴ ἡ σύνωσις τῆς χήματος, καὶ τῆς φωνῆς ἤμπορῶσε νὰ γῆ κοινὸν σημεῖον ἐκείνῃ τῆς πράγματος, καὶ κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἤμπορῶσε καὶ νὰ φθάσῃ μόνον ἡ φωνή. Καὶ ἀφ' ἑῷ γινε τῆτο εἰς ἑνα, ἤμπορεσε νὰ γῆ δὲκόλως καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, καὶ μὲ αὐτὸν τὸν ῥόπον κατ' ὀλίγον ὀλί-

λίγον νὰ ᾔδῃν σημεῖα καὶ τῆς μὴ ἡχάντων πραγμά-
των.

Ἡμπορεῖσε νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ καὶ ἄλλας ῥόπας,
καθὼς ἄλλῃ τὸ εἰδεῖα πλατύπερον (1). Ὡς πόσον
ἐδῶ φησὶν ὅτι ζητεῖται μόνον μὲ ποῖον ῥό-
πον ἡμπορεῖν νὰ ἐπινοηθῇ αἱ πρῶται φωναί, ὅπερ
ἀνήκον εἰς κάθε μέρος λόγου, καὶ αἱ πρῶται ἀρχαὶ
μίας γλώσσης· ἐπειδὴ ἀφ' ἧς ἐπινοηθῇ αἱ πρῶται φω-
ναί, ὁ πολυπλασιασμός τις ἔπειτα εἶναι εὐκόλος νὰ
ᾔδῃ καὶ πολλὰς ῥόπας, καθὼς θέλομεν τὸ δεῖξει
εἰς τὸ ἀκόλουθον Κεφάλαιον.

Τὸτο ὅμως ὅσον ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἔργον ὀλίγων
χρόνων, ἀλλὰ χρειάζονται πολλαὶ θύραι καὶ πολλοὶ
αἰῶνες, ἕως νὰ ἡμπορέσῃ μία γλῶσσα νὰ ἔλθῃ εἰς
ἐνα κάποιον βαθμὸν τελειότητος· ὅθεν τὶ ἐτζί βλέ-
πομεν νὰ ἡκολέθησεν εἰς ὅλας τὰς γλώσσας. Ἐν ὅ-
σῳ ἐνα ἔθνος εἶναι ὀλίγον, πτωχόν, καὶ ἄγριον, καὶ
ἡ γλῶσσα τοῦ ὁμοίως εἶναι πτωχή, καὶ ἄγριος. Ἀφ' ἧς
αὐξήσῃ ὅμως τὸ ἔθνος, τελειοποιηθῇ ἡ κοινωνία, εἰ-
σαχθῇ ἡ γεωργία, αἱ τέχναι, ἡ ἐμπορεία, καὶ πο-
λυπλασιασθῇ μὲ τῶτον τὸν ῥόπον αἱ χρεῖαι, αἱ χέ-
σεις, καὶ αἱ ιδέαι, πολυπλασιάζονται ἀναλόγως καὶ
αἱ φωναί, ὅθεν μέσῃ τῇ ὁποίων δηλῶνται αὐταὶ αἱ
ιδέαι, εἰσάγεται ἡ τέχνη τοῦ γραφεῖν, ἔξυπνεῖ ἡ ὀ-
ρεξίς τῇ γραμμάτων, τῇ ἐπιστημῶν, καὶ τέλος πάν-
των ἐκεῖνο, ὅπερ φέρει τὴν γλῶσσαν εἰς τὴν τελειό-
τητα της (2).

Κ Ε-

(1) Συζητήσεις περὶ τῆς φυσικῆς καταστάσεως μιᾶς κοινωνίας, καὶ
γλώσσης, καὶ τῆς ἐπὶ τῆς πόσεως τῆς μιᾶς, ὅσον καὶ τῆς ἄλλης εἰς
τὰς ἀνθρώπινες γνώσεις, ἐν Μεδιολάνοις, παρὰ Μοντάιη 1772.

(2) Περὶ καταστάσεως τῆς γλώσσων ἡμπορεῖ νὰ ἴδῃ τινὰς ἐκεί-
να, ὅπερ ἔπει περὶ τούτου ὁ Αἰβῆ Κοιλλιάκ εἰς τὸ σύγγραμμά, ὅπερ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ τῶ πολυπλασιασμῷ τῶν λέξεων.

Αἱ πρωτότυποι λέξεις εἰς κάθε γλῶσσαν εἶναι πολλαὶ ὀλίγαι, καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ χηματίζονται ἀπὸ τὰς διαφόρους συνθέσεις, καὶ μεταχηματισμῶς αὐτῶν τῶν πρωτοτύπων.

Οἱ ῥόποι, ὅπῃ εἰς τῇ μεταχειρίζονται εἶναι τέσσαρες οἱ καθολικώτεροι· ἀναγωγή, συνθέσεις, ἡ διάφορος προφορά, εἴτ' ἐν τόπος, καὶ μεταφορά, ἡ ῥητολογία.

Α'. Πόσα ἐπίθετα δεῦν εὐγαίνεν ἀπὸ ἐσιαστικά, καὶ πόσα ἐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα; Πόσα ὀνόματα ἀπὸ ῥήματα, καὶ πόσα ῥήματα δεῦν ἀναγνύονται ἀπὸ ὀνόματα; ἔρηνος, γήινος, εἶναι ἀπὸ τῶ ἔρηνος καὶ γῆ· μελανότης, λευκότης, ἀπὸ τῶ μέλαν, καὶ λευκόν· θάλασσις, πάθησις, θαυμάσιον, εἶναι ἀπὸ τὸ θάλα, πάχω, θαυμάζω· καὶ ἀνθεῖ, φωτίζει, σκοτίζει, ἀπὸ τὸ ἀνθος, φῶς, καὶ σκότος. Αἱ μετοχαὶ καθέναν τὸ ἐξορίζει, ὅτι γίνονται ἀπὸ τὰ ῥήματα· τὰ ἐπὶ ῥήματα χεδὸν ὅλα ἀπὸ τὰ ἐπίθετα· καλῶς, σοφῶς, ταχέως, ἀπὸ τὸ καλῶν, σοφῶν, ταχέων, κτ. οἱ συνθέσμοι ἄλλοι ἀπὸ ἐπὶ ῥήματα, καὶ ἄλλοι ἀπὸ προθέσεις, καὶ ὀνόματα, κτ.

Β'. Πόσαι λέξεις δεῦν γίνονται ἀπὸ συνωσιν δύο
ἄλ-

ὅπῃ ἐπιγράφεται Essai sur l'origine des connoissances humaines. Tom. II. Τὸν κύριον Βρόσιν εἰς τὸ, De la formation mecanique des langues. τὸν Herder εἰς τὴν περὶ ἀρχῆς τῶν γλωσσῶν διατειβῶν, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ ἄδλον τῆς Ακαδημίας τῶ Βερολίνου. Τὸν Βίκον εἰς τὰ στοιχεῖα μιᾶς νέας ἐπιστήμης, καὶ ἄλλας.

ἄλλων; Συῦθεις, συῦτάξις, συῦαίνεσις, συῦθήκη, δὲ εἶναι ὑπὸ τῇ σῶσιν τῆς συῦ προθέσεως; καὶ τὰ τάξις, θέσις, αἴνεσις, θήκη, καταφάσκει, ἀποφάσκει, συῦαῖδαι, ἀντιλέγει, καταφέρεται, καὶ ἄλλα μυνεία, ποῖος δὲ ἰξόβρει, ὅτι εἶναι ἔργον τῆς συῦθέσεως; τὸ λογοποιεῖ, ραῖωδεῖ, ξυλοφορεῖ, καὶ ἄλλα ἄπειρα, δὲ εἶναι συῦθέσεις ὀνομάτων καὶ ῥημάτων; τὸ οἰκαιοφύλαξ, ἀρτοδότης, οἰκόσιτος, δὲ εἶναι συῦθεις ὀνομάτων μετ' ὀνόματα; Ὅποιος κάμη ὠδᾶπῆρσιν εἰς τῇ γλώσσαν τῇ Εἰλίικῃ, μακάρι καὶ τὴν ἐδικῇ μας, βλέπει πόσῳ πολυπλασιασιν προξενεῖ εἰς τὰς λέξεις ἢ συῦθεις. Ὅποιος ἔχει ἰδέαν τῆς Λατινικῆς, Γερμανικῆς, Σθλαβονικῆς, καὶ Ἀραβικῆς δὲ χρειάζεται νὰ τῷ εἰπῶ ἐγὼ πόσον καὶ αὐταὶ αἱ γλώσσαι ποικίλονται, καὶ αὐξάνειν μετὰ τὸν τῷ ὅσον. Οἱ Φρατζέζοι, καὶ Ἰταλοὶ, καὶ Σπανιόλοι, καὶ Βρετανοὶ, μὲ ὅλον ὅπως ὠδᾶτονεῖται πᾶς; δὲ ἔχει αὐτῷ τῇ χεῖρι ἢ γλώσσᾳ τῆς, δὲ εἶναι μὲ ὅλον τῷ καὶ αὐταὶ παντάπασιν σερμηλεύει ὑπὸ τῇ συῦθελιν.

Γ'. Καὶ ὁ τόπος ἀλλάζοντας τόπον, ἀλλάζει καὶ αὐτὸς σημασίαν τῆς λέξεως· ὅχι μόνον τῷ λαόβορος, καὶ ἄλλων πολλῶν εἰς τῇ Εἰλίικῃ, ἀλλὰ πολλῶν εἰς πολλὰς γλώσσας· μάλιστα οἱ Κινέζοι, εἶναι φήμη κοινὴ, ὅτι εἰς ὅλῳ τῇ γλώσσῳντες δὲ ἔχον ὡς ὑπὸ τῷ ἑξακόσια ἑξάκοντα μονοσύλλαβα, καὶ μετ' ὅλον τῷ, ὅχι πόσον ἴσως ἔχῃ τῇ συῦθελιν, ὅσον ἔχῃ τῇ ἑξακόσιον προφορᾷ αὐτῇ τῇ μονοσυλλάβων, τὸ πλῆθος τῇ σημαινόντων ὄρων παρ' αὐτοῖς ἠύξητε πόσον, ὅπως μετὰ τὸ νὰ μεταχειρίζονται οἱ Κινέζοι εἰς τὸ γράψιμόν τῆς χαρακτῆρας πόσας, ὅσαι εἶναι αἱ λέξεις τῆς, ὁ ἀριθμὸς αὐτῇ τῇ χαρακτῆρων, καὶ ἐπομῶς καὶ τῇ ἀντιστοιχούντων ὄρων, αὐτὸ πρὶν νὰ δώσωμεν πίσιν εἰς τὸν πᾶτερ Μαγγαλχάνος, (Ἰσορ. γρ. τῇ ὠδᾶ γήσεων Τόμ. 5'.) ἀναβαίνει ἕως 54400· ἄλλοι λέγουσιν ὅτι φθάνει καὶ ἕως ὀγδοήκοντα χιλιάδας.

Δ'. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτὴ λέξις τονίζουμένη καὶ προφερομένη μὲ τὸν ἴδιον ῥόπον, ἢμπορεῖ νὰ σημαίη πολλὰ πρᾶγματα καὶ μεταφορὰν καὶ ῥοπολογίαν. Τὸ μάλιστα ἦτον συνηθέσατον εἰς τὰς Εἰβραϊκὰς, καὶ μᾶς δίδει οὕα καθαρῶτατον πρᾶγμα ὁ Μπέργερ (Στοιχ. πρῶτ. γλωσσῶν σελ. 11.). Ἡ φωνὴ Γ'αδ (λέγει ὁ ρηθεὶς) εἰς τὸ Εἰβραϊκὸν σημαίνει χεῖρ, καὶ ἀναλόγως τὸν βραχίονα, καὶ τὸν ρόνθον οὗτος ἀνθρώπου, τὴν κνήμην, ἢ ἀδράχνην οὗτος ζῶν. Κοντὰ εἰς αὐτὰ σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ γίνεται μὲ τὸ χεῖρ, τὸτ' ἐστὶ τὸ ἔργον· ὥσε χεῖρ Ἀβεσαλώμ, θέλει νὰ εἴπῃ ἔργον Ἀβεσαλώμ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ πιαίνεται μὲ τὸ χεῖρ, καθὼς λαβὴ (μανίκι), χερσὶ, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ πέρνει, ἢ πιαίνει τὸ χεῖρ, δηλαδὴ ἐκεῖνο, ὅπῃ χωρέσῃ τὸ χεῖρ οὗτος, ὅπῃ τὸ βά-νει εἰς σωρὸν σίτε, ἢ ἄλλῃ τιος ὅποιονδήποτε πρᾶγματος, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ χρησιμεύει εἰς τὸπον χειρός, ὅτι ἐργαλεῖον, ἢ ὅπσηγμα καὶ αὐτὸ εἶναι. Σημαίνει ἀκόμι καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ μεταχειρίζεται ὡς χεῖρ, καθὼς ὄργανον, βοήθειαν, δέλωσιν, συμβελνύ. Σημαίνει προσέτι καὶ δύναμιν καὶ ἰχύν, ὥσε χεῖρ Θεῷ, εἶναι ἡ δύναμις, τὸ ἔργον, ἡ βοήθεια, ἡ ἐμπινόςις τῷ Θεῷ. Σημαίνει ἀκόμι καὶ τὸ μέξον ἐκεῖνο, ὅπῃ ἡμεῖς λέγομεν ὄργανον, καὶ ἄλλα πολλὰ, ὅπῃ ἡ συντομίαν ἐπαυδα πρᾶξέχω. Ἰδὲ λοιπὸν πόσα σημαίνονμενα ὑποδιδόμενα μόνον εἰς μίαν φωνήν.

Εἴω ὑπὸ τῷτο, εἶναι μερικοὶ ὅροι, ὅπῃ λαμβάνονται εἰς δύο σημασίας, καὶ ἐνίστε καὶ ἐναντίας ἀλλήλαις. Κόρη, φέρ' εἰπεῖν, τὸ κορίτζι, καὶ τὸ μεσαίτατον τῷ ὀφθαλμῷ, θαυμάζω, τὸ ἐπαινῶ, καὶ κατήγορῶ· ἀμυνάσθαι, τὸ τιμωρεῖν, καὶ βοηθεῖν, ἀρχαῖος ὁ παλαιός, καὶ ὁ μάταιος, τὰ ὅποια δέρισκονται εἰς κάθε γλώσσαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν Εἰβραϊκὴν.

Εἶναι λοιπὸν ἀπ' αὐτὰ φανερὸν μὲ πόσας ῥόπας ἢμπορεῖ νὰ αὐξήσῃ ἐπ' ἀπειρον, τὸσον ὁ ἀριθμὸς τῶν

Κεφ. Δ'. Πολυπλασιασ. αὐτῶν. 23

τῶν ὁρῶν, ὅσον καὶ τὰ σημαινόμενα τῶν ὀλίγων πρωτοτύπων φωνῶν.

Ὡς πόσον αἱ λέξεις δὲν συμμετῶσιν ἄλλο, πρὶν τὴν ὑλὴν, εἰς τὴν να εἰπῶν ἔττι, τῶν γλωσσῶν. Μένει πῶρα να ἰδῶμεν τὴν μορφὴν, πῶς ἐστὶ πῶς ἡμπόρεσαν να παρεισαχθῶν εἶναι αἱ διάφοροι κλίσεις καὶ ἐγκλίσεις τῶν λέξεων, καὶ ἐκεῖνοι οἱ διάφοροι κανόνες τῆς συσπλάξεως, ὑπὸ τὴν ὁποίαν κρέματα ἡ ιδιότης, ἡ ἐρμηνεία, καὶ ἡ δυνάμις μιᾶς γλώσσης· εἰς τὸ ὁποῖον πρέπει να περιληφθῶμεν δύο πράγματα· ἓνα, ποῖα ὑπὸ αὐτὰ, πόσον τὰς κλίσεις, ὅσον καὶ τὰς κανόνας τῆς συσπλάξεως, ἡμπορεῖν να ὀνομαθῶν ἀναγκαῖα, καὶ ποῖα περιττά· καὶ ἄλλο, μέ ποῖον ἔξοπον ἐπικυρόθησαν, καὶ κατεσάθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περί κλίσεως τῶν λέξεων, καὶ τῶν
καθόρων τῆς σωτηρίας.

Ποῦτε εἶναι τὰ μέρη τῶν λόγων, ἢ τὰ εἶδη τῶν λέξεων, ὅπως οἱ Γραμματικοὶ ὀνομάζουσιν κλίτα, ὃ ὅστις ὑποκείμενα εἰς ποικιλότητα τῆς καταλήξεώς των, τὸ Ἀρθρον, τὸ Ὄνομα, ἢ Ἀντωνυμία, τὸ Ῥήμα, καὶ ἡ Μετοχή.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περί ποικιλότητος, ἢ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν ὀνομάτων, Ἀντωνυμιῶν, καὶ Μετοχῶν.

Τὰ ὀνόματα, αἱ Ἀντωνυμίαι, καὶ αἱ Μετοχαὶ εἰς τὴν ἐδικύωσιν γλῶσσαν, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν, Γερμανικὴν, Σθλαβονικὴν, καὶ ἄλλας ἴσως, ἔχουσιν, ὅσα καὶ εἰπὼν κεφαλαιωδέστερον, τρία εἶδη ποικιλότητος, εἴτε ἐν μεταβολῇ, ὅπερ ἔστι κλίσεως τῶν καταλήξεων τῶν ὀνομάτων, τῶν ῥήματων, καὶ τῆς πτώσεως. Εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Φραντζέζων, Ἰταλῶν, Σπανιόλων, καὶ ἄλλων ἴσως, ἔχουσιν δύο λογίων μόνον, τὰ ἑστὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ῥήματων, μὴ ὄντας ἢ αὐτὴ καταλήξεις εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

Ἡ κλίσις, εἴτε ἐν ποικιλότητι τῶν ὀνομάτων ἐπικουρήθη ὅσα καὶ ἔχουσιν τὸ ἀρσενικὸν ὑπὸ τὸ θηλυκόν, τὸ ὁποῖον ἐφρεπε κυρίως καὶ ἐφαρμόζεται εἰς τὰ ζῶα, τὰ ὅποια εἶναι κυρίως ἀρσενικά καὶ θηλυκά· καὶ τὴν, ὅπερ καὶ μετὰ ἡμεῖς ἐφαρμόζοντες το καὶ εἰς τὰ ἄνθρωποι.

οὐκὲς καὶ πληθυντικῆς ἀριθμῆς, δευ' προσενεῖ μεγάλῳ
 δ'ολίαν. Ομοίως καὶ τῷ δυϊκῷ, ὅπως εἶχαν οἱ Ἑλ-
 ληνες καὶ Ἑβραῖοι, καὶ ὑπερεῖται ἡ ἐδικήμας γλῶσσα, κα-
 θὼς καὶ ἡ Ἰταλική, Γαλλικὴ, καὶ ὅλαι αἱ γλῶσσαι τῶν
 ὠρωπαίων ἐθνῶν.

Ἡ ποικιλότης τῶν πτώσεων, μ' ὅλον ὅπως χρησιμῶς
 πολλὰ εἰς τὸ νὰ κάμῃ πολλαχῆς τὸν λόγον συντομώ-
 τερον, ἀκριβέστερον, καὶ σαφέστερον, ἢ μπορεῖσεν ὁμως καὶ
 αὐτὴ νὰ λείψῃ, καθὼς λείπει καὶ ὑπὸ τῷ Γαλλι-
 κῷ, Ἰταλικῷ, Ἑγγλέζικῳ, καὶ ἄλλας πολλὰς γλώσ-
 σας, αἱ ὁποῖαι ἀναπληροῦν τὴν χεῖραν μὲ τὴν πα-
 ράθεσιν ὀφειδείς τινὸς μοεῖς, ἢ προθέσεως.

Ἀφ' ὧν ἡ κλίσις καὶ ποικιλότης τῶν τελῶν εἰρημύων,
 δευ' εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὰ ἐσιαστικὰ ὀνόματα, πολὺ
 φελαστότερον ἢ μπορεῖσεν νὰ μὴ εἶναι καὶ εἰς τὰ ὀπί-
 θετα, εἰς τὰς ἀντωνυμίας, καὶ εἰς τὰς μετοχάς· καὶ οἱ
 Ἑγγλέζοι ἀληθινὰ εἰς τὰ ὀπίθετα, καὶ τὰς μετοχάς
 δευ' ἔχον τὴν φελαμικρὰν ἁφροδὴν εἰς τὰς καταλή-
 ξεις. Μ' ὅλον τὸ τοιοῦτος πρὸς ἀρετὴν, ὅτι αὐτὰ μᾶς
 κάμνουν νὰ καταλαμβάνωμεν δ'ολώτερα εἰς ποῖον ἐ-
 σιαστικὸν ἀναφέρεται ὥσθ' ὀπίθετον, ἢ μία ἀντωνυ-
 μία, ἢ μία μετοχή; καὶ ἐγὼ ὑποπτεύω, ὅτι ἡ δυ-
 σκολία καὶ ἀσάφεια, ὅπως ἀπαντῶμεν εἰς τὰ συγγραμ-
 ματα τῶν Ἑγγλέζων, καὶ μάλιστα εἰς τὰ ποιήματα
 πρὸς, προέρχεται εἰς τὰ φελαστότερα μέρη ὑπὸ τούτου.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περί τῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως
 τῶν Ῥημάτων.

Η μεταβολὴ τῆς καταλήξεως τῶν Ῥημάτων εἶναι
 πεπάρων λογίων, τὲς ἑστὶ καὶ πρόσωπον, καὶ ἀριθ-
 μόν, καὶ χρόνον, καὶ καὶ ἑγκλίσιν.

Ὡς τὸσον τῷ προσώπῳ καὶ ἀριθμῷ γίνονται περι-
ταί, ὅταν προηγῇται τὰ προσωπικά ὀνόματα, ὥ-
στε νὰ εἰπῶ ἐγώ, καθὼς τὸ βλέπομαι εἰς τὴν συντά-
ξιν τῶν ἀπαρεμφάτων· ὥστε τί ποῖος ἀμφιβάλλει, ὅτι
τὸ ἐγὼ ἀγαπᾷν, σὺ ἀγαπᾷν, ἡμεῖς ἀγαπᾷν, ἐκεί-
νος ἀγαπᾷν, δεῦν εἶναι τὸ ἴδιον μετὰ τὸ ἐγὼ ἀγαπῶ,
σύ ἀγαπᾷς, ἡμεῖς ἀγαπῶμεν, ἐκεῖνοι ἀγαπῶσιν;

Ὅσον ὥστε τὰς χρόνους, ἔτις μόνοι ἦτον ἀναγκαῖοι ὁ
ἐνεσῶς, ὁ παρῶν καὶ ὁ μέλλον, καὶ ὁ μήτε
εἶχαν ἄλλας ὑπὸ αὐτῶν οἱ Ἑβραῖοι· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ
οἱ ἔτις δεῦν ἀπαιτῶσαν ἀναγκαίως μίαν ξεχωριστὴν
ἁφρορὰν καταλήξεως, ὥστε τὸ νῦν, τὸ πάλαι, τὸ
ἤδη, τὸ αὐτίκα ἠμπορῶσαν νὰ ἀναπληρώσῃ τὴν χεῖραν.
Τὸ ἴδιον ἠμπορῶμεν νὰ εἰπῶμεν καὶ ὥστε τὰς ἐγκλί-
σεις· ὥστε καὶ αὐταὶ ἠμπορῶσαν δικολῶνται νὰ τὰς
ἀναπληρώσῃ τὰ ὡδακελῶσικα καὶ ὀκτικὰ ὅπρρη-
ματα.

Ἐν τῷ ὡδακεινῷ σαφές ἐστιν τῷ λεγομένῳ μᾶς διδοῖ
ἢ γλῶσσα τῶν Βρασιλιανῶν (Ε' θῆκε τῆς Ἀμερικῆς).
Ἰκο (κοιτᾷ εἰς αὐτὴν) σημαίνει ἐκεῖνο, ὅπερ σημαί-
νει εἰς ἡμᾶς τὸ ὅστιν (εἶναι)· καὶ α, ἔρε, ο, ὄρο,
πε, ἀκράχε, ἐκεῖνο, ὅπερ σημαίνει εἰς ἡμᾶς τὸ ἐγὼ,
σύ, ἐκεῖνος, ἡμεῖς, ὑμεῖς (ἐσεῖς), ἐκεῖνοι. Ἰδοῦ
λοιπὸν πῶς κλίνει ἐκεῖνοι τὸ ῥήμα τῆς α, ἰκο, ἐγὼ
εἶμαι. ἔρε, ἰκο, σύ εἶσαι. ο, ἰκο, ἐκεῖνος εἶναι. ὄ-
ρο ἰκο, ἡμεῖς εἶμεθα. πε ἰκο, ἐσεῖς εἶδε. ἀκράχε
ἰκο, ἐκεῖνοι εἶναι· εἰς τὰ ὅποια τὸ ἰκο, μῦς πάν-
τοτε ἀμετάβλητον. Ἡ ἰδία φωνὴ τῷ ἐνεσῶτι χρησι-
μοῖται καὶ εἰς τὸν ὡδατικόν, προδῶτοντας τὸ ὅπρρημα
ἀκρέμε, ὅπερ σημαίνει τότε· εἰς ἀόριστον προδῶτοντας
τὸ, ἀκρέμμε, ὅπερ σημαίνει χρόνον ὀντελῆ ἀπερα-
σμήν· εἰς μέλλοντα μετὰ τὴν προδῶτικὴν τῷ ἴσον, ὅ-
περ σημαίνει τὸ μέλλον. Τὸ αὐτὸ χρησιμῶς καὶ εἰς
ὀκτικῶς, προδῶτοντας τὸ ὅπρρημα μόμμε, ὅπερ θέ-
λει νὰ εἰπῇ εἶδε. παρομοίως συντάσσῃ ὅλα τὰ ῥή-
ματά τῆς, ὅπερ ὅστις δεῦν ἔχον καμμίαν κλίσιν, ἀλλὰ
φύ-

φυλάττειν πάντοτε τὴν αὐτὴν κατέλιξιν (Ἰστορ. γενικ. τῶν φθιγγήσεων Τόμ. ιδ'. σελ. 284.).

Εἰς τὸ τοιοῦτον πολλὰ τὰς Βρασιλιανὰς οἱ Γερμανοὶ, καὶ Ἑγγλέζοι, οἱ ὅποιοι πολλὰ ὀλίγῳ ποικιλότητα τῆς κατέλιξεως ἔχον εἰς τὰ ῥήματά τας· τέτοια ἦτον καὶ ἡ γλῶσσα τῶν Ἑβραίων.

Τὸ ἐναντίον ἡ ἐδικήμας γλῶσσα, ὁμοίως καὶ ἡ μητέρα ἡ Ἑλλήνων, ἔχει καὶ τε πρόσωπον, καὶ ῥότος, καὶ ἑγκλισίς τὸν χηματισμόν τε. Ὅμοίως καὶ ἡ Λατινική, ὅμως δὲ φθαίνει τὰς δύο Ἑλλήνας. Διὰ τὸ οἱ Γερμανοί, Ἑγγλέζοι, Φραντζέζοι, Ἴταλοι, καὶ Σπανιόλοι τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων τὰς ἔχον διὰ λαβυρίνθους.

Ἡ ἀκολοία ὅμως, ὅπερ αὐτὴ ἡ ποικιλότης πρόξενε εἰς τὴν ἀκρίβειαν καὶ σαφενίαν τῶν λόγων, εἶναι ὀπίθουμένη εἰς τὰς Ἑγγλέζας, Γερμανὰς, Φραντζέζας, καὶ Σπανιόλας· εἰς τὸ ὅποιον τὰ πρωτεία τὰ ἔχον αἱ δύο Ἑλλήνικαί· τὰ δευτερεία ἡ Λατινική. Ἡ Φραντζέζικη καὶ Ἰταλικὴ ἔχον τὴν τρίτην τάξιν, καὶ τὴν ἑσάτην ἡ Ἑγγλέζικη καὶ Γερμανικὴ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περί τῶν Κανόνων τῆς Συντάξεως.

Οἱ Κανόνες τῆς συντάξεως συνίστανται εἰς τὴν συμφωνίαν τῶν ὀνομαστικῶν ὀνομάτων μετὰ τὰ ὀπίθετα, καὶ τῶν ῥημάτων μετὰ τὰ ὀνόματα, ἢ εἰς τὴν ἀκολουσίαν, τὴν ἑστὴν τὴν ἐκ τρίτης συντάξιν. Ἀλλὰ αὐτοὶ οἱ κανόνες, ὅσον φαίνονται δύσκολοι εἰς τὸ νὰ τὰς μάθῃ τινὰς, τελάχιστον εἰς μεθικὰς γλῶσσας, πόσον ῥηνοῦνται αὐτομάτως εἰς καὶ τε γλῶσσαν, χωρὶς νὰ χρειάζη καμμίαν σπουδὴν εἰς αὐτὰς.

Καὶ ὅσον διὰ τὴν συμφωνίαν, ἐκεῖ ὅπερ δὲ εἶναι
καμ

καμμία ποικιλότης εἰς τὴν κατάληξιν τῆς ἐπιθέτου, καθὼς εἰς τὴν Ἑγγλέζικῃ γλῶσσῃ, δεῖ εἶναι καμμία χρεία τῆς κανόνος· ἐκεῖ πάλιν, ὅπῃ εἶναι ποικιλότης καταλήξεως, ἐπενοήθη (αὐτὴ ἡ ποικιλότης) ὅτι νὰ καταλαμβάνωμεν ὑπὸ τὴν κατάληξιν τῆς ἐπιθέτου εἰς ποῖον ἑσιασικὸν ἀναφέρεται· ὑπὸ τὸ ὅποιον προκύπτει αὐτόθεν ὁ κανὼν, ὅτι πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸ ἑσιασικὸν καθεὶ ἐπίθετον εἰς ἄλλος, εἰς ἀριθμὸν, καὶ εἰς πῶσιν κοντὰ εἰς τὰς Ἑλλήνας, Λατίνες, καὶ ὅλας ἐκείνας, τῆς ὁποίων ἡ γλῶσσα ἔχει διαφορὰς καταλήξεας τῆς πώσεων, καὶ εἰς ἀριθμὸν μόρον καὶ ἄλλος κοντὰ εἰς τὰς Ἰταλὰς, Φραντζέζας, Ἑγγλέζας, καὶ ὅλας ἐκείνας, ὅπῃ δεῖ ἔχειν καμμίαν μεταβολὴν εἰς τὴν κατάληξιν τῆς πώσεων.

Παρομοίως εἰς τὰ ῥήματα αἱ γλῶσσαι, ὅπῃ δεῖ ἔχειν ποικιλότητα καταλήξεως τῆς ῥημάτων, καθὼς τῆς Βρασιλιανῶν, καὶ ἄλλων ἰσως, δεῖ χρειάζονται κανόνα συμφωνίας· καὶ ἐκεῖ ὅπῃ ἐπενοήθη, ἐπενοήθη ὅτι νὰ φαίνεται καλλίτερα εἰς ποῖον ὄνομα ἀναφέρεται, καὶ ἀνήκει τὸ καθεὶ ῥῆμα· ὑπὸ τὸ ὅποιον προήλθεν ὁ κανὼν, ὅτι καθεὶ ῥῆμα πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸ ὄνομα τὸ εἰς πρόσωπον, καὶ ἀριθμὸν.

Ὅσον ὅτι τὴν ἀκολουθίαν, τὰ ἔστι τὴν ἐκ τριῶν συύταξιν, ὅπῃ ἀπαιτῶν τὰ ῥήματα, πρέπει νὰ διατρέσωμεν τῶν τῶν ῥήματα εἰς μεταβατικά, καὶ ἀμετάβατα.

Κάθε ῥῆμα, καθὼς ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω (Κεφ. Α'. Σελ. 10.), κοντὰ εἰς τὴν κατάφασιν, ὅπῃ σημαίνει τὸ ὑπαρκτικόν, περιέχει προσέτι καὶ εἴνα ἐπίθετον, τὸ ὅποιον δηλοῖ μίαν κάποιαν ποιότητα, ἢ ἐνέργειαν, ἢ ἀναφοράν· ὥστε τὸ ζῶ εἶναι ἰσοδυνάμουν μὲ τὸ εἶμαι ζωντανός, τὸ ἐρῶ μὲ τὸ εἶμαι ἐρασῆς, κτλ.

Ὅποτε αὐτὸ τὸ ἐπίθετον σημαίνει μίαν ποιότητα, ἢ μίαν ἐνέργειαν, ὅπῃ τελειώνει, τὰ ἔστι περιερίζεται εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον, καὶ δεῖ ἀπερνεῖ εἰς ἄλλον,

λον, τὸ ρῆμα λέγεται ἀμετάβατον, καθὼς εἶναι τὸ ζῶ, ἀποθνήσκω, κοιμῶμαι, θέχω, περιτρίβαζω, κτ. ὅποταν ὁμῶς σημαινῇ μίαν ἐνέργειαν, ἢ ἀναφορὰν, ὅπως τελειοῖται, ἢ τοι ἀπεργά εἰς ἄλλο ὑποκείμενον, τότε τὸ ρῆμα λέγεται μετὰβατικόν· τέτοια εἶναι τὸ ἀγαπῶ, μισῶ, τύπτω, διδάσκω, καὶ τὰ παρόμοια.

Ὅποταν λοιπὸν μεταχειρίζομεθα εἴνα ρῆμα ἀμετάβατον, τὸ ὑποκείμενον (πρόσωπον), καὶ τὸ ρῆμα καθ' ἑαυτὰ ἀρκεῖν νὰ ἀποτελέσῃ ἐννοίαν αὐτοτελή, καθὼς Τρύφων κοιμάται, Τίτος περιτρίβει· ἔξω ἀπὸ μερικά, τὰ ὅποια ἔχον μίαν ἐννοίαν χετικῶς, καθὼς συγκαταβαίνω εἰς τὸ, φρονῶ ὁρθῶς, καὶ τὰ παρόμοια.

Ὅποταν μεταχειρίζομεθα εἴνα ρῆμα μετὰβατικόν, καὶ εἰς αὐτὸ πολλάκις τὸ ρῆμα καὶ τὸ ὑποκείμενον εἶναι ἀρκετὰ εἰς τὸ νὰ ἀποδώσῃ ἐννοίαν αὐτοτελή, καθὼς Δίων ἀναγινώσκει, Θεὸν χεράει. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς ἀπαιτεῖται καὶ ἄλλο ὑποκείμενον, ὅτε νὰ ἀπαρτιθῇ ἡ ἐννοία· ὅτε τι λέγοντας Ἀχιλλεύς ἀπέκτεινε, καθεύδας εὐθύς ἐρωτᾷ ποῖον; καὶ μήτε ἀπαρτίζεται ἡ ἐννοία ἀνίσως δεῦν προσεθῇ Ἐκτορα, ἢ ἄλλο κανὼν ὄνομα.

Τὰ ρήματα, ὅπως κινεῖται εἰς τὸ ὑποκείμενον χερίζονται καὶ ἄλλο ὄνομα, ὅτε νὰ ἀπαρτίσῃ τὴν ἐννοίαν τες, τὰ λέγονται πῶς ἀπαιτῶν ἐκεῖνὸ τὸ ὄνομα, καὶ αὐτῶ τῶ ἀπαίτησιν τῶ ὀνομάζον ἀκολουθίαν. Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολουθίας συνίστανται εἰς τὸ νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὰ ρήματα τῶ πῶσιν, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ καθεύδα· εἰς τὸ ὅποῖον καθεύδα γλῶσσα ἀκολουθεῖ τὸ ἐδικόν τῆς ἔδος· καὶ εἰς τὰς Γάλλους, Ἰταλούς, Σπανιόλους, καὶ Ἑγγλέζους, μετὰ τὸ νὰ μὲν ἔχον διαφορὰν αἱ ἄλλαι πτώσεις ἀπὸ τῶ ὀνομαστικῶ, καὶ μετὰ τὸ νὰ προσφέρῃ αὐτοὶ τὰ κύρια ὀνόματα ἀνάρθρωτος, δεῦν εἶναι τὸσον ἀναγκαῖον, καθὼς εἰς τῶ Ἑλληνικῶ, Λατινικῶ, καὶ ἄλλας, τῶ ὁποίων ἔχον διαφορὰν αἱ πτώσεις τῶ ὀνομάτων.

Κεφ. Ε'. Καθόριες τῆς Σιωπᾶς. 31

Αὐτοὶ οἱ κανόνες εἶναι φανερόν, ὅτι ἐπενούθησαν πρὸς ἁγχείαι καὶ ἀποφυγὰς συγχύσεως· ἐπεὶ εἶναι πιθανόν ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι ἐποφύεραν τὰ δύο ὀνόματα εἴα κατόπι τῆ ἄλλης ἔτω, καθὼς ἦτον· μετὰ τὸν καιρὸν ὅμως βλέπωντας, ὅτι ἀκολοῦθον σύγχυσις καὶ ἀμφιβολία, ποῖον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ κάμνει τὴν ἐνέργειαν, καὶ ποῖον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον διαβιβάζεται, μετέβαλον τὸ εἴα εἰς ἄλλω πῶσιν ἁπλῶς, ἢ δοτικῶς, ἢ αἰτιατικῶς, καθὼς ἔτυχε γὰρ τὸ ποφύρει ἐκεῖνος, ὅπερ πρῶτος ἠθέλησε γὰρ κάμει αὐτῶς τὴν ἁγχείαν. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ διατὰ ποφύρικα.

Οἱ κανόνες λοιπὸν τῆς ἀκολοῦθίας τὸσον τῶς ῥημάτων, ὅσον καὶ τῶς ὀνομάτων (διατὰ τί εἶναι καὶ πολλὰ ὀνόματα, ὅπερ ἀπαιτῶν καὶ αὐτὰ κανὼν ἄλλο πῶτικόν, διατὰ γὰρ ἀπαρτιδῆ ἢ ἐννοία, καθὼς τὰ ῥητικά, καὶ ἄλλα) οἱ κανόνες λέγω αὐτῆς τῆς ἀκολοῦθίας, ἐλκνῆθησαν ἀληθινὰ διαφύρικα, καὶ τὰς διαφύρικας γλῶσσας καὶ τὰς διαφύρικας ποφύσεις, ὅπερ τὰς ἐλκνῆθησαν· ἐλκνῆθησαν ὅμως εἰς καθε γλῶσσαν φυσικῶς ἀπὸ τῆς ὑπαγόρευσις τῆς ῥητίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4'.

Περί τῆς ὠφελείας, ὅπῃ προξενῶν αἱ λέξεις εἰς τὴν αὐξήσιν καὶ τελειότητα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

Εἰς τὴν χεῖσιν τῶ λόγῳ χρεώσμεν τὰς φεραστέρας γνώσεις μας, ὅχι μόνον ἐκείνας, ὅπῃ μανθανόμεν ὑπὸ ἄλλων μὲν τὸ πρῶτον, αἱ ὁποῖαι εἶναι βέβαια πολλόταται, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἐκείνας, ὅπῃ ἀποκτῶμεν ἀφ' ἑαυτῶν μας· εἰς ἕξοπον ὅπῃ τὴν ὑπεροχὴν, ὅπῃ ἐχομεν ὑπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα, τὴν χρεώσμεν φεραστότερον εἰς τὴν δυνάμιν τῶ ὁμιλεῖν.

Καὶ τῇ ἀληθείᾳ τὰ βρέφη, ὅπῃ καὶ ἁφρόρες καιρὸς ὀρέθησαν εἰς τὰ δάση παρητημένα, καὶ ἐφθασαν εἰς ἡλικίαν, ποῖα ἐννέα χρόνων, ποῖα δώδεκα, καὶ ποῖα δεκαπέντε, καθὼς ἦτον ὑστερημένα ὑπὸ ὁμιλίαν, ἔτι καὶ εἰς πολλὰ ὀλίγας γνώσεις τῆς ψυχῆς διέφερον ὑπὸ τὰ θηρία, μὲν τὰ ὁποῖα ἐπεριπαῖσαν καὶ συνδιέτριβον.

Τὸ ὅποῖον, δεῖνὰ μὲν φαίνεται πρῶτον εἰς μερικὰς, ὅπῃ εἰδοποιήσῳμεν, ὅτι αἱ ἴδιαι δυνάμεις τῆς ψυχῆς, δεῖνὰ νὰ ἀναπτυχθῶν καλίστερα, καὶ νὰ ἐκασκηθῶν φεραστότερον, βοηθῶνται μεγάλως ἀπὸ τὰς λέξεις, καὶ μάλιστα ἡ μνήμη καὶ ἡ σκέψις. Ἐπειδὴ ἡ μνήμη δεξιέσσεται εἰς δύο εἶδη, καθὼς δὲ λόγῳ ἰδὴ εἰς τὴν Ψυχολογίαν, μίαν τῶ πραγμάτων, καὶ ἄλλω τῶ ὀνομάτων.

Λοιπὸν ὅτι αἱ εἰκόνες τῶ ἀντικειμένων ἡμποροῦν νὰ ἀνακαλεσθῶν καὶ ὑπὸ ἐκείνας, ὅπῃ ὑστερῶνται τὰ ὀνόματα, δεῖν εἶναι ἀμφιβολία.

Ὡς πόσον Α'. Αἱ ἰδέαι καὶ αὐτῶν τῶ μερικῶν καὶ ἀτομικῶν πραγμάτων δὲκολώτερα διεγείρονται ὅταν εἶναι συνδεδεμένοι μὲν τὰ ὀνόματα, πρῶτον ὅταν δεῖν εἶναι

ναι· ἐπειδὴ ἡ σύζυξις τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν πραγμάτων κάμνει συχνά, ὅπως ὁππότερον εἰς τὸν νῦν τὰ ὀνόματα, καὶ ὁππότερον καὶ τὰ πράγματα, τὸ ὁποῖον ἀλλέως δὲν ἤθελεν ἀκολουθήσει.

Β'. Τὸ ἡμπορεῖν καὶ τὸ εἰπεῖν πολὺ περὶ τοῦτο ἔχει τὰς καθολικὰς ιδέας· μάλιστα μερικοὶ δοξάζουν ὅτι, αὐτὸ ἀφαιρεθῆναι τὰ ὀνόματα, δὲν ἡμπορεῖ καὶ λάβει τινὰς καμμίαν ἡθικὴν ιδέαν (Ρ' αὐτῶ Ομιλ. περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ βάσεως τῆς μετὰ τὴν αὐτῶν ἀνομοιοτύτης Μέρ. Α'). Ἐγὼ ὅμως δὲν ἡμπορῶ καὶ συγκατανύσσω εἰς τὸ ὅτι ὁλοκλήρως, ἐπειδὴ δὲν βλέπω ὅτι ποίαν αἰτίαν, αἰσῶς εἶναι αὐτῶν ἀνακαλῶντας εἰς τὴν μνήμην τὴν εἰκόνα τοῦ δυνάμει, θελήσει καὶ σαθῇ μόνον εἰς τὸ καὶ θεωρῇ τὰς ποιότητας, ὅπως ἡθικῶς ἀνήκειν εἰς καθεὶ δυνάμει, καὶ μὴ ἡμπορῇ καὶ χηματίσει τὴν ἡθικὴν ιδέαν τῆς δυνάμει, καὶ χωρὶς καὶ ἔχει τὸ ὄνομα. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἡθικαὶ ιδέαι εἶναι, καθὼς ἴδωμεν (Μέρ. Α'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀ' ρ' 4.), τὸ ἄθροισμα τῶν ποιότητων ἐκείνων, ὅπως εἶναι κοινὰ εἰς πολλὰ ἄτομα, δὲν ἡμπορεῖν καὶ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι αὐταὶ αἱ ποιότητες πολλὰ δυνάμει ἡμπορεῖν καὶ καὶ χωρὶς εἶναι ὅτι μέσθαι τῆς ἀφαιρέσεως ἀπὸ τῶν ἄτομα, εἰς τὰ ὅποια ὑφίστανται, καὶ καὶ εἶναι τὸς ἀλλήλους, καὶ καὶ ἀνακαλεσθῆναι εἰς τὴν μνήμην, ὅταν εἶναι δεδεμέναι, καὶ συνεζυγῆναι μετὰ κανένα ὄνομα, ὅταν λείπῃ αὐτοῖς ὁ κοινὸς δεσμός, καὶ τὸ ὑποσείγμα.

Γ'. Ἐπεὶ αἱ ἀφαιρεθῆναι εἰσὶν αἱ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὅπως δὲν προσφέρουν καμμίαν εἰκόνα, καὶ τῶν ὁποίων δὲν ὑφίσταται ἔξω ἀπὸ τὸν νῦν καὶ κανένα παράδειγμα, ἢ ἀρχέτυπον, καθὼς εἶναι αἱ εἰσὶν αἱ τῶν ἀρετῶν, καὶ κακιῶν, τῆς ἀληθείας, καὶ τῆς ψεύδους, τῆς μαθήσεως, καὶ ἀμαθείας, καὶ ὅλων ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ὅπως εἶπαμεν, ὅτι ὀνομάζονται ἡθικὰ ὄντα (Μέρ. Α'. Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Ἀ' ρ' 1.), δὲν ἡμπορεῖν κατ' ἐξῆς ἕνα ἕνα μὴτε καὶ χηματίσειν, μὴ

τε νὰ ἀνακαλεσθῇ εἰς τὴν μνήμην χωρὶς τὴν ὀπίσκειαν τῶν λέξεων.

Καὶ ἐπειδὴ αἱ γνώσεις, καὶ τὰς ὁποίας ὁ αὐθραπος ὑπερέχει πὰ ἄλογα ζῶα, συνίστανται προσημνύως εἰς τὰς καθολικὰς ιδέας, καὶ εἰς τὰς ἀφηρημένας ἐννοίας, ὅπῃ αὐτὸς μόνος τῶν λοιπῶν ζῶων ἔχει, καὶ αὐταὶ κρέμονται αἱ φεικτότεραι ἀπὸ τῶν χῆσιν τῶν λέξεων, εἶναι φανερόν πόσον εἶναι ὑποχρεὸς διὰ αὐτὸν τὸν τίτλον ὁ αὐθραπος εἰς τὰς λέξεις.

Δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγώτερον ὑποχρεὸς διὰ τὴν μεγαλωπείῃ βοήθειαν, ὅπῃ αὐταὶ χορηγῶν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς σκέψεως.

Εἶναι μάλιστα μερικοὶ, ὅπῃ διῃχυρίζονται, καὶ βεβαίως, ὅτι δὲν ἠμπορεῖ ἐδεμίαν σκέψιν νὰ ἔχῃ ἐκεῖνος, ὅπῃ δὲν ἔχει τὴν χῆσιν τῶν λέξεων· τὸ ὁποῖον ἐγὼ δὲν θέλω τὸ εἰπεῖν, ἐπειδὴ ἀφ' ἑ ὑπόθεσα, ὅτι ἡ σκέψις συνίσταται εἰς τὴν προσήλωσιν, καὶ τὴν θεληματικὴν, καὶ ἐλδοθέραν μετεβίβασιν τῆς ποσοχῆς ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου εἰς ἄλλο (Μερ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'. Α'ρθρ. 1.), δὲν βλέπω διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ τὸ κάμῃ τε το καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ δὲν ἔχει τὴν διύσκειν τὴν ὁμιλεῖν.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ χῆσις τῆς σκέψεως, καὶ τὸ ὄφελός τῆς συνίσταται προσημνύως εἰς τὸ νὰ σρέψωμεν τὴν ποσοχὴν ἀπὸ τὰς προσβολὰς εἰς τὰς ιδέας, ἢ ἐννοίας, ὅπῃ ἀνακαλεῖ ἡ μνήμη, καὶ νὰ φραβάλλωμεν τὰ ἐνεσῶτα πράγματα μετὰ τὰ ἀπερασμύα, καὶ νὰ προβλέπωμεν τὰ μέλλοντα· καὶ ἐπειδὴ προσέτι ἡ μνήμη τῶν ἀπερασμύων πραγμάτων, μάλιστα τῶν καθολικῶν ιδεῶν καὶ τῶν ἀφηρημύων ἐννοιῶν, κρέματα (καθὼς ἰδομεν) ἀπὸ τὰ ὀνόματα, ἠμπορεῖ τινὰς νὰ συμπεράνῃ πόσον βοήθειαν ἔχει ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἡ σκέψις, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ συγκρίσεως πολλῶν ιδεῶν, ἢ ἐννοιῶν, ὅδῃ περὶ κεισεων καὶ ὁμοιοτήτων.

Διὰ τὴν αἰ κρείσεις μας δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ παρὰ τὰς ἐν ἑαυτοῖς παρόμοιαι καὶ πάντα μὲ ἐκείνας, δὲ μέσθ' ἑαυτῶν ὁποῖων πᾶς φανερώνομεν ὕστερα μὲ τὰς λέξεις, καὶ ὡς ἑαυτῶν ὁποῖων θέλομεν ὁμιλήσει εἰς τὸ ἀκόλουθον Τμήμα. Οὔποτε ἐγὼ κρινῶ φέρ' εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἡΐλιος λάμπει ἄφ' ἐαυτοῦ, καὶ ἡ Σελήνη δὲν λάμπει ἄφ' ἐαυτοῦ, τότε λέγω μὲ τὸν νῦν με αὐτῶν, ἡ παρομοίας λέξεις· ὁ Ἡΐλιος ἔχει φῶς ἐδικόν τε, ἡ Σελήνη δὲν ἔχει φῶς ἐδικόν τε. Ἐνὰ τέτοιον δὲν ἡμπορεῖ βέβαια νὰ τὸ κάμῃ ὁποῖος δὲν ἔχει τὴν χῆσιν ἑαυτῶν λέξεων· καὶ αὐτὸς πᾶς κρείσεις δὲν ἡμπορῇ ὁ τέτοιος νὰ κάμῃ καθὼς ἡμεῖς, πολλῶν μᾶλλον τὰς συλλογισμῶν, ὅπῃ εἶναι μία σειρά, ἡ συμπλοκή πολλῶν κρείσεων.

Ὅτε ἐγὼ νομίζω, ὅτι ἐκεῖνα τὰ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα φαίνονται τὰ λοιπὰ ζῶα πῶς ἔχον κάποιαν κρίσιν, ἡ συλλογισμόν, δὲν εἶναι ἄλλο κυρίως, ὡς μία ἀπλὴ καὶ μηχανικὴ συνάρθρα ἰδεῶν. Οὔποτε πρῶτον φοράν αἰσθάνθην τὴν πείναν, παρὰ κινήματα ἀπὸ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην, ἀδράχην καὶ πρᾶγμα, ὅπῃ εὔρην ἐμφορῶν τὰς πέρας, ξύλα, χῶμα, καὶ ὅτι ἄλλο τύχη. Παρατηρῶντας ὁμῶς ὅτι αὐτὰ ἡ δὲν μασῶνται, ἡ δὲν ὠφελεῖν τίποτε εἰς τὸ νὰ διαρπάζουν τὴν πείναν, γυρίζουν εἰς ἄλλα, καθὼς χορτάζει, φύλλα, ἡ καρπὸς, καὶ τὰ ὡς ἀπλήσια, ἀπὸ τὰ ὁποῖα αἰσθάνονται ἐνταῦθα καὶ τὸ ἵδρυ αἰσθημα ἑαυτῶν χυμῶν τὰς, καὶ τὴν παῦσιν τὰς πείνας. Λοιπὸν αἰσθῶς ὅπῃ πάλιν αἰσθάνθην αὐτὸ τὸ πάθος, ἀναγκάσται εἰς τὴν μνήμην τὰς ἡ ἰδέα ἑαυτῶν καρπῶν, καὶ ἑαυτῶν ἄλλων πραγμάτων, ὅπῃ τὰ ἐφαίνοντο ἀρεσά, καὶ ἔβρονται εἰς αὐτὰ, χωρὶς νὰ χρειάθην ὅπῃ τὸ κάμμιαν κρίσιν, ἡ συλλογισμόν.

Μὲ τοῦτον τρόπον μανθάνειν πρῶτον νὰ δεκρίνουν τὰς ἀσίας ἐκείνας, ὅπῃ εἶναι ἐπιπιδεῖαι εἰς ἑοφύ, καὶ ἐκείνας, ὅπῃ δὲν εἶναι· καὶ ἀπὸ ἐκείνας, ὅπῃ εἶναι ἐπιπιδεῖαι εἰς ἑοφύ ποῖαι εἶναι νοσιμώτεραι, καὶ

ποιᾶι ἀποσώτραι. Μὲ τῶτον τὸν ῥόπον μαρτυρεῖν νὰ κάμνεν καὶ ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ἀναγκαῖα εἰς τὴν ζωνὴν νὰ ἀξιωματῶν διηλαδὴ ἐλθούσθρα, ἢ νὰ κολουμβεν, ἢ νὰ πετρν, νὰ φάγην τὴς κινδυνῶς, εἰς τὴς ὑποίως ἀλλῶν φοραὺν ἔπεςαν, νὰ ἀπέχεν δὴτὸ τὰ παράγματα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀλλῶν φοραὺν ἐδοκίμασαν βλαπτικά, νὰ διώκην ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀλλῶν φοραὺν δῖρηκαν ὠφέλιμα, καὶ ἄλλα παρόμοια.

Ἀς μῆμοι ἀντιφέρῃ τινὰς τὸ ἀξιδειγμα τῷ βιβλῶν· ὅτῃ τὶ αὐτοὶ, αὐ καὶ δὴν ἔχεν τὰς λέξεις, ἔχεν ὡς τὸσον τὰ χήματα, τὰ ὅποια ἀναπληρόνεν εἰς πολλὰ τῶν χεῖαν τῶν λέξεων· καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἴδια χήματα δὴν ἡμπορεῖ νὰ εἰπῇ τινὰς πόσον βοηθῶνται δὴτὸ ἐκεῖνης, οἱ ὅποιοι ὁμιλῶν καὶ συζῶν καὶ συλλαβίζονται παρτοτενὰ μὲ αὐτὰς.

Μ' ὅλον τῶτο ὅμως, ἐπειδὴ ἡ χηῖσις τῷ χημάτων δὴν εἶναι τὸσον δῆπιδεία νὰ δηλώσῃ τὰς ἰδέας, ὅσον εἶναι ἡ χηῖσις τῷ λέξεων, βλέπομεν κοινῶς πόσον εἶναι κατώτεροι εἰς παρόμοια οἱ βιβλοὶ δὴτὸ τὴς ὁμιλεῖτας, πόσον καὶ τὸν ἀριθμὸν, ὅσον καὶ καὶ τὴν ἔκτασιν τῷ γνώσεων. (1)

Περὶ

(1) Εἰς ἐμπέδωσιν τῶν λεγομένων ἰδὲ εἷς παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὰ Πρακτικά τῆς Α' ἐκκλησίας τῷ Επιστημῶν τῷ Παλεισί (ἔτος 1703. Σελ. 18.). Εἰς τὴν Σιάρβη (Πόλιν τῆς Φραντζῆς) εἷας. νῆς 23 ἢ 24 χρόνων, ὑὸς ἐνός τεχνίτη, κωφὸς καὶ βεβὸς δὴτὸ χυεσίως, ἀρχισε νὰ ὁμιλῇ δῆτ' μίαν μὲ ἐκπληξιν καὶ θαμβὸς μεγαλωτάτον ὅλης τῆς Πόλεως. Ἐμαθάν μετὰ ταῦτα παρ' αὐτοῦ, ὅτι πτόσαρχς, ἢ πτόστε μίλως ἀποστήτερα ἀρχισε νὰ αἰδάνεται (ἀκύν) τὸν ἦχον τῶν κώδων (τῆς καμπάνας), καὶ αὐτὸ τὸ νέον καὶ ἀγγώειον εἰς αὐτὸν αἰδῆμα τὸν δῆτ' ἐπληξε κατὰ ἀρώτῃν προσβολῇν πέρα τῶν δέοντος. Μετὰ ταῦτα ἔβλεπε δὴτὸ τὸ αἰεσιρόν τῶν ὠτίων εἷας νέον, καὶ τότε ἀρχισε νὰ ἀκύν καὶ δὴτὸ πᾶ δῶν ὠτα. Ἐξάδῃ ἔτῃς ἡ πτόσαρχς μίλως νὰ ἀκύν χωεῖς νὰ ὁμιλήσῃ τίποτες, γυμναζόμενος ἐν πτόσῳ εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ μὲ φωνὴν ἑαλὴν τὰς λέξεις, ὅπῃ ἦκε, καὶ νὰ συνηδῇ.

Περὶ δὲ τῆς ωφελείας τῷ λέξεων κάμνει κάποιας πρᾶξις καὶ ὁ Σάλτζερ (εἰς τὸ πρῶτον τῆς ἀμοιβαίας ὁπρὸς τὴν λογικὴν εἰς τὴν γλῶσσαν, καὶ τῆς γλώσσης εἰς τὸ λογικόν), τὰς ὁποίας δεῖ πρὸς τὰς ὑποσιωπησώμεν.

Α'. Ἀπολαύει συχνὰ, λέγει ὁ Σάλτζερ, ὅπως μία συνδρομὴ εὐτυχῆς πρὸς τὰς ἀπολαύσεις τὰς μᾶλλον κάμνη τὰς συλλάβωμεν μίαν ιδέαν νέαν καὶ ὠφελιμον, ἢ ὁποία εὐδὺς ἡθελον ἀφανισθῇ, ἀνίσως δὲν εἴχαμεν κανὼν σημεῖον, ὅπως τὰ ὁποία τὰς τὴν σερειάνωμεν· ἐπειδὴ ὅμως τὰς τὴν ἀνακαλέσώμεν καὶ ἀλλίαν φοράν, ἡθελον εἶναι ἀναγκαῖα ἢ αὐτὴ συνδρομὴ τῷ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις, ἢ ὁποία

ση εἰς τὴν πρᾶξιν καὶ εἰς τὰς ιδέας, ὅπως αἱ λέξεις ἐσημαίνον. Τέλος πάντων, ἀφ' ὧν ἐσοχάσθη ὅτι ἦτον εἰς κατὰ τὴν λύση πλέον τὴν σιωπὴν, ἀρχισεν τὴν ὁμιλίαν, ἀγκαλὰ ἀκόμι ἀπελῶς, καὶ ὅχι καθὼς ἐνός, ὅπως ἀρχίζει ὑπὸ βρέφους. Μικροὶ σοφοὶ Θεολόγοι ἀρχισαν τὰς ἐρωτὰς διὰ τὰς πρᾶξεις, καὶ μάλιστα περὶ Θεοῦ, περὶ ψυχῆς, περὶ τῆς ἡθικῆς καλῆς καὶ κακῆς· ἀλλ' ἐφάνηκεν, ὅτι δὲν εἴχον ἀκόμι ἕως τότε κανὼν τὴν ὁμιλίαν τῶν ποιητῶν. Μὴ ὅλον ὅπως ἐβλήθη ὑπὸ γονεῖς Χριστιανούς, καὶ ἐπὶ τὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἐμαθε τὰς κάμνη τὸ σημεῖον τῶν Σπαυρῶν, καὶ τὰς γονατίζῃ, καθὼς ἐκείνοι, ὅπως ἀποσπῶνται, δὲν εἴχε μὴ ὅλον τὴν τὴν ὁμιλίαν καὶ τέλος εἰς αὐτὰς τὰς πρᾶξεις, μὴτε ἐκατέλαβε ποτὲ μὴ τί σκοπὸν τὰς ἐκαμνεν οἱ ἄλλοι. Δὲν ἐξῆλθε διὰ τὴν καὶ μὴτε τί εἶναι ὁ θάνατος, μὴτε τὸν ἐσοχάζετο κανὼν τὴν φοράν. Ἐνὶ λόγῳ ἐξῆλθε μίαν ζωὴν κατὰ πάντα κτλῶσθαι, ἐκχολέμενος ὅλος εἰς τὰς αἰσθητὰς καὶ παρὰ τὰς ὑποκειμένας, καὶ εἰς τὰς ὀλίγας ιδέας, ὅπως ἐλάμβανε διὰ τὴν μέσος τῆς ἐρασίως. Δὲν ἐκατέλαμβανε μὴτε ἐκείνο, ὅπως ἐφάνητο ὅτι ἐκατέλαμβανεν ἀπὸ τὴν συγκρίσει τῶν ιδεῶν· ὅχι διὰ τὴν ἦτον φυσικὰ σερμηνεύς ὑπὸ πνεῦμα, ἀλλ' ὅτι ὁ ἦς ἐνός ἀνθρώπου, ὅπως δὲν εἴχε ἀμοιβαίαν κριτικὴν τῶν ιδεῶν καὶ ἐνοσιῶν μὴ τῆς ἄλλης ἀνθρώπου, εἶναι τὸσον ὀλίγον γυμνασμός, ὅπως τὰς εἴπω ἐτῆ, ὅπως δὲν ἐκχάζεται ἄλλο περὶ τὸν σκοπὸν τὸν ἐκείνο, εἰς τὸ ὅποιον ἀφύκτως ἡθελον τὴν βίωσιν τὰς ἐκτατικὰς αἰσθητὰς. Τὸ μεγαλύτερον βάθος τῶν ἀνθρωπίνων ιδεῶν κρέμαται ὑπὸ τὸ ἀμοιβαῖον συναλλάγμα τῶν ιδεῶν καὶ ἐνοσιῶν.

ὅποια σχεδὸν ποτὲ δὴ ἐπ' ἀνέρχεται· ὅξ' ἐκ τῆς οὐσιότητος ὁπότεν ἔχωμεν κἀνενᾶ ὅρον, μὲ τὸν ὅποιον νὰ ἀνακαλέμεν τὰς πρώτας (πρῶταις), ὅξ' αὖ μέσθ' ἐπ' ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαί, καὶ μᾶς ὁδηγῶν πάλιν εἰς τὴν ἰδέαν, τὴν ὅποιαν ἦν κείμενα νὰ χάσωμεν· εἰς τὸ ὅποιον τὸτο θέτει (ὁ ῥηθεὶς Φιλόσοφος) τὴν πρώτην ὡφέλειαν τῇ λέξει.

Β'. Ἐπιτέμνουν πολλὰ ὅλως τὰ ἐνεργείας τῆ νοός· ἐπεὶ αἱ λέξεις ἔχον συχνὰ εἰς τὰς μελέτας μας τὴν ἰδίαν χῆσιν, ὅπῃ ἔχον τὰ γράμματα τῆ ἀλφαβήτου εἰς τὰς ἀλγεβραϊκὰς λογαριασμούς· ὅξ' αὖ εἰς αὐτὰς μεταχειρίζομεθα τὰ ἴδια γράμματα, χωρὶς νὰ σοχαζώμεθα εἰς τὸ νὰ προσδιορίσωμεν τὰς ποσότητας, ὅπῃ αὐτὰ σημαίνει, ὅξ' αὖ ὅταν ὁ μηχανισμὸς τῆ λογαριασμοῦ μᾶς ὑπάγῃ εἰς τὴν τελευταίαν ἐκβασιν, ὅξ' αὖ εἰς τὸ γινώμενον, ὅπῃ ζητεῖται. Παρ' αὐτοῖς καὶ εἰς τὰς μελέτας μας συλλογίζομεθα πολλὰς φορὰς ἐπαύω εἰς τὰς λέξεις, χωρὶς νὰ ἀποφραγῶμεν λεπτομερῶς καθεμίαν ἀπὸ τὰς ἰδέας, ὅπῃ εἶναι συνδεδεμένοι μὲ αὐτὰς (τὸ ὅποιον ἠδὲλε πηγαινῇ ἐπ' ἀπειρον, μάλιστα εἰς τὰς συνδέτες ἰδέας καὶ ἐννοίας), ὅξ' αὖ μόνον εἰς τὸ τελευταῖον συμπέρασμα· καὶ ἀγκαλὰ τὸτο εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἷτιον πολλῶν σφαλμάτων, ὅπότεν δὴν προσαρμοθῶν προτιμότερα εἰς τὰς λέξεις ἰδέαι ἀκριβεῖς καὶ διωρισμέναι, ὅπότεν ὁμοῦς κάμνουν προτιμότερα αὐτῶν τὴν προσοχὴν, εἶναι ἀκίνδυνον, καὶ δὴν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ εἴπῃ πόσον συντέμνονται, καὶ ἀφ' ὧν συντεμνῶν, πόσον σαφέστεροι γίνονται οἱ συλλογισμοί.

Γ'. Μᾶς ὡφέλουν αἱ λέξεις μὲ τὴν ιδιότητα, ὅπῃ ἔχον νὰ μᾶς κάμνουν νὰ σκεπτόμεθα εἰς τὰ ἴδια πράγματα, καὶ μὲ τὸτο νὰ διεγείρουν τὸ πνεῦμα τῆς ἐφαρρέσεως. Αἱ λέξεις, ὅξ' αὖ τί; πότε; πῶς; ἀπὸ ποῖον; ὅξ' αὖ ποῖον; πῶς; καὶ αἱ παρόμοιαι, δίδουν πολλὰς φορὰς αἰτίαν εἰς ὠφελίμους ἐξετάσεις, αἱ ὅποιαι ἠδὲλαν ἀμελῶνται, ἀνίσως ἡ μνήμη δὴν ἀνε-

καλῶσιν αὐτάς τὰς λέξεις, καὶ αὐταὶ δὲν ἀνεκαλῶ-
σαν τὰς ιδέας, ὅπῃ δι' αὐτῶν δηλῶνται. Ἐκτὸς τῆς ὁ
Λινναῖος, παρεισάγωντας διαφόρους ὄρους δηλωτικὰς τῶν
μορφῶν, τῶν χημάτων, τῶν δέσεων, τῶν ἀναλογιῶν, κτ.
τῶν διαφόρων μερῶν τῶν φυτῶν, ἔκαμε τὴν Βοτανικὴν
να λάβῃ εἰς ὀλίγον διάστημα καιρῶν περὶ πλεονέστεραν ἐπι-
δοσιν, ἢ εἰς ὅλης τὰς ἀπερασμύρας αἰῶνας. Ἡ
ἐνέργεια, ὅπῃ θαυμάζεται εἰς τὰ μαθηματικά,
προέρχεται ἀπὸ τῆς, ὅπῃ εἰς αὐτὰ δὲν εἶναι ιδέα,
ἢ ἐννοία, ὅπῃ νὰ μὴ δηλῶται ἀκριβῶς με' ἐδικλὴν
τῆς ξεχωριστῆς λέξιν. Εἰς καθ' ἑκάστη τέχνη, ἢ ἐπιστή-
μην, ὅπῃ λείπουν τὰ προσφυῆ σημεῖα τῶν ιδεῶν, τὰ
πράγματα γνωρίζονται παχυλῶς, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτσι,
καὶ σκοτεινῶς, εἰς καιρὸν ὅπῃ, ὅποτεν αὐτὰ εἶναι
πρόχειρα, γνωρίζονται σαφῶς καὶ διακεκριμένως.

Δ'. Μὰς ὠφελεῖ καὶ ἡ χρῆσις τῶν μεταφορικῶν ὄρων.
Εἶναι, λέγει, εἰς τὸν νῦν μας πλῆθος ἀπειρον ἐν-
νοιῶν σκοτεινοτάτων, αἱ ὁποῖαι φαίνονται ἀνερμηνεύου-
τοι, ἐν ὅσῳ κἀνέσας ἀνθρώπος ὀξύς· δὲν φθάσῃ
νὰ σοχαδῇ καμμίαν ὁμοιότητα με' ἄλλας καταληπτο-
τέρας· ἀπὸ τὸ ὅποιον τῆς προέρχονται αἱ μεταφορι-
καὶ ἐκφράσεις, διὰ τῶν ὁποίων αἱ σκοτεινότητι ἐν-
νοιαὶ γίνονται εὐληπτοί, καὶ εἰς εὐὰ δυσνόηστον. Καὶ
τῇ ἀληθείᾳ αἱ ἴδιαι λέξεις, καθαρόν, σκοτεινόν,
συλλαμβάνειν, καταλαμβάνειν, φαντάζεσθαι, τάξις,
σύγχυσις, καὶ τὰ ποιαῦτα, τὰ ὁποῖα δηλῶν τὰς διαφό-
ρους ὁδοὺς τῶν νοήσεών μας, καὶ τὰς διαφόρους καταστά-
σεις τῆς ψυχῆς μας, εἶναι ὅλαι μεταφορικαί· ἐπεὶ δὲ
ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰ σωματικὰ πράγματα, καὶ μὴτε
ἠμπορεῖσαν ἀλλέως νὰ ἐκφραδῶν εὐκόλα καὶ σαφῶς
αἱ εἰρημῆσαι ἐννοιαί. Ἡ χρῆσις ὅμως τῆς μεταφορᾶς
πρέπει νὰ οἰκονομῇται με' μεγαλωπιάτην κρίσιν, πε-
ρὶ τῶν ὁποίων θέλομεν ὁμιλήσει μὲν ταῦτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περίτιμων ἄλλων διαβολῶν, καὶ διακρί-
σεων τῶν λέξεων.

Τὰς λέξεις οἱ Λογικολόμοι συνωθίζον τὰς ὀ-
νομάζον κοινότερον ὄρες, ἐπειδὴ χρησιμὸν κατὰ τινὰ
τρόπον εἰς τὸ νὰ ὀρίζον, καὶ νὰ προσδιορίζον τὰς
ιδέας.

Οἱ ὅροι λοιπὸν λέγονται πρῶτον ἀτομικοί, ἢ κύ-
ριοι, καὶ καθολικοί. καὶ οἱ καθολικοὶ πάλιν ἄλλοι ὀ-
νομάζονται εἰδικοί, καὶ ἄλλοι γῆτικοί, καθ' ὅτι σημαί-
νουν ἢ εἷς μόνον ἄτομον, ὡς Πέτρος, Παῦλος· ἢ εἷς
εἶδος, ὡς ἄνθρωπος, βῆς· ἢ εἷς γένος, ὡς ζῶν,
φυτὸν.

Β'. Ονομάζονται συγκεκριμένοι, ἢ ἀφηρημένοι, κα-
θ' ὅτι ἢ θελαν σημαίνειν ιδέας καὶ ἐννοίας ἢ συγκεκρι-
μένας, ὡς λευκὸν, μέλαν, αγαθόν, κακόν· ἢ ἀφη-
ρημένας, ὡς λευκότης, μελανότης, αγαθότης, κακότης.

Γ'. Λέγονται φυσικοί, ἢ μεταφυσικοί οἱ πρῶτοι,
καθ' ὅτι σημαίνειν ὄντα φυσικά, ὡς ὕδωρ, πῦρ, αἶ-
θος, καρπός· οἱ δεύτεροι, καθ' ὅτι σημαίνειν ὄντα νοη-
τὰ καὶ ἠθικά, ὡς ὀπισήμη, ἀμάθεια, ἀρετή, κακία.

Δ'. Ονομάζονται θετικοί, ἢ τερνητικοί, καθ' ὅτι
δηλῶν ἢ ὑπαρξιν τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπασίαν, ὡς
φῶς, σκότος, ἐκαρπία, ἀκαρπία, γνῶσις, ἀγνώ-
στια.

Ε'. Ονομάζονται ἀπλοῖ, ἢ συμπεπλεγμένοι, κα-
θ' ὅτι αἱ ιδέαι, ὅτε σημαίνειν ἐκφράζονται ἢ με-
μίαν λέξιν, ὡς ὕαλος, λίθος, ἢ μετέωροτέρας,
ὡς ὕαλος διαφανής, λίθος ἀντίτυπος· σῶμα διαφα-
νές, σῶμα σκιαρὸν, ἢ ἀντίτυπον.

ς'. Λέγονται κύριοι, ἢ μεταφορεῖς τὸ πρῶτον, ὅ-
ταν ἐκλαμβάνονται εἰς ἐννοιαν τινὶ κυρίαν καὶ πρῶ-
τῇ,

τῶν, ὡς κίνησις, ἡρέμία ἐνὸς σώματος· τὸ δὲ δεύτερον, ἐπὶ ὅταν λαμβανῶνται εἰς ἐννοίαν μεταφορικῶς, ὡς κίνησις, ἡρέμία τῆς ψυχῆς.

Ζ'. Λέγονται μονώνυμοι, ἢτοι μονόσημοι, ἢ ὁμώνυμοι· μονόσημοι ὅταν ἔχον μίαν μόνον σημασίαν, ἢτοι σημαίνον ἐνα μόνον πρᾶγμα, ὡς τίγρις, πάρδαλις· καὶ ὁμώνυμοι ὅταν σημαίνον πλεονάζοντα ὑπὸ ἐνᾶ, ὡς ταῦρος, κύων· ὅθεν τὸ ταῦρος λέγεται καὶ τὸ ζῶον, καὶ ἐνα ἄστρον· ὁμοίως κύων καὶ τὸ ζῶον (ὁ σκύλος), καὶ ἐνα ἄστρον τῶ ἐρανῶ. Ὁμώνυμοις ἡμικορμῶν καὶ εἰπερμῶν καὶ τὰς μεταφορικὰς ὁλες.

Η'. Λέγονται σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς, καὶ τὰς σαφεῖς, ἢ ἀσαφεῖς ιδέας, ὅπως μᾶς φανερώνονται.

Θ'. Λέγονται μόνιμοι, ἀκρεβεῖς, ὠρεισμένοι, ἐπὶ ὅταν σημαίνον πάντοτε ἐνα μόνον πρᾶγμα διωρισμένον, ὡς κύκλος, τείνωνον, πεξάγωνον, καὶ σχεδὸν ὅλοι οἱ μαθηματικοὶ ὅροι· καὶ ἄστατοι, ἢ ἀόριστοι, ὅταν ἢ σημασίαν δὲν εἶναι ἀρκετὰ διωρισμένη, ἀλλὰ λαμβάνεται εἰς ἀσφόδρες ἐννοίας, καὶ αὐτὰς πότε φανερώτερον, καὶ πότε ὀλιγώτερον ἐκπεταμένης, ὡς οἱ ὅροι ιδέα, καὶ αἰθέριον κοντὰ εἰς τὰς φανερωτέρας μεταφυσικὰς· ὑπὸ τὰς ὁποίαις τὸν πρῶτον τὸν λαμβάνον εἰς σημασίαν πότε τῆς κυρίως ιδέας, καὶ πότε τῆς ἐκνοίας· καὶ τὸν δεύτερον ἀντὶ τῆς κυρίως αἰδήματος, καὶ ἀντὶ τῆς ἀντιλήψεως (Μέρ. Α'. Τμήμ. Α'. Κεφ. Α'). καὶ καθὼς οἱ ὅροι δόξα, τιμὴ, ἀνδρεία, καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ νοητὰ καὶ ἡθικά ὄντα κοντὰ εἰς τὰς φανερωτέρας ἀνθρώπων, τῶν ὁποίων πολλὰ ὀλίγοι ἔχον σαφεῖς καὶ ἀκρεβεμένης ἐννοίας, εἰς ἑξέπον ὅπως καὶ τὰς πορσαπταν πάντοτε εἰς τὰς αὐτὰς ὁλες.

Ι'. Λέγονται σημαντικοὶ ἐπὶ ὅταν σημαίνον κάποιαν ιδέαν, ἢ ἐννοίαν ἀληθινὴν καὶ πραγματικὴν· καὶ ἀσημιοὶ ἐπὶ ὅταν δὲν φανερώνονται κάποιαν ιδέαν καὶ ἐννοίαν, καθὼς τὸ βλύτει, καὶ σκίινδαφος, καὶ συμπάθεια, καὶ ἀντιπάθεια· ἡμῶς ἐσιῶδες, φύσεις καθολικαί, καὶ ἄλλαι παρόμοιαι λέξεις τῶν Σχολαστικῶν

καὶ τῶντι σημασίας, καὶ ἐννοίας πραγματικῆς, καὶ ἀληθινῆς.

ΙΑ', καὶ πελοταῖον, λέγονται συνώνυμοι, ὅποταν σημαίνεν τὸ αὐτὸ πράγμα, καθὼς ἄορ, ξίφος, καὶ φάσγανον, λίθος καὶ πέτρα, φυτὸν καὶ δένδρον. Ἀγκάλα πολλὰ ὀλίγοι δὲρίσκονται εἰς κάθε γλῶσσαν· οἱ κυρίως συνώνυμοι ὅροι· ἐπεὶ δὴ οἱ ὅροι ἔχον χερὸν ὅλοι κάποιαν διαφορὰν εἰς τὴν σημασίαντες, ἡ ὁποία διακρίνει τὸν ἓνα ἀπὸ κάθε ἄλλον· καὶ ἀληθινὰ οἱ ἀκριβεῖντες τὰ τοιαῦτα λίθος πολύτιμος λέγειν, δένδρον ὅμως εἰπὴ ποτὲ καὶ πέτρα πολύτιμος· ὁμοίως φυτὸν κειδῆς λέγομεν, ὅχι ὅμως καὶ δένδρον κειδῆς, τὸ ὁποῖον δείχνει, ὅτι λίθος καὶ φυτὸν εἶναι καθολικώτερα, καὶ δένδρον καὶ πέτρα εἰδικώτερα, μᾶλλον ὅτε πολλάκις λαμβάνονται εἰς τὴν αὐτὴν ἐννοίαν. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ περὶ ὅλων χερὸν τῶν ἄλλων φωνῶν, ὅτε κοινότερον ὀνομάζονται συνώνυμοι· καὶ ἔργον ἀξιεπαινον καὶ ὠφελιμώτατον ἤθελε κάμη, ὁποῖος ἤθελε φιλοπονήσῃ εἰς τὴν γλῶσσαν ταυ. Λεξικὸν διορίζον τὴν ἀληθῆ καὶ ἀκριβῆ σημασίαν κάθε λέξεως τοιαύτης, καθὼς ἐδοκίμασε νὰ κάμη ὁ Ἀββᾶ Γεράρδος εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ χρήσεως ἔκ καταχρήσεως τῶν λέξεων.

Οποιος ὁμιλεῖ, πρέπει βεβαίως νὰ ἔχη σκοπὸν ἢ νὰ τὸν καταλάβῃ, ὅ ὅτι νὰ διεγείρῃ εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἐννοίας καὶ ιδέας, ὅπως ἔχει αὐτὸς τῶν πραγμάτων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ.

Καὶ ἐπειδὴ τὸ τέλος τῶν ὁμιλούντων εἶναι τὸτο, εἶναι φανερόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφύγῃν τὰς ἀσαφεῖς, ἢ ὁμωνύμους, ἢ κενὰς, ἢ ἀσημαντὰς ὀρεῖς· ἐπειδὴ τί ιδέας καὶ ἐννοίας ἡμπορῶν νὰ διεγείρῃν ὅροι ἀσαφεῖς καὶ ἀσήμαντοι; ἢ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἐλπίσῃ τινὰς, ὅτι θέλει ἐγείρῃ ιδέας καὶ ἐννοίας σαφεῖς καὶ πλήρεις μὲ ὀρεῖς κενὰς καὶ ὁμωνύμους;

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ κατάχρησις τῶν ὀρων τῶν ὁρων γινάσκει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἔχωμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἀκρίβεις, καὶ πλήρεις ιδέας τῶν πραγμάτων, ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐξέδρωμεν τὴν ἀληθῆ καὶ κυρίαν σημασίαν τῶν ὀρων, ἔστι τὸτο εἶναι ἀναγκαῖον Α'. Νὰ ἀπέχωμεν ἀπὸ τοῦ νὰ ὁμιλέμεν περὶ πραγμάτων, ὅπως δὲν ἐξέδρομεν, ἢ τῶν ὁποίων δὲν ἔχομεν ιδέαν ἀκριβῆ· καὶ νὰ παχίζωμεν ἔτι νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀληθῆ ἐννοίαν τῶν λέξεων, καὶ νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε, καὶ μὲ ἀκρίβειαν εἰς αὐτῷ.

Β'. Τὰς λέξεις, αἱ ὁποῖαι εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ἔχον ἤδη μίαν σημασίαν μόνιμον καὶ προσδιορισμένην, νὰ τὰς ἐκλαμβάνωμεν πάντοτε εἰς αὐτῷ· ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς τὴν θέλησίν μας νὰ ἀλλάζωμεν τὴν σημασίαν τῶν ὀρων, καὶ νὰ λέγωμεν οἶνον ἀντὶ ἄρτου, καὶ ἄρτον ἀντὶ οἶνου, καὶ τὰ παρόμοια· καὶ ἐκείνας, ὅπως εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν δὲν ἔχον σημασίαν ἀρκετὰ μόνιμον, καὶ διορισμένην, ἀλλὰ λαμβάνονται ἀπὸ ἑα εἰς μίαν σημασίαν, καὶ ἀπὸ ἄλλου εἰς ἄλλω,

καὶ αὐτὰς ἐκλαμβάνειν καὶ ὅλοι εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν, τὰς πέρην ποῖοι εἰς περὶ ἑκατέραν ἑκτασιν, καὶ ποῖοι εἰς ὀλιγωτέραν, καθὼς συμβαίνει εἰς τὰς περιωτέρας ὁρας τῆς νοητῆς καὶ ἡθικῶν ὄψεως, τὰς τέτοιαις λέξεις ἐγὼ λέγω, ὅτι πρέπει νὰ τὰς οὐκ ὀλίγω ἀκριβῶς ἢ περὶ ἑκατέρω, ἢ ἐπ' αὐτὴν εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν τῆς χρήσεως, ὥστε νὰ ἰξούρη καθενὸς ἀκριβῶς εἰς ποῖαν εὐνοίαν τὰς ἐκλαμβάνομεν. Ἐπειτα πρέπει νὰ προσέχωμεν ὅπως εἰς ὅλην τὴν ὁμιλίαν, ὅσον διεξοδικῇ καὶ αὐτὴ εἶναι, μακάρι καὶ ὡς εἶναι μία πραγματεία ὁγκωδέστατη, νὰ μὴ τὰς ἐκλάβωμεν εἰς ἄλλην σημασίαν, ἔξω ἀπὸ ἐκείνῃ, ὅπως εἰς τὰς ἀρχὰς ταῖς ἐδώκαμεν.

Γ'. Τὸ εἶναι μάλιστα ἀναγκαῖον ὁπόταν συμβαίνει νὰ δημεργήσῃ τινὰς νέας ὁρας, ὥστε νὰ δηλώσῃ νέας ιδέας· ἢ ὁπόταν ἡ χρεία ἀπαιτῇ νὰ μεταχειρισθῇ ὁρας ἀγνώστες εἰς ἐκεῖνας, ὅπως μὰς ἀκέρν· καὶ εἰς τὰς δύο αὐτὰς περιπτώσεις καθενὸς βλέπει φανερά, ὅτι μία τέτοια ἀκριβὴς ἐξηγήσις τῆς ὁρας εἶναι ἀπαραίτητος εἰς ἐκεῖνον, ὅπως ἀγαπᾷ νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβῃ. Ὅμως εἰς τὴν πρώτῃ, πρὸ τῆς νὰ κάμῃ τινὰς οὐα ὅρον κινέμενον, πρέπει νὰ περιτρίψῃ, ὡς δὲν ἔχη ἡ γλῶσσα (εἰς τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ) ἡλικία ὅρον, ὁ ὁποῖος νὰ ἐξηγῇ τὴν ιδέαν αὐτῇ· ὥστε τὴν ἀκολουθεῖ πολλὰς φορὰς, ὅπως ὥστε ἄγνοιαν ἢ τῆς πραγμάτων, ἢ τῆς γλώσσης νὰ νομίζονται νέα, πολλὰς ιδέαι, ὅπως ἦτον παλαιόταται· καὶ νὰ παρεισάγωνται νέοι ὅροι, μετὰ μὲν ὀνόκλησιν καὶ τῆς γλώσσης, καὶ ἐκείνων, ὅπως τὴν ἀκέρν, εἰς καιρὸν ὅπως ἦτον ἄλλαι ὁπτηδεύονται εἰς τὸ νὰ τὰς ἐξηγήσων. Ὅθεν ἀνίσως τὰ πράγματα καὶ αἱ ιδέαι εἶναι ἀληθινὰ νέα, καὶ χρειάζονται ἀπαραίτητως νέας ὁρας, πρέπει νὰ παρὶς, ὅσον εἶναι δυνατὸν, νὰ τὰς διγάζων ἀπὸ τοῦ βάθος τῆς ἰδίας γλώσσης, καὶ νὰ τὰς συμμορφώσων μετὰ τὴν φύσιν, καὶ μετὰ τὸ ἰδίωμα τῆς· εἰδὲ καὶ πρέπει νὰ τὰς λάβων ἀπὸ ἄλλας ξένων

τας γλώσσας, ἐγὼ λέγω πῶς καθε γλώσσα πρέπει
να τὸς λαμβάνῃ ὑπὸ τὴν γλώσσαν ἐκείνην, ὅπῃ φαί-
νεται πῶς αὐτὴ φράσσεται· ἢ ἐδικήμας, φραδείμα-
τας χάριν, ὑπὸ τῷ Ἑλληνικῷ, ἢ Ἰταλικῷ καὶ Γαλ-
λικῷ, ὑπὸ τῷ Λατινικῷ, κτ.

Ἡμπορεῖ οὖν ἐδικός μας να τὸς δανεῖθῃ καὶ ἀπὸ
ὁποιαδήποτε ἄλλου τῶν γεωτέρων γλωσσῶν θέλει,
καθὼς Ἰταλικῷ, Γαλλικῷ, Ἑγγλέζικῷ, καὶ Γερ-
μανικῷ· πρέπει ὁμως μὲ μεγάλῃ κρίσει, καὶ ἀγα-
θήρῃσιν καὶ ὀφειλέται, ὅτε να τὸς συμμορφωθῇ, κα-
θὼς εἴπαμεν, μὲ τὴν φύσιν καὶ τὸ ἰδίωμα τῆς γλώσ-
σης, καὶ να μὴ τὸς μεταφράζῃ καθὼς εἶναι, καὶ γε-
μίζει τῷ γλώσσαντε ὑπὸ λέξεις ξένας γεγραμμένας
μὲ γραμματα τῆς γλώσσης τε, καθὼς εἶναι τὰ φησι-
σότερα ὑπὸ τὰ ἐδικά μας ἀπλᾶ βιβλία.

Εἰς τὴν δούτεραν φησίαν πρέπει να φυλάττηται
τινὰς ὅσον ἡμπορεῖ να μὴ μεταχειρίζεται ὅπως ἀ-
γνώστους ὅτε δὲν τὸ ἀπαιτεῖ ἡ χρεια· ὅτε τι εἶναι
παιδαγωγότατον να ὁμιλῇ ἢ να γραφῇ τινὰς τῷ
γλώσσαν μας, καὶ να παρνεύρῃ (χωρὶς να εἶναι ἀ-
νάγκη) φράσεις ἑλληνικάς, καὶ ῥημικάς ὑποθελυμνάς,
καὶ ῥήματα συνταγμένα μὲ δοτικάς, ἐκεῖνα ὅτε δὲν
ἔχει ἡ γλώσσα μας, καὶ να φυλολογῇ τὸν Βαρίνον
ὅτε να εὖρῃ λέξεις σκωριασμένας, καὶ ἀχρήστους, ἀφί-
νωντας τὰς ἀχρήστους καὶ συνεκτισμένας· ἢ να με-
ταχειρίζεται φράσεις, καὶ ὅπως τινὸς ξένης γλώσ-
σης, ὅτε ἰξόρῃ, καθὼς κάμνεν πολλοὶ ὑπὸ τὸς ἐ-
δικήμας, οἱ ὅποιοι διέφθειραν καὶ ἡρεῖωσαν τὴν
γλώσσαν, πόσον ὅτε ἀνίσως δὲν ἰξόρῃ τινὰς Γερ-
μανικά, ἢ Φραντζέζικά, ἢ Ἰταλικά, εἶναι ἀδυνάτον
να καταλάβῃ τὰ βιβλία, ὅτε καθεκάστῃ τυπύονται
εἰς τὴν γλώσσαν μας. Ἀλλὰ τὸ ὅσον εἶναι εὐκόλον
να τὸ ἐλέγξῃ τινὰς, ἄλλο πόσον καὶ φησιώτερον εἶναι
δύσκολον να τὸ ὑποφύγῃ· ἐπειδὴ ὅτε ὅσα μίαν γλώσ-
σα δὲν ἔχει οὐα λεξικόν καὶ μίαν γραμματικῶν, εἶναι
ἀδυνάτον καὶ να γραφῇ καὶ να ὁμιληθῇ καθὼς πρέπει.

Δ'. Καὶ .

Δ'. Καὶ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν μεταφορικῶν ὀρων ἀρ-
 πεῖ νὰ βαδίσῃ τινὰς μὲ μεγαλωπιάτῳ προσοχλῷ, καὶ
 κατ' ἐξοχλῷ εἰς πράγματα φιλοσοφικά· ἐπειδὴ ἐξαι-
 ρῶντας ἐκεῖνα, ὅπως ἔγιναν ἤδη κοινὰ, καὶ εἰς τὰ ὁ-
 ποῖα δὲν εἶναι κίνδυνος νὰ σφάλῃ τινὰς, καθὼς γα-
 λῶν ψυχῆς, παραχὴ νοός, ζωηρότης φαντασίας, βρα-
 σμός θυμῶ, καὶ τὰ παρόμοια, εἰς τὰ ἄλλα, κα-
 θὼς ἴδωμεν ἤδη, ἡμπορεῖ νὰ πέσῃ τινὰς συχνὰ εἰς
 δμώνυμίαν.

Εἰνι λόγῳ δὲν ἀρεππεῖ νὰ ξεχάσῃ τινὰς ποτὲ ὅτι
 τὸ ὑποκείμενον καὶ ὁ σκοπὸς τῆ ὁμιλῆντος ἀρεππεῖ νὰ
 εἶναι ὅχι νὰ δώσῃ νὰ τὸν καταλάβῃ, καὶ ὅχι ἀπλῶς,
 ἀλλὰ μὲ τὴν δυνατὴν ταχύτητα, σαφένειαν, καὶ ἀ-
 κρίβειαν, καὶ ὅχι τὸ ἀρεππεῖ νὰ παχίζῃ νὰ μετα-
 χειρίζωνται, μάλιστα οἱ Φιλόσοφοι, ὅπως τὰς πλέον
 εὐχρίστες καὶ ἐπιτηδειότερες καὶ σαφεσέρες· ὁμοίως καὶ
 φράσεις καὶ συντάξεις· ὅχι τί τί ἐννοεῖται εἶναι εἰς ἑνὶ
 Φιλόσοφον νὰ μὴν ἰξόρῃ, ἢ νὰ μὴν θέλῃ (τὸ χει-
 ρότερον) νὰ ἐρμηνεύθῃ καθὼς ἀρεππεῖ; Πράγματι
 ταῖς, μάγειροι, ράπται, τεχνῖται ὁμοίως, λέγει ὁ
 παλαιός Λάκιος (Δοκιμ. Φιλοσ. Βιβλ. Γ. Κεφ. 10.),
 ὅλοι καταλαμβάνειν ἑνὶ τὸν ἄλλον, γράφειν, ὁμι-
 λῶν, τελειοῦν τὰς ὑποθέσεις τὰς, καὶ μόνον οἱ Φιλό-
 σοφοι, καὶ ἀντιλόγοι νὰ μὴν ἡμπορεῖν ποτὲ νὰ κατα-
 λάβῃ ἑνὶ τὸν ἄλλον, καὶ νὰ τελειώσῃ τὰς ἐδικὰς
 τὰς; Παράπονα μεγάλα, ἀλλὰ ἐναντίον εἰς κάποιους
 ἄλλους παλαιότερον, καὶ ὅχι μόνον εἰς τὰς Φιλοσόφους.

Τ Μ Η Μ Α Β'.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ.

Κάθε κρίσις τῆς ψυχῆς ἐκφραδεῖσα μὲ λέξεις, ὀνομάζεται Πρότασις· ὅθεν μία πρότασις δὲν εἶναι ἄλλο πᾶρα μία σειρά λέξεων, εἰς τὴν ὁποίαν καταφάσκειται εἷς παῖγμα εἰς ἄλλο, ἢ ὑποφάσκειται ὑπὸ αὐτό· ὡς ἡ ἔπαρσις εἶναι ἐλάττωμα, ἡ ἔπαρσις δὲν εἶναι ἀνεκτὴ· ὥστε τὰ ὁποῖας ἡ πρώτη λέγεται καταφατική, καὶ ἡ δεύτερα ὑποφατική.

Εἰς κάθε πρότασιν διατίθενται τρία μέρη· ὁ ὅρος, ὅπερ δηλοῖ τὸ παῖγμα, πρὸ τοῦ ὅ λόγος, ὁ ὁποῖος λέγεται ὑποκείμενον τῆς προτάσεως· ὁ ὅρος, ὅπερ δηλοῖ τὴν ποιότητα, ἢ τὸν προσδιορισμόν, ὅπερ ὑποδίδεται εἰς τὸ ὑποκείμενον, ἢ ὑποφάσκειται ὑπὸ αὐτό, ὁ ὁποῖος λέγεται τὸ κατηγορούμενον· καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ῥῆμα, τὸ ὁποῖον ὁπόταν εἶναι μόνον, δηλοῖ κατάφασιν, καὶ ὁπόταν εἶναι συζευχόμενον μὲ τὸ εἶ, ἢ τὸ κοινόν ὅθεν, σημαίνει ὑποφάσιν, καὶ ὀνομάζεται ὑπὸ τῆς Διαλεκτικῆς συζεύξις· ἐπεὶ δὲ συμβάλλει ἕκαστον τινὰ εἰς τὸ νὰ συνδέῃ τὰς δύο ὁρας. Λοιπὸν εἰς τὴν πρώτην πρότασιν, ἔπαρσις εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἐλάττωμα, τὸ κατηγορούμενον, καὶ τὸ εἶναι, ὁ συζεύξις, ὅπερ συνάπτει τὰς δύο ὁρας.

Οἱ δύο ὁροι, ὅπερ εἶναι τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον, ὀνομάζονται ὑπὸ τῆς Διαλεκτικῆς καὶ τὰ δύο ἄκρα τῆς προτάσεως· ἐπεὶ δὲ τὸ εἷς τίθεται εἰς τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸ τέλος. Τὸ ὑποκείμενον λέγεται ἐλάττω ἀκρον, ἐπεὶ δὲ συνηθίζει νὰ ἔχῃ ὀλιγωτέραν ἑκτασιν· καὶ τὸ κατηγορούμενον λέγεται μείζον ἀκρον· ἐπεὶ δὲ αὐτὸ πρέπει πάντοτε νὰ ἔχῃ πλείονος ἑκτασιν. Καὶ πάντῃ ἡ σύννοια τῶ ἐλάττωματος εἶναι πολὺ πλείονος ἑκτασιν, πρὸς τὴν σύν-

ἐννοια τῆς ἐπάρσεως· ἐπεὶ δὴ τὸ ἐλάττωμα ἀποδίδεται ὅχι μόνον εἰς τὴν ἐπαρσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν θυμὸν, καὶ εἰς τὴν φειδωλίαν, καὶ εἰς τὴν λαίμαργίαν, καὶ εἰς τὸν φόβον, κτλ.

Τὸ ὑποκείμενον κοινότερον δηλῶται μὲν εἰς ἡσυχαστικόν, ἢ μὲν εἰς ὅρον ἰσοδυαμὸν ἡσυχαστικόν· καὶ τὸ κατηγορούμενον μὲν ἐπίθετον, οἷον· τὸ εὖ ποιεῖν εἶναι ἐπαινετόν· τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ ἴδιον μὲν τὸ, ἢ ἁποῖα εἶναι ἐπαινετή· ὁ Θεὸς εἶναι αἰδίδος.

Μερικαῖς φοραῖς ὅμως τὸ κατηγορούμενον φαίνεται νὰ εἶναι καὶ αὐτὸ ἡσυχαστικόν, καθὼς ἡ ἁποῖα εἶναι ἀρετή. Ἐδῶ ὅμως ὡς ἀκριβεστερον, ὅτι κατηγορούμενον ἀμέσως δευτέρως εἶναι τὸ ἡσυχαστικὸν ἀρετή, ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον μία, ὅπως νοεῖται ἔξωθεν· ἐπεὶ δὴ ἡ παρεῖσα πρότασις ἰσοδυαμει μὲν τὴν, ἢ ἁποῖα εἶναι μία τῶν ἀρετῶν, ἢ μία ἀπὸ τὸν ἀρετῶν τῶν ἀρετῶν.

Συμβαίνει πολλάκις ὅπως μία πρότασις νὰ ἀπαρτίζεται μόνον ἀπὸ τὸ ὄνομα καὶ τὸ ῥῆμα, εἰς ἄλλο ὅπως τὸ κατηγορούμενον νὰ φαίνεται ὅτι λείπει· καθὼς, ὁ Θεὸς ὑπάρχει. Εἰς αὐτὴν ὅμως τὴν φράσιν τὸ κατηγορούμενον περιέχεται εἰς τὸ ἴδιον ῥῆμα· ἐπεὶ δὴ ἰσοδυναμῶν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ ὑπάρχει ἰσοδυναμει μὲν τὸ εἶναι ὑπάρχων· καὶ αὐτὸ εἰπεῖς ὁ Θεὸς εἶναι, καὶ αὐτὴ θέλει εἶναι μία πρότασις ἐντελής· ἐπεὶ δὴ ἐδῶ τὸ ῥῆμα εἶναι, δηλοῖ ὅχι μόνον τὴν κατάφασιν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τὴν ὀντότητα, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτι· καὶ ἡ πρότασις ὁ Θεὸς εἶναι, ἰσοδυναμει μὲν τὴν, ὁ Θεὸς εἶναι ὄν.

Τέλος πάντων καὶ εἰς ῥῆμα μόνον ἡμπορεῖ νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν πρότασιν ἐντελήν, μάλιστα αὐτὴ εἶναι προσώπως πρῶτης, ἢ δευτέρας· εἴθε ἡ ἰδίᾳ κατάληξις τῆς ῥήματος δείχνει σαφέστατα ποῖον εἶναι τὸ ὑποκείμενον· καθὼς ὑπάρχω, ὅπως ἰσοδυναμει μὲν τὸ, ἐγὼ εἶμαι ὑπάρχων. Τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ἐπὶ τρίτης προσώπου, ὅταν τὸ ῥῆμα εἶναι ἀπὸ τὰ λεγόμενα ἑξαιρέτα, καὶ ἰσχυρίζονται, καθὼς βρέχει, ἀστράπτει, βροτᾷ· εἰς
τα

τὰ ὅποια εἶναι πρόδηλον, ὅτι τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ Θεός· ἐπεὶ δὲ ἄλλος τέτοιας ἐνεργείας, δὲν ἡμπορεῖ νὰ κάμῃ· ὥστε τὰ τέτα ρήματα, μετὰ ὅποια ἐξηγήθη μίαν φοράν ὁ Καῖσαρ· ἡλθον, ἶδον, ἐνίκησα, ἀπαρτίζην ἑῖς προτάσεις δευτερευούσας.

Καθὼς ὁμῶς εἷς μόνον ρῆμα ἡμπορεῖ πολλάκις γὰρ ἀπαρτίσῃ μίαν πρότασιν ἐντελή· ἐτὶ ἐξ ἐναντίας καὶ πολλαὶ λέξεις ἡμπορῶν ὅλαι ὁμῶς νὰ ἀπαρτίσῃ μίαν μόνον πρότασιν, ὅποταν τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς, καὶ αἱ λοιπαὶ δὲν χρησιμεύουν ἄλλο, ὡς μόνον ἢ κάποιος προσδιορισμὸς καὶ ἑρμηνεία τὸν τῷ ὑποκειμένῳ, ὅσον καὶ τῷ κατηγορουμένῳ· καθὼς αὖ εἰπῶ φέρει εἶπεν, Τίτος Αὐτοκράτωρ Ρωμαίων, μὲν τὸν θάνατον Οὐεσσισιανῶν τῷ πατρὶ, ἐβασίλευσε μόνος εἰς Ρώμην δύο χρόνους, ὧντας ἔτι γλυκύτητα τῆς βασιλείας τῇ ἑστῇ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει· ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις δὲ συγκροτῶν, ὡς μίαν μόνον πρότασιν, ἐπεὶ δὲ τὸ ὑποκείμενον εἶναι εἷς μόνον, ὁ Τίτος, καὶ τὸ κατηγορούμενον ὁμοίως εἷς μόνον τὸ, ἐβασίλευσεν· καὶ τὰ ἐπιλοιπα δὲν δηλῶν ἄλλο, ὡς ἁπλῶς ἑρμηνεία, τῷ Τίτῳ, καὶ προσδιορισμὸς τῷ τῷ χρόνῳ, καὶ τῷ ὅπῃ, ἐν οἷς, καὶ καθ' ὃν ἐβασίλευσεν. Αἱ τέτοιαι προτάσεις ὀνομάζονται συμπεπλεγμέναι.

Ἀλλὰ καὶ πολλαὶ προτάσεις ἡμπορῶν νὰ ἀναχθῶν εἰς μίαν μόνον· καθὼς, ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος, ὁ Κικαίρων ἦτον Ρήτωρ· αὐταὶ αἱ δύο θέλουν γνῆ μίαν μόνον αὖ εἰπῶ· ὁ Κικαίρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· καὶ αἱ τέτοιαι προτάσεις λέγονται συνθετοί.

Ὡς τὸσον ὡς τῶν συμπεπλεγμένων καὶ συνθετῶν προτάσεων, πρέπει νὰ ὁμιλήσωμεν πλέον ἐκτεταμένως, ὁμοίως καὶ ὡς τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτεσῶν, καὶ τῶν ἑρμηνευτικῶν, καὶ ἐκθετικῶν, καὶ τῶν καταφατικῶν, καὶ ἀποφατικῶν, καὶ τῶν καθόλου, καὶ μερικῶν,

ἢ καθ' ἑκάστα, ὅπῃ κἀμυν τὴν ποιότητα καὶ ποσότητα, καὶ τέλος πάντων περὶ τῶν ἐναντίων, καὶ ἀντιστροφῶν, καὶ ὅλων ἐκείνων, ὅπῃ ἰδιαίτερον μετὰ διαφορὰ ὀνόματα διεσέλλαν μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ μάλιστα οἱ Μαθηματικοί, περὶ τῶν ὁποίων τέτων ὅλων εἰδῶν διελόμεν πραγματεύεσθαι εἰς ἔλεγχον, ὅπῃ νὰ μὴ γῇ μία ἀπλή καὶ ἀνωφελὴς ὀνοματοθεσία, ἀλλὰ νὰ διδασθῇ καὶ ἡ χρησιμότης, ὅπῃ πρέπει νὰ κἀμνωμεν τὰ καθ' ἑκάστης τῶν προτάσεων, καὶ ὁ ἔλεγχος, μετὰ τὸν ὁποῖον ἐμπεδόνεται εἰς καθ' ἑκάστην περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ τὸ θεῶδος τῆς καθ' ἑκάστης μιᾶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Προτάσεων συμπεπλεγμένων ἔ ἀπλῶν, εἴθε ἔ περὶ τῆς ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτεσῶν.

Προτάσις συμπεπλεγμένη λέγεται ἐκείνη, τῆς ὁποίας ὁ εὖας, ἢ ὁ ἄλλος ὅρος, ἢ τὸ ρῆμα εἶναι συμπεπλεγμένον, ὅθεν περιλαμβάνει περιπεπλεγμένον ἄπο μίαν λέξιν σημαντικὰς διαφορῶν ιδεῶν· καὶ ἀπλὴ εἶναι ἐκείνη, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι εἶναι ὅλοι ἀπλοὶ, καὶ σημαίνουσι καθ' εὖας μίαν μόνον ιδεάν. Ἡ πρότασις, φέρειπεῖν, ὁ Θεὸς εἶναι αἰδῖος, εἶναι ἀπλὴ· ἐπεὶ δὲ ὅθεν περιλαμβάνει περιπεπλεγμένον ἄπο τῆς ἀναγκαίως ὄντος· καὶ ἡ, ὁ Θεός, ὁ δημιουργὸς πάντων τῶν ὄντων, ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆ ἀπ' αἰῶνος, εἶναι συμπεπλεγμένη, ἐπεὶ δὲ τὸ ὑποκείμενον, κοινὰ εἰς τὴν θεμελιώδη εὖνοιαν τῷ Θεῷ, περιλαμβάνει ἀκόμι καὶ τὸ, ὅτι εἶναι δημιουργὸς πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ τὸ κατηγορούμενον, ἐξω ἄπο τῆς θεμελιώδους εὖνοιαν τῆς ὑπάρξεως, περιέχει καὶ τὸ, ὅτι ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆς, καὶ ἄπο τῆς αἰῶνος.

Πάντες ὅπου τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορούμενον ἔχον προσεθεμένης ἄλλας λέξεις σημαντικὰς καὶ μιᾶς ιδέας προσθέτε, αἱ προτάσεις γίνονται συμπεπλεγμέναι. Συμπεπλεγμέναι γίνονται ἀκόμι καὶ αὐτῶς προσέθῃ τι εἰς τὸ ρῆμα, καθὼς· ὁ Θεὸς εἶναι ἀνυμφιβόλως, ἢ βεβαίως, ἢ ἀναγκαίως αἰδῖος, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλαι αὐταὶ αἱ λέξεις ὅθεν κάμνουν ἄλλο, ὅθεν δίδουν μίαν περιπεπλεγμένην δύναμιν εἰς τὴν κατέφασιν.

Εἷνας ὅρος ὅμως ἡμπορεῖ νὰ ᾖ συμπεπλεγμένος καὶ πολλὰς ῥόπας. α. ὅθεν ἡ ἐπιθέτων, καθὼς· ὁ σοφὸς ἀνθρώπος· εἶναι ἀπέραχος. β. ὅθεν τῆς μετοχῶν, ὅθεν· ὁ ἰκαρὸς, πίπτωντας εἰς τὴν θάλασσαν,

ἐπινίγηκε. γ'. ὅθεν τῷ ἀπελευκνύων θρηϊκῶν, καθώς ὁ ποιητής, φιλιππεντος μου, ἐπεσον. δ'. ὅθεν τῷ ἁφ' ὁρών μορίων, ὅπως συνδέον προς ἀλλήλα τὰ ἁφ' ὁρα ὀνόματα, οἷον· τὰ χρυσᾶ, ἢ ἀργυρᾶ ἀγγεία· τὰ συγγραμματα τῷ Πλάτωνος, ἢ τῷ Ἀριστοτέλους· τὰ πράγματα τὰ γεγονότα μετ' ἐπιμελείας, ἢ ἀμελείας· ἢ ἑξάρτησις ἀπὸ τῆς, ἢ ἐκείνης τῷ πράγματος· ὁ ὑπὲρ ἀρετῆς ἔρας, ἢ τὸ ὑπὲρ τῆς κακίας μῖσος. ε'. ὅθεν τῷ παρεμπιπτέων προτάσεων, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνελθὺν μὲ τὰς ἀρχικάς, ἢ σοιχειώδεις, εἰς τὸ ὁποῖον πίπτειν ὅθεν τῷ ἀναφορικῶν μορίων, καθώς· Ὀμηρος, ὅς τις ἐποίησε τῷ Ἰλιάδα, ἐποίησε τῷ Ὀδυσσεύει· ὁ Ἑκτωρ, ὅπως ἐφόνωσε τὸν Πάριον, ἐφονώθη ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα· ἢ Ἑκτωρ, ἀφ' ὃ ἐφόνωσε, ἢ μετ' ὃ ἐφόνωσε τὸν Πάριον, κτ.

Ἰστέον ὅμως παρῶν, ὅτι ὅλοι οἱ εἰρημῆτοι ἔσοποι ἡμπορεῖν νὰ ἀναχθῇ εἰς ἄλλας πόσας παρεμπιπτέσας προτάσεις, οἷον· ὁ σοφὸς ἀνθρώπος θέλει νὰ εἰπῇ ὁ ἀνθρώπος, ὅς τις εἶναι σοφός· Ἰκαρος πίπτωντας, Ἰκαρος, ὅς τις ἐπίσκει. Πομπήιος νικήσας Μιθριδάτην, ἐθελάμβωσε. Πομπήιος, ὅς τις, ἢ ἀφ' ὃ ἐνίκησε Μιθριδάτην, ἐθελάμβωσε.

Β'. Ὅτι αἱ προτάσεις, τῷ ὁποῖων τὸ ῥῆμα εἶναι ἢ μεταβατικόν, ἢ ἀμετάβατον ἀναφορικόν, εἴτ' ἐν ἀτελές, εἶναι ὅλαι ἐκ φύσεως συμπεπλεγμέναι, καθώς· Ἀλέξανδρος ἐνίκησε τὰς Πέρσας, θέλει νὰ εἰπῇ Ἀλέξανδρος ἦτον νικητὴς τῷ Περσῶν· εἴτα τὸ κατηγορεῖσθαι εἶναι τὸ νικητὴς· τὸ δὲ, τὰς Πέρσας, εἶναι εἴνα ἀναπλήρωμα τῷ κατηγορεῖσθαι. Παρομοίως καὶ, Πυθαγόρας ἐθελήθη τὴν Αἴγυπτον, Ἑκτωρ ἐφονώθη ἀπὸ τὸν Ἀχιλλέα, καὶ τὰ παρόμοια.

Γ'. Ὅτι τὸ ἀναπλήρωμα τέπων τῷ προτάσεων, ἢ τὸ ὑποκείμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται τὸ κατηγορεῖσθαι, πολλαῖς φοραῖς ἐκφέρεται μὲ εἴνα ῥῆμα ἀπαρέμφατον, ἢ μὲ μίαν πρότασιν παρεμπιπτέσαν, ἢς ἀρσενεῖται τὸ εἶνα, ἢ ἄλλο τοῖστον μόριον· οἷον ὁ

Θεός ἐντέλλεται συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν πρὸς ἐχθρούς· ὅθ' αὖ τὸ συγχωρεῖν, ἢ ἵνα συγχωρῶμεν πρὸς ἐχθρούς, εἶναι τὸ πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον κατηγορεῖται ἡ θεία ἐντολή· καὶ ἡ πρότασις αὐτὴ εἶναι ἰσοδυναμὸς μετὰ τῆς, τὸ συγχωρεῖν πρὸς ἐχθρούς εἶναι θεία ἐντολή· θεία ἐντολή εἶναι, ἵνα συγχωρῶμεν πρὸς ἐχθρούς, κτ.

Δ'. Ὅτι μερικοὶ ὅροι, μὲν ὅλον ὅπῃ εἶναι ἀπλοῖ εἰς τὴν ἐκφράσιν, εἶναι ὅμως συμπεπλεγμένοι καὶ τῷ νοήματι· ὅθ' αὖ τὸ ἐξω ὑπὸ τῷ κυρίῳ ιδέαν, ὅπῃ δηλῶν, διεγείρων καὶ μίαν ἄλλην, ἢ ὁποῖα εἶναι συνδεμένη μετὰ αὐτῆς· ἀρξάμενος χάριν, αὐτίκως εἶπώ, ὅτι ὁ Καῖσαρ ἐκαμὲν εἰρήνῃ μετὰ τῆς Γάλλας· καὶ ὅθ' αὖ ὅπῃ τὸ ἀκέραιον, ἐννοεῖ μαζὶ μετὰ τὸν Καῖσαρ καὶ τὸν Φραγγίσκον· ὁ δὲ δεύτερος, Δὲξ τῆς Ἀφρικανίας, κτ. Τέτοιοι ὅροι εἶναι ἀκόμη καὶ ὅλοι ἐκείνοι, ὅπῃ ὁρῶντες πρὸς τίτλους, ὅπῃ δίδονται εἰς μερικὰ ὑποκείμενα, ὅθ' αὖ κινεῖσθαι κατόρθωμά τις, καθὼς συνηθίζον οἱ παλαιοὶ Εὐρωπαῖοι, μιμνήσκοντες πρὸς παλαιὰς Ρωμαῖνας, οἶον, τὸ, Σεβαστός, ὁμιλῶντας ὅθ' αὖ τὸν Οὐκάβιον, τὸ, Ἀφρικανός, ὁμιλῶντας ὅθ' αὖ τὸν Σκιπίωνα, καὶ τὸ, Ταυρεκός, ὅθ' αὖ τὸν Περσέτημον καὶ φιλέλληνα Πομπηϊν.

Αὗται ὅλαι αἱ περὶ τῆς ἀναγκαῖας εἶναι ἀνάγκαι, ὅχι μόνον εἰς τὸ νὰ ἐκκρίνωμεν ποῖαι προτάσεις εἶναι ἀπλᾶς, καὶ ποῖαι συμπεπλεγμέναι, ἀλλὰ (τὸ ὠφελιμώτερον) καὶ εἰς τὸ νὰ ἰξούρωμεν νὰ προσδιορίζωμεν καλῶς εἰς καθ' ἑκάστην λογικὴν ὁμιλίαν, ποῖαι λέξεις ἀνήκον εἰς μίαν πρότασιν, καὶ ποῖαι εἰς ἄλλαν· γνωστὸς ἀπαραιτήτως εἰς τὸ νὰ ἡμπορῶμεν νὰ ἐκκρίνωμεν, καὶ νὰ ὑποφασίζωμεν περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς ψευδούς τῆς προτάσεως, μάλιστα ὅποτε αἱ συμπεπλεγμέναι περιλαμβάνουν λέξεις πολλὰς, καθὼς πολλάκις συμβαίνει ὅταν μία ὁλόκληρος καὶ χοινοτενὴς περὶ τοῦ εὐρέφεται ὅλη εἰς μίαν, ἢ δύο προτάσεις.

Διὰ τὸ νὰ κρινώμεν ὅμως περὶ τῆς ἀληθείας, ἢ τῆς

ψάιδες ἢ συμπεπλεγμῶν προτάσεων, τὸ ἀναγκαιότερον εἶναι νὰ ᾤκηται, ὅτι αἱ προδήκται, ἐπεὶ κάμνουν συμπεπλεγμῶν εἰς ἄ ὅρον, πότε χρησιμῶς εἰς τὸ νὰ συσεῖλιν, καὶ νὰ προσδιορίσιν τὸ σημασιόμηρόν τε, καὶ πότε τίθενται ἀπλῶς διὰ μόνον καλλωπισμὸν. Ἀνίσως εἰπῶ, φέρ' εἰπεῖν, Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, ἠφανίσε με ὀλίγης στρατιῶτας τὸ ἀναείδμητον στρατόμα τῷ Περσῶν. Διὰ αὐτὰς τὰς προδήκτας, τὸ, μέγας εἶναι προσδιορισμὸς ἀναγκαῖος· ἐπεὶ δὲ δείχνει ἀκρίβως ὅτι τίνος Ἀλέξανδρος εἶναι ὁ λόγος· ὁμοίως καὶ τὸ, τῷ Περσῶν, δείχνει ποῖον ἦτον τὸ στρατόμα, ὅπως ἠφανίδη διὰ αὐτόν· πὲρ δὲ, ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, δεῖν προσδιορίζει αὐτὸς ἦτον Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἢ ἄλλος τινάς· ὁμοίως καὶ τὸ, ἀναείδμητον, δεῖν δείχνει, ὅτι τὸ στρατόμα ἦτον τῷ Περσῶν, ἢ ἄλλων τινῶν· παρομοίως καὶ τὸ, με ὀλίγης στρατιῶτας, μήτε αὐξάνει, μήτε ὀλιγοσβεῖ κατόλου τὴν σημασίαν τῆς ῥήματος.

Ὅθεν αὐταὶ αἱ ῥεῖς προδήκται δεῖν ἀνῆκναι κατόλου εἰς τὴν εἰσὶν τῆς προτάσεως, καὶ ἡμπορεῖν νὰ ὀνομασθῶν ἐπεσιώδεις· εἰς καιρὸν ὅπως τὸ, μέγας, καὶ τὸ, τῷ Περσῶν, εἶναι καὶ τὰ δύο προδήκται ἐσιώδεις· διὰ τί αὐτὴν εἰπῶ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠφανίσε τὸ στρατόμα τῷ Περσῶν, ἢ πρότασις σέκει, καὶ εἶναι ἀρετώτατα σαφὲς καὶ προσδιορισμῶν· αὐτὸς ὅμως εἰπῶ ἀπλῶς, Ἀλέξανδρος ἠφανίσε τὸ στρατόμα, δεῖν εἶναι κατόλου σαφὲς, μήτε προσδιορισμῶν· ἐπεὶ δὲ κανένας δεῖν καταλαμβάνει διὰ ποῖον Ἀλέξανδρον, καὶ διὰ ποῖον στρατόμα ὀμιλῶ· μήτε αὐτὴν προδέσω τὰς λοιπὰς ῥεῖς προδήκτας, ὅπως εἴπαμεν ἐπεσιώδεις, λαμβάνει κανένας προσδιορισμὸν, λέγωντας δηλαδὴ Ἀλέξανδρος ἀνὴρ μιᾶς ἀκαταμαχήτης ἀνδρείας, με ὀλίγης στρατιῶτας ἠφανίσε τὸ ἀναείδμητον στρατόμα.

Λοιπὸν διὰ νὰ εἶναι ἀληθὴς ἡ ἀρχικὴ πρότασις, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι ἀληθεῖς ὅλαι αἱ ἐσιώδεις προ-

δοῖναι· ὅτε τὸ ψευδές αὐτῇ θέλει εἶναι ἡ προσηγορία
 ποταπίσ, ἀνίσως ἀλλάζωντας τὰς ἐσιώδεις ποταπ-
 κας, εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ γὰρ τῷ Περίαντῳ ἠφανίσε
 τὸ σφάλμα τῆς Περσῶν, ἢ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἠ-
 φανίσε τὸ σφάλμα τῆς Ῥωμαίων. Αἱ ἐπισιώδεις ὁ-
 μως ποταπῶν, ἡμπορῶν γὰρ εἶναι ὅλαι ψευδεῖς, καὶ ἡ
 ποταπίσ γὰρ εἶναι ἀληθές αὐτῇ· ὅτε τὴν ἡμπορεῖ γὰρ εἶ-
 ναι ψευδὲς ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἦν ἀνὴρ μίας
 ἀκαταμαχίτης ἀνδρείας, καὶ ὅτι τὸ σφάλμα τῆς Περ-
 σῶν ἦν ἀναρίθμητον, καὶ ὅτι τὸ ἠφανίσε μὲ ὀλίγας
 στρατιώτας, καὶ ὅμως γὰρ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ὁ μέγας
 Ἀλέξανδρος ἠφανίσε τὸ σφάλμα τῆς Περσῶν.

Παρατηρεῖται ἀκόμι, ὅτι ὁπόταν εἷς ὄνομα εἶναι ἀρκετὰ προσδιωρισμῶν, ἢ καθ' αὐτὸ, ἢ μὲ καμμίαν προσθήκην, αἱ ἄλλαι προσθήκαι, ὅπως ἤθελαν προσε-
θῇ, δεῖ νὰ τὸ προσδιορίσῃν περὶ πότερον, δεῖν πρέπει
νὰ θεωρῶνται πλέον ὡς ἐσιώδεις, ἀλλ' ὡς αὐτοχρημα
ἐπισημῶδεις· ὅθεν ἡμπορῶν νὰ εἶναι ψευδεῖς, καὶ νὰ
μὴ κάμνῃν μ' ὅλον τὸ πᾶν ἀρχικῶς πρότασιν ψευ-
δῆ. Ἀνίστως εἰπῶ, φέρ εἰπεῖν, Ἀρῆς ὁ υἱὸς τοῦ Κρό-
νου, ἐνομίζετο Θεὸς τοῦ πολέμου· τὸ, ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ
Κρόνου ὁ Ἀρῆς, θελεῖ εἶναι ψευδές, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι
ἐνομίζετο Θεὸς τοῦ πολέμου, ὅπως εἶναι ἡ ἀρχικὴ πρό-
τασις. Ὁμοίως αὖ εἰπῶ· Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ὁ
υἱὸς τοῦ Διὸς, ἠφάνισε τὰς Πέρσας, μ' ὅλον ὅπως τὸ,
ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ Διὸς, καθὼς ἐδρυλλεῖτο, εἶναι ψευ-
δές, μὴ ὄντας ὅμως αὐτῇ ἡ προσθήκη ἐσιώδης (ε-
πειδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι ἀρκετὰ προσδιω-
ρισμῶν μὲ τὴν προσθήκην τοῦ μέγας), δεῖν κάμνει
ψευδῆ τὴν ἀρχικῶς πρότασιν, ἡ ὁποία ἤθελε γῆν
ψευδῆς, ἀνίστως εἶλεγα μόνον· Ἀλέξανδρος ὁ υἱὸς τοῦ
Διὸς, ἐπειδὴ δεῖν ἰξόρμητον αὐτὸν κατενόησεν Ἀλέξανδρος
υἱὸς τοῦ Διὸς, ἐνίκησε τὰς Πέρσας· καὶ δεῖ νὰ τὴν κά-
μωμεν ἀληθῆ, πρέπει νὰ προσθεσώμεν Ἀλέξανδρος ὁ
λεγόμενος υἱὸς τοῦ Διὸς, καὶ τὰ ἐξῆς.

Εἶναι ὅμως καὶ κάποιοι προδῆκαι, αἱ ὁποῖαι, μ' ὅ-

λον ὅπῃ φαίνονται ὅτι ἔπρεπε γὰρ εἶναι ἰκακὰ ἐκ φύσεως γὰρ προσδιορίσεν ἀκρίβως τὸ πρᾶγμα; εἰς τὸ ὅποιον ἐφαρμόζονται, μὴ ὅλον τὸ δὲν ἀρκῆν δὲ τὰς δὲ φόρος δόξας, ὅπῃ ἔχεν πρὶ τῶν πραγμάτων οἱ ἀνθρώποι. Λέγωντας, πρὸςδείγματος χάριν, ἡ ἀληθὴς θρησκεία, φαίνεται ὅτι αὐτὴ ἡ προδηκή δὲν ἔπρεπε γὰρ χρειᾶθῃ ἄλλο τί περὶ πλείον. ἐπειδὴ ἀληθινὴ θρησκεία δὲν ἔμπορεῖ γὰρ εἶναι πρὸς μία· μὴ ὅλον τὸ, ἐπειδὴ καθεστὸς δόξῃ δὲ ἀληθινῶς θρησκείαν τὴν ἐδικλῆται, αὐτὸς ὁ ὅρος μῦθε πάντι ἀμφίβολος· ὅθεν ὅπου μετὰ χειρὶ τινὰς παρομοίης ὅρας, ἡ αὐτὴ πρότασις ἔμπορεῖ γὰρ εἶναι ἀληθὴς ὡς πρὸς εἷς ἕνός, καὶ ψευδὴς ὡς πρὸς ἄλλο. Ἀνίσως εἰπὴ δηλαδὴ τινὰς, ἡ ἀληθὴς θρησκεία ἀπαγορεύει τῷ χρῆσιν τῷ οἶνῳ, αὐτὴ ἡ πρότασις θέλει εἶναι ψευδὴς ὡς πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀληθὴς ὡς πρὸς τὸς Ὀθωμανούς, οἱ ὅποιοι δὲ ἀληθινῶς θρησκείαν εἰνοῦν τῷ Ὀθωμανικῷ, ἡ ὅποια ἀληθινὰ ἀπαγορεύει τὸν οἶνον.

Ὅθεν δὲ γὰρ εἶναι ἀληθεῖς αὐταὶ αἱ περὶ τὰς κοινὰς εἰς ὅλας, πρέπει γὰρ σηκωθῇ ἡ ἀμφιβολία μετὰ ἄλλας τινὰς προσδιορίσεις. Ποιῶν ἀνίσως ἀντὶ τῆ ἀληθὴς, περὶ ἡ Ὀθωμανικὴ θρησκεία ἀπαγορεύει τὸν οἶνον, ἡ πρότασις θέλει εἶναι ἀληθὴς δὲ ὅλας. Καὶ ἀνίσως εἷας Ὀθωμανὸς ἔλεγχῃ, ἡ ἀληθὴς θρησκεία, τὴν ἔστιν ἡ Ὀθωμανικὴ θρησκεία; ἢ ἡ θρησκεία τῆ Μαμέθ, ἡ ὅποια εἶναι ἀληθὴς, ἀπαγορεύει τῷ χρῆσιν τῷ οἶνῳ, ἡ ἀρχικὴ πρότασις ἡ δὲ λὸν εἶναι μὴ ὅλον τὸ ἀληθὴς· ἐπειδὴ ἡ ἐσιώδης προδηκή, ὅπῃ προσδιορίζει τῷ εἰνοῦν τῆς θρησκείας ἐδῶ, εἶναι τὸ ἐπίθετον Ὀθωμανικὴ, καὶ τὸ ἐπίθετον ἀληθὴς δὲν εἶναι πλέον, εἰμὴ μία προδηκή ἐπεσιώδης, ἡ ὅποια ἔμπορεῖ γὰρ εἶναι ψευδὴς, καθὼς καὶ εἶναι, χωρὶς γὰρ κάμῃ ψευδῇ τὴν ἀρχικὴν πρότασιν. Σημειωτέον ἀκόμη καὶ τὸ, ὅτι εἰς μερικὰς προτάσεις συμπεπλεγμένης ἐκείνη, ὅπῃ φαίνεται παρεμ-

πίπτουσα είναι κυρίως αρχική· καὶ ἐκείνη, ὅπως φαίνεται αρχική, δὲν εἶναι, εἰμὴ μία προδήκη τῆς παρεμπιπτώσης. Λέγωντας λόγῳ χάριν, ἐγὼ διιχυρίζομαι, ὑποφαίνομαι, ἢ εἶναι βέβαιον, ἢ ὑποδεδειγμένον, ὅτι ὅλαι αἱ εὐνοιαὶ καὶ ιδέαι ἔχον τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσις, ἢ καὶ αὐτὴ ἀρχική πρότασις εἶναι, ὅλαι αἱ εὐνοιαὶ καὶ ιδέαι ἔχον τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσις· καὶ τὸ, ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ὑποφαίνομαι· καὶ τὸ εἶναι βέβαιον, ἢ ὑποδεδειγμένον, δὲν εἶναι, ὡς ἀπλᾶς προδήκαι εἰς τὴν κατὰ φασιν αὐτῆς τῆς ιδίας προτάσεως, ἢ ὅποια ἐσέκετο ὁμοίως καὶ ἀνίσως ἔλεγε τινὰς, ὅλαι αἱ εὐνοιαὶ καὶ ιδέαι ἔχον, καθὼς ἐγὼ διιχυρίζομαι, ἢ ὑποφαίνομαι, ἢ καθὼς εἶναι βέβαιον, ἢ ὑποδεδειγμένον, τὴν πρῶτὴν ἀρχὴν τῆς ἀπὸ τῆς αἰδήσις. Παρομοίως ἀνίσως εἰπῇ τινὰς· ἡ πείρα δείχνει, ὅτι καὶ ἔξωπρὸς προσβολαὶ δὲν διικνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, ἀνίσως δὲν διαπορθεμύθεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ μέσῃ τῶν νούρων· ἡ ἀρχική πρότασις θέλει εἶναι ὅτι αἱ ἔξωπρὸς προσβολαὶ δὲν διικνεῖνται εἰς τὴν ψυχὴν, ἀνίσως δὲν διαπορθεμύθεν εἰς τὸν ἐγκέφαλον διὰ μέσῃ τῶν νούρων· καὶ τὸ, ἡ πείρα δείχνει, θέλει εἶναι μία προδήκη, διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς τῆς ὑποφάνσεως.

Εἰς παρομοίας προτάσεις συμβαίνει πολλάκις νὰ εἶναι ἀμφιβολὸν ποία πρέπει νὰ ληφθῇ ἀρχική, καὶ ποία παρεμπιπτούσα· ἢ ὅποια ἀμφιβολία δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀφαιρεθῇ ἀλλέως, εἰμὴ συμπεραίνωντας ἀπὸ τὰς ὡς λέγασαι, ἢ ἀπὸ τῆς συνήπειαν, ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς ἐκείνης, ὅπως τὰς ἀποφέρει· διὰ τὴν ἀνίσως εὐνας Περιπατητικὸς εἰπῇ εἶναι γνώμη κοινὴ ὅτι τὰ χρώματα, οἱ χυμοὶ, αἱ ὁσμαι ὑφίστανται εἰς τὰ σώματα, ἡ ἀρχική πρότασις δὲ αὐτὸν θέλει εἶναι, ὅτι αὐταὶ αἱ ποιότητες ὑφίστανται πραγματικῶς εἰς τὰ σώματα, καθὼς θέλει φανῇ ἀπὸ τῆς συνήπειαν, εἰς τὴν ὅποιαν θέλει συμπεράνῃ, ὅτι ὑφί-

58 Τμήμ. Β'. Περί Προτάσεων .

γασται εἰς αὐτὰ πραγματικῶς . Ἀνίσως ὅμως ἡ αὐτὴ πρότασις προφερθῇ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ Φιλόσοφου νεωτερικόν, ἡ ἀρχικὴ δὲ αὐτὸν θέλει εἶναι μόνον, ὅτι τέτοια εἶναι ἡ κοινὴ γνώμη· ὅμως ἀπὸ αὐτὸ θέλει συμπεράνῃ, ὅτι αὐτὴ ἡ γνώμη εἶναι τελείως ψευδής .

Ἀπὸ αὐτὰς τὰς προτάσεις συναγονται δύο ὠφελίμοι κανόνες· εἰς τὰς προτάσεις, ὅπως καμνωμένη ἡμεῖς, καὶ ὁ ἄλλος ἐκείνας, ὅπως ἀκούμεν ἀπὸ ἄλλου, ἢ διαβάζομεν εἰς συγγραμματα ἄλλων .

Ἐπειδὴ εἰς τὰς ἐδικάς μας προτάσεις, δεῖ νὰ βασιλεύῃ πάντοτε ἡ ἀλήθεια (πὸ ὅποιον πρέπει νὰ φροντίζῃ πάντοτε καθεὶ σοφὸς καὶ τιμημένος ἄνθρωπος), πρέπει νὰ προσέχωμεν πρῶτον νὰ εἶναι ἀληθῆ ὅλα τὰ ἐσιώδη μέρη των· δεύτερον νὰ εἶναι ὡσαύτως ἀληθῆ καὶ τὰ ἐπεσιώδη· καὶ ἀνίσως ἡ ἀλήθεια αὐτῶν δεῖ μάς εἶναι σαφὴς καὶ βεβαία, πρέπει νὰ τὰ πρὸς αὐτὰς (πὸ ὅποιον ἡμπορῶμεν νὰ τὰ κάμνωμεν πάντοτε ἐλδύθερα· ἐπειδὴ αὐτὰ δεῖ εἶναι ἀναγκαῖα), ἢ νὰ τὰ τροπολογῶμεν, καταφάσκοντες τὰ ἀμφιλογεμῶς .

Εἰς τὰς προτάσεις ἢ ἄλλων συμβάλλει πρῶτον νὰ ἐξετάζωμεν ποῖα μέρη εἶναι ἐσιώδη, καὶ ποῖα ἐπεσιώδη· ἔπειτα νὰ συμπεραίνωμεν, ἂν ἡ ἀλήθεια, ἢ τὸ ψεῦδος συμβαίῃ εἰς τὴν ἀρχικῶς, ἢ εἰς τὴν παρεμπίπτουσαν πρότασιν .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ Προτάσεων σιωδέτων.

Οπότεν εἰς μίαν πρότασιν τὸ ὑποκείμενον, ἢ τὸ κατηγορούμενον εἶναι ὁρισμότερον ἀπὸ τοῦ αἵματος, τότε ἡ πρότασις εἶναι σιωδέτος, καὶ ἰσοδυναμεῖ μετὰ τὴν ἀπλᾶς, ὅσα εἶναι τὰ ὑποκείμενα, ἢ τὰ κατηγορούμενα.

Σιωδέτης καὶ τὸ ὑποκείμενον, ὡς ἀδείγματος χάριν, εἶναι ἡ πρότασις, Αἰσιοτέλης καὶ Πλάτων ἦτον Φιλόσοφοι· σιωδέτης καὶ τὸ κατηγορούμενον εἶναι ἡ, Κικέρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· σιωδέτης καὶ καὶ τὰ δύο εἶναι ἡ, Εὐριπίδης καὶ Σοφοκλῆς ἦτον Φιλόσοφοι καὶ Ποιηταί· ἀπὸ τῶν ὁποῖας ἡ τελευταία ἰσοδυναμεῖ μετὰ πᾶσας προτάσεις τῶν, Εὐριπίδης ἦτον Φιλόσοφος, Εὐριπίδης ἦτον Ποιητής. Σοφοκλῆς ἦτον Φιλόσοφος, Σοφοκλῆς ἦτον Ποιητής.

Ὅταν μία σιωδέτος πρότασις εἰς ὀλίγα λόγια ἡμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ πολλότατας προτάσεις, καθὼς· Βρῆτος, Τορκάτος, Κάμιλλος, Φαβρίκιος, Σκηπίων, Κάτων, Μάρκελος ἦτον Ῥωμαῖοι περιπύσοι· αἵ αὖτε προτάσεις εἶναι ἑπτὰ καὶ, ὁ δὲ πηγαινέει, ἔρχεται, γυρίζει, ἀναβαίνει, καταβαίνει, σρέφεται, ζητεῖ, κοιτάζει, καταπνέεται, θλίβεται· αἵ αὖτε προτάσεις εἶναι δέκα. Ἐξ ἐναντίας μία συμπλεγμένη πρότασις, καθὼς ἐπαμῆν ἦδη, ἡμπορεῖ νὰ περιλαμβάνῃ μίαν ὁδὸν μακροτάτην, καὶ νὰ εἶναι μὲν ὅλον τὸ μίαν, ὁπότεν τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ κατηγορούμενον ἦτερον εἶναι αἵ, ὁ δὲ μοναπλᾶς.

Αἱ σιωδέτοι προτάσεις εἶναι ἕξ λογίων. Συμπλεκτικαί, Διαζευκτικαί, Ὑποθετικαί, Αἰτιώδεις, Παραβολικαί, καὶ Διακρητικαί· περὶ τῶν ὁποίων τῶν εἰδῶν ὅλων δέλομαι εἰπὴ συνοπτικῶς ἐκεῖνα, ὅπως εἶναι ὠφέλιμα καὶ μαθητέα.

1 Συμπλεκτικαὶ λοιπὸν λέγονται ἐκεῖναι, ὅπῃ περιλαμβάνουσιν πολλὰ ὑποκείμενα, ἢ κατηγορήματα ἢ ὑποκείμενα ὁμῶς ἁπλῆτος συνδετικῆ μορῆς προσκειμένα εἰς τὸν λόγον· καθὼς Σωκράτης καὶ Πλάτων ἦτον Φιλόσοφοι, Κικέρων ἦτον Φιλόσοφος καὶ Ρήτωρ· ἢ νοεμένα καὶ λαμβανόμενα ἔξωθεν· ὡς Βρετος, Τορκάτος, Κάμιλλος, κτ. καὶ ἡ καταφατικῆ, καθὼς τὰ εἰρημένα, ἢ ὑποφατικῆ, καθὼς μήτε ἀξία, μήτε πλεῖστος, μήτε τιμή, μήτε ἀνάπαυσις, μήτε ἡδονὴ ἢμπορῶν νὰ κάμνῃ οὐδαίμονα εἴνα ἀνθρώπων φαῦλον.

Διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αἱ τέτοιαι προτάσεις, ἀναγκαῖον εἶναι, ὅποταν εἶναι καταφατικαὶ νὰ ἀνήκῃ ὅλα τὰ κατηγορήματα εἰς ὅλα τὰ ὑποκείμενα, καὶ ὅποταν εἶναι ὑποφατικαὶ, νὰ μὴ ἀνήκῃ κανένα κατηγορήματιν εἰς κανένα ὑποκείμενον. Διὰ τὴν ἰσοδυνάμειν θέλει εἶναι ἡ πρότασις, ὅτι ὁ Ἀχιλλεύς ἦτον ἀνδρείος καὶ παῖς· ἢ ὅτι ὁ δὲν ἦτον μήτε ἀνδρείος, μήτε παῖς· ἐπειδὴ ὁ Ὀμηρος μᾶς τὸν ἰσορεῖ ἀνδρείοτατον, ἀλλ' ἐν ταύτῃ καὶ κατ' ὑπερβολὴν πεισματοάρῳ, καὶ ἐκδικητικόν.

2 Διαζευκτικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὰ ὑποκείμενα, ἢ τὰ κατηγορήματα εἶναι συνδεδεμένα ἀλλήλοις μετὰ διαζευκτικῆς συνδέσεως, καθὼς· καθεστῶς εἶναι ἢ πνευματικὴ, ἢ σωματικὴ.

Διὰ νὰ ἀληθεύῃ καὶ αὗται, πρέπει νὰ ἀπαριθμηθῶν ἀκριβῶς ὅλα τὰ μέρη, ὅπῃ περιλαμβάνονται εἰς τὸ ὅλον, ὡς καὶ ὁ λόγος, καὶ ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ὑπόφασις νὰ ἀνήκῃ εἰς τὸ εἶναι, καὶ νὰ μὴ ἢμπορῇ νὰ ἐφαρμόζηται ἐν ταύτῃ εἰς ὅλα. Τέτοιον εἶναι τὸ αὐτὸ εἰρημένον παράδειγμα· ἐπειδὴ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα εἶναι τὰ μόνα εἶδη, ὅπῃ περιλαμβάνονται ὑπὸ κάτῳ εἰς τὸ γένος τῆς ἐξίας· καὶ ἔτι καθεστῶς πρέπει νὰ εἶναι ἀναγκαίως ἢ πνεῦμα, ἢ σῶμα· καὶ αὐτὸ εἶναι σωματικὴ δὲν ἢμπορεῖ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν νὰ εἶναι καὶ πνευματικὴ, καὶ ἀνάπαλιν.

Ἐξ ἐναντίας ἰσοδυνάμειν θέλει εἶναι ἡ πρότασις, ὅτι

κάθε χῆμα εἶναι τετράγωνον, ἢ τρογγυλόν· ἐπεὶ δὴ τὸ χῆματος δυνάμει εἶναι μόνον αὐτὰ τὰ δύο εἶδη, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἄπειρα. Παρομοίως καὶ ὅτι εἰς τὴν δίδαιμονίαν εἶναι ἀναγκαῖον ἢ ἡ δόξασια, ἢ ὁ πλῆθος· ἐπεὶ δὴ εἰς αὐτὴν, δυνάμει εἶναι ἀναγκαῖον μήτε τὸ εἶναι, μήτε τὸ ἄλλο· ὅρα τί βλέπομεν πολλὰς, οἱ ὅποιοι εἰς μίαν λιτῶ καὶ ἰδιωτικῶ κατὰςασιν ζῶντας διχαρισθημένοι εἰς πῦτο, εἶναι δίδαιμονέσασιν. Φόδες ὁμοίως εἶναι καὶ τὸ, ὅρα νὰ σωθῆς φθάνει νὰ ἔχῃς ἢ πίσις, ἢ ἔργα καλά· ἐπεὶ δὴ εἰς πῦτο ἀπαιτῶνται καὶ τὰ δύο ὁμοῦ.

3 Ὑποθετικά εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας, ἀφ' ἧς ὑποθετῇ ἡ ἀλήθεια εἰς τὸ παράγματος, συνάγεται ὅτι κατέπει ἀναγκαῖως νὰ εἶναι ἀληθινόν καὶ εἶναι ἄλλο· καθὼς, ἀνίσως ἡ ψυχὴ εἶναι αὔλος, εἶναι ἐκ φύσεως καὶ ἀθάνατος.

Διὰ νὰ εἶναι ἀληθεῖς αὐταὶ αἱ προτάσεις, ἀπαιτεῖται ὅτι ἡ συνάπεια, ὅπως φησὶν αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τὴν πρώτην, νὰ ἔχῃ ἀναγκαῖαν συνάπειαν μετ' αὐτό· καθὼς εἶναι τὸ εἰλημμένον φησὶν αὐτὴν, εἰς τὸ ὅποιον ὑπὸ τὴν αὐτίαν συνάγεται ἀναγκαῖως ἡ ἀφθαρσία, καὶ ἐπομένως ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς.

Δυνάμει εἶναι ὁμοῦς ἀναγκαῖον νὰ εἶναι ἀληθὲς ἡ ὑπόθεσις· μάλιστα ὅρα νὰ δείξῃ τινὰς τὸ ψεῦδος εἰς τὸ παράγματος, μία ὁπτιδειότης εἶναι τὸ νὰ κάμῃ νὰ φανῇ τὸ ἀππον, ὅπως ἡθελεν ἀκολουθήσῃ, ἀνίσως ὑπετίθετο ἀληθὲς· καθὼς, ἀνίσως τὸ παν ἦτον ὅλον πλῆρες χωρὶς κανένα κενόν, δυνάμει ἡθελε κινῆται κανένα σῶμα.

4 Αἰτιολογικά εἶναι ἐκεῖναι, ὅπως συνάπτονται ὅρα τινος αἰτιολογικῆς μορῆς· καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἡ μία ὑποδίδει τὴν αἰτίαν, ἢ τὸ τέλος τῆς ἄλλης· καθὼς, τὸ λαδὶ σέκει ἐπάνω ὑπὸ τὸ νερόν, ἐπεὶ δὴ εἶναι ἐλαφρότερον· ὁ αὐθροπος εἶναι κοινωνικός, ὅρα νὰ εἶναι ἀφελίμος εἰς τὰς ὁμοίους τε.

Διὰ νὰ ἀληθεύῃ αἱ τέττααι προτάσεις, εἶναι ἀναγκαῖον,

62 Τμήμ. Β'. Περί Προτάσεων.

καὶ οὐκ, τὸ εἶναι μέρος τὰ εἶναι ἀληθινή αἰτία, ἢ τέλος τῶ ἄλλου. Ὅθεν ὅρα τὸ ἦτον φερόμεν τὸ συμπέρασμα τῷ Περιπατητικῶν, ὅτι ἡ φλόγα πίπτει ὅτι καὶ κάτω, ἐπειδὴ εἶναι ἀπλῶς ἐλαφρά. Ὁμοίως καὶ τὸ τῷ Ἀστρολόγων, ὅτι εἷας ἀνθρώπος ἦτον ὕδαϊμων, ἢ κακοδαίμων, ἐπειδὴ ἐξηγήθηκεν ὑπὸ κάτω εἰς εἷας ἀτυχές, ἢ δυσυχές ἄστρον.

5 Παραβολικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, ὅτε δηλῶν μίαν χέσιν ἀμοιβαίαν μετὰ δύο πράγματα, ὡς εἰς τὴν ὠθησιν τῷ σώματι, ὅποια εἶναι ἡ θράσις, τέτοιαι εἶναι καὶ ἡ ἀντίδρασις.

Ἡ ἀλήθεια τῶν προτάσεων κρέμαται ὑπὸ τὸν βᾶθμον τῆς χέσεως, ὅτε ἔχον τὰ δύο πράγματα ὡς ἀμοιβαίως πρὸς ἄλληλα. Διὰ τὴν ἀνίσωσιν αὐτῇ (ἡ χέσις) εἶναι ἀναγκαῖα καὶ μόνιμος, αἱ προτάσεις εἶναι πάντοτε καὶ ὑπολύτως ἀληθεῖς· καθὼς εἰς τὸ εἰλημμένον πρᾶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ὁμοιότης τῆς δράσεως καὶ ἀντιδράσεως ἀληθοποιεῖται εἰς καθ' ἑκάστην. Ἀνίσως ὁμοῦς ἡ χέσις ὅτε εἶναι ἀναγκαῖα, ἡ πρότασις ὅτε ἢ μὴ δύναται πλεονεξίαν εἶναι ὑπολύτως ἀληθής, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ἱστολογήσωμεν ὅτι λογῆς εἶναι ἡ ζῶν ἐνός ἀνθρώπου, τέτοιος πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ θάνατός τε· ὁ κόσμος τιμᾷ ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον τῶ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀξίαν, καὶ τὰ πλεῖστα.

6 Διακριτικαὶ εἶναι τέλος πάντων ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας καταφάσκειται εἰς εἷας ὑποκείμενον. εἷας κατηγορούμενον, καὶ ὑποφάσκειται εἷας ἄλλο· ἢ εἷας καὶ τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον ὑποδίδεται εἰς εἷας ὑποκείμενον, καὶ ὑπὸ ἄλλο ἀφαιρεῖται· καθὼς, οἱ γονεῖς πρέπει νὰ εἶναι εἰς τὰ παῖδιά των φιλόσοφοι, πλὴν ὅχι τυφλὰ συμπαθεῖς· ὅχι τὸ γένος, ἢ τὰ πλεῖστα, ἀλλὰ ἡ μάθησις καὶ ἀρετὴ συγκροτῶν τὴν ἀληθινὴν ἀξίαν.

Αὗται αἱ προτάσεις ὅτε ἢ μὴ δύναται εἶναι ἀληθεῖς, ἀνίσως ὅτε εἶναι ἀκριβῶς ἀληθεῖς καὶ ἐκεῖνο, ὅ-

πῶς καταφάσκειται, καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀποφάσκειται· ὁθεν
κακῶς ἤθελον εἰπῆναι, ὅτι ὄχι τὸ ὄντος, ἀλλὰ πᾶς
πλὺν συγκροτῶν τὴν ἀληθινὴν ἀξιότητα.

Πρέπει προσέτι νὰ θεωρηθῶμεν, ὅπῃ πᾶς δύο μέ-
ρη, ἀπὸ πᾶς ὅποια τὸ εἶναι καταφάσκειται, καὶ τὸ ἄλλο
ἀποφάσκειται, νὰ ἔχῃ ἀνὰμεταξύ τους κάποιαν κοινὴν
ἀναφορὰν, ὥστε τὴν ἀλλέως ἤθελον εἶναι παράγωγα ἀξιο-
γέλασον νὰ βάλωμεν ἐκ ἀλλήλων εἰς μίαν καὶ τὴν
αὐτὴν πρότασιν δύο πράγματα παντάπασιν ἑξῆς,
καὶ κεχωρισμῆνα ἀπ' ἀλλήλων· καθὼς αὖ ἐλέγωμεν,
ἡ δὲ ποίᾳ εἶναι ἀρετὴ, ὅμως δεῖ εἶναι εὐρογυλὴ,
μήτε τεξάγωνος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περίτιμων εἰδῶν Προτάσεων, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς τὰς συμπεπλεγμένας ἐ σωθέτης, ἢ περὶ τῆς μὲν πρότερος, ἐ τῆς ἐκθετικῆς.

Εἰς τὸ τοῦ εἶδος τῆς προτάσεων οἱ Σχολαστικοὶ ἐκτείνοντο περὶ ἑκάστην· καὶ βέβαια δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀρνηθῶν, ὅτι εἶναι χρησιμώτατον νὰ τὰς ἰξόρωμεν, ὅτι νὰ κείνωμεν ἀκρεβέστερα τὴν ἀλήθειαν τῆς ἀλλοτείων προτάσεων, καὶ νὰ βεβαιώνωμεν τὴν ἐδικῶν μας. Ἡμεῖς ὡς τὸσον χωρὶς νὰ ἀφήσωμεν καὶ νῦν ὑπὸ ἐκεῖνα, ὅπως χρησιμῶς νὰ ἰξόρωμεν, θέλωμεν ὑπολάβῃ περὶ αὐτῆς ὡς οἷόν τε σωτομώτερον.

ΑΡΘΡΟΝ Α'.

Περί τῆς Τροπολογιᾶς.

Τροπολογεῖσθαι, ἢ μὲν ἔστιν ὀνομάζονται αἱ προτάσεις ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἐκτίθεται ὁ ἔστος, καὶ ὃν καταφάσκειται, ἢ ὑποφάσκειται, ὅτι εἴα πρᾶγμα συμφωνεῖ, ἢ διαφωνεῖ μὲν εἴα ἄλλο.

Λοιπὸν ἡ συμφωνία, ἡ διαφωνία δύο πραγμάτων ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ καὶ τέσσαρας ἔστους, ὡς ἀναγκαῖα, ὡς μὴ ἀναγκαῖα, ἀλλὰ ἐνδεχομένη μόνον, ὡς ἀπλῶς δυνατὴ, ὡς ἀπλῶς ἀδύνατος.

Ἀπὸ τῶν προκύπτειν τέσσαρα εἶδη τροπολογιῶν. 1) ἀναγκαῖαι, καὶ ὡς ἀναγκαῖως, ἢ ἀφελκτικῶς ὑπάρχει εἰς τὸ πᾶν μία πρώτη αἰτία. 2) ἐνδεχομένη, καὶ ὡς συμβαίνει ὅπως καὶ οἱ ὀπτιμειότατοι

τατοι αὐθροποι νὰ ἀπατῶνται. 3) Δυνατὰ, καθὼς· εἶναι δυνατόν νὰ ζήσῃ εἷς αὐθροπος πολὺν καιρὸν, χωρὶς ζοφίῳ. 4) Ἀδύνατοι, καθὼς· ἀδύνατον εἶναι νὰ νοῇ ἡ ὕλη.

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ δυνατόν καὶ ἀδύνατον, καθὼς καὶ τὸ ἀναγκαῖον καὶ ἐνδεχόμενον ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἢ μεταφυσικόν, ἢ φυσικόν, ἢ ἡθικόν, καθὼς προερίηται εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Β'. Α' ρθ. Β'), δεῖ τὸτο, ὅποταν κάμνη χρεία νὰ φανερώσωμεν ἀκριβῶς καὶ ὠρισημένως εἰς ποίαν εἴνοιαν ἐκλαμβάνομεν τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ἐνδεχόμενον, δυνατόν, ἢ ἀδύνατον εἰς τὸ πρῶτον, δεῖ φανῆναι νὰ εἴπωμεν ἀπλῶς εἶναι ἀναγκαῖον, ἢ ἐνδεχόμενον, δυνατόν, ἢ ἀδύνατον, ἀλλὰ πρέπει νὰ προσδέσωμεν καὶ μεταφυσικῶς, ἢ φυσικῶς, ἢ ἡθικῶς ἀναγκαῖον, ἢ δυνατόν, καὶ τὰ λοιπά.

Σπανίως ὅμως ἀκολουθεῖ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλίαν καὶ εἰς τὸ γράφειν νὰ εἶναι ἀναγκαῖα ὅλη αὐτὴ ἡ ἀκρίβεια· μάλιστα ταῖς περὶ τοιαύτας φράσεως, δεῖ εἶναι χρεία νὰ προσδέσωμεν μήτε τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ἐνδεχόμενον, δυνατόν, ἢ ἀδύνατον· ἐπειδὴ ἐννοεῖται οἰκοθεν ὑπὸ τὴν ἰδίαν πρότασιν. Καὶ βεβαίως ἀνίσως εἴπω, ὅτι καὶ οἱ ἐπιτηδειότατοι αὐθροποι ἡμποροῦν νὰ ἀπατηθῶν, κάνενας δεῖ θέλει νομίσῃ πῶς τὸ βεβαίονα ὡς πρᾶγμα ἀναγκαῖον· ἀνίσως δεῖ ἐναντίας εἴπω, ὅτι ὑπάρχει εἰς τὸ πᾶν μία πρώτη αἰτία, δεῖ θέλει εἶναι κάνενας πόσον δυνάμεις, ὅπως νὰ τὸ σοχαδῇ ὡς πρᾶγμα ἐνδεχόμενον, ὅθεν ὅτι ἡμπορεῖ νὰ εἶναι, καὶ νὰ μὴ εἶναι.

Μὲν ὅλον τὸτο εἶναι καλὸν νὰ ἐξάγωμεν ὅλας αὐτὰς τὰς ἐκφράσεις, δεῖ νὰ τὰς μεταχειρίζομεθα εἰς τὰς περὶ τὰς αἰτίας, ὅπως ἀνήκεν, μάλιστα ὅταν ἐναντιόνηται τινὰς εἰς τὰς προτάσεις μας, εἴδα εἶναι χρεία πολλὰκις ἐκεῖνος, ὅπως δεῖ θέλει νὰ φιλονεικῇ ματαιῶς, νὰ ὀρίξῃ μὲ ἀκρίβειαν εἰς ποίαν εἴνοιαν ὑποφάσκει, ἢ καταφάσκει τὰ πρᾶγματα.

Περί τῶν Ἐκθετικῶν.

Εἶναι ἄποισι προτάσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ τὸ φαινόμενον εἶναι ἀπλᾶ, καὶ τὴν σῆναι ὁμῶς ἰσοδυναμεῖν μετὰ σιωπῆς· ὡς ὁ Θεὸς μόνος εἶναι παντοδύναμος, ἢ ὁποῖα ἰσοδυναμεῖ μετὰ τῆς, ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, καὶ ὅχι ἄλλος.

Λοιπὸν τὰς τέτοιαις προτάσεις οἱ Διαλεκτικοὶ τὰς ὀνομάζουσι ἐκθετικάς, ἢ ὁποῖα ὀνομασία, ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶν νοεῖν (Μέρος Β'. Κεφάλ. 9.), νομίζει ὅτι προήλθεν ἀπὸ ἐκείνου, ὅπῃ ἡ σιωπῆσις ὅπῃ εἶναι κεκρυμμένη εἰς αὐτὰς, χρειάζεται ἐκθεσιν καὶ σαφύναι.

Ὡς τὸσον τὸ ὄνομα ὅθεν καὶ αὐτὸ προήλθε δεῖ μάς μέλει· ἐκεῖνο ὁμῶς, ὅπῃ πρέπει νὰ ἰξάρωμεν, εἶναι, ὅτι αἱ τέτοιαι προτάσεις διαιρῶνται καὶ πρῶτον εἰς τέσσαρα εἶδη, τὰς ἑξῆς εἰς ἀποκλειστικάς, ἔξαιρητικάς, συγκριτικάς, καὶ ἀρκτικάς, ἢ ληκτικάς.

Ἡ ἀποκλειστικὴ λοιπὸν λέγονται ἐκείναι, εἰς τὰς ὁποῖαι καταφάσκειται, ὅτι εἷς κατηγορούμενον ἀνέκει εἰς εἷς μόνον ὑποκείμενον, ἢ εἰς εἷς ὑποκείμενον ἀνέκει εἷς μόνον κατηγορούμενον, ἀποκλείωντας ὅλα τὰ ἄλλα ἀπὸ αὐτοῦ· καθὼς, ὁ Θεὸς μόνος εἶναι παντοδύναμος· τὰ χήματα εἶναι ὀργανικά μόνον ἀγαθά· καὶ, ἡ μαγνίτης ἔλκει μόνον τὸν σίδηρον.

Αὗται αἱ προτάσεις θέλουσι εἶναι ψευδεῖς, ὅπου καὶ ἡ τὸ ἴδιον κατηγορούμενον ἢ ἢ ἢ νὰ κατηγορηθῇ καὶ εἰς ἄλλο ὑποκείμενον, ἢ εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον ἢ ἢ νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἄλλο κατηγορούμενον ἔξω ἀπὸ αὐτοῦ, ὅπῃ τῶν ἀποδίδειν. Ψευδὴς ἦτον λοιπὸν ἡ γνώμη τῶν Στωϊκῶν, ὅτι ἀληθινὰ κατὰ εἶναι μόνον τὰ φυσικά, ἢ ἡθικά· ἐπειδὴ ἀληθινὰ κατὰ εἶναι ὁμοίως καὶ τὰ φυσικά. Ψευδὴς ἦθελον εἶναι πῶρα καὶ αὐτὸ ἔλε-

γὰρ τινὰς, ὅτι οἱ παῖδες πλανῶνται μόνον εἶναι ἐξ,
(Εἰρηῆς δηλ. Α' φροδίτη, Γῆ, Α' ρης, Ζεὺς, καὶ Κρόνος),
ἐπειδὴ ὁ Ε' ρσιελ ἀνεκάλυψεν εἰς τὰ 1781 καὶ ἄλλον,
τὸν ὁποῖον οἱ Α' ρονόμοι τὸν ὀνόμασαν Οὐρανὸν (1).

2 Ε' ξαιρετικάι εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἀ-
ποφάσκεται ὑπὸ οὗα παράγμα ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφά-
σκεται ὑψηλῶς εἰς ὅλα τὰ ἄλλα τῆς αὐτῆς κλάσεως·
καθὼς ἐλέγυν οἱ Στωϊκοί, ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι,
πλὴν τῶ σοφῆ, εἶναι ἄελοι.

Αὗται αἱ παρόψεις εἶναι ἐκ χαμέζου ἀντικείμενα
μετὰ τὰς ἀποκλειστικὰς· ἐπειδὴ εἰς ταύτας ἀποφάσκεται
ὑπὸ οὗα ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφάσκεται εἰς ὅλα τὰ ὁμο-
ῦν, ἢ ὁμοειδῆ, εἰς καιρὸν ὅπῃ εἰς ἐκεῖνας κατα-
φάσκεται εἰς οὗα ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀποφάσκεται ὑπὲρ ὅ-
λα· ὅθεν αὐταὶ ἤμπορ' ἐν νῦν μεταβληθῆν εἰς ἐκεῖ-
νας, καὶ ἐκεῖναι εἰς αὐτάς, καμνωτάς τας ὑπὸ κατα-
φατικὰς, ἀποφατικὰς, ἢ πέναντίον. Ἡ ἀποκλειστικὴ
παρόψις, φέρ' εἰπεῖν, ὁ ἄνθρωπος μόνος ὑπὸ τὰ ζῶα
εἶναι λογικός, θέλει ἤδη ἑξαιρετικὴ, λέγωντας, κα-
θὼς ζῶον ὅσον εἶναι λογικόν, ἔξω ὑπὸ τὸν ἄνθρω-
πον, ἢ τὰ ζῶα ὅλα ὑπερένται λογικῶς, ἔξω ὑπὸ τὸν
ἄνθρωπον· καὶ ἡ, μόνος ὁ Θεὸς ἀγαθός, εἰς τὴν, ὅ-
δεῖς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός. (πάλιν ἡ ἑξαιρετ.
καὶ ὅδεῖς ἀγαθός, εἰμὴ εἰς ὁ Θεός, θέλει ἤδη ἀπο-
κλειστικὴ, λέγωντας ὁ Θεὸς μόνος εἶναι ἀγαθός.)

Φαίνεται ὅμως θέλ' εἶναι αἱ ἑξαιρετικάι, ὅπου
ἀνὴρ καὶ εἰς τὸ ἑξαιρέμενον παράγμα ἐκεῖνο, ὅπῃ
κα-

(1) Τώρα προσφάτως ἀνεκάλυφθησαν καὶ ἄλλαι δύο πλανῆται,
ὁ οὗας ὑπὸ τὸν Πιατζῶ εἰς τὰ 1800, Δεκέμβριον 20, εἰς τὸ
Παλέρμιον, ὁ ὁποῖος ὀνομάσθη Πιατζῆς, ἢ Δημήτριος, καὶ εἶναι
μεταξὺ Α' ριός καὶ Διός· καὶ ὁ ἄλλος εἰς τὰ 1802, ὑπὸ τὸν Ὀλ-
βερ εἰς τὸ Βρεῖμ, ὅστις ὀνομάσθη Ὀλβερ, καὶ εἶναι πλησίον εἰς
τὸν Πιατζῶ· ὅρα τὴν Α' ρονομίαν τῆς Λαλαῆς, μεταφρασθεῖσαν
ὑπὸ τῆς Φιλιππίδος Δαυίδος. Σελ. 58.

καταφάσκειται εἰς τὰ λοιπὰ. Ὅθεν ὁ σοφὸς τῆς Σπώ-
κων, ὅπῃ δὲν ἐφρόντιζε, καθὼς τὸν ἠθέλαν, ὅτ'
τίποτες, ὅπῃ δὲν αἰδανόνταν μὴτε ἔρωτα, μὴτε μί-
σος, μὴτε φόβον, μὴτε ἐλπίδα, μὴτε ἄλλο πάθος,
ὅπῃ ποτὲ δὲν ὡμολογᾷσε πῶς εἶναι κακὰ, μὴτε τὰ
δεινότετα κολασήρια, ὅπῃ ἐσοχάζετο ὡς ἕνα ὅλα,
ἔξω ἅπτο τῷ ψυχῇ, ἕως καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον σῶμα,
δὲν ἦτον βέβαια ἀπληλαγμῶς μανίας μεγαλωπότης.

Καὶ θέλαν εἶναι ἀτελεῖς, ὁπόταν δὲν ἔχαιρῃν ὅ-
λα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι ὅτ' ἂν ἔχαιρεθῇν. Ἀτελής,
φέρ' εἰπεῖν, ἠθέλουν εἶναι ἡ πόρτασις, ὅτι ὅλα τὰ μέ-
ταλλα ἔξω ἅπτο τὸν χρυσὸν λύονται μέσα εἰς τὸ ἰχυ-
ρὸν ὕδωρ (ἀσημόνερον)· ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ἔχαιρε-
θῇ προσέτι καὶ ἡ πλατίνα, ἡ ὁποία καὶ αὐτὴ δὲν
λύεται μέσα εἰς τὸ ἰχυρὸν ὕδωρ, καθὼς καὶ ὁ χρυ-
σός· καὶ ὁ κασίτερος (τὸ καλάϊ), τὸ ὁποῖον, ἀντὶ
νὰ λυθῇ, τιτανᾷται (γίνεται ὡς ἄσβεσος), ὅταν
τὸ βάλῃν εἰς τὸ ἰχυρὸν ὕδωρ.

3. Συγκριτικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας συγ-
κρίναντας δύο πράγματα πρὸς ἄλληλα, προκρίνει τὸ
εἶναι ἅπτο τὸ ἄλλο· καθὼς, πολλῶν ἢ χρυσῶ καὶ πλείονα
κρείσσων πάσσα. καὶ, τὰ αἰώνια ἀγαθὰ τῆς μελέτης
ζωῆς πρέπει νὰ εἶναι ἀξιαγαπητότερα ἅπτο τὰ πόρ-
σταιρα τῆς παρέσης.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις, ὁπόταν ἡ προτίμησις δὲν δι-
δεται εἰς τὸ δικαίως προτιμητέον, εἶναι ψευδεῖς. Ψευ-
δὲς ἠθέλουν εἶναι πῶρα αὐτὸ ἔλεγε τινὰς ὅτι ὁ χρυσὸς
εἶναι βαρύτερος ἅπτο ὅλα τὰ μέταλλα, ἀφ' ὧν ὁρέθη
ὅτι ἡ πλατίνα, ἀφ' ὧν καθαρὰ ἅπτο τὸν σίδηρον,
εἶπε ὡς ὅτι τὸ πλείονον τῷ συσφοφύει, εἶναι βα-
ρύτερα ἅπτο τὸν χρυσόν.

4. Ἀρχτικαὶ ὀνομάζονται αἱ προτάσεις ὁπόταν δη-
λῶν τῷ ὀνόματι εἰνός πράγματος· καθὼς, ὁ Σεί-
ριος ὁπτεῖται· καὶ οἱ Ἑβραῖοι ἀρχισαν εἰς τὸν πέμ-
πτον αἰῶνα τῶ ἐδικῶν μας ἔτους, νὰ μεταχειρίζονται
ταῖς σιγμαῖς, ὅτ' ἂν δηλόσθῃν τὰ φωνήεντα· καὶ ληκτι-
καί,

Κεφ. Γ'. Α' ρθρ. Β'. Ε' κθετικάί. 69

καὶ, ὁπόταν δηλῶν τὴν λήξιν, ἥτοι τὴν κατάπαυσιν, τὸ τέλος τοῦ πράγματος· καθὼς, τὸ βασίλειον τοῦ Ρωμαίων εἰς τὴν Δύσιν ἐτελείωσεν εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα, καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰς τὸν δέκατον πέμπτον.

Αὐταὶ αἱ προτάσεις, ὁπόταν δεῖν δηλῶται ἡ ἀληθινὴ ἀρχή, καὶ τὸ ἀληθινὸν τέλος τοῦ πράγματος, περὶ ὧν ὁ λόγος, εἶναι φανεροί· καὶ τῇ ἀληθείᾳ διὰ τὰς προειρημμένας τοῦ Ἑβραίων σιγὰς, ὥς σημειώνει μίαν ἀρχὴν πρεσβυτέραν ἀπὸ τὴν εἰρημνίαν, καὶ ἄλλος ἄλλῳ νεώτεραν, ἀγκαλὰ ἐκείνη, ὅπως ἐσημειώσαμεν εἶναι ἡ κοινότερον ἀποδεκτὴν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περί ποιότητος καὶ ποσότητος τῶν Προτάσεων, ἢ περὶ καταφατικῶν ἔκτετα-
τικῶν, τῶν καθόλου, ἔκτετα ἐπὶ μέρος,
ἔκτετα καὶ ἑκάστα.

Οἱ Σχολαστικοὶ εἰς τὰς προτάσεις ποιότητα ἠθέλη-
σαν νὰ ὀνομάσῃν τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν· καὶ
ποσότητα τὴν μεγαλιτέραν ἢ μικροτέραν αὐτῶν ἔκτε-
σιν, τὰτ' ἔστι τὴν μεγαλιτέραν ἢ μικροτέραν αὐτῶν
καθολικῶς.

Διὰ τὴν ποιότητα πολλὰ ὀλίγον μᾶς συμβάλλει νὰ
ὀμιλήσωμεν ἐδῶ, ἀφ' ἧς εἴπαμεν εἰς τὰ προηγμένα,
ὅτι καταφατικαὶ εἶναι ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ κα-
τηγορέμενον συνάπτεται μὲ τὸ υποκείμενον τε, κατα-
φάσκοντας ὅτι συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ, καθὼς ὁ Θεὸς εἶ-
ναι αἰδιος· καὶ ἀποφατικαὶ ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας τὸ
κατηγορέμενον χωρίζεται ἀπὸ τὸ υποκείμενον, λέγων-
τες ὅτι δὲν συμφωνεῖ μὲ αὐτὸ, καθὼς ὁ Θεὸς δὲν
εἶναι θνητός.

Μένει μόνον νὰ ἰδῶμεν ὅτι πολλαὶ προτάσεις, αἱ
ὁποῖαι φαίνονται ὅτι εἶναι καταφατικαὶ, καὶ ἑαυτὰς
ὅμως εἶναι κυρίως ἀποφατικαὶ, καὶ ἡμπορῇ νὰ ὑ-
παχθῶν εἰς αὐτάς. Τῆτο ἀκολουθεῖ, ὅποτ' αὖ τὸ κα-
τηγορέμενον εἶναι ὅρος ἀποφατικός· ὅτε τὴν καθόλου
βλέπει, ὅτι δὲν εἶναι καμμία διαφορὰ νὰ εἴπῃ τι-
νάς ὅτι εἷς πρᾶγμα εἶναι ἀδιύατον, ἢ εἷς πρᾶγ-
μα δὲν εἶναι διυατόν· καὶ εἷς θάλαμος εἶναι σκο-
τεινός, ἢ εἷς θάλαμος εἶναι ἄφωτος.

Ἰξόρμητον ὅμως ἐκ τῆς ἐναντίας, ὅτι δύο ἀποφάσεις
ισοδυναμῶν μὲ μίαν κατάφασιν, ἐπεὶ δὴ ἡ μία ἀναι-
ρεῖ τὴν ἄλλην· ὅθεν τὸ, ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἀ-
θάνατος.

Θάνατος, εἶναι ἰσοδυνάμουν μὲ τὸ, ὁ ἀνθρώπος εἶναι θνητός. τὸ, δὲν εἶναι ἀδιώκων, μὲ τὸ, εἶναι διωκ-
τὸν· τὸ, ὁ ταῦτε θάλαμος δὲν εἶναι σκοτεινός, μὲ τὸ,
ὁ ταῦτε θάλαμος εἶναι φωτεινός, ἢ ἔχει φῶς.

Ὅσον δὲ ἔχει τὴν ποσότητα, αἱ προτάσεις ἡμπο-
ρῶν νὰ εἶναι καθόλου, ἢ ὅπῃ μέρος, ἢ καθ' ἕκαστα,
(ὁ ὅστις ἡλικιᾷ, ἢ εἰδικαί, ἢ ἀτομικαί.)

Καθόλου λέγονται ὅποτεν εἷς πρᾶγμα καταφά-
σκηται, ἢ ἀποφάσκηται εἰς εἷς ὁλόκληρον ἡλικίαν, ἢ
εἰς εἷς ὁλόκληρον εἶδος· καθὼς, πᾶν σῶμα, σιών-
θετον, (ὅλα τὰ σώματα εἶναι σιώνθετα). ὅπῃ μέρος
λέγονται, ὅποτεν εἷς πρᾶγμα καταφάσκηται, ἢ ἀπο-
φάσκηται μόνον εἰς μερικὰ ἄτομα ἐνὸς ἡλικίαν, ἢ ἐνὸς
εἶδος· καθὼς, τὸ σῶμα, ἔμφανές, (μερικὰ σώματα
εἶναι ἔμφανῃ)· καὶ καθ' ἕκαστα ὀνομάζονται, ὅποτεν
εἷς πρᾶγμα καταφάσκηται, ἢ ἀποφάσκηται εἰς εἷς
μόνον ἄτομον· καθὼς, ἡ Σελήνη εἶναι ἀφελγής.

Σημειωτέον ὅμως πρῶτον, ὅτι ἔχει νὰ κάμῃς μίαν
πρότασιν καθολικῶς, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ προθέτῃς
πάντοτε τὸν καθόλου προσδιορισμὸν, πᾶς ἔστι τὸ ὅπῃ-
θετον πᾶς, ἢ καθ' ἑκάστην, ἢ ὅλα, καὶ τὰ πᾶσα πλήσια·
ἐπειδὴ ὅποτεν τὸ κατηγορούμενον ἀνήκει φανερά εἰς ὅ-
λον τὸ ἡλικίαν, ἢ τὸ εἶδος, πᾶς ἔστι ὁ λόγος, οἱ εἰρη-
μῶνι προσδιορισμοὶ ἡμπορῶν νὰ λείψαν χωρὶς κάμ-
μειαν ζημίαν, καὶ ἀρκεῖ αὐτῷ μόνον τὸ ἄρθρον·
ἔχει τὴν ἀνίσως, ἀντὶ νὰ εἰπῶ ὅλα τὰ σώματα εἶναι
σιώνθετα, εἰπῶ τὰ σώματα εἶναι σιώνθετα, ποῖος
δέλει ἀμφιβάλλῃ, ὡς αὐτὴ ἡ πρότασις εἶναι καθόλου,
καὶ ἂς λείπῃ καὶ τὸ ὅπῃθετον ὅλα;

Β'. Ὅτι ἡ καθολικότης (ἢ προτάσεων) εἶναι δύο
λογίων ὁπόλυτος, καὶ ἡθικὴ. Ἀπολύτως καθολικότητος
εἶναι αἱ προτάσεις, ὅποτεν ἐκεῖνο, ὅπερ καταφάσκε-
ται, ἢ ἀποφάσκηται, ἐκτείνεται ἀληθινὰ εἰς ὅλα τὰ
ἄτομα τῆς κλάσεως, πᾶς ἔστι ὁ λόγος· καθὼς, ὅλα
τὰ σώματα εἶναι σιώνθετα, καὶ ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἶ-
ναι θνητοί· καὶ ἡθικῆς καθολικότητος, ὅποτεν ἡ ἄρ-

νῆσις, ἢ κατὰ φασιν δὲν ἐκτείνεται εἰς ὅλα τὰ ἀτομὰ τῆς κλάσεως, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰ περισσότερα· καθώς, οἱ ἀνθρώποι ὅλοι ἄγονται θεωρησώτερον ἢ τὸ πᾶν, ὡς ἂν ἔκτ' ὑπὸ τὸν λόγον· τὸ ὁποῖον ἀγκαλὰ καὶ ἀληθὺς εἰς τὰς θεωρησώτερας, καὶ ταῖς θεωρησώτεραις φοραῖς, μὲν ὅλον τὸ δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινόν εἰς ὅλας καὶ πάντοτε.

Λοιπὸν τὰς προτάσεις τῆς ἡθικῆς καθολικότητος, μὲν ὅλον ὅτ' τὰς μεταχειρίζονται εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν τῆς ὁμιλίας, καὶ εἶναι ἄδεια νὰ τὰς μεταχειρίζονται, ὅπως δὲν ἀκολουθεῖ καμμία ἀμφιβολία ἐπ' αὐτῇ εἰς τὰ καθόλου, εἰς τὰ ὁποῖα θεωρηλαμβάνονται· μὲν ὅλον τὸ δὲν πρέπει νὰ τὰς ἀποφύγῃ ἐκεῖ, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ φησὶ καὶ αὐτὴ ἡ ἀμφιβολία, καὶ ἀντὶ τῶν ὅλων νὰ βυβλίῃ τὸ, οἱ θεωρησώτεροι, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ κανεὶς ἄλλο κολαστικὸν μόριον.

Καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρθρον μόνον ἔχει δύναμιν, (καθὼς εἴπαμεν) εἰς τὰς ἀπολύτως προτάσεις νὰ τὰς καθολικῶς ὅταν τινὰς δὲν θέλει νὰ τὰς κάμῃ ἀπολύτως καθολικὰς, βαινόντας τὸ ἄρθρον, πρέπει νὰ τὰς κολάζῃ μὲ κανεὶς ἄλλο μόριον· καὶ ἀντὶ νὰ εἴπῃ, οἱ Ἑλλῆνες εἶναι ἄπιστοι (καθὼς συνηθίζον κοινῶς ὅλοι οἱ Φράγγοι νὰ μᾶς λέγῃν, θεωρηκινῆμοι ἢ τὰς ραδιουργίας μερικῶν ἀρχείων ἐδικῶν μας), εἶναι καλλίτερα νὰ λέγῃν, οἱ Ἑλλῆνες οἱ περισσότεροι, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἢ καμμίαν φορὰν εἶναι ἄπιστοι, καὶ τὴν θεωρησώτεραν ἢ ὀλιγώτεραν ἔκτασιν τῆς καταφάσεως, ὅτ' εὐχάζεται τινὰς, ὅτι ἡμπορεῖ νὰ δεχθῇ ὁ λόγος, χωρὶς νὰ πέσῃ εἰς ἀποπνόν· καὶ τίς αὖ καὶ εὐρέθησαν πολλοὶ φεύσαι, καὶ ὑπάτησαν πολλὰς φορὰς Φράγγους, ὡς πόσον τὸ δὲν εἶναι καθόλου χαρακτὴρ τῶν ἡλλήνων ὅλα· ἐπεὶ αὖ ἐξετάσωμεν τὰ πράγματα μὲ ἀλήθειαν, πολὺ θεωρησώτεροι φεύσαι δέονονται εἰς ἐκείνας, ὡς εἰς τὰς ἀθλίους Ἑλλήνας, οἱ ὁποῖοι.... μὰ δὲν χρειάζεται νὰ εἴπω θεωρησώτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῶν ἀντικειμένων πρὸς ἀλλήλας
Προτάσεων.

Αντικείμενα πρὸς ἀλλήλας προτάσεις λέγονται, ὅποτεν εἰς εἷα καὶ τὸ αὐτὸ υποκείμενον, εἷα καὶ τὸ αὐτὸ κατηγορούμενον εἰς τὴν μίαν καταφάσκηται, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἀποφάσκηται, καθὼς· τὸ σφαγγάρι εἶναι ζῶον· τὸ σφαγγάρι δὲν εἶναι ζῶον.

Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ προτάσεις ἡμπορῶν νὰ εἶναι ἢ καὶ αἱ δύο καθολικαί, ἢ καὶ αἱ δύο μερικαί· ἢ ἡ μία τῶ εἶδος εἶδος, καὶ ἡ ἄλλη τῶ ἀλλε, ὑπὸ τῷ προκύπτειν τρία εἶδη ἀντικειμένων, ἀντιφατικά, ἐναντία, καὶ ὑπεραντία.

Ἀντιφατικά ὀνομάζονται Α'. Ὅποτεν ἡ μία εἶναι καθολική, καὶ ἡ ἄλλη μερική· καθὼς, ὅλοι αἱ ἰδέαι ἔχον τὴν ἀρχιότης ὑπὸ τὴν αἰδήσιν· κάποιαι ἰδέαι δὲν ἔχον τὴν ἀρχιότης ὑπὸ τὴν αἰδήσιν. Β'. Ὅποτεν εἶναι καὶ αἱ δύο μερικαί· καθὼς, ἡ γῆ κινεῖται περὶ τὸν Ἡλίον· ἡ γῆ δὲν κινεῖται περὶ τὸν Ἡλίον.

Ἐναντία λέγονται, ὅποτεν εἶναι καὶ αἱ δύο καθολικαί· καθὼς, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἄδικοι· κανένας ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἄδικος.

ὑπεραντία καλεῖνται, ὅποτεν εἶναι καὶ αἱ δύο μερικαί· καθὼς, τίς ἄνθρωπος εἶναι τίμιος, τίς ἄνθρωπος δὲν εἶναι τίμιος.

Ἀπὸ τὴν ᾤψαθῆναι τῆς διαφοράς φύσεως τῶν τῶν προτάσεων φαίνεται ὁμοίως Α'. Ὅτι εἰς τὰς ἀντιφατικάς, ἀνίσως ἡ μία εἶναι ἀληθής, ἡ ἄλλη ἀντίκειται ἀναγκαίως νὰ εἶναι ψευδής· διὰ τὴν ἀλλέως ἡμπορεῖσε τὸ αὐτὸ πρᾶγμα νὰ εἶναι, καὶ νὰ μὴ εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν.

Β'. Ὅτι

Β'. Ὅτι εἰς τὰς ἐναντίας ἡμπορεῖν νὰ εἶναι καὶ αἱ δύο ψευδείς· καθὼς, ὅλοι οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἀδικοί, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἀδικός· ἢ ἡ μία ἀληθής, καὶ ἡ ἄλλη ψευδής· καθὼς, ὅλα τὰ ἐλάττωματα εἶναι φθικτέα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐλάττωμα δὲν εἶναι φθικτόν.

Γ'. Εἰς τὰς ὑπερναντίας, τὴναντίον ἡμπορεῖν νὰ εἶναι καὶ αἱ δύο ἀληθεῖς· καθὼς, τίς ἀνθρώπος εἶναι τίμιος· τίς ἀνθρώπος δὲν εἶναι τίμιος· ἢ ἡ μία ἀληθής καὶ ἡ ἄλλη ψευδής· καθὼς, τίς ἀνθρώπος εἶναι θνητός· τίς ἀνθρώπος δὲν εἶναι θνητός.

Οἱ Σχολαστικοὶ προθέτουν εἰς αὐτὰς καὶ τὰς ὑπαλλήλους, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἀληθεῖς πάντοτε καὶ αἱ δύο· ὅμως δὲν ἡμπορεῖν νὰ ὀνομασθῇ ἀντικείμεναι, μετ' ὅλον ὅπῃ ἡ μία εἶναι καθολικὴ, καὶ ἡ ἄλλη μερικὴ· ἐπειδὴ εἶναι ἢ καὶ αἱ δύο καταφατικαί, ἢ καὶ αἱ δύο ἀποφατικαί, καὶ ἡ μία εἶναι πάντοτε μία ἀναγκαῖα συλλήψεις τῆς ἄλλης· καθὼς, “Ὅλας τὰς ιδέας τὰς ἀποκτείνω ἀφ' ἐαυτῶν· τινὰ ιδέαν τὴν ἀποκτείνω ἀφ' ἐαυτῶν· τὴν ιδέαν τῆ Θεᾶ τὴν ἀποκτείνω ἀφ' ἐαυτῶν·”, εἴθε εἶναι φανερόν ὅτι ἀνίσως ὅλας, λοιπὸν καὶ τινὰ, λοιπὸν καὶ τὴν τῆ Θεᾶ· ἢ, “Καμμία ιδέα δὲν εἶναι ἐμφυτός· τίς ιδέα δὲν εἶναι ἐμφυτός· ἢ ιδέα τῆ Θεᾶ δὲν εἶναι ἐμφυτός·”, εἴθε ὁμοίως εἶναι προδήλον, ὅτι ἀνίσως καμμία, λοιπὸν μήτε τίς, λοιπὸν μήτε ἢ τῆ Θεᾶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ γ'.

Περὶ τῶν Ἀντιστροφῶν Προτάσεων.

Αντίστροφοι λέγονται αἱ προτάσεις, ὁπόταν ἀντιστρέφωμεν τὰς, ἢτοι ἀλλάζωμεν τὸ κατηγορέμενον εἰς υποκείμενον, καὶ τὸ υποκείμενον εἰς κατηγορέμενον, μένεν πάντες ἀληθεῖς· καθὼς, κάθε τρίγωνον εἶναι χῆμα συγκεκριμένον ὑπὸ τρεῖς γωνίας, καὶ τρεῖς πλευράς· κάθε χῆμα συγκεκριμένον ὑπὸ τρεῖς γωνίας, καὶ τρεῖς πλευράς, εἶναι τρίγωνον.

Αὗται αἱ ἀντιστροφῆς, ἢ ἀναποδογυρισμοὶ ἢμπορῶν νὰ γίνων καὶ τρεῖς ῥόποις, τὸς ὁποῖας οἱ Σχολαστικοὶ τὸς ὀνομάζον ἀντιστροφῶν ἀπλῶς, ἀντιστροφῶν καὶ συμβεβηκός, καὶ ἀντιστροφῶν καὶ ἀντίθεσιν.

Ἀντίστροφοι ἀπλῶς λέγονται αἱ προτάσεις ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι μὴν κάμνωμεν τὰς ἄλλο, ~~καὶ~~ ἀλλάζωμεν μόνον τὸ κατηγορέμενον εἰς υποκείμενον, καὶ τὸ υποκείμενον εἰς κατηγορέμενον, χωρὶς κάμνιαν ~~ᾧ~~ σοτέραν προσηλῶ, ἢ ῥοπολογίαν, μὴν ἀληθεῖς.

Ἀοιπὸν καὶ τῶν τῶν ῥοπον ἢμπορῶν νὰ ἀντιστραφῶν Ἀ'. Οὔλαι αἱ καθόλου ὑποφατικά· ἐπειδὴ αὐ εἶναι ἀληθινὸν ὅτι πάντες τετράγωνον δὲν εἶναι κύκλος, θέλει εἶναι ἀληθινὸν καὶ ὅτι πάντες κύκλος δὲν εἶναι τετράγωνον.

Β'. Οὔλαι αἱ ἐπὶ μέρος καταφατικά· ~~καὶ~~ τί αὐ εἶναι ἀληθινὸν, ὅτι τί τρίγωνον εἶναι ἰσόπλευρον, θέλει εἶναι ὁμοίως ἀληθινὸν καὶ ὅτι, τί χῆμα ἰσόπλευρον, εἶναι τρίγωνον.

Γ'. Οὔλαι αἱ καθ' ἕκαστα ὑποφατικά· ἐπειδὴ αὐ ἢ Ἰταλία δὲν εἶναι Φραντζα, μήτε ἢ Φραντζα δὲν εἶναι Ἰταλία.

Ὅμως αἱ καθόλου, ἢ καθ' ἕκαστα καταφατικά, καὶ αἱ ἐπὶ μέρος ὑποφατικά δὲν ἢμπορῶν νὰ ἀντιστραφῶν εἰς τὸν εἰρημένον ῥοπον.

Εἰς τὰς πρώτας (τὰς καθόλου, ἢ καὶ ἕκαστα καταφατικὰς) δὲν ἔμπορεῖ νὰ γῇ τὸ, ὡς ὅταν τὸ κατηγορούμενον περιλαμβάνῃ τὸν ὀρισμὸν τῆ ὑποκειμένης (εἰς τὴν ὁποίαν πῶσιν αἱ προτάσεις γίνονται ταῦται), ἢ ὁξυγῇ μίαν ποιότητα, ὅπῃ ἀνήκει εἰς αὐτὸ μόνον τὸ ὑποκείμενον. Παραδείγματος χάριν ἔμπορῶ νὰ εἰπῶ, ὅτι αὐτὸ τείγωνόν ἐστὶν χῆμα συυθετον ὑπὸ βρεῖς γωνίας, καὶ βρεῖς πλευράς. λοιπὸν καὶ κάθε χῆμα συυθετον ὑπὸ βρεῖς γωνίας καὶ βρεῖς πλευράς ἐστὶν τείγωνον. καὶ ὅτι αὐτὸ εἴδεα γεαμμή ἐστὶν ἢ μικροτέρα ὑπὸ ὅλας ἐκείνας, ὅπῃ ἔμπορῶ νὰ ἀχθῇ ὑπὸ δύο σημεῖα δοθέντα. λοιπὸν καὶ ἢ πλεον μικροτέρα γεαμμή, ὅπῃ ἔμπορεῖ νὰ ἀχθῇ ὑπὸ δύο σημεῖα δοθέντα, ἐστὶν εἴδεα. δὲν ἔμπορῶ ὅμως παρομοίως νὰ εἰπῶ καὶ ὅτι ἀνίσως τὸ τείγωνόν ἐστὶν χῆμα, ἀρα καὶ κάθε χῆμα ἐστὶν τείγωνον; μήτε αὐτὸ ὁ Καῖσαρ ἦτον Ρωμαῖος, καὶ κάθε Ρωμαῖος ἐστὶν Καῖσαρ. ἐπεὶδὴ εἰς αὐτὰς τὰς προτάσεις, ὧν τὰς τὸ κατηγορούμενον καθολικώτερον ὑπὸ τὸ ὑποκείμενον, ἐστὶν ἀληθινόν, ὅτι τὸ ὑποκείμενον περιέχεται εἰς τὸ κατηγορούμενον, ἢ νὰ εἰπῶ σαφέστερα, τὸ ὑποκείμενον περιέχεται εἰς τὴν κλάσιν, ὅπῃ δηλῶται ὑπὸ τὸ κατηγορούμενον, ὅ ὅτι κάθε τείγωνον περιέχεται εἰς τὸ γῆος τῆ χήματος, καὶ ὁ Καῖσαρ εἰς τὸν ἀρισμὸν τῆ Ρωμαίων, δὲν ἔμπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι καὶ κάθε χῆμα περιέχεται εἰς τὸ χῆμα τῆ τειγώνων, μήτε ὅτι ὅλοι οἱ Ρωμαῖοι ἐπελάμβανοντο εἰς τὸν Καῖσαρα.

Ὅθεν εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις ἀντιστρέφοντας τὰς προτάσεις, πρέπει νὰ συεῖλῃς τὸ σημαίνονμενον τῆ κατηγορούμενης, κάμνωντὰς τὴν πρότασιν μερικῶς, ἔτω· τί χῆμα ἐστὶν τείγωνον, εἷας ὑπὸ τῆς Ρωμαῖος ἦτον ὁ Καῖσαρ. ἢ ὁποῖα αὐτὴ ἀντιστροφή, ἐστὶν ἐκείνη, ὅπῃ ἀντομάσασθαι καὶ συμβεβηκός.

Παρομοίως αἱ ὅτι μέρες ἀποφατικαὶ ἔμπορῶ νὰ ἀντιστραφῇ ἀπλῶς, ὅπῃ τὸ ὑποκείμενον δὲν περιέ-

εἰέχη ὅλῳ τῷ ἑκτασιν τῷ κατηγορουμένῳ· καθὼς, τίς ἀνθρώπος δὲν εἶναι ἀθλιός· τί ἀθλιὸν δὲν εἶναι ἀνθρώπος· εἴθ' αὖ τὸ υποκείμενον ἀνθρώπος δὲν περιέχει ὅλα τὰ πράγματα, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ ὀνομαθῇ ἀθλία. Τὸ οὖν ὁμῶς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ῥῆθῃ καὶ ὅταν τὸ υποκείμενον ἀξελλαμβάνῃ εἰς τὴν λόγῳ αληθινὰ ὅλον τὸν κατηγορουμένον· καὶ τῷοντι κανόνας δὲν θέλει εἰπῇ ποτὲ, ὅτι ἐπειδὴ μερικά ζῶα δὲν εἶναι ἀνθρώποι, ἔγω καὶ μερικοὶ ἀνθρώποι δὲν εἶναι ζῶα· τὸ ὅποῖον ἤθελεν εἶναι μία ἀρνήσις ὅτι τὸ εἶδος δὲν περιέχεται εἰς τὸ ῥῆος τῶν.

Εἰς αὐτὰς λοιπὸν τὰς περιπτώσεις πρέπει νὰ μεταθέσῃς τῷ ἀρνήσειν ἀπὸ τοῦ ῥήματος εἰς τὸν κατηγορουμένον, (αὖ τὸ καλέσῃ ποτὲ ἢ χρεῖα νὰ ῥῆθῃ, τὸ ὅποῖον πρέπει νὰ εἶναι σπανιώτατον) λέγωντας· τί ἐκ ἀνθρώπου εἶναι ζῶον· τί ζῶον εἶναι ἐκ ἀνθρώπου· ἢ ὁποῖα ἀντίστροφὴ λέγεται καὶ ἀντίθεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περί τῶν ὀνομάτων, δι' ὧν οἱ Γεωμέτραι
μάλιστα διαφέλλου διάφορα εἶδη Προτά-
σεων.

Αρ' εἰδείξωμεν ὅλα ἐκεῖνα, ὅπερ γῆρικώς ἀνήκον
εἰς τὰς προτάσεις, καὶ ἐκθέσωμεν τὰς κανόνας, ὅπερ
πρέπει νὰ μεταχειρίζηται ὁποῖος ἀγαπᾷ τὰ φαίνον-
ται αἱ προτάσεις τῇ ἀληθείᾳ καὶ ἀκρίβειᾳ, δευ- λείπο-
μεν τὰ προθέσωμεν εἰς αὐτὰ καὶ τὴν ἐξηγήσιν τῶν ὀ-
νομάτων ἐκείνων, δι' ὧν μερικοὶ Φιλόσοφοι, καὶ ἰδιαι-
τερον οἱ Γεωμέτραι πὰς διαφέλλου.

Λοιπὸν Ορισμὸς ἐνομάζεται μία πρότασις, εἰς τὴν
ὁποίαν ἐξηγεῖται τί εἶναι εἷς πρᾶγμα, ἢ τί ση-
μαίνει τὸ ὄνομα τῷ καθῶς, πρᾶγνόν εἶναι εἷς
ῥῆμα ἀδύνατον, συγκείμενον ἀπὸ πασάρων πλε-
ρῶν ἴσων ἀλλήλαις, καὶ πασάρων γωνιῶν ὁρθῶν.

Λέξιμα εἶναι μία πρότασις, ἢ ὁποία δηλοῖ μίαν
ἀλήθειαν καθ' ἑαυτὴν προοδὺλον· καθῶς, τὸ ὅλον εἶ-
ναι μεγαλύτερον ἀπὸ καθεὶ μέρους τῆς.

Λήμμα λέγεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποίαν ζη-
τεῖται νὰ δοθῇ εἷς πρᾶγμα, ὥστε τῷ ὁποίῳ δεῦν εἶ-
ναι κἄμμία ἀμφιβολία· καθῶς, εἰς εἷς ὁπῆπεδον
νὰ ῥαβδῇ μίαν γραμμὴν ἀπὸ εἷς σημείου εἰς ἄλλο.

Θεώρημα λέγεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁποίαν
προτίθεται μία ἀλήθεια, ἢ ὁποία χρειάζεται ἀπο-
δείξιν· καθῶς, ὡςίως δύο γραμμαὶ τμηθῶν ἢ μία
ἀπὸ τῶν ἄλλων, αἱ ἐξ ἑκαστοῦ ἀντικείμεναι γωνίαι
εἶναι ἴσαι ἀλλήλαις.

Πρόβλημα ἐνομάζεται μία πρότασις, εἰς τὴν ὁ-
ποίαν προβάλλεται εἷς πρᾶγμα εἶναι νὰ γῇ· κα-
θῶς, μίαν δοθεῖσαν γραμμὴν, ἢ γωνίαν νὰ τὴν διαι-
ρέσῃ εἰς δύο μέρη ἴσα.

Λήμμα λέγεται μία πρότασις, ἡ ὁποία προτίθεται εἰς εἷς θεώρημα, ἢ εἰς εἷς πρόβλημα, ὁπόταν εἶναι χεῖρα νὰ τὸ μεταχειρισθῇ εἰς τὸ ἴδιον θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καὶ φερέται μίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι ἀποδεδειγμένη ἀπὸ προήτερα· καθὼς, ἀνίσως δεῖ νὰ δείξω, ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι πᾶς τριγώνου εἶναι ἴσαι δυσὶν ὁρθαῖς, θελήσω νὰ μεταχειρισθῶ πᾶς ὁρθόγωνος, πρέπει νὰ παραδείξω τὸ λήμμα, ὅτι ἀπ' ἑνὸς ὁρθογωνίου τμήσαν ἀπὸ μίαν τρίτην, αἱ ἐναλλαζ' ἐντὸς γωνίαι εἶναι ἴσαι ἀλλήλαις· ὁμοίως καὶ ἡ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς ἐπὶ τὰ αὐτὰ μέρη τῆς πεμπτῆς οὐθείας.

Πόρισμα λέγεται μία πρότασις, ὅπῃ δηλοῖ μίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία ἀφ' ἑνὸς ἀμέσως ἀπὸ εἷος θεώρημα, ἢ πρόβλημα· καθὼς, ἀπὸ τὸ θεώρημα, ὅτι αἱ τρεῖς γωνίαι πᾶς τριγώνου οὐκ ἀφαιρῶνται εἶναι ἴσαι δυσὶν ὁρθαῖς, ἐπεται ἀμέσως αὐτόθεν, ὅτι καὶ ἡ γωνία ἐνὸς τριγώνου ἰσοπλάττει, καὶ δι' αὐτὸ πᾶς ἰσογωνίος, πρέπει νὰ εἶναι ἴση τριμυρεῖν ὅσων ἐρθῶν, ἢ ἐκτρυφεῖν μίαν ὁρθῆς.

Σχόλιον τέλος πάντων λέγεται μία πρότασις, ὅπῃ προδέχεται εἰς εἷος θεώρημα, ἢ εἰς εἷος πρόβλημα, δεῖ νὰ τὸ ἀναλύσῃ φερατότερον, ἢ δεῖ νὰ δείξῃ ἀμύμων ἐπωφελῇ χρησιν τῆς· καθὼς πᾶς θεωρήματα, ὅπῃ θεωρῶν πᾶς ιδιότητος τῶν τριγώνων, χρησιμώτερον εἰς τὸ νὰ διδάξῃ τὸν τρόπον πᾶς νὰ μετρήσῃ τινὰς ἀπὸ τὸ ἔδαφος, τὸ ὕψος ἐνὸς πύργου· ἀπὸ πῖν ὀχθον, τὸ πλάτος ἐνὸς ποταμοῦ, καὶ τὰ ἀδυνατήσια· ἀλλὰ φεῖ τῶν θελομένων ὁμιλήσει μᾶλλον ταῦτα πλατύτερον.

Τ Μ Η Μ Α Γ.

Π Ε Ρ Ι Ε Π Ι Χ Ε Ι Ρ Η Σ Ε Ω Ν.

Κάθε σειρά Προτάσεων ἀδελφαναριθμῶν εἰς ἀποδείξιν τινὸς πραγματος, ὀνομάζεται ἐπιχειρήσις, καὶ οἱ λόγοι, ὅπερ μεταχειρίζονται εἰς τὸ νὰ τὸ ὑποδείξω, λέγονται ὑποδείξεις, ἢ ἐπιχειρήματα (1).

Εσημειώσαμεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος τῆς παρῆς πραγματείας (Τμήμ. Α'. Κεφ. Γ. Ἀ' ρθρ. 2. §. 1.), ὅτι ὁπόταν ἡ συμφωνία, ἢ ἁρμονία δύο ἰδεῶν δεῦν φαίνεται ἀμέσως, ἀδελφάλλονται αἱ δύο μὲ μίαν τρίτῳ, δεῦν νὰ συνάξωμεν ὑπὸ τῷ συμφωνίας, ἢ ἁρμονίας, ὅπερ ἔχον μὲ αὐτῷ, ἀν καὶ αὐταὶ συμφωνῶν ἀλλήλαις· καὶ εἰς αὐτὸ εἶπαμεν ὅτι συνίσταται τὸ δεικνύμεν.

Λοι-

(1) Τὸν Ὄρον Ἐπιχείρημα οἱ παλαιοὶ, καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων, τὸν ἐκλαμβάνον ὡς ἅπλος τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνδυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἰδιαίτερον ὀνομαζομένου ἐπιχειρήματος. Ἐγὼ ὅμως αὐτὸ τῶ ἐπιχειρήματος μεταχειρίζομαι τῷ λέξιν ἐπιχείρησιν, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς εἰς τῷ Ἰταλικῷ λέξιν τῶ Συγχεφίως με argomentazione, καὶ τὸν ἐκλαμβάνω ὡς ἅπλος τῶ συλλογισμῶ, τῶ ἐνδυμήματος, τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ τῶ ἐπιχειρήματος, δεῦν νὰ μὴν συμπίπτῃ κατ' ὄνομα τὸ ἅπλος μὲ τὸ εἶδος. Ὅτι δὲ τὸ ἐπιχείρησις ἐλαμβάνετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αὐτὸ ἐπιχειρήματος, καὶ τὸ αὐτὸ ἐκείνης, δηλον ἐκ τῶ ἐξῆς χρήσεων. „ δὲ „ εἰσκεταὶ ποίῳ πᾶν ἐπιχείρημα γινόμενον ὑπὸ τῆς πειραστικῆς „ (Ἐρμολ. παρὰ Στεφάνῳ πρὸ Ἑρρίκου)· καὶ οἱ μὲν Στωϊκοὶ „ τῷ αὐτῶν δόξαν κατασκευάζουσι δεῦν δύο ἐπιχειρήσεων (παρὰ πρὸ αὐτῶν). Ὡς ὦν δηλον, ὅτι καὶ τὸ ἐπιχείρημα, καὶ ἡ ἐπιχειρήσις ὡς ἅπλος λαμβάνεται τῶ δεικνύοντων εἶδων τῶ λέξεσιν ἐκφαινομένη διανοήματος. Ἐκλαμβάνω ὅμως πολλαχῶς εἰς τῷ παρῆσαν πραγματείᾳ καὶ τὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἐπιχειρήσεως, ἥτοι ὡς ἅπλος, ὅπερ δεῦν συμβαίνει ἀμφιβολία.

Λοιπὸν μία τέτοια συμφωνία, ἢ ἁρμονία τῶν δύο προτιθεμένων ἰδεῶν μετὰ τὴν τρίτην κάμνει τὴν ἀποδείξιν, ἢ τὸ ἐπιχείρημα· καὶ ἡ σειρά τῶν προτάσεων, ὅπως μέσθαι τῶν ὁποίων, ἀπὸ τῆς συμφωνίας, ἢ ἁρμονίας, ὅπως ἔχεν αἱ δύο μετὰ τὴν τρίτην, ἀποδείχεται ἡ συμφωνία, ἢ ἁρμονία, ὅπως ἔχεν αὐταὶ πρὸς ἀλλήλας, εἶναι ἐκεῖνο, ὅπως λέγεται ἐπιχειρήσις. Θέλωντες, φέρειπεν, νὰ δείξωμεν, ὅτι ἡ ἀργία εἶναι φθκτέα, λαμβανόμεν τριτὴν ἰδέαν τὸ, βλαβερόν, καὶ λέγομεν ἔτσι·

Ἡ ἀργία εἶναι φθκτέα, ἐπειδὴ εἶναι βλαβερά, καὶ κάθε πᾶγμα βλαβερόν εἶναι φθκτέον.

Ὁ κοινότερος ὅπος τῶ ἐπιχειρεῖν, καὶ ὅπως εἶναι εἰς περὶ ἡμιότιαν χρῆσιν, καὶ εἰς τὸ ὁμιλεῖν καὶ εἰς τὸ γράφειν εἶναι αὐτός, ὅπως ἐδείξαμεν ἐδῶ, ὁ ὁποῖος εἶναι προσέτι καὶ φυσικώτερος· ἐπειδὴ ἡ φυσικὴ τάξις ἀπαιτεῖ νὰ προβάλλεται πρὸ πάντων ἐκεῖνο, ὅπως ἔχει νὰ ἀποδειχθῇ, καὶ ἔπειτα νὰ προδότηται ἡ ἀποδείξις.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ὅμως ἠθέλησαν νὰ ἀνασρέψουν αὐτὴν τὴν τάξιν, καὶ ἀντὶ νὰ εἰπῶν ἡ ἀργία εἶναι φθκτέα, ὅπως τί εἶναι βλαβερά, καὶ κάθε βλαβερόν εἶναι φθκτέον, ἠγάπησαν καλλίτερα νὰ λέγαν ἀνεστραμμένως, κάθε πᾶγμα βλαβερόν εἶναι φθκτέον· ἡ ἀργία εἶναι πᾶγμα βλαβερόν· ἡ ἀργία ἄρα εἶναι φθκτέα.

Αὐτὸν τὸν ὅπον τῶ ἐπιχειρεῖν τὸν ὠνόμασαν Συλλογισμόν, πρὸς τῶ ὁποῖε ἐξέδωκαν κανόνας ἀπείρους καὶ ἀνώφελες, ὡς τὰ πολλὰ καὶ σκοτεινότητες (1).

Εἰς τὸν

(1) Τὴν δόξαν τῆς ἐφορέσεως τῶ Συλλογισμοῦ, ἢ τῶ ἀλάχιον τῆς ἀνακαλύψεως τῆς νόμου, καὶ τῶ ἀποσδιορισμοῦ τῆς ἀέχνης τῆς, ὁ Ἀββᾶ Βαρθελεμῆς (Πατριάρχ. τῶ Νέου Ἀναρχ. Τόμ. Ε'. Κεφ. 17.) τὴν ἀποδίδει εἰς τὸν Ἀριστοτέλη. Διὰ τὸ ὁποῖον ὅμως ἐγὼ δὲν ἰσχύω πρὸς νὰ τῶ εἶναι ἀνέχουσιν ἢ Φιλοσοφία.

82 Τμήμ. Γ. Περὶ Ἑπιχειρήσεως.

Ἐξω ὑπὸ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ὀπχειρήσεως ἔχουσιν ἄλλαν ἀκόμι καὶ ἄλλα, καθὼς εἶναι τὸ ἐνθύμημα, τὸ ὀπχειρήμα, τὸ δίλημμα, ὁ σωρείτης, καὶ ἡ ἐπαγωγὴ· καὶ τῶν ὁποίων τῶν ὅλων θέλωμεν ὁμιλήσει συντομῶς ὅσα εἶναι ἀναγκαῖα, ἵνα νὰ τὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ μεταχειρίζωμεθα καλῶς, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία. Δὲν θέλωμεν λείπει ὅμως νὰ δαλάβωμεν συντομῶς καὶ καὶ τῶν τῶν ὀπχειρημάτων, τὰ ἐστὶ τῶν πηγῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐξαρῶνται· μὴ ὅλον ὅπως οἱ νεώτεροι Διαλεκτικοὶ φαίνονται ὅτι ἐπαξιόνεν νὰ ἐμ-
βεν εἰς μίαν τέτοιαν πραγματείαν, ἀλλὰ λέγοντας τὴν εἰς τὰς Ρήτορας.

Κ Ε-

Ὅτι ὁ Συλλογισμὸς εἶναι πάντα ἀωφελὴς πρὸς ἀποκρίσιν τῶν γνώσεων, τὸ ἀπέδειξεν ὁ Λόκιος (Δοκίμ. Φιλοσοφ. Βιβλ. Δ'. Κεφ. 17)· ἵνα τι ὁ Συλλογισμὸς ἀρχινᾷ ὑπὸ τὰς θρησκευτικαὶς ἀποκρίσεσι, ἵνα νὰ καταβῇ εἰς τὰς μυστικὰς, καὶ αἱ γνώσεις τιναντίον δὲν ἀποκρίσινται πρὸς πηγὰς ἀποκρίσεως ὑπὸ τὰς μυστικὰς εἰς τὰς θρησκευτικὰς. Εἰς τὴν ἀποκρίσιν αὐτῶν τῆς ἀληθείας, ἵδμεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Συλλογισμὸς ὑπάρχει ἐναντίον εἰς τὴν φυσικὴν πᾶσιν· καὶ τῇ ἀληθείᾳ εἶναι ἀπαιτῶν τὸ νὰ μεταχειρίζηται τὴν τὸν συλλογιστικὸν τρόπον εἰς τὰς ὁμιλίαις τε, καὶ εἰς τὰ Βιβλία. Ἡ χρῆσις λοιπὸν τῶν συλλογισμῶν πειρομένη μόνον εἰς τὸ νὰ δίδῃ ἐν μέσον ὁλοκληρὸν πρὸς ἐλεγχον τινος ἰχυρογνώμονος ἀνθρώπου· ἵνα τι, ἀφ' οὗ οὗ πιστὸς δεχθῇ τὰς δύο ἀντικεινὰ ἀποκρίσεις, ἀν' ὁ Συλλογισμὸς εἶναι ὁρθός, δὲν ἔχει πλέον πᾶν νὰ καταφυγῇ, ἵνα νὰ μὴν ὑποδεχθῇ καὶ τὴν τρίτην· καὶ ἴσως μὲν τοῖσιν σκοπὸν εὐρέσθαι ὑπὸ τὸν Αἰριστῶνα, εἰς ἐκείνας τὰς καιροὺς, ὅπως ἡ Ἑλλὰς ἦτον πανταχόθεν πλημμυρισμένη ὑπὸ Σοφιστῶν· ἀλλ' οἱ Διαλεκτικοὶ ἐτεχνεύθησαν πολλὰ ὁλίγα γὰρ τὸν τρόπον νὰ ἀφαιρῶν καὶ τὴν τὴν χρῆσιν· ἵνα τι μὲν τὰς λεπταῖς τῶν ἀρετῶν ἐφόρησαν μυστικὰ μέσα, ἵνα νὰ φύγῃ ὑπὸ τὰς χεῖρας καὶ ὁποῖαν ἦσαν συμεῖν νὰ ληφθῇ· ὥστε ὅπως ἡ Διαλεκτικὴ κοινὰ εἰς αὐτὰς ἐγενεῖ μάλλον μία μονομαχικὴ τέχνη, παρὰ μία τέχνη τὴν συλλογίζεσθαι, καὶ ὑπερὰ ὑπὸ πολλὰς εἰδὰς καὶ φιλονεικίας, ἀπαιτῶνται ἐφθαιαν εἰς καὶ καὶ συμπερίσπασμα. Ἀλλὰ τὸ χειρότερον κακὸν, ὅπως ἐκμύη ὁ Συλλογισμὸς εἰς τὴν Φιλοσοφίαν εἶναι τὸ, ὅπως μὲν τὸ νὰ ἐχάνοντο ὅλοι εἰς τὴν συλλογιστικὴν τέχνην;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Συλλογισμῶν, Ἐνθύμηματος
ἔπ' ἐπιχειρήματος.

Ο Συλλογισμός ἐστὶν μία ἐπιχείρησις συγκροτημένη ἀπὸ τρεῖς προτάσεις, διατεταμένης εἰς ἑξέτην, ὅπως ἀπὸ τῶν δύο πρώτης συναγέται ἀναγκαίως ἡ τρίτη, καθὼς εἰς τὸ προειρημένον ἀπαδείγμα, ἢ εἰς τὰ ἐπόμενα δύο.

α.) Κάθε ἔσθια νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Ἡ ψυχὴ εἶναι ἔσθια νοητικὴ,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.

β.) Κάθε βαρὺ εἶναι σῶμα,
Ὁ ἀὴρ εἶναι βαρὺς,
Λοιπὸν ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα.

Τὸ Ἐνθύμημα εἶναι εἷς συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀπαλείπεται ἡ μία ἀπὸ τῶν δύο πρώτης προτάσεις, ὅποτεν εἶναι εὐκόλον νὰ ὑπονοηθῇ οἰκοδεῖν. Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμὸν, ἀπαδείγματος χάριν, ἡμπορεῖ νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ δεύτερα πρότασις, λέγωνται μόνον.

Κάθε ἔσθια νοητικὴ εἶναι ἀπλή,
Λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή.

Ὁμοίως καὶ εἰς τὸν δεύτερον ἡμπορεῖ νὰ λείψῃ ἡ πρώτη πρότασις, λέγωνται ἔπως.

Ὁ ἀὴρ εἶναι βαρὺς,
Λοιπὸν ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα.

Τὸ

χρῆν, ἢ εἰς τὰς ἀπαλείψεις, ὅπως αὐτὴ προέβη, οἱ Φιλόσοφοι δὲν ὑφ' ἑνὸς πλὴν μήτε διὰ ἀνάγκης, μήτε διὰ παρατηρήσεως, μήτε διὰ πείρας ὅθεν ἡ Φιλοσοφία πολλὰς αἰῶνας, ἔμμενε χεῖρ δὲν ἐνταφιασμένη εἰς ἐστεινὰς λεπτολογίας, ματαίως λογοποιεῖας, καὶ παντὶ ἀχρηστῇ συζήτησιν.

Τὸ Ἐπιχείρημα εἶναι εἷς συλλογισμὸς, εἰς τὸν ὁποῖον προδίδεται ἡ ἀπόδειξις τῆς μιᾶς, ἢ τῆς ἄλλης, ἢ καὶ ἢ δὲ δύο πρώτων προτάσεων, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ χρεία, τὰ ἔστιν ὅταν δεῖ εἶναι κατ' ἐαυτὰς σαφεῖς.

Εἰς τὸν πρώτον συλλογισμόν, ὡς ἀδείγματος χάριν, ἡ πρώτη πρότασις ὅτι καθεστὶα νοητικὴ εἶναι ἀπλή, χρειάζεται ἀπόδειξιν, ἡ ὁποία συναγεται ἀπὸ τῆς, ὅπως μία ἐστὶα συνδέεται δεῖν ἢ μπορεῖ νὰ ἔχῃ καμμίαν συνείδησιν πολλῶν ιδεῶν ὁμοχρόνων, μὴτε νὰ καμὴ καμμίαν σύγκρισιν, καὶ ἐπομένως μὴτε κρίσιν, μὴτε ἔκτακτον.

Εἰς τὸν δεύτερον χρειάζεται ἀπόδειξιν ἡ δεύτερα, ὅτι ὁ αἷρ εἶναι βαρὺς, ἡ ὁποία συναγεται ἀπὸ τὴν ὡραίτησιν, ὅτι ὁ αἷρ θλίβει τὸν υδράργυρον εἰς τὸ βαρόμετρον, θλίβει τὸ νερὸν εἰς τὰς ἀναπιδύσας σίφωνας, κτλ.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περί Συλλογισμῶν ἐν γένει.

Αἱ δύο πρώται προτάσεις τῶ συλλογισμῶ ὀνομάζονται πρῶται, καὶ κείμενα, καὶ ἡ μία ἀπὸ αὐτὰς μείζων, καὶ ἡ ἄλλη ἐλάσσων· ἐπεὶ δὲ ἡ μία πρέπει νὰ εἶναι κατὰ μέρος, καὶ ἡ ἄλλη ἢ ἐπὶ μέρος, ἢ κατ' ἑκαστα· ἡ τρίτη λέγεται ἐπόμενον, ἐπεὶ δὲ ἔπεται ἀπὸ τὰ πρῶτα, τὰ ἔστι τὰς δύο πρώτας, καὶ συμπέρασμα, καὶ συναγόμενον.

Ὅροι εἰς τὸν συλλογισμόν ἔχουσιν ὅροις, οἱ ὁποῖοι ἀντιστοιχῶν εἰς τὰς ὅρους ιδέας, ὅπως εἰς αὐτὸν ὡραβάζονται, ἀπὸ τῶ ὁποῖος ἐκεῖνος, ὅπως δηλοῖ τὸ ὑποκείμενον, ὡς ὁ λόγος, ὀνομάζεται ὅρος ἐλάσσων, ἢ ἄκρον-ἐλαττον, καὶ ἐκεῖνος, ὅπως δηλοῖ τὸ κατηγορούμενον, ὅπως καταφάσκειται εἰς τὸ ὑποκείμενον,

Κάθε συλλογισμὸς ἀπλῆς συνίσταται ἔξ ἰδίας φύσεως, α. εἰς μίαν πρότασιν καθόλου, ἧς τῆς ὁποίας καταφάσκειται, ἢ ἀποφάσκειται, ὅτι εἰς μίαν ὁποιαυδήποτε κλάσιν πραγμάτων ἀνήκει εἷς ὁποιοῦνδήποτε κατηγορέμῃον. β. εἰς μίαν πρότασιν ὅτι μέρους, ἢ καθ' ἕκαστα, ἧς τῆς ὁποίας καταφάσκειται, ἢ ἀποφάσκειται, ὅτι τὸ πᾶν, πρὸς ἃ ὁ λόγος, ὑπάγεται εἰς ἐκεῖνόν τιν κλάσιν. γ. εἰς τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ συνάγεται, ὅτι ἐκείνο τὸ κατηγορέμῃον πρέπει νὰ ἀνήκῃ, ἢ νὰ μὴ ἀνήκῃ καὶ εἰς τὸ πᾶν, πρὸς ἃ ὁ λόγος.

Ὅθεν εἰς τὸν καταφατικὸν συλλογισμὸν τὸ συμπέρασμα, δι' ἃ καταφάσκειται, ὅτι εἰς εἷς δοθέν πᾶν ἀνήκει εἷς δοθέν κατηγορέμῃον, θέλει εἶναι ἐπ' ἀκρίβους ἀληθειῶν, ὅποταν εἶναι ἀληθινὸν ὅτι τὸ πᾶν ἀνήκει εἰς μίαν δοθεῖσαν κλάσιν, καὶ ὅτι ἐκείνο τὸ κατηγορέμῃον ἀνήκει εἰς αὐτὴν τὴν κλάσιν καθολικῶς, τὸ ἔστιν εἰς ὅλῳ.

Παραδείγματός χάριν εἶναι ἀληθινὸν ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλῆ, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινὸν καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι μία εἰς ἰσότητι, καὶ ὅτι κάθε εἰς ἰσότητι πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆ. Εἶναι παρομοίως ἀληθινὸν, ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι σῶμα, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινὸν, καὶ ὅτι ὁ ἀνὴρ εἶναι βαρὺς, καὶ ὅτι κάθε βαρὺ εἶναι σῶμα.

Εἰς τὸν ἀποφατικὸν συλλογισμὸν, ἧς νὰ εἶναι τὸ συμπέρασμα ἀληθινὸν, ἀπαιτεῖται δυοῖν θάτερον, ἢ τὸ προτιθέμενον πᾶν νὰ μὴ ὑπάγῃ εἰς τὴν κλάσιν ἐκεῖνόν, εἰς τὴν ὁποίαν μόνον ἀνήκει ἐκείνο τὸ κατηγορέμῃον. καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅρων συμπεραίνεται ἀπ' αὐτῆς, ὅτι ἡ ὕλη δὲν εἶναι εἰς ἰσότητι, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς ἰσότητι ἀπλῆ, καὶ κάθε εἰς ἰσότητι πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆ. ἢ τὸ πᾶν, πρὸς ἃ ὁ λόγος, νὰ ὑπάγῃ εἰς μίαν κλάσιν, μὲν τὴν ὁποίαν δὲν ἡμπορεῖ νὰ συνέλθῃ ἐκείνο τὸ κατηγορέμῃον. καὶ κατὰ τὴν τῶν ὅρων εἶναι ὀρθότατον τὸ συμ-

συμπέρασμα, ὅτι ἡ ὕλη δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἔχη τὴν
διώαμιν τῆ νοεῖν, ἐπειδὴ ἡ ὕλη εἶναι μία ἐσία συλ-
θετος, καὶ ἐδεμία ἐσία συλθετος δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἔ-
χη τὴν διώαμιν τῆ νοεῖν.

Με τῆτες τῆς κανόνας μόνον ἔμπορεῖ τινὰς νὰ ὑπο-
φασίσῃ πρὸς τῆς ὀρθότητος ὅποιςδήποτε ἀπλῆ συλ-
λογισμῶν, πόσον καταφατικῶν, ὅσον καὶ ὑποφατικῶν. Χω-
εῖς νὰ χρεαθῇ ὅλας ἐκείνας, ὅπως ἐφαντάσθωσαν οἱ
Διαλεκτικοί, τῆς ὁποίας ἡμεῖς θέλομεν τῆς πρὸς ἐξέ-
ξι ἐν τῇ παρόντι, ἵνα νὰ μὴ ἐπιφορτίσωμεν τὸν λό-
γον μὲ πρᾶγματα μάταια. Θέλομεν τῆς ἐκθέσει ὁ-
μως εἰς τὴν πρὸς ἀρτήματα τῆ παρόντος Κεφαλαιῶν, λόγῳ
μόνον φιλολογίας, καὶ ἵνα νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι ἀγνοῶ-
μεν ἐκεῖνα, ὅπως ἦτον ἡ ἀπαθὴ ἔλων τῆς Σχολείων
τόσας αἰῶνας.

Μοῦνε λοιπὸν μόνον νὰ εἰδοποιήσωμεν, ὅτι εἶναι
καὶ κάποιοι συλλογισμοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὰ περὶ τῆς
καὶ τὰ δύο, ἢ κατ' ἑκάστα, ἢ ὑπὲρ μέρους, ἢ ὅλως νὰ
ἔχουν κἀμμίαν πρότασιν καθόλου, εἰς τὴν ὁποίαν πε-
ρίσσει ἔμπορεῖ νὰ φανῇ, ὅτι δὲν ἐφαρμόζεται ὁ
κανὼν, ὅπως ὁξεδώκαμεν. Τέτοιοι εἶναι οἱ δύο ἐπό-
μιοι συλλογισμοί.

α.) Τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συλ τρισὶν εἶναι ἴσον
μὲ πέντε.

Τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων συλ ἐνὶ εἶναι ὁ-
μοίως ἴσον μὲ πέντε.

Λοιπὸν τὸ κεφάλαιον τῆς δύο συλ τρισὶν εἶ-
ναι ἴσον μὲ τὸ κεφάλαιον τῆς τεσσάρων συλ
ἐνὶ.

β.) Ἡ ψυχὴ εἶναι ἐσία νοητικὴ.

Ἡ ὕλη δὲν εἶναι ἐσία νοητικὴ.

Λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη δὲν εἶναι μία καὶ
ἡ αὐτὴ ἐσία.

Οἱ τοῖςτοι ὁμως συλλογισμοί, ἀγκαλὰ καὶ νὰ φαί-
νονται πῶς εἶναι συλλογισμοί, εἶναι μὲ ὅλον τὸ
καθαρὰ ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ μείζων καθό-
λου

λα πρότασις ὑπονοεῖται, καὶ ἡ ἐλάστων διαρρεῖται εἰς
 δύο προτάσεις.

Διὰ τὴν εἰς τὸν πρῶτον συλλογισμόν ὑπακάζεται φα-
 νερά ἐξωθῆναι, ὅτι τὰ κεφάλαια, ὅπερ δίδει τὸν αὐτὸν
 ἀριθμὸν, εἶναι ἴσα ἀλλήλοις· ἡ ὁποία πρότασις,
 ἀφ' ἧς περὶ, ὁ ἀληθὴς συλλογισμὸς θέλει εἶναι πισ-
 τος.

Τὰ κεφάλαια, ὅπερ δίδει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν,
 εἶναι ἴσα ἀλλήλοις.

Ἀλλὰ μὲν τὸ κεφάλαιον ἧδ' ὅτι δύο συὺ τρισὶν
 δίδει τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν, ὅπερ δίδει τὸ κε-
 φάλαιον ἧδ' πεντάρων συὺ ἐνί.

Ἄρα τὸ κεφάλαιον ἧδ' ὅτι δύο συὺ τρισὶν εἶναι
 ἴσον πρὸς κεφαλαίῳ ἧδ' πεντάρων συὺ ἐνί.

Εἰς τὸν δεύτερον ὁμοίως ὑπακάζεται, ὅτι ὅλα τὰ
 πράγματα, ὅπερ διαφέρουν ἀπ' ἀλλήλων εἰς μίαν ιδιό-
 τητά ἐσιῶδι, δεῦν ἡμπορεῖν νὰ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ
 ἐσία· τὸ ὁποῖον ἀφ' ἧς προσεῖδη προκύπτει ὁ ἀληθὴς
 συλλογισμὸς ἔπος.

Τὰ πράγματα, ὅπερ διαφέρουν εἰς μίαν ιδιότη-
 τὰ ἐσιῶδι δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτὴ ἐσία.

Ἀλλὰ μὲν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη διαφέρουν, καθ' ὅτι
 ἐσιῶδως ἡ μία εἶναι νοητικὴ, καὶ ἡ ἄλλη
 δεῦν εἶναι ὁρατοτική.

Λοιπὸν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ ὕλη δεῦν εἶναι μία καὶ ἡ
 αὐτὴ ἐσία.

Περὶ Παραλογισμῶν, ἢ Ψυδοσυλλογισμῶν,
 ἔξ ἧς αἰτίων, ὅς ὧν προκύπτουσι.

Κατὰ δύο ἔοπας, λέγουσιν οἱ Διαλεκτικοί, ἡμπο-
 ρεῖ εἶναι συλλογισμὸς νὰ εἴναι ψευδής· καὶ τὴν ὕλην
 καὶ καὶ τὸ χῆμα· καὶ ὕλην μὴ ἐννοῦν πρὸς ἰδίαν προ-
 τὰς· χῆμα δὲ τὴν συνάφειάν τε καὶ τὰς συλλογι-
 στικὰς κανόνας. Ψευδής λοιπὸν καὶ τὴν ὕλην θέλει
 εἶναι ὁ συλλογισμὸς, ὅποτεν εἶναι ψευδὲς τὸ εἶναι,
 ἢ τὸ ἄλλο ἅπὸ τὰ περὶ ταῦτα· καὶ καὶ τὸ χῆμα, ὅποτεν
 ἡ συνέπεια δὲν συνάγεται κανονικῶς ἅπὸ τὰ περὶ ταῦτα·
 καὶ σοχαζόμενοι ὅλοι χεδὸν ὡς ἀνωφελές τὸ νὰ
 ἀνακαλύψω τὰ ἐλαττώματα, ὅτε ἡμπορῶν νὰ κά-
 μω εἶναι συλλογισμὸν ψευδῆ καὶ τὴν ὕλην, ἐναχο-
 λήθισαν ὅπως δι' ὅλα εἰς τὸ νὰ ἀδυσήσω τὰς ἁ-
 φόρας ἔοπας, καθ' ἃς ἡμπορεῖ νὰ ᾄδῃ ψευδής καὶ
 τὸ χῆμα.

Εγὼ ὅμως νομίζω ὅτι ἅπὸ πόσας ψυδοσυλλογι-
 σμῶν, ὅτε ἀνιχνεύονται καθ' ἑκάστην, πολλὰ ὀλίγοι
 εἶναι ἐλλειπείς καὶ τὸ χῆμα· καὶ ὅς ἐναντίας οἱ πε-
 ρισσότεροι ἐλλείπουν καὶ τὴν ὕλην.

Διὰ τί ποῖος ἡθέλει εἶναι πόσον δέηθης, ὥστε ἀ-
 πὸ δύο περὶ ταῦτα ὁρᾷ καὶ κανονικὰ, ἢ νὰ μὴ ἡμπο-
 ρῇ νὰ συμπεράνῃ μίαν κανονικῶς συνέπειαν, ἢ νὰ
 θέλῃ νὰ ἐπιφέρῃ μίαν ψευδῆ; Ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ
 ὁρᾷ περὶ ταῦτα, φέρει εἰπεῖν·

Κάθε ἀρετὴ πρέπει νὰ ἀγαπᾶται,

Ἡ δὲ ποίᾳ εἶναι μία ἀρετὴ·

Ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅτε νὰ μὴ ἰξούρῃ νὰ συμ-
 περάνῃ τὴν συνέπειαν, ὅτι ἡ δὲ ποίᾳ πρέπει νὰ
 ἀγαπᾶται; ἢ ποῖος εἶναι πόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ θέ-
 λῃ νὰ συμπεράνῃ μίαν συνέπειαν ἐναντίαν, ὅτι δηλ.

ἢ ὁποῖα δὲν πρέπει νὰ ἀγαπᾶται; ἢ πόσον μάταιος καὶ ἀνεπιτήδευτος, ὥστε νὰ συμπεράνῃ συνεπεΐας παντάπασιν ἑνάς, καθὼς ἡ ὁποῖα δὲν εἶναι τῷ καθ' αὐτόν; ἢ ἡ ὁποῖα εἶναι θεῖον πρᾶγμα; ἢ ἡ ὁποῖα εἶναι καλλιτέρα ἢ τὴν φιλαργυρίαν, ἢ ἄλλο ποῖον;

Ὡς τὸ ψεύδος τῷ συλλογισμῷ ἡρπῆται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἂν τὸ ψεύδος τῶν περὶ τούτων, καὶ μάλιστα τῆς μείζονος. Μείζονα ἐνοῶ ἐδῶ τὴν καθόλου πρότασιν, μὴ ὅλον ὅπως οἱ Διαλεκτικοὶ συνηθίζον νὰ ὀνομάζον μείζονα τὴν πρῶτην καὶ τὴν δεύτεν, εἴτε καθόλου ἢ θελόν εἶναι, εἴτε ἐπὶ μέρες, εἴτε καὶ καθ' ἕκαστα. Οἱ Συλλογισμοὶ παρδείγματος χάριν·

Ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους, εἶναι φυτόν·

Ἀλλὰ μὴν τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους·

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν·

(ὁ ὅποιος ἡμπορεῖ νὰ ᾄδῃ καὶ ἔτι·

Τὸ κοράλι ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους·

Ἀλλὰ μὴν ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους εἶναι φυτόν·

Ἄρα τὸ κοράλι εἶναι φυτόν·) εἰς τὸν ὅποιον καὶ ὅπως ἄλλῶς ᾄδῃ, ἢ κυρίως καὶ καθ' ἑαυτὸ μείζων εἶναι πάντα ἢ καθόλου, δηλ. ἢ, ἐκεῖνο ὅπερ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους εἶναι φυτόν· αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς λέγει εἶναι ψευδέστατος ὅχι διὰ τὸ γῆμα, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι ψευδὴς ἢ καθόλου πρότασις, ὅπερ λέγει, ὅτι διὰ νὰ εἶναι φυτόν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ σέλεχος καὶ κλάδους· καὶ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπερ ἔχει σέλεχος καὶ κλάδους, ὑπάγεται εἰς τὸ γῆμα τῶν φυτῶν. Ὁμοίως καὶ οἱ συλλογισμοί·

Αἱ τίγρεις εἶναι ζῶα,

Οἱ λέοντες εἶναι ζῶα,

Λοιπὸν οἱ λέοντες εἶναι τίγρεις.

Ἡ

Οἱ πάνθηρ δὲν εἶναι τίγρεις,

Οἱ πάνθηρ δὲν εἶναι λέων,

Λοιπὸν ὁ πάνθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) εἶναι
 ἰσχυρίζονται καὶ οἱ δύο, ὅχι ἔχῃ τὸ χῆμα, καθὼς
 διΐχυρίζονται οἱ Διαλεκτικοί, ἀλλὰ ἔχῃ τὴν ὕλην, ὃ
 ὅτι ἔχῃ τὸ ψεύδος τῆς καθόλου προτάσεως, ὅπως ὑ-
 πακύνονται εἰς αὐτὰς.

Ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο συλλογισμοί, μὲν ὅλον ὅπως
 φαίνονται τέτοιοι, δηλαδὴ συλλογισμοί, ἐπειδὴ ἔχουν
 καθόλου τρεῖς προτάσεις, δευτέρου εἶναι ὅμως ἀληθινοὶ
 συλλογισμοί, καθὼς ἐδείχθη ὀλίγον προηγουμένως, ἀλ-
 λά ἐνθυμήματα, εἰς τὰ ὅποια ὑπακύνεται ἕξωθεν
 εἰς μὴ τὸ πρῶτον ἢ καθόλου πρότασις, ὅτι ὅλα τὰ
 ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα· εἰς δὲ τὸ δεύτερον· ἢ,
 ἐκεῖνο ὅπως δευτέρου εἶναι τίγρεις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρ-
 δαλις· αἱ ὁποῖαι, ἀφ' ἧς προσεδῆν, μᾶς δίδουν τὰς
 δύο ἐπομύδας συλλογισμῶν·

Ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Ἀλλὰ μὴν ἢ τίγρεις καὶ ὁ λέων εἶναι ζῶα·

Ἄρα ἢ τίγρεις καὶ ὁ λέων εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα·

Καὶ ἐκεῖνο, ὅπως δευτέρου εἶναι τίγρεις, ἢ λέων,
 εἶναι λεοπάρδαλις·

Ἀλλὰ μὴν ὁ πάνθηρ δευτέρου εἶναι τίγρεις, μὴτε
 λέων·

Ἄρα ὁ πάνθηρ εἶναι λεοπάρδαλις·) τὰς ὁποίας
 συλλογισμῶν καὶ τὰς δύο, ὅσον ἔχῃ τὸ χῆμα, δευτέρου ἡμ-
 πορεῖ νὰ τὰς μεμφθῇ τις.

Τὸ ἐλάττωμά τις λοιπὸν δευτέρου εἶναι κατ' ἐξῆς τρεῖς
 εἰς τὸ χῆμα, ἀλλὰ εἰς τὴν ὕλην, τὰς ἑξῆς εἰς
 τὸ ψεύδος τῆς δύο καθόλου προτάσεων, ὅπως λέγειν,
 ὅτι ὅλα τὰ ζῶα εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καὶ ὅτι ἐκεῖνο
 ὅπως δευτέρου εἶναι τίγρεις, ἢ λέων, εἶναι λεοπάρδαλις.

Αὐτὸς ὁ ὄχλος, ὁ ὁποῖος, ὁδηγούμενος μερικαῖς φο-
 ραῖς ὑπὸ τὸν ὀρθὸν λόγον, συλλογίζεται καλλίτερα
 ὑπὸ τὰς Διαλεκτικὰς, δείχνει ἀρκετὰ ὅτι γνωρίζει
 πῶς τὸ ἐλάττωμα τῶν δύο φαινομένων συλλο-
 γισμῶν, συνίσταται εἰς τὴν ὕλην, καὶ ὅχι εἰς τὸ
 χῆμα· ἐπειδὴ ἀνίσως φελλήσω νὰ ὑποδείξω εἰς αὐ-
 τὰς

πὺς μὲ τὸν πρῶτον, ὅτι ἡ τίγρις καὶ ὁ λέων ὄντες καὶ τὰ δύο ζῶα, εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, θέλων μοι ἀποκριθῆναι ἀπ' ἀδείας, ὅτι τὰ ζῶα δὲν εἶναι ὅλα τὸ ἴδιον πρᾶγμα. Καὶ ἀνίστως μὲ τὸν δεύτερον θελήσω νὰ δείξω, ὅτι ὁ πάνθηρ μὴν ὄντας μήτε τίγρις, μήτε λέων, πρέπει νὰ εἶναι λεοπάρδαλις, θέλων μοι ἀποκριθῆναι, ὅτι δὲν εἶναι ἀναγκαῖον ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι τίγρις, ἢ λέων, νὰ εἶναι λεοπάρδαλις.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ὅμως, μὴ προσέχωντες εἰς τὴν διαφορὰν, ὅπῃ εἶναι μεταξύ τῶ ἀληθινῶ συλλογισμῶ καὶ τῶ φαινομένου, εἶπαν ὅτι αὐτοὶ οἱ δύο ἔχον τὸ ἐλάχιστον εἰς τὸ γῆμα· ἐπειδὴ τὰ περὶ τὰς πρῶτας εἶναι δύο προτάσεις ὅπῃ μέρες, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἡμπορεῖ νὰ συναχθῇ τίποτες· καὶ τὰ περὶ τὰς δευτέρας εἶναι δύο ἀποφατικαί, ἀπὸ τὰς ὁποίας δὲν ἡμπορεῖ νὰ εὕγῃ συμπέρασμα καταφατικόν· καὶ ἔτι ἐκαμαν δὲν κανόνας, οἱ ὁποῖοι, ἀγλαὰ καὶ νὰ ἀληθεύον εἰς πολλὰς περὶ τὰς αἰτίας, εἶναι ὅμως ψευδεῖς εἰς ἄλλας περὶ τὰς αἰτίας, καθὼς θέλων, δείξει εἰς τὸ πρᾶγμα τῶ παρόντος Κεφαλαίου.

Ἡ μόνη πῶσις, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ συλλογισμοὶ ἡμπορῶν τελάχιστον εἰς τὴν φρονίμως ἀνθρώπων νὰ σφάλλων καὶ τὸ γῆμα, εἶναι ὅποταν ἡ κακία ἢ ἀγνοία πρᾶλαμβάνονται εἰς τὸν συλλογισμόν περὶ τὸ σόφον ἀπὸ τῶν ὅρων. Εἶπα κοντὰ εἰς τὴν φρονίμως ἀνθρώπων, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν σοχάζομαι φρόνιμον ἐκείνον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ δύο ἀληθῶν περὶ τὰς πρῶτας συνάγει συνέπειαν ψευδῆ, ἢ παράδοξον, καθὼς εἰς τὸ προσλημμένον πρᾶγμα περὶ τῶν ὁποίων· ἢ συνάπτεται, δύο προτάσεις ἐπιδείξαι, καὶ νὰ συναχθῇ εὐα συμπέρασμα παρομοίως ἐπιδείξαι· καθὼς, ἀν' ἐλεγε τινὰς, ἡ πᾶσις εἶναι δένδρον, ὁ λέων εἶναι ζῶον, λοιπὸν πρέπει νὰ κοιμηθῶ· καὶ τὸ ὅτι τῶν ὅρων τῶ συλλογίζεσθαι δὲν ἡμπορεῖ νὰ συμβῇ, πρᾶ εἰς εὐα ἡλίδιον, ἢ βελόν, ἢ φρονήρη, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι μάταιον νὰ δίδῃ τινὰς κανόνας.

Τὸ γὰρ ἀληθεῖς ὅμως, εἰς εἷς συλλογισμὸν περιωότεροι ἂν ᾖ οἱ, ἢ ποτε γὰρ ἀπολεθῇ καὶ κοτὰ εἰς τὴν φροῖμης, ἢ δὲ κακίαν, ἢ ἀγνοίαν· καὶ τὸ γίνεται ὅταν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὅρος λαμβάνεται εἰς δύο ἐννοίας διαφορετικῆς. Τέτοιος ἦθελον εἶναι ὁ συλλογισμὸς·

Τὰ ἀλμυρὰ κρέατα κάμνουν τὸν ἀνθρώπον γὰρ πίνῃ·

Τὸ πίνειν σβούει τὴν δίψαν·

Λοιπὸν τὰ ἀλμυρὰ κρέατα σβούει τὴν δίψαν· εἰς τὸν ὅποιον τὸ πίνειν λαμβάνεται πρῶτον μὲν ὡς ἀποτελεσματὸς τῆς δίψας, ὅτε προσέχον τὰ ἀλμυρὰ κρέατα, ἐπεὶ δὲ ὡς αἷτιον τῆς σβέσεως τῆς αὐτῆς δίψας· καὶ τὰ ἀλμυρὰ κρέατα πέρνονται πρῶτον ὡς αἷτιον τῆς δίψας, καὶ ἔπειτα ὡς αἷτιον τῆς σβέσεως τῆς. Τέτοιος ἦθελον εἶναι καὶ ἕτος ὁ ἄλλος·

Εἴκεινο ὅτε ἀνάπτει, εἶναι ἀληθινὸν πῦρ·

Ὁ οἷσρος ἀνάπτει τὴν ψυχὴν·

Λοιπὸν ὁ οἷσρος εἶναι ἀληθινὸν πῦρ.) εἰς τὸν ὅποιον τὸ ἀνάπτειν ἐλήφθη πρῶτον εἰς τὴν φυσικὴν καὶ καὶ τὸ γράμμα σημασίαν, καὶ μὲν ταῦτα εἰς μεταφορικῶς.

Πρέπει λοιπὸν γὰρ προσέχωμεν μὲ ἀκρίβειαν μετὰ γάλλω, ὅτε οἱ ὅροι εἰς τὸν συλλογισμὸν γὰρ λαμβάνονται ἀκριβῶς εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν εἰς ὅλας τὰς ἀναδέσεις, ὅτε γίνεται εἰς αὐτόν· ἐπεὶ εἰπαμὲν ἤδη, ὅτι τὸ συλλογίζεσθαι συνίσταται εἰς τὸ συγκρίνειν δύο ιδέας μὲ μίαν τρίτην, ἢ γὰρ συναχθῇ ἀπὸ τῆς συμφωνίας, ἢ διαφωνίας τῶν δύο πρὸς αὐτὴν τὴν τρίτην, ἢ συμφωνεῖν, ἢ διαφωνεῖν καὶ αὐτὰ πρὸς ἀλλήλας. Οἰοῦμαι λοιπὸν καὶ ὁ συλλογισμὸς δὲν ἢ ποτε γὰρ συνίσταται εἰς ἄλλο, ἀλλὰ εἰς τὸ γὰρ δείξῃ ὅτι αἱ δύο πρῶται ιδέαι συμφωνοῦν, ἢ διαφωνοῦν μὲ αὐτὴν τὴν τρίτην. Θέλω, φέρειν, γὰρ δείξω, ὡς ὁ ἀνὴρ εἶναι σῶμα· δείχνω ὅτι αὐταὶ αἱ δύο ιδέαι συμφωνοῦν μὲ τὴν ιδέαν τῆς βαρύτητος· καὶ

εἰς τὸν συλλογισμόν, ὅπῃ κἀμὴν, οἱ ὅροι εἶναι ῥεῖς μόνοι ἀντιστοιχῶντες μὲ τὰς ῥεῖς ιδέας, ὅπῃ ἀποβάλλονται· τὰ ἔστιν εἷας ἐλάσων, ὅπῃ εἶναι ὁ, ἀνὴρ, εἷας μείζων, ὅπῃ εἶναι ὁ, σῶμα· καὶ εἷας μέσος, ὅπῃ εἶναι ὁ, βαρὺ.

Αἰτίως ὁμῶς κἀνέας ἀπὸ τῆς τῆς ῥεῖς ὅρας, καὶ μάλιστα ὁ μέσος, (ἐνθα συμβαίνει συχνότερα. τὰ σφάλματα) ληφθῇ εἰς δύο ἐννοίας διαφόρας, οἱ ὅροι δὲ θέλουν εἶναι πλεον ῥεῖς, ἀλλὰ πένταρες, καὶ ἀπὸ αὐτῆς δὲν ἡμπορεῖ νὰ συναχθῇ τίποτε, μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχεν πλεον ὁ μείζων, καὶ ὁ ἐλάσων ὅρος εἷας κοινὸν σημεῖον συγκρίσεως, καὶ εἷας κοινὸν μέτρον· ὅτ' ἐστὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ θέλει κείνη πρὸς τῆς ἰσοπότης, ἢ ἀνισότης δύο σώματων, αἰτίως τὸ εἷας μετῆται μὲ μίαν διδεῖαν χαρμύλιν, καὶ τὸ ἄλλο μὲ μίαν καμπύλιν.

Ὅμως καὶ τὸ ἐλάττωμα τῶν τῶν συλλογισμῶν, ὅπῃ συγκροτεῖται ἀπὸ πένταρες ὅρες (εἴτε ἀληθινοὶ συλλογισμοὶ ἢ θέλουν εἶναι, εἴτε καὶ φαινόμενοι), εὐκολὰ διακρίνεται ἀπὸ μόνου τῶν ἐξέτασιν τῆς μείζονος, ἢ προσκειμένης, ἢ καὶ νοσημένης. Παραδείγματός χάριν εἰς τὸν πρῶτον ἀπὸ τῆς εἰρημνίας συλλογισμὸς ὑπακέεται ἢ, ἐκεῖνο ὅπῃ κἀμὴν τίνα νὰ πίνη σβενεῖ τῶν δίψας, τὸ ὅποιον εἶναι ψυδές· ἐπειδὴ ἢ σβένει τῆς δίψας προσκρίνεται ἀπὸ τὸ πίνειν, καὶ ὅχι ἀπὸ τὸ κἀμὴν νὰ πίνη. Ὅμοίως καὶ εἰς τὸν δεύτερον εἶναι ψυδής ἢ πρότασις, ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνάπτει εἶναι ἀληθινὸν πῦρ, ὅπόταν τὸ, ἀνάπτει τὸ ἐκλαμβάνει ἐν ταύτῃ καὶ εἰς τῶν κυρίαν ἐννοίαν, καὶ εἰς μεταφορικῶν· ἀπὸ τὸ ὅποιον τὸ φαίνεται πρὸς σότερον ἢ καθολικότης τῆς ἐκδοθέντος κανόνος μας περὶ τῆς κείναι τῶν ἀλήθειαν, ἢ τὸ ψευδὸς ὅποιαδήποτε ἀπλῆ συλλογισμῶν, ὅπως καὶ αὐτὸ ἢ θέλουν εἶναι συγκροτημῶν.

Περὶ Συλλογισμῶν Συνδέτων.

Συνδέτοι ὀνομάζονται οἱ συλλογισμοὶ, ὅποτερὸν τὸ μείζον τῷ προτεθέντων εἶναι μία πρότασις συνδέ-
τος.

Λοιπὸν ἀναμεταξὺ εἰς τὰς συνδέτας προτάσεις ἐ-
κείνας, ὅπερ ἀπαιτῶν συχνότερα εἰς τὰς συλλογι-
σμούς, εἶναι αἱ ὑποθετικαί, αἱ συμπλεκτικαί, καὶ αἱ
ἐξελκτικαί· ὅθεν εἰς αὐτὰ τὰ τρία εἶδη ἐκτελλόν-
ται καὶ οἱ συνδέτοι συλλογισμοί.

§. Α'.

Περὶ τῶν Ὑποθετικῶν.

Ὑποθετικοὶ συλλογισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, τῷ ὁποίῳ
ἢ μείζων εἶναι πρότασις ὑποθετικὴ, καθὼς· ἀνίσως
ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν, πρέπει νὰ εἶναι
οὗτος ὑπέρτατος Δημιουργός, ὅπερ πῶς ἔδωκε τὴν ὕπαρ-
ξιν· ἀλλὰ μὲν ὁ κόσμος δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῶν·
λοιπὸν ὑπάρχει αὐτὸς ὁ ὑπέρτατος Δημιουργός.

Εἰς τὴν ὑποθετικὴν πρότασιν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὅ-
περ δηλοῖ τὴν ὑπόθεσιν, ὀνομάζεται ἡγέμενον, καὶ
ἐκεῖνο, ὅπερ ἀποφαίνεται ὅτι πρέπει νὰ ἐπιταί διὰ
αὐτὴν τὴν πρότασιν, λέγεται ἐπομῆρον.

Λοιπὸν εἰς πᾶντε πῶσαις κυρίως μεταχειριζόμε-
θα τὰς ὑποθετικὰς συλλογιμὰς.

Α'. Ὅποτερὸν διὰ τὴν ὑπαρξὴν οὗτος ἡγεμὸν δειχ-
νέται ἢ ὑπαρξὴς οὗτος ἐπομῆρον· καθὼς, ἀνίσως ὑφί-
σανται εἰς πολλὰς τῶν Ν' ἰδού, καὶ κυνηγίδας (ἐ-
λαφρόπεφαις), καὶ τὰ ἐπιλοιπα σημεῖα τῷ κρατή-
ρων,

ρων, πρέπει νὰ ἦτον μίαν φοράν ἐκεῖ κρατῆρες· ἀλλὰ μὲν αὐτὰ τὰ σημεῖα δέρισκονται εἰς πολλὰς τόπας· λοιπὸν ἐκεῖ πρέπει νὰ ἦτον μίαν φοράν κρατῆρες.

Διὰ νὰ εἶναι ὁμῶς κατηγοριοὶ αὐτοὶ οἱ συλλογισμοί, πρέπει πρῶτον νὰ ἀληθεύῃ τὸ ἡγόμενον. β'. Ἀπὸ τῶν ὑπαρξίν τῶ ἡγόμενου νὰ συνάγῃται ἀναγκαίως καὶ ἡ ὑπαρξίς τῶ ἐπομένου· ἐπειδὴ δὲν ἠθέλων εἶναι ὀρθὸς συλλογισμὸς αὐ εἴπῃ τινὰς· ἀνίσως ἢ Σελῶν εἶναι πλανήτης, πρέπει νὰ ἔχῃ τὸς κατοίκους της· ἀλλὰ μὲν ἡ Σελῶν εἶναι πλανήτης· λοιπὸν ἔχει τὸς κατοίκους της· ἐπειδὴ δὲ τὸ νὰ εἶναι πλανήτης δὲν ἐπεταὶ ἀναγκαίως καὶ νὰ εἶναι κατοικημένη.

Β'. Ὅποτεν ἀπὸ τῶν ἀνυπαρξίαν ἐνὸς ἡγόμενου, δείχνηται ἡ ἀνυπαρξία ἐνὸς ἐπομένου, ὡς ὁ συλλογισμὸς, ὅπῃ ἀπαντᾷ συχνότατα. Ἀνίσως ἔπταιον, ἡμεν ἄξιός ἐλέγχῃ· ἀλλὰ μὲν δὲν ἔπταισα· λοιπὸν δὲν εἶμαι ἄξιός ἐλέγχῃ.

Εἰς τίνας τῶν συλλογισμῶν πρέπει νὰ ἀληθεύῃ ἄ. ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ ἡγόμενον. β'. ὅτι μὲν ὑπάρχωντας τὸ ἡγόμενον, δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ μήτε τὸ ἐπόμενον. Διὰ τῶτο ματαία ἀπολογία ἠθέλων εἶναι εἰς εὐὰ ἀνθρώπου ρυπαρὸν (ἄπασρον) αὐ ἔλεγχῃ· ἀνίσως τὸ νὰ εἶναι τινὰς ρυπαρὸς ἦτον ἀμαρτήμα, ἦτον ἄξιόν ἐλέγχῃ· ἀλλὰ μὲν δὲν εἶναι ἀμαρτήμα· λοιπὸν δὲν εἶναι ἄξιόν ἐλέγχῃ· ἐπειδὴ ἄξια ἐλέγχῃ δὲν εἶναι μόνον τὰ ἀμαρτήματα.

Γ'. Ὅποτεν ἀπὸ τῶν ὑπαρξίν ἐνὸς ἐπομένου δείχνηται ἡ ὑπαρξίς ἐνὸς ἡγόμενου, καθὼς· ἀνίσως δὲν ὑπῆρχεν ὁ ὑπέρτατος Δημιουργὸς τῶ παντός, δὲν ὑπῆρχε μήτε τὸ πᾶν· ἀλλὰ μὲν τὸ πᾶν ὑπάρχει· λοιπὸν ὑπάρχει καὶ ὁ ὑπέρτατος Δημιουργός τε.

Διὰ νὰ ἀληθεύεν αὐτοὶ οἱ συλλογισμοί, πρέπει νὰ εἶναι ἀληθινὸν ἄ. ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐπόμενον. β'. ὅτι τὸ ἐπόμενον δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ χωρὶς τῶν ὑπαρξίν τῶ ἡγόμενου. Ὅθεν ματαίως ἔλεγον οἱ Πε-
εἶπα-

επιπαιτικοί· ανίσως δὲν ὑπῆρχεν εἰς τὰ σώματα ἡ συμπαθεῖα, ἡ μαγνήτις, καὶ ὁ σιδηρὸς δὲν εἴληκον εἰς τὸ ἄλλο· ἀλλὰ μὴν αὐτὰ ἔλκεν εἰς τὸ ἄλλο· ἄρα ὑπάρχει εἰς τὰ σώματα ἡ συμπαθεῖα· ἐπειδὴ ἡ ἑλξις τῶ σιδήρου, καὶ τῆς μαγνήτιδος δὲν δείχνει τελείως τὴν ἀνάγκην τῆς ὑποκειμένης συμπαθείας τῆς.

Δ'. Όταν ἐξ ἐναντίας δὲ τῷ ἀνυπαρξίᾳ τῆς ἐπομῆς δείχνηται ἡ ἐνυπαρξία τῆς ἡγεμῆς· καθὼς εἶναι ὁ συλλογισμὸς τῆς Ἀγίας Λυγυσίης· ανίσως ἀπωλλύετο κανένας δὲ τῶς ἐκλεκτῶς, ἐφύδατο ὁ Θεός· ἀλλὰ μὴν ὁ Θεὸς δὲν φέδεται· λοιπὸν κανένας δὲ τῶς ἐκλεκτῶς δὲν ἀπολλύεται.

Εἰς αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς συλλογισμῶν πρέπει α'. νὰ εἶναι ἀληθὴς ἡ ἀνυπαρξία τῆς ἐπομῆς. β'. νὰ ἀληθεύῃ ὅτι ανίσως ὑπῆρχε τὸ ἡγεμῆρον, ἡθέλεν ὑπάρχει καὶ τὸ ἐπόμερον. Διὰ τῶτο φέδης συλλογισμὸς ἡθέλεν εἶναι, ἀν' ἔλεγε πινά· ανίσως οἱ Κινέζοι ἦτον ἄπιστοι, ἡθέλεν εἶναι Μωαμεθανοί· ἀλλὰ μὴν δὲν εἶναι Μωαμεθανοί· λοιπὸν δὲν εἶναι ἄπιστοι· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅτι ἔχ' νὰ εἶναι τινὰς ἄπιστος νὰ εἶναι Μωαμεθανός.

Ε'. Οπότεν γὰρ τῷ ἑλκεῖν εἰς τὸς πράγματος συναγεται ἡ ἀνάγκη εἰς ἄλλε· καθὼς, ανίσως ὁ ἀνθρωπος ἐξηγῆται μετὰ τὰς ἀναγκαῖας μαθήσεις, δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὴν δὲν ἡγνᾶται μετὰ αὐτάς· λοιπὸν πρέπει νὰ τὰς μάθῃ.

Οἱ ὅποιοι συλλογισμοὶ ἡμπορεῖ νὰ ἐκφραδῇ ἀκόμι καὶ ἔπως· ανίσως ὁ ἀνθρωπος δὲν ἐξηγῆται μετὰ τὰς ἀναγκαῖας μαθήσεις, ἦτον ἀναγκαῖον νὰ τὰς μάθῃ· ἀλλὰ μὴν δὲν ἡγνᾶται μετὰ αὐτάς· λοιπὸν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὰς μάθῃ.

Εἰς τῶς ὁποῖες πρέπει νὰ εἶναι ἀληθὴς α'. ἡ ἑλκεῖς τῶς εἰς τὸς πράγματος. β'. ἡ ἀνάγκη τῶς ἄλλε. Ὅθεν ἀναπόλυστος ἡθέλεν εἶναι ὁ συλλογισμὸς εἰς τὸς κλέπτε, ανίσως ἔλεγρ· οὐ εἶχα ἐδικάμε, δὲν ἔκλεπτον πὰ τῶς ἄλλων· ἀλλὰ μὴν δὲν ἔχω· λοιπὸν πρέ-

πει γὰ κλέψω πρὸς ἄλλας· ἐπειδὴ δὲ τὸ γὰ μὴ ἔ-
 χη ἐδικάτω δὲν ἐπεται ἡ ἀνάγκη τῷ, ὅτι πρέπει νὰ
 συγχίξη πρὸς ἄλλας, ἐν ᾧ ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτήσῃ καὶ
 αὐτὸς μὲ ῥόπον τιμητὸν καὶ δίκαιον. Φύδης παρο-
 μοίως ἦτον καὶ ὁ συλλογισμὸς τῷ Καρπείων, ὅτι ἀ-
 νίσως ἡ ἰδέα τῷ Θεῷ δὲν ἀποκτᾶται ἀμέσως διὰ τῷ
 αἰδήσεων, εἶναι ἔμφυτος· ἀλλὰ μὴ ἀμέσως διὰ τῷ
 αἰδήσεων δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ· ἐπειδὴ ὁ Θεός,
 ὡντας ἀσώματος, δὲν ἐργεῖ εἰς τὰς αἰδήσεις· λοι-
 πὸν ἡ ἰδέα τῷ Θεῷ εἶναι ἔμφυτος· ἐπειδὴ δὲ τὸ γὰ
 μὴ ἀποκτᾶται αὐτὴ ἡ ἰδέα ἀμέσως διὰ τῷ αἰδή-
 σεων, δὲν ἐπεται ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἔμφυτος, ἐπει-
 δὴ ἡμπορεῖ νὰ ἀποκτηθῇ, καθὼς καὶ ἀποκτᾶται, διὰ
 συλλογισμῶν.

§. Β'.

Περὶ Συμπλεκτικῶν.

Συμπλεκτικοὶ λέγονται οἱ συλλογισμοὶ ἐκεῖνοι,
 εἰς τὰς ὁποίας ἡ μέζων εἶναι πρότασις συμπλεkti-
 κή, καὶ ὑποτακτικὴ ἐνταύτῃ, καθὼς· κατέρας δὲν ἡμ-
 πορεῖ νὰ εἶναι ἐνταύτῃ εἰς τὴν Πρώτην, καὶ εἰς τὸ
 Παρίσι· ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα τὸν δεῖνα καιρὸν ἦτον εἰς
 τὴν Πρώτην· λοιπὸν δὲν ἦτον τότε εἰς τὸ Παρίσι.

Διὰ γὰ ἀληθείαν αὐτοὶ οἱ Συλλογισμοὶ, πρέπει
 τὰ δύο παράγματα νὰ εἶναι ἀσύμπτωτοι, καὶ νὰ ἀπο-
 κλείωνται ἀπ' ἀλλήλων, εἰς ῥόπον ὅπῃ ὡντας εἶνα,
 νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ εἶναι τὸ ἄλλο. Ὁ δὲ Φύδης ἠ-
 θέλει εἶναι, ὡς ἔλεγε τινάς· δὲν ἡμπορεῖ εἶνα εἰς
 τὸν αὐτὸν καιρὸν νὰ κοιμᾶται ἡσυχά, καὶ νὰ ὁδύη·
 ἀλλὰ μὴ ὁ δεῖνα ὁδύει· λοιπὸν δὲν κοιμᾶται· ἐ-
 πειδὴ αὐτὰ τὰ δύο συμπίπτειν, καὶ ἡμπορεῖν νὰ εἶναι
 εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ τὰ δύο, μάλιστα ὅταν ταξι-
 δέῃ τινάς εἰς τὸ πλοῖον.

§. Γ'.

Περὶ Διαζώκτικῶν.

Οἱ Συλλογισμοὶ εἶναι διαζώκτικοι, ὅπου ταν ἡ μείζων πρόπαισι εἶναι διαζώκτικῇ, καθὼς· καθε εἴσα εἶναι ἡ πνευματικῇ, ἡ σωματικῇ· ἀλλὰ μὲν ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι σωματικῇ· λοιπὸν εἶναι πνευματικῇ· ἡ, ἀλλὰ μὲν ἡ ψυχὴ εἶναι πνευματικῇ· λοιπὸν ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι σωματικῇ.

Εἰς τῶν τὸν πελάταῶν ὅπον εὐκολα ἡμπορῶν γὰ γυρίσεν εἰς συμπλεκτικῶν, ἀλλὰ ζῶντας τῶν μείζονα εἴπω· καὶ μὴ εἴσα δὲν ἡμπορεῖ γὰ εἶναι εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν πνευματικῇ, καὶ σωματικῇ· ἀλλὰ μὲν ἡ ψυχὴ εἶναι πνευματικῇ· λοιπὸν δὲν εἶναι σωματικῇ.

Εἰς ὁδύτητα τῶν τῶν συλλογισμῶν ἀπαιτεῖται α'. τὰ δύο πράγματα, ὅπῃ διαζώκτικῶν, γὰ εἶναι ἀληθινὰ ἀσύμπωτα. β'. γὰ μὲν εἶναι ἀναμεταξύ εἰς αὐτὰ (τὰ δύο) κανὼν μέσον· διαζώκτικῶν γὰ γελωιδες ἡδελον εἶναι αὐτὸν ἔλεγε τινάς· καθε πράγμα εἶναι μακρὸν, ἡ πλατὺ· ἀλλὰ μὲν ὁ θαλαμος εἴπω εἶναι μακρὸς· λοιπὸν δὲν εἶναι πλατὺς· ὡς αὐτὸν ὅπῃ τὸ μακρὸς, καὶ πλατὺς ἡμπορῶν εἰσαίρεται γὰ εἰσαίρεται μαζὶ εἰς εἴσα καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον. Ὀμοίως γελωιδες ἡδελον εἶναι αὐτὸν ἔλεγε· οἱ Κινέζοι εἶναι ἡ Χερσιανοί, ἡ Μωαμεθανοί· ἀλλὰ μὲν δὲν εἶναι Χερσιανοί· λοιπὸν εἶναι Μωαμεθανοί· ἐπειδὴ ἡμπορῶν γὰ εἶναι ἀκόμι καὶ Εβραῖοι, ἡ Εθνικοί, καθὼς καὶ εἶναι.

Τίρι πρότερον οἱ σωθέντες Συλλογισμοὶ ὑ-
πάγονται εἰς τὸν καθόλου Καθόλου τῶ
ἀπλῶν.

Οἱ σωθέντες Συλλογισμοὶ ἔχον ὅλοι καὶ αὐτοὶ
μὴν πρότασιν καθόλου ἢ προσκειμένην, ἢ ὑπακουμέ-
νην· καὶ ὅτε τὴν ἀλήθειαν, ἢ τὸ ψεῦδος αὐτῆς τῆς
προτάσεως κρέμαται προσημιχῶς ἢ ἀλήθεια, ἢ τὸ
ψεῦδος τῆς καθενός· ὅθεν ὁ ἡθικὸς κανὼν, ὅπως ἐδα-
καμῶν πᾶσι τῶ κείνῳ τὴς ἀπλῆς, ἢμπορεῖ παρο-
μοίως νὰ χρησιμεύσῃ καὶ εἰς τὴν κείνῳ τῶ σωθέ-
των.

Λοιπὸν ὡς πρὸς τὰς συμπλεκτικὰς, καὶ ἀντι-
κὰς τὸ πρᾶγμα εἶναι φανερόν· ἐπειδὴ δὲ ἢμπορεῖ
νὰ ἀμφιβάλλῃ τις, ὅτι αἱ προτάσεις, Κανὼνας δὲ
ἢμπορεῖ νὰ εἶναι ἐνταῦθα εἰς τὴν Ρώμην καὶ εἰς τὸ
Παρίσι· καὶ, Κάθε βόια εἶναι ἢ πνέυματικὴ, ἢ σω-
ματικὴ, εἶναι καθόλου προτάσεις.

Ὅσον δὲ ἀπὸ τὰς ὑπόθετικὰς, εἶναι παρομοίως εὐ-
κολον νὰ δεχθῇ ὅτι ἢ μείζων, ὅπως πρὸς τὴν
ὑπόθεσιν, ἰσοδυναμεῖ πάντοτε μὲ μίαν καθόλου.

Ἐπειδὴ εἰς τὴν πρώτῃ πῶσιν, ἢ καθόλου πρό-
τασις εἶναι, ὅπως δέρονται Μίδροι καὶ κισνηίδες,
καὶ πᾶσα σημεῖα τῶ κρατῶν, ἐκείνῳ πρέπει νὰ ἦσαν
μὴν φορὰν κρατῶν· εἰς τὴν δεύτεραν εἶναι· ἐκεί-
νος, ὅπως δὲ ἔσφαλλε δὲ εἶναι ἄξιός ἐλέγχου· εἰς
τὴν τρίτῃ εἶναι· κανὼν ἔργον δὲ ὑπάρχει, χω-
εἰς νὰ τὸ εἰργάσθῃ τις· ἢ κανὼν ὑποτέλεσμα δὲ
εἶναι χωρὶς τὴν αἰτίαν· εἰς τὴν τέταρτῃ· κανέ-
νας ἐκλεγεμῶς δὲ ἢμπορεῖ νὰ ὑπολεσθῇ, χωρὶς
νὰ φέσθῃ ὁ Θεός· εἰς τὴν πέμπτῃ, ἐκείνος ὅπως
δὲ ἡγοῦνται μὲ τὰς ἀναγκαίαις γνώσεις, πρέπει νὰ
πᾶσι

τὰς μάθῃ· καὶ ἡ ἀλήθεια τῇ προειρημύων συλλογισμῶν, παρέρχεται ἀπὸ τῶν ἀληθειῶν τέτων τῇ καθόλου προτάσεων, καθὼς ἐξ ἐναντίας τὸ ψευδὸς τῇ ἀλλῶν, ὅπως ἀνεφέραμεν, ἀποέρχεται ἀπὸ τὸ ψευδὸς τῇ καθόλου προτάσεων, ὅπως παρέρχονται εἰς αὐτὰς.

Ἐπειδὴ εἰς τὸν πρῶτον παρέρχεται ἡ καθόλου πρότασις ὅτι κάθε πλανήτης πρέπει ἀναγκαιῶς νὰ ἔχη τὴν κατοίκου· εἰς τὸν δεύτερον· ἐκεῖνο ὅπως δὲν εἶναι ἀμάρτημα, δὲν εἶναι ἄξιον ἐλέγχου· εἰς τὸν τρίτον· καθεὶν σῶμα δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐλκυθῇ χωρὶς συμπάθειαν· εἰς τὸν τέταρτον· ὅλοι οἱ ἄπιοι εἶναι Μωαμεθανοί· εἰς τὸν πέμπτον· ἐκεῖνος ὅπως δὲν ἔχει ἐδικόν τε πρέπει νὰ κλέπτῃ τὰ τῇ ἄλλων· εἰς τὸν ἕκτον· ὅλαι αἱ ιδέαι, ὅπως δὲν λοιπώνονται ἀμέσως διὰ τῇ αἰδήσεων, εἶναι ἐμφυτοί· αἱ ὅποιαι ὅλαι καθόλου, τὸ βλέπει ἀρκετὰ πόσον εἶναι μακρὰν ἀπὸ τῶν ἀληθειῶν.

Διὰ νὰ διακρίνῃ λοιπὸν τινὰς τὰς ἀληθινὰς συλλογισμὰς ἀπὸ τὰς ψευδεῖς, ἄλλος κανὼν δὲν εἶναι ἀναγκαῖος, ἐξὼ ἀπὸ τὸν προτεθέντα γρηκὸν κανόνα μας· καὶ ἐπειδὴ τὸ ψευδὸς συνηθίζει νὰ πίπτῃ προηγουμένως εἰς τῶν καθόλου προτάσεων, τὸ ἔστι τῶν μείζονα καθ' ἡμᾶς, εἰς αὐτῶν προηγουμένως πρέπει νὰ προσέχῃ καθόλου.

Ὅχι ὅτι δὲν ἔμπορεῖ κήρυγμα φερῶν νὰ πέσῃ καὶ εἰς τῶν ἐλάσσονα, τὸ ἔστι πᾶν ἐπὶ μέρος, ἢ καθ' ἑκαστα, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἔργον ταύτης εἶναι μόνον νὰ δείξῃ, ἀνίσως τὸ υποκείμενον, παρὲρ ὁ λόγος, ὑπάρχει, ἢ δὲν ὑπάρχει εἰς μίαν δοθεῖσαν κλάσιν· εἶναι δυσκολώτερον νὰ ἀπατηθῇ τινὰς εἰς αὐτῶν. Ἐπειδὴ καθόλου σχεδὸν ἰσχύει εἰς ποῖον γένος, ἢ εἶδος ὑπάγεται τὸ κάθε παράγωγον· καὶ βέβαια ὅσον ὀλίγας γνώσεις καὶ αὐτὸ ἔχει τινὰς, δὲν θέλει εἰπεῖ ποτέ, ὅτι ἡ δρυς εἶναι ζῶον, ἢ ἡ τίγρις φυτὸν, ἢ ὁ χρυσὸς πέτρα, ἢ ὁ ἀδάμας μέταλλον, ἢ ἡ φιλαργυρία ἀρετή, ἢ ἡ ὁποῖα κακία.

Εἰς τὴν καθόλου πρότασιν ὅμως τὸ σφάλλειν εἶναι
 δυκολώτατον, ἐπεὶδὴ μὲ τὸ νὰ μὴ εἶναι αἱ καθόλου
 ἰδέαι καὶ εὐνοιαὶ ἄλλο, πλὴν εἴς αὐτὸ αἴτιον ἰδεῶν
 μερικωτέρων ἢ ποιημάτων, ὅτε δὲ σκοπεῖται κοινὰς εἰς
 πολλὰ ὑποκείμενα, τὸ ὅποιον τὸ πλασματικὸν ἡμεῖς
 οἱ ἴδιοι, ἢ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ συμβῇ, ὅτε ἢ νὰ μὴ
 περιλάβωμεν εἰς μίαν ἰδέαν καθολικῶς ὅλας τὰς με-
 ρικώτερας, ὅτε ἀνήκον εἰς αὐτὴν, ἢ νὰ περιλάβω-
 μεν ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ὄντας ἴδιαι εἰς μερικὰ ὑπο-
 κείμενα μόνον, δὲν ἢ μπορῶν νὰ ὑποδοθῶν εἰς ὅλην
 τὴν κλάσιν· ἀπὸ τὸ ὅποιον καθύστερ βλέπει φανερά
 πόσα σφάλματα ἢ μπορῶν δυκολώτατα νὰ ἀκολουθή-
 σεν.

ΑΡΘΡΟΝ 5'.

Περί Ε'νθυμήματος.

Τὸ Ε'νθύμημα, καθὼς προερέθη, εἶναι εἷς συλ-
 λογισμὸς, εἰς τὸν ὅποιον ἀνασυνάπτεται ἢ μία, ἢ ἡ
 ἄλλη πρότασις, ὅποτε εἶναι εὐκολὸν νὰ ὑπονοηθῇ,
 καθὼς· ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλὴ, λοιπὸν εἶναι ἀφθαρ-
 τος· εἴθε ὑπακέεται ἡ μείζων, ἐκεῖνο, ὅτε εἶναι
 ἀπλὴν, εἶναι ἀφθαρτον, ἢ καθεὺς εἰς αὐτὴν πνευματικὴ
 εἶναι ἀφθαρτος· λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι ἀφθαρτος· εἴ-
 θε ὑπακέεται ἡ ἐλάσσων· ἀλλὰ μὴ ἡ ψυχὴ εἶναι
 εἰς αὐτὴν πνευματικὴ, κτ.

Ἡ ἀλήθεια, ἢ τὸ ψεῦδος τῶν ἐνθυμημάτων κείνε-
 ται μὲ ἐκεῖνον τὸν ἴδιον κανόνα, ὅτε εἴπαμεν πῶς
 πρέπει νὰ κείνεται ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸ ψεῦδος τῶν
 συλλογισμῶν.

Προδέκμεν μόνον ὅτι ὅποτε τὸ εἷς, ἢ τὸ ἄλλο
 τῶν περὶ τούτων εἶναι, πῶτον ἀληθές, καὶ δεύτερον εὐ-
 κολὸν νὰ ὑπονοηθῇ, τότε εἶναι καλὸν νὰ κάμνωμεν
 τὸν

τὸν συλλογισμόν ἐνθύμημα· ἐπειδὴ ῥηόμηνος μὲ τὸτο ὁ συλλογισμὸς σιωπομώτερος, εἶναι ἐνεργητικώτερος, καὶ πλέον ἐκκολομνημόνδους.

Μερικαῖς φοραῖς μάλιστα τὸ ἐνθύμημα συσέλλεται εἰς μίαν μόνον πρότασιν, καὶ τότε ὀνομάζεται γνώμη ἐνθυμηματικὴ, καθὼς ἐκείνη τῷ Λεισοτέλῃς· θνητὸς ὢν μὴ φύλαξε ἐχθραν ἀθάνατον· ἡ ὁποία ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ἐνθύμημα, εἶσαι θνητὸς, λοιπὸν μὴ φυλάγῃς· ἐχθραν ἀθάνατον· εἰς τὸ ὁποῖον ὑπακύνεται ἡ καθόλου πρότασις, ἐκεῖνος ὅπῃ εἶναι θνητὸς, δεῦν πρέπει νὰ φυλάγῃ ἐχθραν ἀθάνατον.

Ὅποτεν ὅμως καὶ τὸ εἶναι, καὶ τὸ ἄλλο τῶν περὶ τῶν ἢ εἶναι δύσκολον νὰ ὑπονοηθῇ, ἢ δεῦν εἶναι βέβαιον, τότε ἡθελεν εἶναι ἐλάττωμα νὰ τὸ ἀφαιρέσῃ. Ὅθεν κακῶς ἡθελεν εἰπῇ τινὰς· ἡ ψυχὴ νοεῖ· λοιπὸν εἶναι ἀπλῆ. Ἐπειδὴ ἡ ἀναρχορὰ, ὅπῃ ἔχει ἡ νόησις πρὸς τὴν ἀπλότητα τῆς ἐστίας, ὅπῃ νοεῖ, δεῦν εἶναι τὸσον σαφὴς καὶ ἐναργὴς, ὅπῃ καὶ τὴν ἐννοιῇ καθ' εἶναι καὶ πρῶτον ἀκούω. Ἐδὼ μάλιστα δεῦν ἀρκεῖ μῆτε τὸ νὰ προθέσῃ τινὰς τὴν καθόλου πρότασιν τὴν, καθε ἐσία δῆλοντικὴν, πρέπει ἀναγκαίως νὰ εἶναι ἀπλῆ, ἀλλὰ πρέπει ἀκόμη νὰ προθέσῃ καὶ τὴν ἀποδείξιν, καὶ νὰ καμῇ εἶναι ἐπιχείρημα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ζ'.

Περὶ Ε'πιχειρήματος.

Τὸ Ε'πιχείρημα εἶναι, καθὼς εἴπαμην ἀνωτέρω (Κεφ. Α'. σελ. 84.), εἶναι συλλογισμὸς, τῷ ὁποίῳ εἰς τὸ εἶναι ἢ τὸ ἄλλο, ἢ καὶ εἰς τὰ δύο περὶ τῶν προθέτῃ ἢ ἀποδείξιν, ὅποτεν δεῦν εἶναι σαφὴ καθ' εἶναι καὶ ἐναργῇ, τῷ ὁποίῳ ἐδέσασμῳ καὶ τὰ ἀποδείγματα.

Ἡ ἀλήθεια καὶ τὸ ψεῦδος τῶ ἐπιχειρήματος, γίνε-
ται εὐκολα ὑπὸ τῷ δυνάμιν τῶ συλλογισμῶν, καὶ
τῶ ὁποίων δείχνονται αἱ περιπτώσεις τε.

Ὅθεν ἐπάνω εἰς αὐτὸ δυνάμει νὰ προθέσωμεν
ἄλλο, εἰμὴ ὅτι αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως εἶναι
ἴσως τὸ πλέον σύνειθέστερον, καὶ περὶ τοῦτα καὶ
σεως· μάστις δὲ εἶναι λόγος, ἢ συλλογισμός, ὅπως
νὰ μὴν ἡμπορῇ νὰ μεταπέσῃ εἰς ἐπιχείρημα· ὅθεν
ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ τοῦτον (Μέρ. Γ'. Κεφ. 15.)
ἀπαρτρεῖ κάλλιστα, ὅτι ἡ δημιουργία τῶ Κικέρωνος ὑ-
πὲρ τῶ Μίλωνος ἡμπορεῖ ὅλη νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸ
τὸ ἐπιχείρημα· ὁποῖος ἐπιβεβαιῶνται τῷ ζῶντι ἄλ-
λα, δικαίως ἡμπορεῖ νὰ φονεύθῃ ὑπὸ ἐκείνον· τὸ ὁ-
ποῖον τὸ δείχνει ὁ Κικέρων ὑπὸ τὸ φυσικὸν δικαίω-
μα, ὑπὸ τὸ δικαίωμα τῶ ἐθνῶν, ὑπὸ τὰ ἀνα-
δείγματα, κ. τ. λ. Ἀλλὰ μὴν ὁ Κλωδῖος ἐπεβεβαί-
νῃ τῷ ζῶντι τῶ Μίλωνος· τὸ ὁποῖον τὸ δείχνει ἀ-
πὸ τὰ φαινόμενα, ὑπὸ τὰς ἀπειλὰς, ὑπὸ τὰς ὥπλι-
σμός, ἀνθρώπων, ὅπως εἶχε μαζίτε, κτ. λοιπὸν ὁ
Κλωδῖος δικαίως ἐφονεύθῃ ὑπὸ τὸν Μίλωνα· Ἡ πε-
ρὶ βαρυνέσεως, ἢ ἑλξέως πραγματεία τῶ Νόπωνος
σρέφεται ὁμοίως ὅλη εἰς τὸ τὸ ἐπιχείρημα. Εἰς τὴν
Φυσικὴν ἐκεῖνο, ὅπως ἐδείχθῃ πάνποτε ὁμοίως ὑπὸ
τὰ φαινόμενα, εἶναι ἀποδεκτόν· ἀλλὰ μὴν ἡ ἑλξις
τῶ Νόπωνος ἐδείχθῃ πάνποτε ὁμοίως ὑπὸ ὅλας τὰς
κινήσεις τῶ ἑρμῶν σώματων, καθὼς συνάγεται ἀ-
πὸ τῶν ἐρμῶν τῶ ἰδίων κινήσεων· λοιπὸν ἡ ἑλξις
τῶ Νόπωνος εἶναι ἀποδεκτά.

ΤΟΥ ΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ

Τῷ Συλλογισμῷ κατὰ τὰς Διαλεκτικὰς.

Οἱ Διαλεκτικοὶ ἐνόμισαν ὠφελιμώτατον ἀπὸ πάντων νὰ ἐναχοληθῇ εἰς τὸ νὰ ὀξετάζεν πόσα χήματα, καὶ πόσες ἑόπαις ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ὁ συλλογισμὸς, τὰτ' ἐστὶν εἰς πόσας μορφὰς ἤμπορεῖ νὰ περικιλθῇ.

Σχῆμα συλλογισμῷ ἐνόμισαν τὴν διαφορὴν ἔχουσιν, ὅπῃ ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ὁ μῦθος ὅρος εἰς τὰ δύο πεδύματα μὲ τὰ δύο ἄκρα τῆ συμπεράσματος· καὶ ἐπειδὴ αὐτοὺς ἤμπορεῖ νὰ εἶναι πρῶτον, ὑποκείμενον εἰς τὴν μείζονα καὶ κατηγορούμενον εἰς τὴν ἐλάσσονα· δεύτερον, κατηγορούμενον καὶ εἰς τὰς δύο· τρίτον, ὑποκείμενον καὶ εἰς τὰς δύο· τέταρτον, ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐλάσσονα, καὶ κατηγορούμενον εἰς τὴν μείζονα, ἀπεφάσισαν ὅτι τέσσαρα μόνον χήματα ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ὁ συλλογισμὸς· πλὴν ὅχι ὁμοφώνως ὅλοι, ἀλλὰ μὲ πολλὰς φιλονεικίας, ἐπειδὴ τὸ τέταρτον ἄλλοι τὸ δέχονται διὰ χῆμα, καὶ ἄλλοι τὸ ἀπορρίπτουν.

Τρόπον ἐνόμισαν τὴν διαφορὴν συζύξειν, ὅπῃ ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ εἰς τὸν συλλογισμὸν αἱ προτάσεις αἱ καθόλου, ἢ ὅπῃ μέρους, καὶ αἱ καταφατικαί, ἢ ἀποφατικαί· οἱ ὅποιοι ἑόποι συμποσῶνται εἰς ἑξῆς, διὰ τὴν πόσαι συζύξεις εἶναι δυναταὶ τῶν τριῶν προσδιορισμῶν ἀνὰ ἑξῆς λαμβανομένων. Οἱ δὲ χησότεροι ὅμως, δηλαδὴ ἐκεῖνοι, ὅπῃ συγκροτῶν καταλήλως συλλογισμὸς καὶ δισυλλογισμὸς, εἶναι δεκαευνέα. Τέσσαρες εἰς τὸ πρῶτον χῆμα, τέσσαρες εἰς τὸ δέ-

περον, ἔξ· εἰς τὸ τρίτον, καὶ πέντε εἰς τὸ τέταρτον· εἰς δὴλώσιν τῆς ὁποῖων ἐπενόησαν καὶ φωνὰς συμβολικὰς τὰς ἀκολουθεῖς. Εἰς τὸ πρῶτον γῆμα· Γράμματα, Θεάσε, Σανίδι, Τεχνικός· εἰς τὸ δεύτερον· Θάμβωνον, Γράφοδο, Θούαζε, Τούιο· εἰς τὸ τρίτον· Σάβασι, Σάεινι, Σπίνθαμιν, Τέτασο, Τέεινθο, Γοργάδο· εἰς τὸ τέταρτον· Γάμαριν, Θάμετεν, Τένασο, Τούινο, Σίμαριν.

Διὰ τὰ καταλαμβανόμενα καλλιτέρα αὐτὰς τὰς συμβολικὰς λέξεις, μὰς ἔκαμαν τὴν χάριν καὶ μὰς ἐδοποίησαν, ὅτι δὲν πρέπει γὰρ δίδωμεν καμμίαν προσοχὴν εἰς τὴν σημασίαν αὐτῆς, ἀλλὰ νὰ θεωρηθῇ μόνον τὰ φωνήεντα, ὅπως ἀφελόντι εἰς αὐτάς· τὰ ὅποια εἶναι δηλωτικά τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος τῆς προτάσεως, καὶ ἀδασατικά τῆς ῥέπων τῆς συλλογισμῶν τῆς κάθε χήματος.

Τὸ Α, φέρειπεῖν, κατ' αὐτὰς δηλοῖ μίαν πρότασιν καθόλου καταφατικῶν· τὸ Ε, μίαν καθόλου ἀποφατικῶν, τὸ Ι, μίαν ἐπὶ μέρος καταφατικῶν, καὶ τὸ Ο μίαν ἐπὶ μέρος ἀποφατικῶν· καὶ διὰ βοήθειαν τάχα τῆς μνήμης ἔκαμαν καὶ ἀσφόρους σίχας καθ' ἑκαστὴν εἰς τὸ βιβλίον τε, καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τε· οἱ ὅποιοι ἐκφράζον τὴν δύναμιν τῆς κάθε φωνήεντος· καὶ διὰ τὴν αὐτὴν ἀδασμα μόνον ἔχετε καὶ ἐσεῖς εἰς τὴν γλῶσσαν σας τὸ τοῦ δυσυχῆς τετρασίχον, τὸ ὁποῖον ἀδασαίνει ὅλῳ τὴν ἀθλιότητα τῆς Διαλεκτικῶν.

Τὸ Α μὲν καταφάσκει, τὸ Ε δὲ ἀποφάσκει ἄμφω καθολικῶς.

Τὸ Ι μὲν καταφάσκει, τὸ Ο δὲ ἀποφάσκει, πλὴν ἄμφω μερικῶς.

Ὡς πόσον εὖας συλλογισμὸς εἰς τὸ, Γράμματι ἔλεγον ὅτι εἶναι ἐκεῖνος, ὅπως ἔχει καὶ τὰς ῥεῖς προτάσεις καθόλου καταφατικὰς· καθὼς, πᾶν ζῶον ἔμψυχον, πᾶς ἀνθρώπος ζῶον, πᾶς ἀνθρώπος ἔμψυχον. Εἰς τὸ Θούαζε εἶναι ἐκεῖνος, τὸ ὅποιον ἡ πρώτη, καὶ ἡ τρίτη εἶναι καθόλου ἀποφατικά, καὶ ἡ δὲ

δύτ' ἄ καθόλου καταφατική· καθώς, εἰς λίθος ζῶον, πᾶς ἀνθρώπος ζῶον, εἰς ἀνθρώπος λίθος. Εἰς τὸ Σάβασι εἶναι ἐκεῖνος, ὅπ' τῷ πρώτῳ καὶ δυνάμει πᾶς ἔχει καθόλου καταφατικῶς, καὶ τῷ τρίτῳ ὅπ' μέρους καταφατικῶς, καθώς· Πᾶς βῆς μυκάται, πᾶς βῆς ζῶον, ἀρα τὸ ζῶον μυκάται· κ. τ. λ.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἤμπορεσε νὰ ξενιδῇ τις βλέπωντας μερικὰς ὑπὸ τὰς εἰρημνίας συμβολικὰς λέξεις νὰ ἔχην τὰ αὐτὰ φωνήεντα, μετὰ τῷ αὐτῷ πείξιν· καθώς τὸ, Θεάσε, Θανάζε, Σαῖδι, Σάεινι, κτ. εἰς ἄλλον ὅπ' νὰ φανῇ εἰς εἶνα, ὅπ' δὲν ἔχει εἰδῆσιν τῷ ποιῶν, ὅτι ἐπαναλαμβάνεται ὁ ἴδιος ἄλλος, ὅπ' τὸ μετὰ ἐνεθέσθω, ὅτι ὁ ἴδιος ἄλλος δὲν εἶναι πλέον ὁ αὐτός, ὅταν ἀνῆλθῃ εἰς ἄλλο γῆμα ἄλλορον.

Τὸ ὅποῖον τὸ ἄλλ' νὰ τὸ καταλάβῃ τινὰς καλῶς, πρέπει νὰ ἴδῃ, ὅτι οἱ Διαλεκτικοὶ ἐσοχάσθησαν ὅτι δὲν ἀρκέσει νὰ ἴδῃ ἕως ἐν γῆμει εἰς πόσας ἄλλας ἤμπορεσε νὰ καταρρυθμιδῇ εἶνα συλλογισμός, ἀλλὰ ἐνόμισαν πᾶν ὡφελιμώτατον καὶ τὸ νὰ ἔξετασεν πόσοι ἄλλοι ἤμπορουν νὰ ἀνῆλθον εἰς ἄλλο γῆμα. Καὶ ἐπειδὴ ὁ αὐτός ἄλλος ἤμπορεῖ νὰ ἀνῆλθῃ εἰς πολλὰ γῆματα, ἐσοχάσθησαν ὅτι ὅποταν τὸν ἐπορεύοντο εἰς ἄλλο, ἦτον ἀνάγκη νὰ βαπτισθῇ μετὰ ἄλλα ὀνόματα, καὶ νὰ μὴ συγχέωνται ὁ εἶνα μετὰ τὸ ἄλλο γῆματος, ὅπ' ἔχει τὰ αὐτὰ φωνήεντα.

Ἐντέα ἄλλος ὡς πόσον ἀποκρίμων εἰς τὸ πρῶτον γῆμα ἐκεῖνοι, ὅπ' δὲν ἐδέχοντο τὸ τέταρτον· τέσσαρας ἀμέσως, καὶ πέντε ἐμμέσως, τὸς ὁποῖους ἀδίκως, καὶ ληστρικῶς τὸς ἤρπασαν ἄλλοι, καὶ τὸς ἀπέδωκαν εἰς εἶνα τέταρτον ἀγῶνον εἰς αὐτὸς· τέσσαρες εἰς τὸ Β. καὶ ἕξ εἰς τὸ Γ. καθὼς εἴπαμεν ἀνωτέρω.

Μετὰ αὐτὰς τὰς εἰδοποιήσεις θέλει ἤμπορέσει καθύστερας, ἀνὰ τὴν ὁ Θεός, νὰ καταλάβῃ, ὅτι ἀγκαλά

λὰ τὸ Θεάσει, Θεάζει, Τεάσο, Τεπάσο συγκροτῶν τὸν ἴδιον ῥόπον, ὅσον δὲ τὴν φύσιν καὶ ἐξτάξιν τῶν ποσότητων, δὲ συγκροτῶν ὁμῶς τὸν αὐτὸν καὶ ἀπλῶς· ἐπεὶ τὸ Θεάσει εἶναι εἷας ῥόπος ἄμεσος τῷ πρώτῳ χήματος, τὸ Θεάζει εἷας ῥόπος τῷ δεύτερῳ, καὶ τὸ Τεάσο τῷ πρώτῳ, κατὰ τινας σοφές, καὶ τῷ τετάρτῳ κατ' ἄλλας σοφωτέρους· αἱ ὁποῖαι διαφοραὶ καθ' ἑαυτὰς βλέπει πόσον ἀνωφελεῖς, καὶ ἀσαφεῖς εἶναι.

Ὅθεν δελεῖσθαι δὲ εἶχαν, μὲ φαίνεται, οἱ Διαλεκτικοὶ καὶ ἐκάθυσταν νὰ χάναν τὸν καιρόν, εἰς παρομοίας ζητήσεις, ἢ πρέπει νὰ εἰπῶμεν, ὅτι ἐνόμισαν πῶς ἦτον πολλὰ ωφέλιμον εἰς εἷα, ὅπῃ ἔχει νὰ ὑποδείξῃ ὅτι τὸ ζυμί δὲν πρέπει νὰ πίνεται πολλὰ καυτὸν, δὲ τί ζυματίζει (καίει), νὰ γερῇ (καυτῶν) νὰ ὑποφασίσῃ, ἀν' ὃ συλλογισμὸς πρέπει νὰ ἔλθῃ ἐπάνω εἰς τὸ Γράφοδο, ἢ ἐπάνω εἰς τὸ Σάβασι, εἰς τὸ Τεχνικός, ἢ εἰς τὸ Τεσίο, κτ.

Εἴπω ὑπὸ αὐτὰς τὰς μερικὰς κανόνας ὅλων τῶν ῥόπων τῶν συλλογισμῶν θεωρητικῶν καὶ τὰ διαφορὰ χήματά, ἐκτείνοντο ἀκόμη οἱ Διαλεκτικοὶ καὶ εἰς κάποιες ἄλλες ἡλικίας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἄλλοι εἶναι καθ' ἑαυτὰς πόσον ἐναργεῖς, ὅπῃ δὲν ἐκτείνοντο ἄλλο, ἀλλὰ μόνον νὰ τὰ ἀναφέρῃ, καὶ ἄλλοι εἶναι μετὰ τὴν χάριν τῷ Θεῷ καὶ ψαλμοῖς.

Καὶ ὅσον δὲ τὰς πρώτας, ποῖος δὲν ἐξέρχεται πρῶτον, ὅτι ὁ συλλογισμὸς ὅντας ἀφ' ἑαυτῶν δύο ὁρῶν μετὰ εἷα τείνῃ, δὲν πρέπει νὰ ἔχῃ περὶ ἑαυτὸν ἀπὸ ῥεῖς ὅρος; Δεύτερον, ὅτι ἐπεὶ ὁ μέσος ὅρος συγκρίνεται εἰς τὰ τεθέντα μετὰ τὰς ἄλλας δύο, δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίῃ μήτε ολόκληρος, μήτε ἐν μέρει εἰς τὸ συμπέρασμα; Τρίτον, ὅτι κἀνέας ὅρος δὲν πρέπει νὰ ληφθῇ εἰς τὸ συμπέρασμα καθολικώτερος, ὑπὸ ὅτι ἐλήφθη εἰς τὰ τεθέντα, δὲ τί ἄλλως οἱ ὅροι δὲν εἶναι πλέον ῥεῖς, ἀλλὰ τέσσαρες. Τέταρτον, ὅτι ὑπὸ δύο καταφατικὰ τεθέντα δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἴη συμπέρασμα ἀποφατικόν; Πέμπτον, ὅτι ἀνί-

τως πρὸς τὸ εἶναι ὑπὸ τὰ περὶ εἶναι ὑποφατικόν, ὃ ὅτι δέχῃ ὅτι εἶναι ὑπὸ τὰ ἄκρα δὲ συμφωνεῖ μετὰ τὸ μέσον ὅρον, πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα ὑποφατικόν· καὶ ἀνίσως εἶναι ὑπὸ τὰ περὶ εἶναι μερικόν, μερικόν πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα· τὰ ὅποια αὐτὰ καὶ τὰ δύο τὰ ἐξηγῶσαν μετὰ τὴν φράσιν, ὅτι τὸ συμπέρασμα πρὸς χεῖρον ἔπεται, ὀνομάζοντες χεῖρον τὴν μερικὴν καὶ τὴν ὑποφατικὴν πρότασιν, θεωρεμένης ὡς πρὸς τὰς καθόλου καὶ καταφατικὰς.

Εἰς αὐτὰς ἐπρόδεται καὶ ἑτέρας παρομοίας, ἄλλας ὡς αξιώματα, καὶ ἄλλας ὡς πορίσματα· καθὰς, αἱ μερικαὶ προτάσεις φερέχονται εἰς τὰς καθόλου, καὶ ὅχι αἱ καθόλου εἰς τὰς μερικὰς. Τὸ ὑποκείμενον κάμνει τὴν πρότασιν καθόλου, ἢ μερικὴν, καθ' ὃ ἢ φερεται ληφθῇ καθόλου, ἢ ἐν μέρει. Ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφάσκειται, ἢ ὑποφάσκειται καθόλου εἰς μίαν, ἢ ὑπὸ μίαν κλάσιν, καταφάσκειται, ἢ ὑποφάσκειται εἰς ὅλα, ἢ ὑπὸ ὅλα τὰ ἄτομα, ὅπῃ φερέχονται εἰς αὐτὴν. Καὶ ἄλλας φερεται πλῆρεις, ἀληθεῖς ναὶ, ὅμως ψυχρὰς τελάχισον, καὶ φερεται.

Εἰς τὰς εἰρημύεις ὅλας ἐσυναριθμῶσαν καὶ τάς τὰς ἐξῆς· ὅτι δηλαδὴ ὑπὸ δύο ὑποφατικὰς προτάσεις εὐδὲν συνάγεται· καὶ ὑπὸ δύο μερικὰς ὁμοίως εὐδὲν συνάγεται· οἱ ὅποιοι, ἀγλαὰ καὶ ἀληθεῖς εἰς πολλὰς πτώσεις, φέρονται ἅμως καὶ εἰς πολλὰς· εἴ τι ὅσον εἴ τις τὰς δύο ὑποφατικὰς, ἢ θελα νὰ ἰξόρω αὐτὸ ὑπὸ τὸ νὰ μὴ εἶναι εἶναι πρᾶγμα μήτε καλὸν μήτε μέτριο, εἴ τι νὰ μὴ ἡμπορῶ νὰ συνάξω, ὅτι εἶναι κακόν; Καὶ, ὑπὸ τὸ νὰ μὴ εἶναι εἶναι εὐδὲν σημεῖον μήτε εἰς τὸ εἶναι, μήτε εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον μιᾶς γραμμῆς, εἴ τι νὰ μὴ ἡμπορῶ νὰ συνάξω ἀπ' ἀφ' ἑαυτῆς ὅτι εἶναι μετὰ εἰς τὰ δύο;

Ὅσον εἴ τις τὸ νὰ μὴ συνάγεται τίποτες ὑπὸ δύο μερικὰς, ἐγὼ δὲ ἰξόρω πῶς ἡμπορῶ οἱ Διαλεκτικοὶ μετὰ τὸν κανόνα τὴν εἰρημύειν, ὅτι δύο κεφάλαια
ἴσα

ἴσα καὶ τὰ δύο μὲν τὸν ἀριθμὸν ποῦτε, ἢ ἄλλον ὁποιοιδήποτε, δεῦν εἶναι ἴσα καὶ ἀλλήλοις (Κεφ. Α'. Α'ρθρ. Β'); καὶ μήτε ἀξίζει νὰ εἰπῇ, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν συλλογισμόν αἱ δύο προτάσεις εἶναι ἀξιόπτερον κατ' ἑκάστα, ὥστε ἐπὶ μέρες, δεῦν τί αὐτὸν ὠφελεῖται τοῦτο, ἐγὼ ἤθελα πρὸς ἐρωτήσῃ, αὐτὸν αἱ δύο κατ' ἑκάστα εἰς ἐκεῖνον τὸν συλλογισμόν δίδον ὁρδύτατον συμπεέρασμα, δεῦν ποῖον λόγον νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ τὸ δώσῃ καὶ εἰς ἄλλον ὁποιοιδήποτε; καὶ δεῦν τί λέγωντας τινὰς ὅτι ὁ Σωκράτης εἶναι ἀνθρώπος, ὁ Πλάτων εἶναι ἀνθρώπος, νὰ μὴν ἠμπορῇ νὰ συμπεράνῃ, ὅτι ὁ Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅσον καὶ τὴν φύσιν; Κατὰ τοῦτο· εἰς ἐκεῖνον τὸν ἴδιον συλλογισμόν, καὶ εἰς ἄλλον ὁποιοιδήποτε τῆς αὐτῆς φύσεως, εἶναι ἀπολύτως νὰ δώσῃ τινὰς εἰς τὰ δύο τεθέντα χῆμα μερικῶν προτάσεων, καὶ νὰ συναξῇ μὲ ὅλον τοῦτο συμπεέρασμα ὁρδύτατον, κατὰ τὸ ἐπὶ παραδείγματα, αὐτὸν ἔλεγε τινὰς ἔπος· εἶναι τινὲς ἀριθμοί, τῶν ὁποίων τὸ κεφάλαιον εἶναι ἴσον μὲ δώδεκα· εἶναι καὶ ἄλλοι τινὲς, τῶν ὁποίων τὸ γινόμενον εἶναι ἴσον μὲ δώδεκα· λοιπὸν εἶναι τινὲς ἀριθμοί, τῶν ὁποίων τὸ κεφάλαιον εἶναι ἴσον μὲ τὸ γινόμενον τινῶν ἄλλων· ὁ συλλογισμὸς ἔτος δεῦν εἶναι ὁρδύτατος; καὶ ὅμως τίς ἠμπορεῖ νὰ ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὰ τεθέντα καὶ τὰ δύο εἶναι ἐπὶ μέρες; ἀλλ' ὅσον δεῦν τοῦτο ἀρκεῖν τὰ εἰρημνῆα.

Οὐ Συγγραφὰς τῆς Τέχνης τῷ νοεῖν, ὁ ὁποῖος φαί-
νεται νὰ ἐσάθῃ εἰς τὰς ἀπὸ τῶν πρώτων εἰς τὸ νὰ γνω-
ρίσῃ, αὐτὸ ὅχι τὸ ψεῦδος, τὰλάχιστον τὴν ὀλίγην γῆ-
σιν, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα τὴν πολλὴν ἀχρησίαν τῆς
θεωρητικῆς ἀπὸ αὐτῆς τῆς κανόνας, ἔπειτα ὅμως
ἀντιφάσκωντας αὐτὸς ἑαυτῷ, καθὼς συνηθίζεν ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἄνθρωποι, ἐκταύθῃ θεωρητικόν
ἀπὸ ὅλης τῆς ἄλλης εἰς τὸ νὰ ἐξηγήσῃ καὶ νὰ ἀποδεί-
ξῃ λεπτομερῶς ὅλα τὰ μυστήρια τῆς φύσεως καὶ τῆς
χημείας, ποροδέπωντας ὅλες τὰς θρησκευτικὰς κανόνας καὶ
ἀξιώ-

αξιώματα, καὶ οὐγάζοντας ἀπὸ αὐτὰ ὅλα τὰ δυνατὰ
 πορίσματα, αὐτὸς λέγων ὕστερα ἀπὸ ὅλα αὐτὰ, ἔβα-
 λε μίαν ἀρχὴν θρηικὴν, ἡ ὁποία ἦτον ἀνταξία ὅλων
 τῶν κανόνων, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν μόνῳ ἔκαμνε πολλὰ
 φρόνιμα νὰ διχαρισθῇ, χωρὶς νὰ ρίψῃ τὸσον μό-
 χθον καὶ ἀγχινοίαν εἰς ἐκείνας τὰς λήρας, εἰς τὰς ὁ-
 ποίας δὲν ἤρμαζε βεβαιόματα νὰ ἐναχολιθῇ σὺν τό-
 σον ὑψηλὸν πνεῦμα. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ εἶναι, ὅτι εἰς
 κάθε συλλογισμόν, τὸ σὺν ἀπὸ τὰ περὶ ταῦτα πρέπει
 νὰ φερέχῃ τὸ συμπέρασμα, καὶ τὸ ἄλλο πρέπει νὰ
 δείχνῃ, ὅτι τὸ συμπέρασμα φερέχεται εἰς τὸ εἰρη-
 μὺρον περὶ. Ἡ ἀρχὴ αὐτὴ δὲν ἔχει ἴσως ὅλῳ τὴν
 καθαρότητα, ὅπῃ ἀπαιτεῖται εἰς μίαν ἀρχὴν θρηι-
 κὴν, ἡ ὁποία ἔχει νὰ ἰσχυροποιήσῃ ὅλας τὰς ἄλλας
 κανόνας. Οἱ ἴδιοι Συγγραφεῖς φαίνεται ὅτι ἀμφίβαλ-
 λον, ἀν καὶ εἰς τὰς καταφατικὰς συλλογισμὰς φερέ-
 χεσα πρότασις εἶναι ἡ μείζων φερεπώτερη, ὡς ἡ
 ἐλάσσων· ἡ ἡμπορὴ νὰ εἶναι καὶ ἡ μία καὶ ἡ ἄλλη ἐ-
 πίσης, εἰς καιρὸν ὅπῃ εἰς τὰς ἀποφατικὰς ρέπει πε-
 ρισσότερον εἰς τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν. Αὐτὴ ὅμως
 ἡ ἀρχὴ δὲν ἐφαρμόζεται εἰς τὰς συλλογισμὰς, ὅπῃ
 ἡμεῖς ὠνομάσαμεν φαινομένους, καὶ ὅπῃ εἶναι εἰς πε-
 ρισσότεραν χεῖρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περί Διλήμματος, Σωρείτε, ἔ' παγωγῆς.

Λ Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περί Διλήμματος.

Τὸ Δίλημμα εἶναι εἷας συλλογισμὸς συύθετος, εἰς τὸν ὁποῖον, ἀφ' ἧ ἐκθέσει τινὰς τὰ διὰφορα μέρη ενός ὅλας μὲ μίαν ὑπότασιν διαλεκτικῶς, δείχνει πῶς διὰ τὸ ὅλον πρέπει πάντοτε νὰ συμπερανθῇ τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὑπὸ ὁποῖον μέρος ἢ αὐτὴ θεωρηθῇ. Τέτοιον εἶναι τὸ θρυλλέμενον Δίλημμα τῷ Τερτυλιανῷ ἐναντίον εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Τραιανόν, ὁ ὁποῖος ἐπρόσβαζε νὰ μὴ κάμνεν ὑπερότερον ὀξέτασιν ἐναντίον εἰς τὸς Χριστιανούς, ὅμως νὰ τιμῶρην ἐκείτους, ὅπῃ ἡδεσαν φανῇ Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοὶ (ἔλεγεν ὁ Τερτυλιανός) εἶναι ἢ κακοὶ, ἢ καλοὶ. Λοιπὸν εἰ μὴ εἶναι κακοὶ, διὰ τί ἐμποδίζεις νὰ κάμνεν ὀξέτασιν περὶ αὐτῶν; εἰδὲ καὶ εἶναι καλοὶ, διὰ τί τὸς καταδικάζεις; τὸ ὁποῖον εἰς χῆμα διαλεκτικὸν θέλει νὰ εἰπῇ ἔτσι· τὸ περὶ Χριστιανῶν ψήφισμά σου εἶναι ἀδικον καθ' ὁποιοῦνδήποτε τρόπον καὶ αὐτὸ θεωρήσῃ τις, εἴτε κακοὶ δηλ. εἶναι αὐτοὶ, εἴτε καλοὶ. διὰ τί, αὐτὸ πρῶτον, διὰ τί ἐμποδίζεις νὰ κάμνεν ὀξέτασιν; εἰδὲ τὸ δεύτερον, διὰ τί τὸς καταδικάζεις;

Τῷ τὸ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅταν γίνεται καθὼς πρέπει, ἔχει μεγαλωπιάτην ἰχθυῶ· ἐπειδὴ ἀφαιρεῖ ὑπὸ τὸν ἐναντίον κάθε σωτηρίαν, καὶ καταφυγῶν.

Ὅμως εἰς τῷ απαιτεῖται πρῶτον νὰ διαρεθῇ ἐπ' ἀκριβὲς τὸ ὅλον εἰς τὰ μέρη τε· καὶ αὐτὰ τὰ μέρη νὰ ἀπαριθμηθῶν ὅλα· ἐπειδὴ ἀνίσως φραλειφθῇ κἀνὸς ὑπὸ αὐτὰ, τὸ Δίλημμα πλέει ἐν ἀξίξει
τίπο-

τίποτες. Τέτιον εἶναι ἐκεῖνο, ὅτι τῶ ὁποίῳ διιχυρίζοντο μερικοὶ παλαιοὶ Φιλόσοφοι νὰ δείξω, ὅτι δὲν πρέπει νὰ φοβέμεθα τὸν θάνατον. Μετὰ τὸν θάνατον, ἔλεγαν, τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἢ δὲν ζῇ καθόλου, ἢ ζῇ μίαν ζωὴν καλλιτέραν. εἰ μὴ τὸ πρῶτον, αὐτὴ δὲν αἰδάνεται πλέον τίποτες· εἰδὲ τὸ δεύτερον, αὐτὴ εἶναι ἀδαιμονεστέρα· λοιπὸν ὁ θάνατος δὲν εἶναι ἄξιος φόβου· ἀφίνωντας ἔξω ἀπὸ τῆς ἀπαρείθμησίν τας, πῶς τείνῃ πῶσιν, ὅπως εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κáμνει τὰς ἀνθρώπους νὰ φοβῶνται τὸν θάνατον, τὸ ἐστὶν ὅτι τῆς ψυχῆς ἡμπορεῖ νὰ τὴν δεχθῇ μία ζωὴ πολλὰ χειρότερα ἀπὸ τῆς πρῶτης.

Δεύτερον αἱ συνέπειαι, ὅπως ἀγαίνεν ἀπὸ κάθε μέρος, νὰ εἶναι ἀληθινὰ ἢ ἀναγκαῖα· ὅθεν κακῶς ἐσυλλογίζετο ἐκεῖνος, ὅπως ἤθελε νὰ ἀποβῇ ἄλλως ἀπὸ τὸ νὰ ἀνακατύνωνται εἰς τὰς κοινὰς ὑποθέσεις λέγωντας· ἀνὰ ἀνακατωθῆς εἰς τὰ κοινὰ, ἢ κáμνεις καλὸν, καὶ δυσαρεστῆς εἰς τὰς ἀνθρώπους, ἢ κáμνεις κακόν, καὶ δυσαρεστῆς εἰς τὰς θεάς· λοιπὸν κατ' ἑξῆς ὅσον δὲν πρέπει νὰ ἐμβαίῃ εἰς τὰ πολιτικά· ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον κáμνωντας καλὸν νὰ δυσαρεσθῇ εἰς τὰς ἀνθρώπους· μὰ καὶ ἀνὰ δυσαρεσθῇ εἰς τὰς κακὰς, θέλει ἀρεσθῇ εἰς τὰς καλὰς, εἰς τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἐπιθυμῇ κάθε τιμημένος ὅτι νὰ ἀρεσθῇ.

Τρίτον φυλακτέον ὅπως ὁ συλλογισμὸς νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ γυρίσῃ ἐναντίον εἰς ἐκεῖνον, ὅπως τὸν κáμνει, καθὼς τὸ ἔπαυσε (ὡς λέγειν) ὁ Πρωταγόρας μετὰ μαθητῶν, τὸν ὁποῖον ὑπεχέθη νὰ τὸν διδάξῃ τὰ δικαίκα, μετὰ συμφωνίαν νὰ τὸν πληρώσῃ τὸ ἥμισυ τῆς μισθῆς εἰς τῶν ἀρχῶν, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ, ὅποτεν ἤθελε νικήσῃ τῶν πρῶτων κείσιν, ὅπως ἤθελεν ἐπιχειρῇ νὰ δεφονεύσῃ. Λοιπὸν κατηγορῶντας τὸν μαθητῶν, ὅπως δὲν ἤθελε νὰ ἐπιχειρῇ κáμναι κείσιν, ὅτι νὰ μὴ τὸν πληρώσῃ, τὸν εφοβέει· σὲ νὰ τὸν ἐγκαλέσῃ εἰς τῶν κείσιν, λέγωντας· ἐσὺ

θέλεις μὲ πληρώσει μὲ κάθε τρόπον· ὅτι τὸ ἢ θέλεις κερδήσει, καὶ καὶ τὴν συμφωνίαν μας, θὰ μὲ πληρώσης, ἢ θέλεις χάσει, καὶ καὶ τὴν ὑπόφασιν τῆς κερτῆς, θὰ μὲ πληρώσης. Δὲν θέλω σὲ πληρώσει κατ' ἑξῆς τρόπον, ἀπεκείνη ὁ μαθητής· ὅτι τὸ ἢ σὲ νικῶ, καὶ οἱ κερταὶ μὲ ἀπαλλάττω ἀπὸ τοῦ νὰ σὲ πληρώσω, ἢ νικῶμαι, καὶ δὲν σὲ πληρώω τίποτε, καὶ τὴν συμφωνίαν μας.

Λ Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ Σωρείτου.

Ο Σωρείτης εἶναι μία σειρά προτάσεων διατεταγμένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐξαρτημένων ἀπ' ἀλλήλων, εἰς τρόπον ὅπως ἐκεῖνο, ὅπως κατηγορεῖται εἰς τὸ τελευταῖον ὑποκείμενον, νὰ ἡμπορῇ νὰ κατηγορηθῇ καὶ εἰς τὸ πρῶτον.

Τὸ γῆμα, ὅπως δίδεται εἰς τῷ τῷ ἐπιχειρήσειν εἶναι νὰ γίνεται πάντοτε τὸ κατηγορούμενον τῆς ἡγούμενης, ὑποκείμενον τῆς ἐπόμενης προτάσεως, ἕως ὅπως τέλος πάντων τὸ ὑποκείμενον τῆς πρώτης νὰ συσφῇ μὲ τὸ κατηγορούμενον τῆς τελευταίας.

Θέλοντας, παραδείγματος χάριν, νὰ δείξω ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι φύσει ἀθάνατος, ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ· ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀπλὴν, δὲν ἔχει μέρη· ἐκεῖνο ὅπως δὲν ἔχει μέρη, εἶναι ἀδιαίρετον· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀδιαίρετον, εἶναι ἀφθαρτον· ἐκεῖνο ὅπως εἶναι ἀφθαρτον, εἶναι φύσει ἀθάνατον· λοιπὸν ἡ ψυχὴ εἶναι φύσει ἀθάνατος.

Τῷ τοῦ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ ἐφύρηνε, καὶ θῶς λέγειν, Εὐβελήδης ὁ μαθητὴς Εὐκλείδου τῷ Μεγαρέως, ἐξάρχῃ τῶν Σοφιστῶν, καὶ ἦτον εἰς μέγα ἔκστασιν κατὰ εἰς τῶν Σοφιστῶν· ἐπειδὴ εἶναι ὁλοκλήρως

ρόν να απατήση τινὰς με τῷτο, ὡς με ἄλλο ὅποιον-
δήποτε.

Διὰ τῷτο οἱ λογικοῦμφοι λέγαν, ὅτι ἔα να εἶναι
ἀληθινόν τὸ συμπέρασμα εἰς Σωρείτη, πρέπει να
καταβαίνειν αἱ προτάσεις ἀμέσως ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλ-
λῃν, καὶ να μὴ εἶναι ἀπὸ αὐτὰς καμμία ψευδής, ἢ
ἀμφίβολος. Με αὐτὸν ὁμως τὸν κανόνα μόνον, ἐμὴν
μέ φαίνεται ὅτι δύσκολα ἴσως ἠθέλον νυπόρῃση τι-
νάς να ἐλέγξῃ τὸ ψεῦδος τῷ Σωρείτη ἐκείνῳ, δι' ὃ ὁ
Θεμιστοκλῆς ἀσειζοῦμνος, ἀπέδειχεν ὅτι ὁ υἱὸς τῷ
(ὧντας δύο χρόνων βρέφος), ἐξασίαζεν ὅλῳ τῷ
Ἐλλάδα· ὁ υἱὸς μὲ (ἐλέγε) ἐξασιάζει τῷ μητέρα-
τι· ἢ μητέρατι ἐξασιάζει ἐμὴν· ἐγὼ ἐξασιάζω ὅ-
λῳ τῷ Ἐλλάδα· λοιπὸν ὁ υἱὸς μὲ ἐξασιάζει ὅλῳ
τῷ Ἐλλάδα· ἐπειδὴ εἰς τῷτον τὸν Σωρείτῃν ὅλαι αἱ
προτάσεις ἦτον βέβαια σιωδεδεμῆναι, καὶ ἐκρέμοντο ἀ-
μέσως ἢ μία ἀπὸ τῷ ἄλλῳ, καὶ ἠμπορέσαν ὅλαι
να εἶναι εἰς τῷ σημασίῳ των ἀληθεῖς.

Ὅθεν συμφέρει να προθέσωμῃ καὶ ἐκεῖνὸ, ὅπερ
εἴπαμῃ εἰς τὸν κυρίως συλλογισμὸν, ὅτι οἱ ὅροι πρέ-
πει να λαμβάνωνται πάντοτε εἰς τῷ αὐτῷ ἔννοιῳ·
τὸ ὁποῖόν εἰς τὸν Σωρείτῃν εἶναι πόσον ἀναγκασιότερον,
ὅσον εἶναι εὐκολώτερον να γῇ μεταβολὴ εἰς μίαν
σειράν πόσων ὄρων· ἀπὸ τὸ ὅποιον κρέμαται τὸ ψεῦ-
δος τῷ προκειμῆν Σωρείτη· ἐπειδὴ δεδοθῇ ὅτι ὁ υἱὸς
ἐξασίαζε τῷ μητέρα, καὶ ἢ μητέρα τὸν Θεμιστοκλέα·
ὅθεν ἐξασίαζαν ὁμως αὐτοὶ τὸν Θεμιστοκλέα με τὸν
ἴδιον τρόπον, ὅπερ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐξασίαζε πῶς Ἐλ-
λίνας· ἀλλ' ὁ υἱὸς ἐξασίαζε τὴν μητέρα με φωνὰς καὶ
ἐνοχλήσεις, καὶ ἢ μητέρα τὸν Θεμιστοκλέα με κόλα-
κείας καὶ ὡρακαλότητες· ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς ἐξασίαζε
πῶς Ἐλλίνας με ἐξασίαν καὶ δυνάμιν, ὅπερ τῷ ἐδό-
θη ἀπὸ τῷ Πολιτεῖαν.

Τὸ καλλίτερον μέσον ἔα να γνῶρίσῃ τινὰς τὰ πέ-
τοια ψαδῇ, εἶναι να ἀνθυποβάλῃ εἰς κάθε πρότασιν
τὸ υποκείμενόν, καὶ αὐ αἱ προτάσεις εἶναι πάντοτε (ὅ

ἔστιν ὅλαι) ἀκευβείς, ὁ Σωκράτης εἶναι ὀρθός· εἰδὲ μὴ, εἶναι ψεῦδής. Εἰς τὸ πρῶτον πᾶσι δειγμα, φέρει-
 πείν, ἡμπορεῖμν με λόγον νὰ εἰπῶμν, ἡ ψυχὴ εἶ-
 ναι ἀπλή, ἡ ψυχὴ δὲν ἔχει μέρη, ἡ ψυχὴ εἶναι ἀ-
 διαίρετος, ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι φθαρτή, ἡ ψυχὴ εἶναι
 ἀθάνατος· εἰς τὸν Σωκράτην ὁμοίως τῷ Θεμισοκλέους
 δὲν ἡμπορεῖμν παρομοίως νὰ εἰπῶμν· ὁ υἱός μν δύο
 χρόνων βρέφος ἐξασιάζει τὴν μητέρα τν, ὁ υἱός μν δύο
 χρόνων βρέφος ἐξασιάζει ἑμῶν, ὁ υἱός μν δύο χρό-
 νων βρέφος ἐξασιάζει ὅλες τῶς Εἰλλώας· ἐπεὶ δὲ δὲ-
 οὗς θέλει φανῇ ἡ διαφορὰ πῆς ἐξασίας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περί Ε'παγωγῆς.

Ε'παγωγή εἶναι εἷας ἔοπος ὁπχειρήσεως, εἰς τὸν
 ὁποῖον, δὲ εἷα ὁλόκληρον γῆρας, ἡ εἶδος συμπεραίνε-
 ται ἐν γῆρει ἐκεῖνο, ὅπῃ συμπεραίνεται ἐν μέρει δὲ
 κάθε εἶδος, ἡ κάθε ἄνθρωπον, ὅπῃ πᾶσι μέχεται εἰς ἐκεῖ-
 νο τὸ γῆρας, ἡ εἶδος· καθῶς, ὁ ἄνθρωπος, ὁ βῆς,
 ὁ ἵππος, ὁ κύων, ὁ λέων, κτ. κτ. εἶναι αἰδητικῶ·
 λοιπὸν κάθε ζῶον εἶναι αἰδητικόν. Καὶ, ὁ Σωκρά-
 τής, ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Καλλίας, κτ. κτ.
 εἶναι λογικοί· λοιπὸν κάθε ἄνθρωπος εἶναι λογικός.

Εἰδὼ εἶναι ἀναγκαῖον νὰ γῆρῃ ἡ ἐπαρίθμησις ἐντε-
 λῆς καὶ πλήρης, ἡ καὶ νὰ ἐφαρμόζη κυρίως εἰς ὅλα τὰ
 μέρη ἐκεῖνο, ὅπῃ συμπεραίνεται δὲ τὸ ὅλον. Οὔτε
 κακῶς ἤθελεν εἰπῆ τις, ὅτι τὸ σίδηρον, τὸ μολύβι,
 τὸ χαλαῖ, τὸ χάλκωμα, τὸ ἀσίμι λύονται μέσα εἰς
 τὸ ὀξύ τῷ νίβῃ· λοιπὸν κάθε μέταλλον λύεται μέ-
 σα εἰς τὸ ὀξύ τῷ νίβῃ· ἐπεὶ δὲ λείπει ὑπὸ τῷ ἀ-
 παρίθμησιν ὁ χρυσός, καὶ ἡ πλατίνη, καὶ ὅποια μέ-
 νων ἀναλλοίωτα εἰς αὐτό.

Τὸ τοῦ εἶδος τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ μεταχειρίζονται πολλὰ οἱ φυσικοὶ, ὅποταν δὲν ἡμπορῶν νὰ υποβά-
λῃν εἰς τὴν ἀξιότησιν καὶ πείραντες ὅλα τὰ σώμα-
τα, ὅπῃ ἀνέκῃν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κλάσιν, καὶ
τότε ὀνομάζεται ἐπιχειρήσις ὡς ἀναλογίας. Ἡμεῖς ὁ-
μῶς ἐδείξαμεν ἤδη εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ'.
Κεφ. Γ'. Α' ρθ. Α'. §. 2.) πρῶτον, ὅτι ἡ ἀναλογία
δὲν ἀδύγει, εἰμὴ τὴν ἰδιὴν βεβαιότητα· ἔπειτα
ὅτι πρέπει νὰ μεταχειρίζομεθα τὴν ἀναλογίαν μὲ
πολλὴν προσοχίαν, ὅτῃ νὰ ἀποκρίσωμεν καὶ αὐτὴν τὴν
βεβαιότητα· ὅθεν τὰ ἀξιοδείγματα ἐκείνα, ὅπῃ κα-
ταφάσκειται, πρέπει νὰ εἶναι τόσον σαφερὰ, τόσον
ὁμοιόμορφα, καὶ τόσο πολλὰ, ὅπῃ νὰ ἡμπορῇ καὶ τὴς
νόμῃς τῆς φύσεως (εἰς τὴν ὁποίαν τὰ ἴδια ἀποτελέ-
σματα προέρχονται ἀπὸ ὁμοίας αἰτίας, καὶ ἀνάπα-
λιν) νὰ συμπερανθῇ μὲ λόγον, ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον
πράγμα ἀνήκει καὶ εἰς τὰ λοιπὰ υποκείμενα τῆς αὐ-
τῆς κλάσεως, ὅπῃ δὲν ἡμπορῶν νὰ ὑποπέσῃν εἰς τὴν
ἐξέτασιν. Ολίγα ἀξιοδείγματα δὲν χρησιμώσι ὅτῃ
νὰ συστήσῃν ῥητικὸν ἀποτέλεσμα, καὶ ἂς εἶναι καὶ σύμ-
φωνα, καὶ ὡς ἐναντίας εἶνα μόνον ἀσύμφωνον, εἶναι
ἄρκετον νὰ ἀναφέρῃ τὸ συμπέρασμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περί τῶν πηγῶν τῶν Ε'πιχειρημάτων.

Οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἐπειδὴ ἐναχολῶντο πολλὰ εἰς τὸν ῥόπον τῶ ἐπιχειρῆζειν, δυν' ἔλειψαν νὰ δείξεν καὶ τὰς πηγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἡμπορῶν νὰ ὀξαρρῶνται τὰ ἐπιχειρήματα· τὰς ὁποίας πηγὰς τὰς ὠνόμαζαν τύπες τῶν ἐπιχειρημάτων, ἢ ἀποδείξεων.

Ο' Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν μόλις ἐγγίξει πᾶσι τῷ παραγματεῖαν, καὶ ἐκτείνεται πολλὰ εἰς τὸ νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἦτον ματαία καὶ ὀξελτῆ.

Οἱ μεταγῆμεσσοροὶ Διαλεκτικοί, εἴτε ἀπὸ τῶν λόγες τέτε, εἴτε ἀπὸ καὶν' αἰτῶν ἄλλο αἷτιον καταπειδ' αἷτες, φαίνονται ὅτι ἐνῶθησαν ἐκ συμφῶν' αἷ νὰ τὰ ἀπορρίψεν μὲ πελειόττητα.

Εἰγὼ ὅμως δυν' ἡμπορῶ νὰ καταλάβω πῶς αὐτὸς ὁ ὀξέφιημος Συγγραφεὺς, εἰς καιρὸν ὀπ' ἐναχολήθηκε πόσον ὀξελ τὰ χήματα, καὶ τῶν ῥόπων τῶν συλλογισμῶν, ἐπαραγματῶθη μὲ πόσῳ ἀμέλειαν καὶ καταφρόνησιν ἐκείνο, ὀπ' αἷφορῶ εἰς τὸν ῥόπον τῶν δ' εἰσκειν τὰ ἐπιχειρήματα, μὲ τὰ ὀποῖα ὑφαίνονται οἱ συλλογισμοί; Εἰμῆα μὲ φαίνεται ὅλον τὸ ἐναντίον· ὅτι πολὺ ὀξελσότερον συμφέρει νὰ διδῶξῃ τιτὰς τὸν ῥόπον τῶ δ' εἰσκειν τῶν λόγες, ὀξελ τὸν ῥόπον, καθ' ὃν ὀρέπει νὰ ταχθῶν εἰς τὸν συλλογισμὸν· αἷ τὶ αὖν θελήσω νὰ πληροφορήσω τινὰ ὀξελτῆνος παράγματος, τὸ νὰ ἱξδύρω μὲ ποῖες λόγες νὰ τὸν καταπείσω, εἶναι ἀνάγκαιον· ὀλίγον ὅμως αἷφέρει, ἢ νὰ δῶσω εἰς αὐτῶ τῶν λόγες τὸν τεχνητὸν, καὶ ὀχι τὸν φυσικὸν γύρον τῶν συλλογισμῶν (τὸν ὀποῖον ἴσως δυν' θέλει τὸν καταλάβῃ ἐκείνος, καὶ μάλισα αὖν τυχρ' ἀγύμνασος εἰς αὐτῷ τῷ τεχνῶ), ἢ νὰ μετα-

χειρῶ τῶ φυσικῶ κ' πακτικῶ μέθοδον, τῶ ὁποίαν κἀνείς δὲν ἀγνοεῖ, κ' εἰς τῶ ὁποίαν ὅλοι τέλος πάντων φθάνειν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶ ἰδίων φύσιν, ἡ ὁποία εἶναι νὰ θέτῃ τινὰς προπύτερα ἐκείνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ὑποδειχθῇ, καὶ ἔπειτα νὰ ἐπιφέρῃ τὰς λόγους (ὅρα τὰ εἰρημύα ἐμπροσθεν εἰς τῶ ἀρχῶ τῆ παρόντος Τμήματος, Σελ. 81).

Εἰγὼ λοιπὸν σοχάζομαι ὅλον τὸ ἐναντίον, ὅτι πολλὰ ἀτελής, καὶ κ' τὸ ἀναγκαιότερον μέρος ἐλλειπής, πρέπει νὰ ὀνομαζῇ μία Λογικὴ, ἡ ὁποία δὲν πραγματεύεται καθόλη πρὸς τῆς πηγῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας ὀξαρρύνονται τὰ ἐπιχειρήματα· κ' μ' ὅλον ὅπῃ ἡμεῖς εἰς τὸ ἡμπορέσαμεν ἴσως νὰ κατηγορηθῶμεν ὀλιγώτερον, ὡς αὐτὸ ὅπῃ μὲ τὸ νὰ εἰσφύεται τὸ πρῶτον Μέρος ὅλον περιγύρω εἰς τὸν ῥόπον τῆς ὀξετάζειν, καὶ γινώσκειν τῶ ἀλήθειαν, ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι κανόνες, ὅπῃ ἐκεῖ ἐκδέσασμεν, ὅρα νὰ εἰσχωμεν τὰς λόγους, δι' ὧν νὰ πείθωμεν τὸν ἑαυτὸν μας πρὸς τῆς ἀληθείας τῆς πραγμάτων, χρησιμύειν ἐκ φύσεως νὰ μᾶς χορηγήσῃ καὶ ἐκείνους, μὲ τὰς ὁποίας νὰ τῶ δείχνωμεν καὶ εἰς ἄλλας· ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν ἡμπορεῖ νὰ δειχθῇ εἰς ἄλλας, πρὸς μὲ τὰς αὐτὰς λόγους, μὲ τὰς ὁποίας ἐφθάσαμεν νὰ τὴν γνωρίσωμεν, κ' νὰ καταπειθῶμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι· μ' ὅλον τὸ δὲν λείπομεν νὰ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ πρὸς τὰς ἐν τῆς παρόντι, τὰ ὁποία θέλουν χρησιμύειν, αὐτὸ ὅχι εἰς ἄλλο, πλάχισον εἰς τὸ νὰ δείξῃν ἀθρόα, κ' ὑπὸ κάτω εἰς μίαν ὄψιν, ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ εἶναι διεπαρμύα ἐκεῖ εἰς πολλὰ μέρη.

Δὲν θέλωμεν φυλάξει ὅμως τῶ τάξιν ἐκείνῳ, ὅπῃ ἀκολυθῶσαν εἰς τὸ οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἀλλὰ θέλωμεν ἀκολυθῆσαι μίαν ἄλλαν πλέον σύμφωνον μὲ ἐκείνῳ, ὅπῃ ἡκολυθῆσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος, ἡ ὁποία κ' μᾶς φαίνεται νὰ εἶναι ὠφελιμώτερα.

Καὶ ἐπειδὴ καθὼς ὅλαι αἱ ἀλήθειαι, ὅπῃ ἡμπο-

ῥῆμιν νὰ γνωρίσωμεν, σρέφονται ἢ ᾧ τὴν ὕπαρξιν τῶν πραγμάτων, ἢ ᾧ τὰς αὐτῶν ποιότητας, ἢ ᾧ τὰς ἀναφορὰς καὶ σχέσεις των· τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αἱ ἀλήθειαι, ὅπῃ θέλομεν νὰ δείξωμεν εἰς ἄλλας, δὲν ἡμπορεῖν νὰ ἔχεν ἄλλο υποκείμενον ἔξω ἀπὸ τῆς εἰρημύα. Διὰ τὸ τοῦτο πρέπει νὰ ἴδωμεν ἀπὸ ποίας πηγῆς κυρίως ἡμπορεῖν νὰ ἐκαρρῶνται αἱ ἀποδείξεις καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ τεῖα Ἀρθρα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Περί τῶν ἀποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ δειχθῇ ἡ ὕπαρξις, ἡ ἀψυπαρξία ἐφ' ὅς πρᾶγματος, ἡ ἐφ' ὅς γενομένης.

Εὐνόνομεν εἰς τὸ ἴδιον Ἀρθρον ἐκεῖνα, ὅπῃ ἀφορῶν εἰς τὴν ὕπαρξιν καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν ὑποκειμένων, ἐπειδὴ τὸ νὰ δείξῃ τινὰς τὴν ὕπαρξιν ἐφ' ὅς ὑποκείμενον, δὲν εἶναι ἄλλο ἢ νὰ δείξῃ τὴν ὕπαρξιν, ἢ τῆς αἰτίας, ὅπῃ τὸ παρήγαγεν, ἢ τῆς ἀποτελέσματος, ὅπῃ προήλθεν ἀπὸ αὐτῆς, ἢ καὶ τῶν δύο ἐν ταύτῃ.

§. Α'.

Περί τῆς ὑπάρξεως τῶν πραγμάτων, ἢ τῶν γενομένων.

Ὡς πρὸς τὴν ὕπαρξιν λοιπὸν τῶν πραγμάτων, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ἢ πνευματικὰ ἢ σωματικὰ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τῶν πρώτων, λέγομεν ὅτι ἡ ὕπαρξις τῆς ἰδίας ψυχῆς εἰς κανεὶν ἄλλον δὲν ἡμπορεῖ βέβαια νὰ δειχθῇ καλλιτέρα, ἢ εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ τὴν ἀ-

νακαλεῖ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐσωτερικῶς αἰδοῦσιν· ἐπειδὴ αὐτὴ γνωρίζῃ ὅτι νοεῖ, δὲν ἠμπορεῖ νὰ μὴ γνωρίζῃ, ὅτι ἔχει εἰς τὴν λόγον τῆς οὐα ὃν διανοητικόν.

Ὅσον δὲ τὴν ὑπαρξιν τῆς ψυχῆς τῆς ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τῆς λοιπῶν ζώων, αὐτὴ δὲν δείχνεται μετὰ ἄλλο, ἀλλὰ δὲ τῆς ἀναλογίας, τὴν ἐστὶ δὲ τῆς γνωρισμάτων, ὅπως καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μᾶς δίδεν, ὅτι αἰδωνονται, σκέπτονται, ἐνθυμῶνται, βέλονται, ἐνεργῶν· διυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἰξέδρομῃ, ὅτι δὲν ἀνέκων, ἀλλὰ εἰς τὴν ψυχῶν μόνῳ· καὶ ἐπειδὴ αὐτὰ τὰ γνωρίσματα δὲν φαίνονται εἰς τὰ ζῶα, ἀλλὰ ἐν ὅσῳ ἔσται ἡ ζωὴς, δὲ νὰ ὑποδείξῃ λοιπὸν τινὰς αὐτὴν ἡ ψυχὴ ὑπάρχει ἀκόμι εἰς κἄνενά ζῶον ὁποιοῦν ποτε, ἀλλὰ μέσον δὲν εἶναι, ἀλλὰ νὰ δείξῃ αὐτὸ εἶναι ἀκόμι ζωντανόν.

Τῆς δὲ ὑπαρξεως τῆς Θεῆς ἡ ὑποδείξις ἡ πλέον ἀμεστος ἐξαρρύεται ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐδικῆς μας ψυχῆς· ἐπειδὴ γνωρίζωντας ἡ ψυχὴ, ὅτι ὑπάρχει, καὶ ἐν ταύτῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει παρ' ἐαυτῆς, ὡς ἐμπροδὲν ἀπεδείχθη (Μέρ. Α'. Σέλ. 82), σιωπάται ἀναγκαίως ἡ ὑπαρξις μιᾶς πρώτης αἰτίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν αὐτὴ (ἡ ψυχὴ) ἔλαβε τὴν ὑπαρξιν, ἡ ὁποῖα πρώτη αἰτία πρέπει ἀναγκαίως νὰ ὑπάρχει παρ' ἐαυτῆς· δὲ τί ἄλλῶς ἢ θελόν εἶναι μία σειρά ἀπειρος ὑποτελεσμάτων, χωρὶς μίαν πρώτην αἰτίαν, τὴν ἐστὶ χωρὶς κἄμμίαν αἰτίαν (ἐπειδὴ μὴ ὑπάρχοντας ἡ πρώτη, δὲν ἠμπορῶν νὰ ὑπάρχεν αἱ ἄλλαι), τὸ ὁποῖον εἶναι ἀποπν. ἠμπορῶν ἔχῃ ἥττον καὶ δὲ ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα τῆς παντὸς νὰ χορηγηθῶν ὀπιχειρήματα τῆς ὑπαρξεως τῆς Θεῆς· δὲ τί δὲν εἶναι ἐντομον, ἡ φύλλον, ἡ ἀνθος, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἠμπορῇ δικάρως ὁ Φιλόσοφος νὰ τὸ μεταχειριθῇ εἰς τὴν μετὰ τὴν ἁφροαν ὅμως, ὅτι ἐπειδὴ αὐτῆς τῆς πραγμάτων δὲν ἔχομεν, ἀλλὰ μόνον φυσικῶς βεβαιότητα, ἡ ὑπαρξις τῆς Θεῆς δὲ μέσῃ αὐτῆς ὑποδείχεται φυσικῶς, εἰς καιρὸν ὅπως δὲ μέσῃ τῆς ὑπαρξεως τῆς

ἐδικῆς μας ψυχῆς, (τῆς ὁποίας ἔχομεν ὑπόλυτον καὶ μεταφυσικῶς βεβαιότητα), ὑποδείχνεται μὲ πλήρη καὶ ὑπόλυτον βεβαιότητα.

Αἱ ὑποδείξεις τῆς ὑπάρξεως τῆς ἄλλων πνυμάτων, τὰ ἔστι τῆς Ἀγγέλων, δαιμόνων, κ. τ. λ. δὲν ἔμπορῶν. νὰ χορηγηθῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ὑποκάλυψιν, ἡ ὁποία ἔχει τὸ μεγαλῶτατον βάρος, ὡς αὐτὸς ἐρεῖδεται εἰς τὸ ἀσφαλτον τῶ Θεοῦ.

Ὅσον δὲ ἔχει τὴν ὑπάρξιν τῆς σωμάτων ἡ καλλίτερα ὑπόδειξις, ὅπως ἔμπορῶν νὰ δώσωμεν εἰς ἄλλους, εἶναι νὰ τὰ ὑποβάλλωμεν εἰς τὰς ἰδίας τὰς αἰδήσεις, ἕως νὰ ἔμπορῶν νὰ λάβωμεν ὑπὸ τὰ ἰδιά τὰς αἰδήματα τὴν φυσικῶς βεβαιότητα.

Συμβαίνει ὅμως πολλάκις νὰ ὑποδείξωμεν τὴν ὑπάρξιν καὶ εὐδὲς πράγματος, ὅπως δὲν ἔμπορῶν νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὰς αἰδήσεις τῆς ἄλλων. Ἡ ὑπάρξις φέρει εἰπεῖν τῶ στοιχειακῶ πυρός καὶ τῶ ηλεκτρικῶ, ὅπως δεικνύεται εἰς εἷς σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἔμπορῶν τινὰς νὰ τὸ αἰσθάνῃ μὲ καμμίαν αἰσθησιν, δὲν ἔμπορῶν νὰ δειχθῇ μὲ τῶτον τὸν τρόπον. Εἰς τῶτω λοιπὸν τὴν ἀξίωσιν τὸ καλλίτερον μέσον εἶναι νὰ δείξῃ τινὰς τὴν ὑπάρξιν τῆς ἀποτελεσμάτων τῶ. Ὁ πλατυσμός (ἡ μαίωσις) τῶ ὑδραργύρου εἰς τὸ θερμόμετρον, ὅπως ἡθελε πλησιάσῃ εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, θέλει δείξῃ ὅχι μόνον τὴν ὑπάρξιν τῶ στοιχειακῶ πυρός εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ τὸν βαθμὸν ἀκρόμι. Ἡ ἔλξις τῆς ἐλαφρῶν σωματίων, καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀποχώρησις τῶ νηματίων τῶ ηλεκτρομέτρου, θέλει δεικνύει τὴν ὑπάρξιν τῶ ηλεκτρικῶ πυρός. Ἡ ὑπάρξις τῶ κοκκῶ εἰς τὸ πᾶν, τὰ ἔστι τῶ δραστημάτων, ὅπως δὲν κατέχονται ὑπὸ σῶματα, δείχνεται ὁμοίως ἀπὸ τὴν κίνησιν τῶ ἰδίων σωμάτων, ἡ ὁποία δὲν ἔμπορῶν νὰ ᾄδῃ, ἀνίσως ἦτον ὅλον πεπληρωμένον. Ἡ ὑπάρξις τῶ ἀερίων ἐσιῶν, ὅπως σιωδῶν εἷς σῶμα, δείχνεται παρομοίως ἀπὸ τὰς Χημικὰς ἀξίωσεις τῶ ἀερίων ἀποτελεσμάτων, ὅπως πορεύονται ὑπὸ

ἀπὸ αὐτὰς, ἐκθέτωντας αὐτὸ τὸ σῶμα εἰς τὴν διώα-
μιν τῶ πυρός, ἢ τῷ καλεμνίων δαλυτικῶν μέσων.
Ἡ ἀπόδειξις ἐνὶ λόγῳ ἢ καθολικωτέρα καὶ συνηδε-
στέρα εἰς τὴν Φυσικὴν, εἶναι τὸ νὰ δείξῃ τὴν ὑπαρ-
ξιν ἐνὸς παύματος δὲ μέσα τῷ ἀποτελεσμάτων τῶ.

Καθὼς ὅτὸ τὸ ἀποτέλεσμα συνάγεται ἡ ὑπαρξίς
τῆς αἰτίας, ἔτι πολλάκις καὶ ὅτὸ τὴν αἰτίαν ἡμπο-
ρεῖ νὰ συναχθῇ ἡ ὑπαρξίς τῶ ἀποτελέσματος τῆς.
Τὸ ὅμως δὲν ἡμπορεῖ νὰ γῇ μὲ βεβαιότητα, πα-
ρὰ ὅταν εἶναι βεβαιωμνίον, ὅτι ἡ αἰτία δὲν ἡμπορεῖ
νὰ ὑπάρχῃ, ἀνίσως δὲν ὑπάρχῃ τὸ ἀποτέλεσμα.
Ἰξόρῳ ὅτι εἰς εἷνα τόπον ἀναψῇ μίαν φορὰν εἷας
κρατῆρ, συμπεραίνω ὅτι ἐκεῖ θέλει δῦρεθῇ ἢ κιαγι-
εῖδε, ἢ μύδροι, ἢ ὕαλοι κρατῆρκοι, ἢ γαῖαι πετυ-
ρακτωμνίαι, ἢ ἄλλα παύματα, τὰ ὅποια σικηθί-
ζεν νὰ εἶναι ἀποτελέσματα τῷ κρατῆρων. Ἰξόρῳ ὅτι
εἰς τὸ Βεζέβιον, καὶ εἰς τὴν Λίτταν ἀνάφταν κρατῆρες
ἀκόμι καὶ σήμερον, συμπεραίνω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι
ἐκεῖ μέσα ὕλαι πετυρακτωμνίαι, ὕροπεπομνίαι,
ύαλοπεπομνίαι, κτλ. Παρομοίως ὅτὸ τὰ δίνεκη
ψύχη, ὅπῃ κυρδῶν μέσα εἰς τὰς πολικὰς κύκλως,
θέλω συμπεραῖν ὅτι ἐκεῖ πρέπει νὰ δῦρσκωνται
πάγοι δίνεκεῖς. ὅτὸ νὰ δῦρσκῇται ὁ Ἡλῖος τὸν
Δεκέμβριον εἰς τὸν ἔστικὸν τῶ Αἰγόκερω, θέλω συμ-
περαῖν ὅτι τότε εἰς τὸ νότειον ἡμισφαίριον πρέπει νὰ
εἶναι τὰ ἀνθῇ, καὶ οἱ καρποὶ τῶ θέρους.

Ὅταν ὅμως ἡ αἰτία δὲν ἔχῃ ἀναγκαίαν συνά-
φειαν μὲ τὸ ἀποτέλεσμα, δὲν ἡμπορεῖ τότε πλέον νὰ
συναχθῇ μὲ βεβαιότητα ὅτὸ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς, ἢ
ὑπαρξίς τῶ ἀποτελέσματος τῆς. Ἀπὸ τὸ νὰ ὑπάρχῃ
εἷνα δὲνδρον πῖος θέλει συμπεραῖν ὅτι ὑπάρχει ἀ-
ναγκαίως καὶ ὁ καρπὸς τῶ; δὲ τί τῆτο πιθανῶς ἡμπο-
ρεῖ νὰ εἶναι, ὅχι ὅμως καὶ ἀναγκαίως. Ὅθεν ὅτὸ
τὰς αἰτίας ἡμπορῶν νὰ συμπερανθῶν τὰ ἀποτελέ-
σματα μόνον ἐκεῖνα, ὅπῃ οἱ Σχολαστικοὶ ὀνομάζεν
ἀναγκαῖα, ὅχι ὅμως καὶ ἐκεῖνα, ὅπῃ ὀνομάζεν ἐνδε-
χό-

χόμῃ, τὰ ἔστιν ὅπερ ἡμπορᾷν νὰ εἶναι καὶ νὰ μὴ εἶναι.

Καὶ ἐπεὶ τὸ ὑποδεικνύειν ὑπὸ τῇ αἰτίᾳ τὰ ἀποτελέσματα τὸ ἀνόμεζαν ὑποδείξιν ἐν τῇ προτέρῳ, καὶ τὸ ἀνάπαλιν ὑποδείξιν ἐκ τῆς ὑστέρῳ, εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὰ φυσικὰ πράγματα εἰς φεραυτέραν χρῆσιν εἶναι τὸ δοῦτερον, ὡς τὸ πρῶτον· ἐπεὶ δὲ ἀγνοῶντες τὴν ἐσωτερικὴν ὑσίαν τῶν σωμάτων, καὶ πολλὰς ἀκόμ. ποιότητάς τες, οὐκ ἡμποροῦμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον νὰ ὑποδείξωμεν τὰ ἀποτελέσματα, ὅπερ ἡμπορᾷν νὰ κάμνῃ, ὡς δὲ ὑπὸ τῇ γνώσει τῶν ἀποτελεσμάτων, ὅπερ ἔκαμιν ἄλλω φορᾷ.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῆς ὑστέρῳ ὑποδείξις, τὰ ἔστιν ἡ ὑπὸ τὰ ἀποτελέσματα εἰς τὴν αἰτίαν, οὐκ εἶναι πῶποτε ἀσφαλὴς, ἀλλὰ ἀπαιτῶνται δύο πράγματα ὅπως νὰ τῆς δώσῃν πλήρη βεβαιότητα· πρῶτον τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ἡμπορῇ ἀληθινὰ νὰ προέρχεται ὑπὸ ἐκείνῳ τῇ αἰτίᾳ, ὅπερ ὑποδέχεται· δοῦτερον, νὰ μὴ ἡμπορῇ ποτὲ νὰ προέλθῃ ὑπὸ καμμίαν ἄλλην· ὥστε τί ὑπὸ πόσα αἰτία οὐκ ἡμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ μία ἀπ᾽ αὐτὰς εἰς μίαν μηχανὴν; μάλιστα αὐτὴ εἶναι πολυσυνέθετος, καὶ ἐπὶ πάντων εἰς τὴν μηχανὴν τὴν ἀνθρώπινον σώματος, ὅπερ εἶναι ἡ πλέον συνθέτος, καὶ τεχνικωτέρα ὑπὸ καὶ τῆς ἄλλης; ὑπὸ πόσας ὁ ἀφανισμὸς ἐνός οικοδομήματος, ἡ ἀκαρπία ἐνός πεδίου, ἡ καταστροφή ὑπὸ μίαν πύρκαϊαν, καὶ τὰ παρόμοια; Εἰς πᾶς τέτοιας ὁμοῦς φερισάσεις οὐκ ἡμπορεῖ ὑπὸ τὸ ἀποτέλεσμα νὰ ὑποδειχθῇ ἡ ὑπαρξίς μιᾶς αἰτίας, ὅταν οὐκ φαίνωνται αἱ φερισάσεις, ὅπερ ἡδεῖαν συνῆξῃ εἰς τὸ.

Ἐξω ὑπὸ αὐτὰ τὰ ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια ἡμπορᾷν νὰ ὀνομαδῶν ἐσωτερικά, ἡμπορᾷν νὰ χρῆσιμύσῃν εἰς ὑποδείξιν τῆς ὑπάρξεως τῆς πραγματικῆς καὶ τὰ ἐξώτερικα ἐπιχειρήματα, τὰ ὅποια ὅλα φελαμβαίνονται εἰς τὴν μαρτυρίαν τῆς ἀλλῶν. Ἀλλὰ ἐπεὶ αἱ ἐκ τῶν δειξέων χρῆσιμύσῃν κυρίως εἰς τὸ νὰ ὑποδεί-

δείξεν τὴν ὑπαρξιν τῷ ἡρώδῃ, μεταβαίνομεν ἤδη εἰς αὐτά.

Ὅμως καὶ αἱ ἀποδείξεις τῷ ἡρώδῃ ἡμπερὲν πολ-
λάκις νὰ οἰομαθῇ ἐσωτερικαί. Τῶν ἀρχαίων λοι-
πὸν ἡρώδῃ ἐσωτερικαί καὶ βεβαιώτεραι ἀποδείξεις
εἶναι τὰ ἀποτελέσματα, ὅπως ἄφησαν· οἱ μύδροι,
ἀδελφείματος χάριν, καὶ τὰ λοιπὰ κρατικὰ ἀποτε-
λέσματα εἶναι τὸ καλλίτερον ἐπιχείρημα τῶν παλαιῶν
ἐναύσματος τῷ κρατῆρι εἰς διαφόρους τόπους· τὰ θα-
λάσσια σώματα, ὅπως δέχονται ἐπάνω εἰς τὰ βα-
νὰ, εἶναι ἡ καλλίτερα ἀπόδειξις, ὅτι ἐκεῖ ἦτον μία
φορὰ θάλασσα. Ομοίως καὶ τῷ προσφάτῳ ἡρώδῃ-
ων, ἐσωτερικὴ καὶ πιθανώτερα ἀποδείξεις εἶναι τὰ ἀ-
ποτελέσματα, ὅπως μὲν ἀπὸ αὐτὰ, καθὼς τὰ ἐρεί-
πια, ὅπως μὲν ἀπὸ μίαν πυρκαϊάν, ἀπὸ εἰς σει-
σμόν, εἰς κατακλυσμόν, εἰς κεραυνόν, ἀπὸ τὴν κα-
ταστροφὴν μιᾶς Πόλεως, καὶ τὰ παρόμοια.

Αἱ ἐξωτερικαὶ ἀποδείξεις ἐξαρρύνονται ἀπὸ τὰς ρη-
τὰς, ἡ ἐγγράφως ἐκθέσεις ἐκείνων, ὅπως διατείνονται,
ὅτι ἐρέθισαν παρὸν εἰς τὸ ἡρώδῃ· καὶ τῆς δυ-
νάμεως τῷ ὁποίῳ ἐδῶ δὲν λέγομεν τίποτε, ἐπειδὴ
καὶ τὰς ὁμιλήσαντι, ἀρκετὰ εἰς τὸ πρῶτον Μέρος
(Τμήμ. Ε'. Κεφ. Β'). ἀλλὰ μεταβαίνομεν ἤδη εἰς
τὴν ἐρώτησιν τῷ ἀποδείξεων, δι' ὧν ἀπδειχεται ἡ
ὑπαρξία εἰς τὰ πράγματα, ἡ ἡρώδῃ.

§. Β'.

Περὶ τῆς ὑπαρξίας τῷ πράγματι,
καὶ τῷ γενομένῳ.

Τὸ πρῶτον μέσον δὲ νὰ ἀποδείξῃ τινὰς τὴν ὑ-
παρξίαν εἰς τὰ ἀποτιθεμένηα πράγματος, εἶναι νὰ ἀπο-
δείξῃ τὸ ἐσωτερικόν, ἀδύνατον τῶν αὐτῶν. Μὲν τὸν τὸν
ἑό-

ῥόπον θέλει φανῇ ὅτι δὲν ὑπάρχεν πλέον Θεοί, ἐπειδὴ τὰς περὶ τούτου, δὲν ἠθέλουν εἶναι κενῶν Θεός.

Τὸ δὲ πρῶτον εἶναι νὰ δείξῃ τὴν ὑπαρξίν. ενός πραγματος, τὸ ὅποιον ἀπωθεῖται ἀναγκαίως τὸ πρῶτον. Ἐνὰ πιθάνει, ὅπως ἐγὼ βεβαιῶνω, ὅτι εἶναι γεμάτην νερόν, θέλει ἀποδείξῃ βέβαια ὅτι εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἶναι γεμάτων λαδί· μάλιστα ἀνίσως τὰ δύο πράγματα φθαίρουν εἰς τὸ ἄλλο· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ποῖος θέλει διιχυρεῖσθαι, ὅτι εἶναι παγῶν (κρύσταλλα) εἰς εἰς τὸν ὅποιον, εἰς τὸν ὅποιον ἐγὼ ἀποδείχνω, ὅτι εἶναι εἰς πῦρ καυσικώτατον;

Τεῖνον μέσον εἶναι νὰ πεισθῇ ὅτι αἱ περὶ τὰς τῶν ποταμῶν, ἢ τῶν καὶ τῶν αἰνῶν πραγμάτων ἀποκλείουν τὴν ὑπαρξίν ἐκείνην, ὅπως ὑπετέθη. Ποῖος θέλει πολυμήσει νὰ ἐξφωτῶσθαι μετὰ τῶν σωμάτων ὅτι ἡ μυθώδης πῆσις καὶ περοπόια τῶν Γάργων, καὶ Δολιχῶν εἶναι πράγματα ἀληθινά; ἢ ποῖος θέλει εἰπῇ, ὅτι εἰς τὴν Νορβηγίαν, ἢ εἰς τὴν Λαπωνίαν οἱ λειμῶνες ἀντίσταν τὸν Γιανναρίον; Αὐτὴ ἡ ὀξέτασις τῶν περὶ τὰς ἀποδείξεων χρησιμότης μάλιστα εἰς τὸ νὰ δείξωμεν τὴν ἀνυπαρξίαν τῶν ἁγίων. Μετὰ τὸν τὸν ῥόπον δείχεται ὅτι δὲν εἶναι ἀληθινὸν πῶς ἡ Διδώ ἐθανάτωθη ἀπὸ τὸν Λινεῖαν· ἐπειδὴ αὐτὴ ἐχρηνήθη ῥεῖς αἰῶνας ὑπὲρ ἀπὸ αὐτόν· ὅτι ὁ Σέξτος Ρόσκιος Ἀμερῖνος δὲν ἐφόνευσέ τὸν πατέρα τῶν· ἐπειδὴ ἦν μακρὸν, καὶ δὲν εἶχεν αἰτίαν, μήτε μέσα εἶναι νὰ τὸν θανατώσῃ εἰς χεῖρος ἄλλων.

Τέταρτον, θέλει εἶναι πολλάκις ἀρκέτον νὰ δείξωμεν, ὅτι τὸ πρᾶγμα, ἀγκαλὰ καὶ δὲν εἶναι ἀδύνατον, εἶναι ὁμῶς ἐναντίον εἰς τὴν κοινὴν τάξιν τῆς φύσεως, καθὼς αὖ ὑπάρχεν Κύκλωπες, ἢ Κνωκεῖρες.

Πέμπτον, ὅποτεν τὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὴν ὁποίαν βεβαιώνεται εἰς πρᾶγμα, εἶναι φανερὰ, ἢ δὲν εἶναι ἀνάλογα μετὰ αὐτό, ἢ ἠμπορεῖ νὰ δείχῃ, ὅτι δύνανται νὰ προέλθουν ἀπὸ καθεὶς ἄλλο, καὶ τὸ εἶναι ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα, εἰς νὰ δείξῃ τινὰς τὴν ἀνυ-

παρξίαν αὐτῶ τῷ πράγματος. Κατὰ τὸ το δέλομῦ εἰ-
 πῇ φιδῇ τῷ ὑπαρξίν τῷ δινῶν πῆς αἰθερείς ὕλης,
 ὅπῃ ἐφαντάδῃ ὁ Καρπέσιος, δὲ νὰ ἐξηγήσῃ πῆς κι-
 νήσεις τῷ ἐρανίων σώματων· ἐπειδὴ αὐταὶ αἱ κι-
 νήσεις δὲν ἀντιστοιχῶν (σωμαποκρίνονται) μὲ ἐκεί-
 νας πῆς δίνας. Ομοίως καὶ πῆν ὑπαρξίν τῷ ψυκτι-
 κῶν μορδιῶν· ἐπειδὴ τὸ ψύχος ἀποδείχεται ἀπ' αἰ-
 θεείας ὅτι πορεύεται ἀπὸ τῷ ἐλάττωσιν πῆς θερ-
 μότητος.

Εἴκτον, καὶ τὸ νὰ ἀποδείξῃ τινὰς μόνον τῷ ἀνικα-
 νότητα τῷ ἐπιχειρημάτων, δὲ τῷ ὁποίῳ καταφάσκε-
 ται εἶνα πῶν, ἀρκεῖ πολλὰκις νὰ τὸ ἀναβέβῃ,
 ἢ τῷλάχισον νὰ τὸ καταστήσῃ ἀμφίβολον. Κατὰ τὸτον
 πῆν ὅπον ἀποδείχονται καπνὸς καὶ ὕδρος πῆς ἐσιώ-
 δη χήματα, αἱ καθόλου φύσεις, ἢ συμπάθεια, ἢ
 ἀντιθέσεις τῷ Περιπατητικῶν, ἢ ψυχὴ τῷ κόσμῳ
 τῷ Πλατωνικῶν, καὶ Στωϊκῶν, πῆς εἰδῶλια τῷ Ε' πικ-
 ρείων, ὅ ὅτι πῆς λεπτὰ καὶ μικρότατα ἰνδάλματα, ὅπῃ
 αὐτοὶ ἐλέγαν, ὅτι ἀποκόπτονται ἀπὸ τῷ σώματι, καὶ
 κάμνουν πῆς ιδέας μας, καὶ αἱ ἔμφυτοι ιδέαι τῷ Καρ-
 πεσιανῶν, κτλ.

Παρατηρήτεον ὁμῶς ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἀνικανότης τῷ
 ἐπιχειρημάτων, δὲ μέσῃ τῷ ὁποίῳ ἀποδείχεται
 ἀπὸ ἄλλης ἢ ὑπαρξίς ἐνὸς πράγματος, ἢ ἐνὸς ἡσο-
 μῦς, μᾶς δίδει ναι, πάντοτε τὸ δίκαιον νὰ μὴ πι-
 στεύωμῃ τῷ δὲ βεβαίωσίν τῃς· ἐπειδὴ ἐκεῖνος, ὅπῃ
 δὲ βεβαίονωνται, εἶνα πῶν δέλει νὰ πιστεύῃ,
 χρεώσῃ νὰ τὸ ἀποδείξῃ καθὼς πρέπει, δὲν μᾶς δι-
 δει ὅμως πάντοτε τὸ δίκαιον καὶ νὰ τὸ ἀποφάσκωμῃ,
 καὶ πολὺ ἀφελωότερον νὰ βεβαίονωμῃ τὸ ἐναντίον.
 Διὰ νὰ βεβαίωσῃ τινὰς τῷ ἀνυπαρξίαν ἐνὸς πῶν
 ματος, ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ δείξῃ τῷ ἐλλείψιν τῷ ἀπο-
 χρώντων ἐπιχειρημάτων εἰς τὸ νὰ δείχῃ ἢ ὑπαρξίς
 τῃς, ἢ ὁποία ἐλλείψις λέγεται ἀποδείξι· ἀποφατικῇ,
 εἶνα ἀναγκαῖον νὰ ἐπιφέρῃ καὶ καταφατικὰς ἀποδεί-
 ξεις, πῆς εἰσιν ἐκεῖνας, ὅπῃ δείχνουν ἀπ' αἰθεείας ἢ
 ὅτι

ὅτι δὲν ὑπάρχει καθόλου, ἢ ὅτι μήτε ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ· ἢ ὅποια εἶναι ἡ ἰχυροτέρα ἀποδείξις.

Ἐβδόμον, καὶ τελευταῖον, ἡ ἀνυπαρξία εἰδὸς πραγματος, ἢ εἰδὸς θροσμήκ, ἡμπορεῖ νὰ δειχθῇ καὶ ἀποφατικῶς, δείχνωντας τὴν ἔκλειψιν, ἢ τὴν ὀλίγην πίσιν τῶν μαρτύρων, ὅπῃ τὸ διαβεβαιῶμεν, καὶ καταφατικῶς μετὰ τὸ ἀξιόπιστον τῶν ἀξιολόγων μαρτύρων, ὅπῃ τὸ ἀρνεῖνται, ἢ βεβαιῶμεν τὸ ἐναντίον.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περί τῶν ἀποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ δειχθῇ ἡ ποιότης τῶν πραγμάτων.

Αἱ ποιότητες, ὅπῃ γνωρίζονται ἀμέσως διὰ τῶν αἰδήσεων, καθὼς ἡ ὄσμη, ὁ χυμὸς, ὁ ἦχος, τὸ χῶμα, τὸ χῆμα, τὸ βάρος, καὶ τὰ παρόμοια, δὲν ἡμπορῶν νὰ δειχθῶν καλύτερα, ὡς ἀποβάλλωντας εἰς τὰς αἰδήσεις τὰ υποκείμενα, εἰς τὰ ὅποια καταγορεύνται.

Ἐκείναι, ὅπῃ δὲν ἡμπορῶν νὰ υποβληθῶν εἰς τὰς αἰδήσεις, θέλουν δειχθῆν καλύτερα ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα των, ἀν φαίνεται κανεὶς. Τὸ βάρος φέρει εἰπεῖν τῷ αἶρος θέλει ἀποδειχθῇ ἀπὸ τὴν θλίψιν, ὅπῃ κάμνει εἰς τὸν ἐν τῷ βαρομέτρῳ ὑδράργυρον· ἡ εἰδικὴ βαρύτης τῷ ὑδραργύρῳ, ὅτι εἶναι μεγαλιτέρα ἀπὸ τὴν τῷ ὕδατος, καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν τῷ ἐλαίῳ, καὶ χωρὶς νὰ ζυγιασθῶν θέλουν δειχθῇ ἀπὸ τὴν ἀμετάβρεπτον παρατήρησιν, ὅτι αὐτὸ βληθῶν εἰς εἷνα ἀγγεῖον αὐτὰ τὰ τεῖα ὑγρὰ, ὁ ὑδράργυρος πηγαίνει εἰς τὸν πάτον, ἐπαίῳ ἀπὸ αὐτὸν μῆκει τὸ νερόν, καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸ νερόν σέκει τὸ λάδι· ἡ ἀντισηπτικὴ, ἀνόδιμος, διαρηπτικὴ, καὶ γλυκαντικὴ ποιότης διαφόρων ἰατρικῶν ἀποδεί-

δείχνεται ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα, ὅπερ κάμνεν ἐπ' αὐτῷ εἰς τὰ σώματα τῆς ζώων, εἰς τὰ ὅποια ὀπιδέ-
τονται.

Ἡ ὑπαρξίς μιᾶς ποιότητος ἀποδείχεται πολλακίς
ἢ ἀπὸ τὴν ὑπαρξίν μιᾶς ἄλλης, τὴν ὅποιαν ὑποθέ-
την ἀναγκαίως εἰς εἷνα πρᾶγμα. Ἀπὸ τὴν δυνάμιν,
φέρειπειν, τὴν νοεῖν εἰς τὴν ψυχῇ συνάγεται ἡ ἀ-
πλότης τῆς, ἢ ἀπὸ αὐτῇ ἡ ἀφθαρσία τῆς.

Πολλακίς ὁμαρρῶεται ἢ ἀναλογίαν ἢ ἀπὸ τὸ εἶ-
δος, ἢ ἄλλος, εἰς τὸ ὅποιον ἀνάγεται τὸ πρᾶγμα.
Παραδείγματις χάριν εἷνα κομμάτι χρυσοῦ θέλει ἀ-
ποδειχθῇ, ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἐλατὸν, σφυρήλατον,
σερρόν, ὁμαλὸν εἰς τὸ βασιλικὸν ὕδωρ, κτλ. ἐπειδὴ
αὐταὶ αἱ ιδιότητες ἀνήκουν εἰς τὸν χρυσόν.

Ἐξ ἐναντίας ὁπόταν ὁ λόγος εἶναι ὅλα νὰ δείξη
τινὰς τὴν ἀνυπαρξίαν μιᾶς ποιότητος, τὸ ἰχυρότερον
ὀπχειρημὶ θέλει εἶναι νὰ δείξη ὅτι αὐτὴ ἐναντιόνε-
ται εἰς καμμίαν ἄλλην, ἡ ὅποια εἶναι γνωστὸν ὅτι
ὑπάρχει εἰς τὸ ἴδιον ὑποκείμενον· καθὼς ἀπὸ τὴν
δυνάμιν τὴν νοεῖν δείχνεται εἰς τὴν ψυχῇ τὸ ἀδύνα-
τον τῆς ἐκτάσεως· ἐπειδὴ ἐκτασις καὶ νόησις εἶναι
ἐναντία ἀλλήλοις· καὶ ὅτι ἐναντίας δὸτὸ τὴν ἐκτασιν
δείχνεται εἰς τὴν ὕλην τὸ ἀδύνατον τῆς νόησεως.

Ἡ ἑλλειψίς τῆς ἀποτελεσμάτων, ὅπερ ἔχουν φύσιν
νὰ πορεύωνται δὸτὸ μίαν ποιότητα, ἢ ἡ παρεσία
ἀποτελεσμάτων ἐναντίων, εἶναι παρομοίως μία δείξις
τῆς ἀνυπαρξίας μιᾶς τὰδε ποιότητος. Ἐνα σῶμα,
φέρειπειν, ὅπερ γίνεται ἡλεκτραγωγόν (ὁμοπορθεμυ-
τῆς τὴν ἡλεκτρικὴν πυρὸς εἰς ἄλλα σώματα), δὸν θέ-
λει εἶναι κατ' αὐτὸ ἡλεκτρικόν· εἷνα σίδηρον μαγνη-
τωμύον, ὅπερ δὸν ἔλκει τὸ ἄλλο σίδηρον, δὸν θέλει
ἔλαβε μαγνητικῇ δυνάμιν.

Ἡ μπερὶ νὰ μεταχειριθῶμεν. Ἀποδείξιν καὶ τὴν
ἀναλογίαν, ὅλα νὰ ἀποφύσωμεν μίαν ποιότητα δὸτὸ
εἷνα πρᾶγμα, ὅπερ ὑπάγεται εἰς μίαν κλάσιν, δὸτὸ
τὴν ὅποιαν ἀποφάσκειται αὐτὴ ἡ ποιότης, ἢ δὸν ὅ-
τι

πάγεται εἰς ἐκείνῳ τὴν κλάσιν, τῆς ὁποίας μόνῃς εἶναι ἴδιον αὐτὴ ἡ ποιότης. Μετὰ τὸ μόνον ἀποφασκεται κάλλιστα ὅτι εἴα φυτὸν, ἢ εἴα ὄρυκτον, ἢ ἐν ᾧ εἴα πᾶν ἄψυχον εἶναι αἰσθητικόν.

Τέλος πάντων μία ποιότης, ὅπως ἀπεδείχθη ὑπὸ ἄλλης μετὰ πείρας, καὶ πείρας, καὶ ἀξιοπιστίας, ἢ μπορεῖ νὰ πολεμηθῇ μετὰ πείρας, ἢ πείρας, ἢ ἀξιοπιστίας ἐναντίαν.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Γ'.

Περὶ τῶν ἀποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων δειχνοῦται αἱ ἀναφοραὶ τῶν πραγμάτων.

Διὰ τὰ δείξῃ τινὰς τὴν ταυτότητα ἐνὸς πράγματος, πρέπει νὰ δείξῃ ὅτι αὐτὸ ἔχει ἐκείνας τὰς ἰδίας ποιότητας, ὅπως ἄλλαις φοραῖς ἐπαληθεύθησαν εἰς αὐτό· ὅθεν τὴν ἀλλέως ἐκτεταται νὰ εἶναι ἢ ἡλλοιωμένον, ἢ ἁπλοῦς.

Ἡ ὁμοιότης, ἢ ἀνομοιότης δύο πραγμάτων ἀποφέρεται ὑπὸ τῶν ὁξέσεων τῶν ποιότητων, καὶ τὰς ὁποίας αὐτὰ συμφωνεῖν, ἢ ἁφωνεῖν ἀλλήλοις.

Αἱ ἀναφοραὶ τῶν ποσοτήτων, ὅπως ἐξελαμβάνειν, καθὼς προεβρέθη εἰς τὸ πρῶτον μέρος (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Γ'. Ἀρθρ. Δ'), πὴν ἐκτεταται, τὸν ἀριθμὸν, τὸν τόπον, τὸν χρόνον, τὴν κίνησιν, καὶ πᾶν ἄπλως τὸ ἐπιδεχόμενον αὐξήσει καὶ μείωσιν, αἱ ὁποῖαι τέλος πάντων ὑπάγονται εἰς τὴν ἰσότητα, καὶ ἀνισότητα, συναγεται παραμοίως ὑπὸ τῶν σύγκρισιν τῶν πραγμάτων πρὸς ἄλληλα. Οἱ Μαθηματικοὶ, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη ὅλη σφέρεται πρὸς αὐτὰς τὰς ἀναφορὰς, ἀρχίζουσιν ὑπὸ τῶν ἰσότητων, ἢ ἀνισότητων τῶν ἀπλεξέων πραγμάτων, δύο γραμμῶν, φέρει πέν, δύο γωνιῶν, δύο τετραγώνων, καὶ αὐτὰς τὰς ἀρχὰς τὰς μεταχειρίζον-

Κεφ. Γ'. Πηγαι τῷ Ε' πιχειρημ. 131

ζονται ὕστερα ὑπχειρήματα, δὲ νὰ ἀποδείχνεν τὰς λόγους καὶ ἀναλογίας τῷ συνθετωτέρων ποσοτήτων.

Ἡ ἔλξις, ἡ ὥσις, καὶ ἡ συγγραῖα, ἡ ἐναντιότης ἀνάμεσα εἰς διαφόρους ἐσίας, (τὰ ὅποια τὰ σοχαζόμεθα ὡς ἀπλᾶς ἀναφορὰς ἐν ὧν δὲν φανῶν αἱ αἰτίαι τες) δὲν ἡμπορεῖν νὰ ἀποδειχθῶν, ὡδὲ ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματα.

Διὰ τὰς ἀναφορὰς τῆς αἰτίας, καὶ τῶ ἀποτελέσματος, καὶ τῷ ὑπχειρημάτων, ὅπερ αὐτόθεν πηγάζει, ὠμιλήσαμεν ἤδη ἱκανὰ εἰς τὰ δύο προηγούμενα Ἀρθρα.

Αἱ ἀναφοραὶ τῶ καθήκοντος ἀποδείκνυνται ἢ ἀπὸ τὸ φυσικὸν δικαίωμα, ἢ ἀπὸ τὸ καλὸν καὶ δικαίωμα, πῶτ' ἐστὶ τὰς θεῖας καὶ ἀνθρωπίνους νόμους, ἢ ἀπὸ τὰς ἰδιαιτέρας συνθήκας.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ'.

Περίτιμων ἄλλων γενικῶν πηγῶν τῷ ἐπιχειρημάτων.

Οἱ τόποι τῷ ὑπχειρημάτων, εἰς τὰς ὁποῖας ἐναχολῶντο οἱ παλαιοὶ Διαλεκτικοί, ἦτον Α'. ἡ ἐτυμολογία τῷ ὀνομάτων, καὶ οἱ ὅροι, ὅπερ ἀδραγνεται ἀπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀρχήν. Β'. τὸ γένος, τὸ εἶδος, ἡ διαφορά, τὸ ἴδιον, τὸ συμβεβηκός, ὁ ὀρισμός, καὶ ἡ διαίρεσις. Γ'. τὸ αἶτιον, καὶ τὸ αἰτιατὸν, τὸ ὅλον, καὶ τὸ μέρος, ἡ ὁμοιότης, καὶ ἀνομοιότης, ἡ σύγκρισις, ἡ ἐναντιότης, καὶ τὰ ὀξευστικά. Οἱ πρῶτοι ἀπὸ αὐτὰς τὰς ὁρας ὀνομάζονται καὶ τὸν Κλαυβέργιον μαθηματικοί, οἱ δεύτεροι λογικοί, καὶ οἱ τρίτοι μεταφυσικοί. ἐπεὶ δὲ ἡ ἐτυμολογία καὶ ἀδραγνὴ τῷ λέξεων, τὰ ὅποια αὐτοὶ τὰ ὀνόμαζαν συζυγῇ, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν σύσειχα, ἀνήκεν εἰς τὴν πραγματείαν τῆς Γραμ-

ματικῆς· τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος, κτλ. εἰς τὴν Λογικὴν· τὸ αἷτιον καὶ αἰτιατὸν, καὶ τὰ λοιπὰ, εἰς τὴν Μεταφυσικὴν, ἥτοι τὸ μέρος αὐτῆς, ὅπερ ὀνομάζεται Οὐτολογία.

Ὡς πόσον ὡρεῖ τῷ ἐπιχειρημάτων, ὅπερ ἐξαρρύνεται ἀπὸ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπερ ὁρίζεται εἰς αἷδος ἀπὸ ἄλλο, καὶ συγκροτεῖ τὴν διαφορὰν, ἀπὸ ἐκεῖνο ὅπερ εἶναι ἴδιον εἰς τὰ πράγματα, ἢ καὶ συμβεβηκὸς, καθὼς, καὶ ἀπὸ τὸ αἷτιον καὶ αἰτιατὸν, ἀπὸ τὴν ὁμοιότητι, ἢ ἀνομοιότητι, ἀπὸ τὴν ἐναντιότητα, καὶ ἀπὸ τὰς ἀφαιρέσεις, ἐρρέθη ἡδὴ ὅσον ἦτον ἀρκετὸν.

Μένει λοιπὸν νὰ εἰπῇμεν κάτι τι συντόμως ὡρεῖ τῆς ἐτυμολογίας, καὶ τῆς ἀγωγῆς, ὡρεῖ τῆς οἰσμῆς, καὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τῆς συγκρίσεως.

Ἐτυμολογία εἶναι ἐκείνη, ὅπερ ἐξηγεῖ τὴν ἀρχὴν τῷ ὄρων, καθὼς· Φιλόσοφος; ἀπὸ τὸ φίλος καὶ σοφία· Νεόφυτος, ἀπὸ τὸ νέος καὶ φυτὸν. Ἀπὸ αὐτῶν ἡμπορεῖν νὰ ληθῇ ἐπιχειρήματα, ἢ ὅτε νὰ δευχθῇ ὁποῖαν ιδέαν εἶχεν οἱ Παλαιοὶ τῷ πραγμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἔβαναν αὐτὰ τὰ ὀνόματα, ἢ ὅτε νὰ δευχθῇ ἐκεῖνο ὅπερ ἀπαιτεῖται ὅτε νὰ ἀντιστοιχῇ τὰ πράγματα εἰς τὰ ὀνόματα. Κατὰ τὸτο θέλει δευχθῇ ὅτι ὡρεῖ νὰ εἶναι ἀληθινὸς ἐρασὴς τῆς σοφίας, ὁποῖος αὐχεῖ ὅτι εἶναι Φιλόσοφος.

Παράγωγα, ἢ συζυγῇ λέγονται αἱ λέξεις, ὅπερ γίνονται ἀπὸ ἄλλας· καθὼς, ἀνδρῶπιος ἀπὸ τῷ ἀνδρῶπος, ἐλεεινὸς ἀπὸ τῷ ἔλεος, κτ. Με τῶν τὸν ὅρον δειχνηται ὅτι κανεῖς δὲν ἐξαιρεῖται ἀπὸ ἐκεῖνα, ἐπεὶ εἶναι ἴδιον τῆς ἀνδρῶπίνης φύσεως, καθὼς εἶπεν ὁ Τερσάντιος· „ἀνδρῶπός εἰμι καὶ δὲν ἀνδρῶπινον ἐμαυτῷ νομίζω ζῶν· „ὅτι ἄξιος ἐλέως εἶναι ὁ ἐλεεινός· καθὼς ἐπὶ τὸ ἄλλο „τίς ἄξιος ἐλέως, „ὡς ὁ ἐλεεινός;

Ὁ Οἰσμός εἶναι ἐκεῖνος, ὅπερ ὡριζοῖ καὶ περιγράφει τὰς ιδέας, ὅπερ ἀφαιλμλάνει εἰς ἄς ὅρος ὁ

ποιουσδήποτε· καὶ ἡμπορεῖ νὰ ληφθῇ καὶ ὑπὸ αὐτὸν ἐπιχειρημα δὴ νὰ δειχθῇ αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπῃ καταφασκεται εἰς εἷς πρᾶγμα, ἀξιόχρηται, ἢ ὅχι εἰς τὴν ἰδέαν, ἢ εὐνοίαν πρὸς ἰδίαν πράγματος.

• Ἡ Διαίρεσις χρησιμῶς εἰς τὸ νὰ διαίρῃσιν τινὰς εἷς ὅλον εἰς τὰ μέρητα, καὶ ἡμπορεῖ νὰ χορηγήσῃ καὶ αὐτὴ ἐπιχειρήματα εἰς τὸ νὰ δειχθῇ, αὐτὸ ὅλον διηρέσθαι ἀκριβῶς, ἢ αὐτὸ εἷς πρᾶγμα ἔχει τόπον εἰς ἐκεῖνο τὸ ὅλον. Ἀλλὰ δὴ τὴν κανόνας τὴν ὀρίσμι καὶ τὴν διαίρεσιν, ἀφίνοντες νὰ ὁμιλήσωμεν ἀκριβεστερα εἰς τὸ Ε' κτον Τμήμα.

Ἡ Σύγκρισις τέλος πάντων ἐδῶ λαμβάνεται κατ' ἐκεῖνο μόνον, ὅπῃ χρησιμῶς νὰ δείξῃ τὰς συνεπείας, ὅπῃ δὲ γαίνεν ὑπὸ τὴν ὁμοιότητα, ἢ ὑπὸ τὸ μᾶλλον καὶ ὑπὸ τὸ ἥττον· καὶ ὑπὸ τῆς λαμβάνονται Α'. αἱ ἀποδείξεις, ὅπῃ ὀνομάζονται ἐκ τῆς ὁμοιότητος, δὴ νὰ δειχθῇ ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνήκει εἰς εἷς πρᾶγμα πρέπει νὰ ἀνήκῃ καὶ εἰς εἷς ὁμοιόντα, καὶ ἴσον. Β'. αἱ ἀποδείξεις, ὅπῃ λέγονται ἀπὸ τῆς ἐλάττονος ἐπὶ τὸ μείζον, ἢ ἐκ τῆς μείζονος ἐπὶ τὸ ἐλάττον, δὴ τῶν ὁποίων δείχνεται ὅτι ἐκεῖνο, ὅπῃ προῆλθεν ἀπὸ μίαν ἐλάσσονα αἰτίαν, πρέπει πολὺ πλεονέστερον νὰ προέλθῃ καὶ ἀπὸ μίαν μείζονα· ἢ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ἀποτέλεσμα, εἰς τὸ ὅποιον ὑποχωρεῖ μία μεγαλητέρα δύναμις, πολὺ πλεονέστερον πρέπει νὰ ὑποχωρήσῃ μία μικροτέρα.

να δὲ θυῶν τὸ τιμῶνι, ἐκεῖ ὅπῃ εἶναι τὰ νερά πλοῖμα δὲν ἔχει φόβον, ἐπεὶ δὴ ὁ ποταμὸς ὁ ἴδιος σύρει τὸ πλοῖον εἰς τὸν δρόμον τε δὲ τυχεῶς· εἰς τὰ κινδυνώδη ὁμως, καὶ εἰς τὰς δίνας, καὶ εἰς τὰς σκοπέλους, καὶ τὰς σύρσεις χρειάζεται εἰδῆσιν μεγαλητέρων καὶ ἐπιτηδεύματα· ἐτὶ καὶ εἰς ἐκεῖνον, ὅπῃ ἔχει ἔργον τὸ συλλογίζεσθαι, ὅταν τὰ πράγματα εἶναι ἀληθινὰ, ὅσον ὀλίγην χρῆσιν καὶ αὐτὸν ἔκαμε τὸ λογικῶς, αἱ ἀληθεῖς ἀποδείξεις τὰς ἔρχονται εὐκολὰ ἀφ' ἐαυτοῦ, καὶ εἶναι δὲ κοινώτατον νὰ τὰς διδασκίῃ τινάς· αἱ ἀπάται ὁμως, τὰ ψευδῆ ἐπιχειρήματα, αἱ ἀμφίβολοι ἀποδείξεις, καὶ οἱ λόγοι, ὅπῃ ὑπὸ κάτω εἰς μίαν ὅψιν ἀληθείας εἶναι μάταιοι καὶ ψευδεῖς, εἶναι ἐκεῖνα, ὅπῃ πρέπει προσηγεμένως νὰ γνωρίζῃ τινάς, καὶ νὰ ἀποφύγῃ.

Λοιπὸν αὐτὰ τὰ ψευδῆ ἐπιχειρήματα ἀπὸ δύο ἐλαττώματα ἔχον μάλιστα τὴν ἀρχιτέκτον· ἢ ὅποιον τὸ εἶναι κεκρυμμένον εἰς τὰς λέξεις, καὶ τὸ ἄλλο εἶναι εἰς τὰ ἴδια πράγματα· ἢ τὰ ὅποια καὶ τὰ δύο θέλοντες εἰπεῖν ἐν μέρει συνοπτικῶς τὰ ἀναγκαῖοτερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ τῶν ἀπὸ τὰς λέξεις Σοφισμάτων.

Τὰ ἀπὸ τὰς λέξεις σοφίσματα εἶναι ὀλίγα καὶ εὐκόλα εἰς τὴν γὰρ ἐλεγχθεὶν εἰς πολλὰς ᾤψασαί τις ἡμπορεῖν ὁμῶς καὶ εἰς πολλὰς γὰρ ἐκταμβήσκειν τὰς ἀπειρίας, καὶ γὰρ τὰς ἀπατίσκειν.

Πρῶτον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ γηγάται ὅτι τὴν γῆν σὺν ἀμφιβόλῳ, ἢ ὁμωνύμων λέξεων. Τέτοιον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἐρυνδύεται πῶς ἐμεταχειρίσθησαν οἱ Ῥωμαῖοι, ὅτε γὰρ ἀναγκάσεν τὸν Ἀντίοχον γὰρ κατακόψῃ τὰ καράβια πάντα. Αὐτὸς ὑπεχέθη γὰρ τὰς δώσῃ τὸ ἡμισυ τῆς καραβίωντος, καὶ ἐννοήσε βεβαιότατα τὸν ἀειθρόν· αὐτοὶ ὁμῶς ἐζητήσαν γὰρ τὰς δώσῃ τὸ ἡμισυ τῶν καδ' ἐνός.

Εἰς τὸτο ὑπάγεται ἡ γῆσις τῆς ἀορίστων, ἢ μεταφορικῶν ὄρων, ὅτε λαμβάνονται πότε εἰς ταύτῃ, καὶ πότε εἰς ἐκείνῃ τὴν ἐννοίαν· τὰ ὅποια ἐκδέσασθαι μετὰ ᾤψασαί τις εἰς τὰ ἐμπαροδοῦν. Ἐνὰ τέτοιον ἡμπορεῖσε γὰρ εἶναι καὶ ἐκεῖνο, μετὰ τὸ ὅποιον οἱ Σπῳτικοὶ διήχουζοντο γὰρ δεῖξαι τὸν κόσμον ἐμψυχον, ὅπερ ὅστις ὅτι ὑπῆρχε μία ψυχὴ ἡνωμένη μετὰ ὅλον τὸν κόσμον, καθὼς εἶναι αἱ ψυχαὶ ἡνωμέναι μετὰ τὰ ἀνθρώπινα σώματα. Τὸ ἐμψυχον πᾶν (ἐλεγειν) εἶναι καλλίτερον ὅτι τὸ ἀψυχον· ἀλλὰ μὴν ὁ κόσμος εἶναι τὸ καλλίτερον πᾶν ὅτι ὅλα· λοιπὸν ὁ κόσμος εἶναι ἐμψυχος· εἰς τὸ ὅποιον καλύπτονται ὅλα· φοροὶ καταχρήσεις τῆς ὄρων· ὅτε τὶ πᾶν τὸ πᾶν εἰς τὴν μείζονα εἶναι ὡς ὑποκείμενον ὡρισμένον, καθὼς ὡς ἀνθρώπος, ὡς ἵππος, κτ. καὶ εἰς τὴν ἐλάττω δὲ εἶναι πλέον ὡς ὑποκείμενον ὡρισμένον, ἀλλὰ τὸ ἀθροισμα ὅλων τῶν ὑποκειμένων, τὸ ὅποιον καθ' ἑαυτὸ δὲ εἶναι ἄλλο, ὅτε μία ἰδέα

ἀφρημένη. Δύτερον, ἔμφυχον εἰς τὴν μείζονα ἐν-
νοῖται ἀπλῶς εἶναι πρᾶγμα, ὅπῃ ἔχει μίαν ψυχὴν,
τὴν ὁποῖαν βέβαια εἶναι καλλίπρον γὰρ τὴν ἔχη,
ὡς γὰρ μὴ τὴν ἔχη· καὶ εἰς τὸ συμπέρασμα ἐν-
νοεῖται εἶναι πρᾶγμα ἀποκλειστικῶς, ὅπῃ ἔχει μίαν
μόνην ψυχὴν· ἐπεὶ δὲ αὐτὴ εἶχε πολλὰς (καθὼς βέ-
βαια ὁ κόσμος εἰς τὸν ἑαυτὸν τε ἀφίεχει πολλότα-
ταις), ἦτον τὸ ἴδιον γὰρ μὴ εἶχε καμμίαν.

Δύτερον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ προέρχεται ἀπὸ τὴν
ἀμφιβολίαν, πῶς εἰναι ἀπὸ τὸ γὰρ εἶναι οἱ ὅροι διατε-
θειμένοι εἰς ἕνα ὅπον, ὅπῃ γὰρ ἡμπορῇ καὶ ὁ εὖας καὶ
ὁ ἄλλος γὰρ ληφθῇ ὑποκείμενον, καὶ κατηγορούμενον, ε-
νεργῶν, καὶ πάχον· τὸ ὁποῖον οἱ Παλαιοὶ τὸ ὠνόμα-
ζαν σοφίσμα τὸ ὡς τὴν ἀμφιβολίαν. Τέτοιος εἶ-
ναι ὁ χρησμός, ὅπῃ ἐχρησεν ὁ Πύθιος εἰς τὸν Πύρ-
ρον; ὅπῃ τὸν ἐσυμβεβλήθη, αὐτὸς ὁ πόλεμος, ὅπῃ
ἔμελλε γὰρ κινήσῃ ἐναντίον εἰς τὰς Ῥωμαίους, ἢ θελεῖν
εἶναι δότυχής, ἢ ἀτυχής.

„ Φημίσε Διαικίδην Ῥωμαίους ὠλέσαι ἔξεν· ἀπὸ
τὸν ὁποῖον ἤλπισεν, ὅτι ἔφερετε γὰρ νικήσῃ τὰς Ῥω-
μαίους· ἀφ' ὧς ὁμῶς ἐνικήθη, οἱ Προφῆται εἰδείξαν ὅτι
ὁ χρησμός ἐδηλῶσε τὸ ἐναντίον. Καὶ ἐκεῖνος, ὅπῃ
ἐχρησεν εἰς τὸν Κροῖσον·

„ Κροῖσος ἄλλω διαβάς μεγάλῃ ἀρχῇ κα-
ταλύσει.

καὶ „ Ἡΐξεις ἀφίξεις καὶ θνήξεις ἐν πολέμῳ·
καὶ ὅλαι σχεδὸν αἱ ἀποκρίσεις τῶν χρησίων, τὰς ὁ-
ποίας οἱ Προφῆται τὰς ἐκατασκόλλαν εἰς ἕνα ὅπον ὅ-
πῃ ὅποια καὶ αὐτὸν αἱ ἐκβάσεις, γὰρ ἡμπορεῖν πάν-
τοτε γὰρ λέγειν ὅτι ὁ χρησμός ποροῖπε τὴν ἀλήθειαν.

Τρίτον εἶδος σοφίσματος εἶναι ὅπῃ ἀπὸ ἐννοίαν
δηρημένην μεταβαίνει εἰς σωφισμὸν, καὶ πάλιν, τὸ
ὁποῖον οἱ Σχολαστικοὶ τὸ ὠνόμαζαν σοφίσμα ὡς
τὴν σωφισμὸν, καὶ διαίρεσιν. Ὅπῃ ὁ Χρῆστος,
φέρειπεῖν, ὁμιλῶντας διατὰ θαύματά τε (Λευκ.
Κεφ. Ζ'. 22.) λέγει „ τυφλοὶ βλέπετε· κωφοὶ ἀ-

„ καὶ

„ κέκασσι· χωλοὶ ᾤεπαῖσι· πρέπει νὰ ληφθῇ εἰς διηρημνύω σῆνοιαν, τὰτ' ἐστὶν ἐκεῖνοι, ὅπῃ ποιοῦντερα ἦτον τυφλοὶ, κωφοὶ, χωλοὶ, τῶρα βλέπουν, ἀκούουν, ᾤεπαῖν, ἰατρῶντες· καὶ ἀνοήτοτατος ἤθελεν εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἤθελε τὸ πάρη εἰς σῆνοιαν συώδετον, δηλαδὴ ὅτι βλέπουν οἱ τυφλοὶ, ὠντας τυφλοὶ, κτλ. ὅτ' νὰ ἐλέγξῃ τῷ Γεραν Γραφῷ ἰατρομνύω· ὅτ' ἐναντίας ἐκεῖ ὅπῃ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ἀ. πρὸς Κορ. Κεφ. 5.) „ ἔτε κλέπται, ἔτε πλεονέκται, ἔτε λοιδόροι, ἔτε ἄρπαγες, κτ. βασιλείαν „ Θεὸς ἔ κληρονομήσασσι· πρέπει νὰ ληφθῇ εἰς σῆνοιαν συώδετον, δηλαδὴ ἐν ὅσῳ μένουν εἰς αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα, καὶ ὅχι εἰς διηρημνύω, δηλαδὴ ἀφ' ἑ μετανοήσων, καὶ τὰ ἀφήσων· καὶ ἀνόητος ἤθελεν εἶναι ὁμοίως ὅποιος ἤθελε τὸ ἐκλάβῃ εἰς διηρημνύω, ὅτ' νὰ συναῖξῃ ἀπὸ αὐτῶν τὰς λόγους ὅτι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἐσάθη μίαν φοράν ἢ κλέπτῃς, ἢ πλεονέκτῃς, ἢ ἄρπαξ, ἔχασε καθε ἐλπίδα σωτηρίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν Σοφισμάτων, ὅπῃ ἐμπλοκαζόμεναι εἰς τὰς ἀποφάσεις, ἦτοι εἰς τὰ πράγματα.

Τὰ σοφίσματα, ὅπῃ κρέμονται ὅχι ὑπὸ τῆς ἀπλῆς κατάληξιν τῶν λέξεων, ἀλλὰ ὑπὸ τὰ ἴδια πράγματα, τὰ ἔστιν ὑπὸ τὰς ἀφαιρατικὰς φαινομένων ἀρχάς, ἢ ὑπὸ τὰς φαινομένων συνεπειάς, ὅπῃ συναγόνται ὑπὸ αὐταῖς, εἶναι πλεονέστερα, καὶ δυσδιάκριτότερα.

Τῶν λοιπὸν πρώτων εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ οἱ Περιπατητικοὶ ἀνόμεζαν τὸ πᾶν τῆς ἀγνοίας τῆς ἐλέγχου καὶ εἶναι ὁπόταν μεταποιῶν τῆς φύσιν τῆς ζητήματος, καὶ τῆς δίδειν μίαν ὅψιν παντάπαστι διαφορετικῶς. Ἀπὸ τῆς τοῦ σφάλματος, λέγει ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῆς νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.), δὲν εἶναι ἀδῶος μήτε ὁ ἴδιος Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος ἐκατηγορεῖ τὸν Παρμενίδην, καὶ Μελισσον, ὅτι ἐπαραδέχοντο μίαν μόνον ἀρχὴν τῶν πραγμάτων, ὡς αὐτὸν νὰ ἐννοῶσαν τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν, ὑπὸ τῆς ὁποίας σύγκεινται· εἰς καιρὸν ὅπῃ ἐκεῖνοι ἐννοῶσαν τῆς μόνου καὶ ἐνιαίας ἀρχῆς, ὑπὸ τῆς ὁποίας ἐλάβον τὸ εἶναι, κατὰ τὴν Θεόν. Δὲν εἶναι ἀδῶος μήτε οἱ Καρτεσιανοί, ὅπῃ ἐκατηγορεῖσαν τὰς Νεώτωνιανους, ὅτι μετὰ τῆς ἐλξίνους ἀνεκάλεσαν τὰς κεκαλυμμένης ποιότητας τῶν Περιπατητικῶν· ὡς αὐτὸν νὰ ἤθελαν οἱ Νεώτωνιανοὶ νὰ ἐξηγήσαν μετὰ αὐτῶν τὰς αἰτίας, κατὰ τὰς ὁποίας τὰ σώματα ἔλκων εἶναι τὸ ἄλλο, κατὰ τὴν ἐκαμῖαν οἱ Περιπατητικοὶ μετὰ τὴν συμπάθειάν τους, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἐκεῖνοι ἐλξιν δὲν ἐννοῶσαν ἄλλο, ἀλλὰ μόνον αὐτὸ τὸ ἁπλοῦς, βεβαιωμέ-

γον ἄπο πάς ἀδελφότησεως καὶ πείρας, τὸτ' ἔστιν αὐτὴν
τῷ ἰδίῳ πλησίασιν.

Δόκιμον σοφισμα εἶναι τὸ φερόντως ὑποπτεμνόν·
ὅταν δηλαδὴ τὰ ἐπιχειρήματα εἰσὶν ἐκείνῳ,
ὅπῃ δὲ εἶναι, ἀλλὰ φερόντως ὑποπτεται, τὸ ὅποιον
τὸ ἔλεγον οἱ Ἀρχαῖοι τὸ φερόντως τὴν φερόντως ὑποπτεσιν.
Αὐτῆς τῆς φύσεως ἦτον ὅλαι αἱ συνέπειαι, ὅπῃ ἔ-
καμναν οἱ Ἀστρολόγοι ἄπο τῷ ἔλεγον φάσιν ἵδ' ἰδ'
Ἀσέρων, ἔλεγον γὰρ κείνῳ τὸ φυσικόν, ἵδ' ἰδ' χα-
κτῶν, τῆς τύχης, τῆς κατὰ φύσιν ἵδ' ἀνθρώπων,
καὶ φερόντως ἵδ' ἔλεγον συμβεβηκότων τῶν· ὡς αὖ γὰρ ἔ-
κρέματο αὐτὰ τὰ παράγματα ἄπο τῷ ὑποπτεσιν ἵδ'
Ἀσέρων, ἄπο τῷ ὅποιον δὲ ἔχεν καμνίαν με-
τοχὴν.

Ὅμως τὸ φερόντως ὑποπτεμνόν, ἀντὶ τῆς πέσης εἰς
τῷ αἰτίαν, πίπτει πολλὰς φοαῖς εἰς τὸ ἀπο-
τέλεσμα, φερόντως ὁ λόγος. Ὁ Πλάτωνος ἀκάνωνας
ὅτι τὰ παλαιά, ὅπῃ ἐκκηρύχθησαν ἀπὸ τὸν λυ-
κόν, εἶναι ἐπιτηδεύοντα εἰς τὸ βέβαιον (ταχύτερα)
ἀπὸ τὰ ἄλλα, πρῶτον ἐπιφέρει δύο λόγους τῶν ἐξῆς·
εἷς, ὅτι τὰ ἀργότερα ἴσως ἐπιδέχοντο, καὶ ἐγλύπουν
τὰ ἐγγυωρότερα· ἄλλον, ὅτι κάμνωντας τὰ τότε ὁ φό-
βος ὀλίγῳ, διεφύλαξαν μὴ ταῦτα αὐτῷ τῷ ἔ-
ξιν. Τέλος πάντων ἐπιφέρει ὅτι ἴσως τὸ ἴδιον γινώ-
μενον δὲ εἶναι ἀληθινόν. Αὐτὸ τὸ Πλατάρχειον συμ-
πέρασμα ἔφερε νὰ προτιμᾶται ἀπὸ πολλὰ διηγή-
ματα παλαιάτων ἀσυνήθων καὶ ἀλλοκότων· ὅμως οἱ
ἀνθρώποι, ἀγόμενοι ἀπὸ τὴν τέρψιν ἵδ' ἰδ' θαυμάσων,
ἀγαπᾷ πολλὰκις νὰ τὰ πιστεύουν, καὶ ἔπειτα νὰ
σπυδαίουν ἔλεγον νὰ δώσω τὸν λόγον ἐκείνῳ, ὅπῃ δὲ
εἶναι, καὶ μετὰ τὸ ἀνακινεῖται κάθε καιρὸν τὸ ζήτημα
τὸ χρυσὸν ὀδόντος. (1)

Τεῖ-

(1) Εἰς τὴν 12'. αἰῶνα, εἷς ἀγύρτης (Ματζεκάς) πε-
εἰρήκετο πρὸς Πόλεις, καὶ ἔδωκεν εἷς ἑαυτὸν, ἔχοντα εἷς ὀδόντι χρυ-
σόν.

Τρίτον εἶναι πὶ ᾧ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι· τὸ ἔ-
στιν ὅταν ἡ ἀποδείξις ἐρείδεται εἰς εἰς ἀξίωμα, τὸ
ὁποῖον καὶ αὐτὸ τὸ ἴδιον χρειάζεται ἀποδείξιν. Τέτοιον
ἦτον, καθὼς δείχνει ὁ Γαλιλαῖος, τὸ ὀπχειρμα,
μὲ τὸ ὁποῖον διηγουρίζοντο οἱ Περιπατητικοὶ νὰ δεί-
ξουν, ὅτι ἡ γῆ εἶναι εἰς τὸ κενόν τῶ κόσμου. Ὅλα
τὰ βαρέα (ἔλεγον) φέρονται ἐπὶ τὸ κενόν τῶ κό-
σμου· ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς βλέπομεν, ὅτι ὅλα τείνουν πρὸς
τὸ κενόν τῆς γῆς· τὸ κενόν ἄρα τῆς γῆς εἶναι
κενόν τῶ κόσμου. Ὅμως σίς τὸ εἶπεν εἰς τὰς Πε-
ριπατητικὰς, ὅτι ὅλα τὰ βαρέα φέρονται ἐπὶ τὸ κενόν
τῶ κόσμου; Τέτοιον ἦτον ὁμοίως καὶ τὸ ὀπχειρ-
μα, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Καρτεσιανοὶ ἠθέλουν νὰ ἀπο-
δείξουν, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἕτερον τῆς ὕλης· ἐπεὶ
ἡ εἰσία τῆς ψυχῆς σέκει εἰς τὴν νόησιν, καὶ τῆς ὕ-
λης εἰς τὴν ἔκτασιν. Ἀν δὲν εἶχαμεν ὅμως ἄλλου
δείξιν καὶ δείξωμεν τὴν ἀληθινὴν ἐπερώτητα τῆς ψυ-
χῆς καὶ τῆς ὕλης, ἡ ὁποία συνίσταται εἰς ἑκάστο, ὅ-
πως ἡ μία εἶναι ἀναγκαίως ἀπλὴ, καὶ ἡ ἄλλη συν-
θετός, καὶ τὰ εἶχαμεν δεῖν νὰ τὴν δείξωμεν μὲ τὸ
ὀπχειρμάτας, ἐπεὶ πῶς ἠμπορῶσαν οἱ Καρτεσια-
νοὶ νὰ δείξουν, ὅτι ἡ εἰσία τῆς ψυχῆς εἶναι εἰς τὴν
νόησιν, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἄλλο, ᾧ μία ἐνέργειά
τῆς, καὶ ἡ εἰσία τῆς ὕλης εἶναι εἰς τὴν ἔκτασιν, ἡ ὁ-
ποία εἶναι μία ποιότητος, καὶ μάλιστα μία ἀπλὴ ἀ-
να-

σεν. Οἱ τότε Φιλόσοφοι ἐξώδυναν πολλὰς λόγους νὰ ἀποδείξουν ὅτι
ἡ ὕλη τῶ χρυσῆ ἠμπορῶσε νὰ διατεθῇ εἰς τὸ ὄδοντι, καθὼς δια-
τάσσεται καὶ εἰς τὴν χρυσίδα, καὶ νὰ συγκριθῇ τὸ χρυσὸν ὄδον-
τι εἰς τὸν νέον τῶ Μαρτίνου· καὶ αὐτὸν δὲν δεικνύει εἰς ὁμοίαν
ἐνέργειαν νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι τὸ ὄδοντι τῶ νέου ἦτον τυλιγμένον
ἐν πηλῷ μὲ φύλλον χρυσοῦ, ἵσως ἠθέλουν εἶναι ἀκόμη ἕως τῆς
σήμερον ζήτημα παρὰ τοῖς Φιλοσόφοις, οἱ ὁποῖοι καθὼς ἀκέραιον
τι, βαίνονται εἰς τὴν νὰ ἀποδείξουν τὸν λόγον τῆς, χωρὶς τὰ δεξιὰ-
σεν, αὐτὸν εἶναι τῶν κατὰ τὴν ἀκέραιον καὶ οἱ τοῖσι λέγονται
παρὰ τοῖς ὁράτοις ὅτι ἀνακινῶν τὸ ζήτημα τῶ χρυσοῦ ὄδοντος.

ναφοράτης, καθὼς ἄλλῃ θέλωμεν δείξει, μὴ ὧντις ἄλλο κυρίως, ἀλλὰ ἡ συνύπαρξις πολλῶν μερῶν, ὅ ὅτι πολλῶν παραγμάτων ἡνωμένων;

Τέταρτον εἶναι ὁ λεγόμενος ἐσφαλμένος κύκλος, ἡ ἑτέρος ὁ δεικνύς· ὅταν δηλαδή τὸ πρῶτον δείχνηται. ὅτε τὸ δεύτερον, καὶ πάλιν τὸ δεύτερον ὅτε τὸ πρῶτον. καθὼς ἀνίσως ἔλεγε τινὰς, ὅτι ἡ τὰδε γεγραμμένη εἶναι ἡ μικρότερα ὑπὸ ὅλας, ὅτε ἡμπορῇ νὰ ἀχθῇ ἀπὸ εἰς σημεῖον εἰς ἄλλο, ἐπειδὴ εἶναι ὁδεῖα· καὶ πάλιν εἶναι ὁδεῖα, ἐπειδὴ εἶναι μικρότερα ὑπὸ ὅλας, ὅτε ἡμπορῇ νὰ ἀχθῇ ἀπὸ εἰς σημεῖον εἰς ἄλλο.

Πέμπτον σόφισμα εἶναι τὸ νὰ ληφθῇ τὸ μὴ αἰτιον ὡς αἷτιον, καθὼς οἱ Περιπατητικοὶ τὴν ἀνάβασιν τῆς ὕδατος εἰς τὴν ἑόρπαν, τὴν ἀπέδιδαν εἰς τὴν φεῖκην, καὶ τὸ μῖσος, ὅτε ὑπέθεταν ὅτι ἔχει ἡ φύσις εἰς τὸ κενόν. Ἐκεῖνοι, ὅτε ἔλεγον ὅτι ὁ πάγος προέρχεται ἀπὸ τὰ ψυκτικὰ μόρια, τὰ ὅποια εἰσδύεν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ συσφίγγεν τὰ μόριά τε· ὅτι ὁ κεραυνὸς προέρχεται ἀπὸ τὰς θειαφώδεις ὀξείας, ὅτε γίνονται εἰς τὸν αἶρα· ὅτι ἄλλαι ποταῖται ὀξείας εἶναι τὸ βόρειον σέλας, καὶ οἱ κομῆται· ὅτι ἀπὸ τῆς κομῆτας καὶ ἐκλείφει ἀκολουθεῖν οἱ λοιμοὶ, οἱ λιμοὶ, οἱ πόλεμοι, οἱ θάνατοι τῶν μεγάλων, καὶ ἐν γένει πάντα τὰ εἶδεν εἶναι ὅλα τὰ ἐλαττωματώδη ἐπιχειρήματα, ὅτε τῶν ὁποίων ἔδειχναν καὶ δείκνυν καὶ τὴν σήμερον, ὅτι εἰς πᾶν προέρχεται ἀπὸ ἄλλο, ὅτε τί ἀκολούθησαν τὸ εἰς κατόπιν τῶν ἄλλων, καὶ οἱ Σχολαστικοὶ τὰ ἀνόμαζαν μὴ τῶν, ἢ μὴ τῶν, ἀρα ὅτε τῶν, ἢ ἐκ τῶν.

Εἰς τῶν τὸ σόφισμα πίπτει καὶ ἐκεῖνοι, ὅτε ὅτε νὰ ὑποδώσαν τὸν λόγον ἀγνώσων ἀποτελεσμάτων, δὲν κάμνουν ἄλλο, ἀλλὰ προφέρουν λέξεις ἀσημαντάς, καθὼς ἔκαμναν οἱ Σχολαστικοὶ εἰς τὰ πλεονάζοντα τῆς Φυσικῆς· ὅτε τί ἂν τῶν ἐρωτᾷς τινὰς, ὅτε τί τὸ νερόν φύγει ἀπὸ τοῦ λάδι; ἀπεκρίνοντο, ὅτι αὐτὰ αἰδύω

δύω εἶναι ἔχον ἀντιπάθειαν πρὸς ἀλλήλας· ὅρα τί τὸ σίδηρον ἔχει πρὸς τὴν μαγνήτιν; ὅρα τί ἔχει συμπάθειαν μετ' αὐτῇ· ὅρα τί ἡ μήκων (παπαρνα) εἶναι ὑπνωτική; ὅρα τί ἔχει δυνάμιν καρωτική· ὅρα τί καθαρίζει ἡ σιναμικὴ; ὅρα τί ἔχει δυνάμιν καθαρτικὴν· ὅρα τί καθεζὼν ἀγαπᾷ τὰ τέκνα; ὅρα τὴν φυσικὴν κλίσιν, κ.τ.λ. καὶ μετὰ αὐτὸ ἐνόμιζαν ὅτι ἀπέδιδαν λόγον σαφέστατον ὅλων τῶν τῆς φαινομένης, εἰς καιρὸν ὅτε δὲν ἔκαμναν ἄλλο, ὡς ἔλεγον μετ' ἄλλας λέξεις, ὅτι τὸ νερὸν φύγει ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ὅρα τί φύγει· τὸ σίδηρον ἔχει πρὸς τὴν μαγνήτιν, ὅρα τί ἔχει, καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἀλλὰ καὶ ἀφ' οὗ ἐπαυσεν ἡ χολαστικὴ Φιλοσοφία, τὸ σόφισμα τὸ ἀκόμι καὶ τὴν σήμερον δὲν ἡμποροῦν νὰ εἰπῶμεν πῶς ἐπαυσε μετὰ τὴν ἀλότην· ὅρα τί οἱ ἀνθρώποι οἱ ἀξιοσώτεροι, ὅποτεν τὰς ἐρωτῶν τὴν αἰτίαν τινὸς πράγματος, σοχαζόμενοι ἄτιμον νὰ ὁμολογήσιν εἰλικρινῶς τὴν ἀγνοίαν· ἀγαπῶν περὶ αὐτόν νὰ τὴν καλύψιν μετὰ λέξεις κενὰς καὶ ἀσημαίνουσας, ὡς νὰ εἰπῶν μετ' εἰλικρίνειας, ὅτι δὲν ἰξούρην ἐκεῖνο, ὅτε δὲν ἰξούρην.

Εἰς τὸ τοιοῦτον σόφισμα ἡμπορεῖ νὰ ἀναχθῇ ἀκόμι καὶ τὸ νὰ ὑποδιδῇ τινὰς εἰς μίαν μόνον αἰτίαν ἐκεῖνο, ὅτε προέρχεται ἀπὸ πολλὰς. Νὰ ὑποδιδῇ τὴν τιμὴν μιᾶς πράξεως εἰς ὅνα μόνον ὑποκείμενον, εἰς καιρὸν ὅτε συνέβησαν εἰς αὐτὴν πολλοί· μίαν μόνον αἰτίαν εἰς θανάσιμα ἀποτελέσματα μιᾶς ἀρρώστιας, εἰς τὰ ὅποια ἡμπορῶν νὰ συνέβησαν πολλοί.

Εἰς τὸ ἀνάγεται ἀκόμι καὶ τὸ νὰ λέγεται αἰτία τοῦ ἀποτελέσματος ἐκεῖνο, ὅτε ἦτον ἀπλὴ συγκυρία, καθὼς νὰ κατηγορῶν τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν, ὅρα τὰς πόσας φόνους, ὅτε μετὰ ἀπλὴν περὶ αὐτῆς, καὶ ἐναντίον εἰς τὰ δόγματά της ἐγίνον.

Ἐκτον εἶναι τὸ ὡς τὴν ἀπλὴν ἐξαίρεσιν, καθὼς νὰ δι' ἡγερείᾳ τινὰς ὅτι ἔκαμε καλὸν ὅνα ἰατρικόν, ἐπεὶ δὲ δὲν ἐπροξένησε κακόν· ὡς καὶ νὰ μὴ

ἤμπορεσε τάχα νὰ μὴ προσνήσῃ μήτε καλὸν, μήτε κακόν. Εἰς τὸ ἀνάγονται ὅλα τὰ διλήμματα, καὶ οἱ διαζωκτικοὶ συλλογισμοί, ὅπῃ δὲν εἴπω ἀκρεβεῖς καὶ τὴν διαίρεσιν καὶ ἀπαρίθμησιν τῶν μερῶν· τῶν ὁποίων ἐκτέσσετον τὰ παραδείγματα εἰς τὸ προηγουμένον Τμήμα (Κεφ. Α'. Ἀρθρ. Δ'. §. 3. καὶ Κεφ. Β'. Ἀρθρ. Α').

Εὐδομον εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ οἱ Σχολαστικοὶ ὠνόμαζαν τὸ συμβεβηκός, τὸ ἐστὶν ὅταν θεωρῇται ὡς ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι ἀπλῶς καὶ συμβεβηκός. Τέτοιον ἦτον τὸ ἐπιχειρήμα, ὅτι τὸ ὅποῖον ὁ Ρασῶ διῃχυρίζετο ὅτι πρέπει νὰ καταργήσῃ ἀπὸ τὸν βίον τὰς τέχνας, καὶ ἐπισήμας, ὅτι τὴν φθείρῃ τὰ ἥθη, ὡς αὐτὸ νὰ ἦτον ἡ διαφθορά τῶν ἡθῶν εἷς ἀποτέλεσμα ἰδίων καὶ ἀναγκαῖον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, καὶ ὅχι καὶ συμβεβηκός ἀποτέλεσμα ἐκείνου, ὅπῃ τὰς κακομεταχειρίζεται· ὅτι τί ποῖος θέλει εἰπῇ ποτε ὅτι πρέπει νὰ ἀποβληθῇ ἀπὸ τὴν ἰατρικὴν ὁ ὑδράργυρος, τὸ ὅπῃ, ἢ τὸ ἀντιμόνιον, ἐπειδὴ ὅταν τὰ μεταχειρίζονται κακῶς, εἶναι μερικαὶς φοραῖς βλαπτικώτατα.

Κατὰ τὸ σφάλμα καὶ ἐκεῖνοι, ὅπῃ διῃχυρίζονται ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ ἀληθεύῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ καὶ τύχῃ ἀληθεύσῃ κάμμίαν φοράν· καθὼς ὅτι τὰ ὀνειράτα προλέγαν ἐκεῖνο, ὅπῃ μέλλει νὰ γῇ, ἐπειδὴ μερικαὶς φοραῖς ἀπολύθησε τὸ.

Ὁ γὰρ εἶναι τὸ νὰ ληφθῇ τὸ ὅλον ἀντὶ τῶν μερῶν, τὸ ἐστὶν νὰ συμπεραθῇ ὅτι τὸ ὅλον ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνήκει μόνον εἰς μερικὰ μέρη. Κατὰ τὸ ὅ Πλάτων ὁρίσκει ἀπὸ τὴν πολιτείαν τὰς Ποιητὰς, ἐπειδὴ μερικοὶ εἶναι ἐπιβλαβεῖς· καὶ τὸ ἀκρόμυ συχνὰ νὰ κατηγορῇται εἷς ὁλόκληρον γένος ἀνθρώπων, μία πολιτεία, εἷς ἔθνος, ὅτι σφάλματα, τὰ ὅποια ἀνήκον μόνον εἰς μερικὰ ἀτομάς.

Εἰς αὐτὸ ἀνάγονται καὶ ὅλα τὰ ἐλαττωματῶδη ἐπιχειρήματα, ὅπῃ γίνονται ἀπὸ τὰ καὶ μέρος εἰς τὰ

καθόλε, τὰ ὅποια εἶναι συχρότατα· ἐπειδὴ εἰς τὰς ἀνθρώπων ἀρκῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δύο, ἢ τρεῖς ὡς ἀδείκνυται, δεῖ νὰ κάμῃ μίαν καθόλε ἐπαγωγὴν.

• Εἴναι νὰ λοποδίδῃ τινὰς ἀπλῶς εἰς εἷς πρᾶγμα ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνῆκῃ ὡς ἀπὸ τῆς καμμία ὑποθέσεως, ἢ ἀσολή· τὸ ὅποιον οἱ Σχολαστικοὶ τὸ ὠνόμαζον λαμβάνεσθαι ἀπλῶς ἀληθινὸν ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι ἀπλῶς, ἀλλὰ πῇ (εἴτ' ἐν κατὰ) τέτοιον· καὶ τὸ νὰ δείξῃ τινὰς βλαβερὸν φύσει εἷς πῶρικόν, ἐπειδὴ βλάπτει ἀνίσως ἐώγηται ἄωρον, ἢ χαλασμήριον, ἢ ὑπέρμετρον· Νὰ εἰπῇ ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι θνητός καὶ πάντα, ἐπειδὴ εἶναι θνητός καὶ τὸ σῶμα. Τέτοιον ἦτον τὸ σόφισμα τῶ Κόττα ὡς Κικέρωνι (ὡς φύσεως Θεῶν Βιβλ. Γ'.) ὅτι εἰς τὸν Θεὸν δὲν ἡμπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ καμμία ἀρετή· ἐπειδὴ δὲν ἡμπορῶν νὰ ὑπάρχῃ ἐκεῖναι, ὅπῃ ἀπαιτῶνται εἰς τὸ ἀτελές τῶ ἀνθρώπων· Ἀρναϊότης διλαδὴ εἰς τὰς δυσυχίας, μετριοτή, εἰς τὰ πάθη, φρόνησις εἰς τὴν λοποφυγὴν τῶ κακῶν, καὶ ἐκλογὴν τῶ καλῶν, καὶ τὰ παρόμοια, ὡς ἂν νὰ μὴ ἦσαν αἱ ἀρεταὶ διὰ αὐτάς· ἢ τὸ νὰ εἶναι ἀπληλαγμήριος διὰ ἀτελείας καὶ ἐλαττώματα, τὸν καταστραίνει νὰ μὴ ἔχῃ μήτε ἀρετάς, μήτε τελειότητας. Τὸ ἐπιχειρήματα, ὡς ὡς ἀπαιτῶνται ἀσείως ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῶ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.) εἶναι καθὼς ἡδεῖν εἶναι τὸ ἐπιχειρήμα εἰνός ἀνθρώπου διὰ τὰ βεβαί, ὁ ὅποιος ἀκρίωνται ὅτι εἰς τὴν πολιτείαν τὰ ἀνίτια δὲν εἶναι σκεπασμῆρα με καλὰμια, μήτε με ἄχυρα, ἡδεῖν συμπεραίνῃ ὅτι οἱ ἀσυκοὶ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν βροχίῳ, εἰς τὸ χιόνι, καὶ εἰς τὸν ἀέρα.

Δέκατον εἶναι νὰ συμπεραίνῃ τινὰς διὰ τὸ δυνατόν τὸ ὄν, τὸ ὅποιον τὸ ἔλεγον οἱ Παλαιοὶ ἐπὶ τὸ δυνάμει εἰς τὸ ἐνεργείᾳ, καὶ εἶναι τὸ πλεον συχρότερον· καθὼς τὸ παδε πρᾶγμα εἶναι δυνατόν, λοιπὸν

εἶναι ἀληθινόν· δὲν εἶναι ἀντίφασις, ὅτι εἶναι ἀνθρώποι δώδεκα πόδες ὑψηλοὶ, λοιπὸν εἶναι· ἡ ψυχὴ ἢ μπορεῖ νὰ νοῇ πάντοτε, ἀκόμη καὶ ἐν ὕπνῳ, μὲν ὅλον ὅπῃ δὲν ἐνδυμάται ὕστερα πᾶς νοήσεως, λοιπὸν ἡ ψυχὴ πάντοτε νοεῖ. Τέτοια εἶναι μερικαῖς φοραῖς καὶ τῶν Φιλοσόφων τὰ συμπεράσματα, ὅχι τὰ δῆμῃ· τὰ ὅποια δὲν τὰ συμπεραίνεν καὶ ὡς ὑποπτα, ἢ τελάχισον πιθανὰ. ἀλλὰ ἀγαπᾷν νὰ τὰ σιναγῇ ἀπ' αὐθείας ὡς βέβαια.

Εἰσὶν ἑκατὸν εἶναι ἡ κατὰ χεῖρας τῶν παρδείγματων, καὶ ὁμοιοτήτων, εἰς τὰ ὅποια πίπτει συχνότερα ὑπὸ καθε αἷλλο ὁ δῆμος· ἐπεὶ μὲν ὅντας ἱκανὸς νὰ διέλθῃ εἰς τὸ βάθος τῶν πραγμάτων, τῷ φθάνει μία κάποια ὁμοιότης, ὅπῃ βλέπει ἀνάμεσα εἰς δύο πράγματα, ὅτι νὰ συμπεραῖν καὶ τὸ εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ ἀνέκει εἰς τὸ ἄλλο. Ἡ παροιμία, ὅπῃ ἐσημειώσαμεν εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. 5. Κεφ. Β'.) ὅτι ἡ παρβολὴ δὲν εἶναι λόγος (Paragone non è ragione), σπανίως ἔχει εἰς αὐτὴς τὴν δύναμιν, ὅπῃ ἐπρεπε νὰ ἔχῃ.

Εἴσω ὑπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἀπρηθμηθῆσα σοφίσματα, μᾶς σημειώνει ἄλλα τρία ὁ Λώκιος εἰς τὸ πρῶτον ἀνθρωπίνῃ κοῦς φιλοσοφικόν τε Δοκίμιον (Βιβλ. Δ'. Κεφ. 17.), τὰ ὅποια ἢ μπορεῖσαν παρὰ τὸν νὰ ὀνομαδῇ ἀπλᾶ ἀπάται, παρὰ σοφίσματα· ὅμως συμβαίνει καὶ αὐτὰ συχνότατα εἰς τὰς ἀνθρώπους, καὶ εἶναι.

Α'. Οὔποτε μὲν ἢ μπορῶντας τινὰς νὰ δώσῃ τὸν λόγον τῷ πράγματι, ὅπῃ (καὶ μάλιστα ὑπερβολῶς πολλαῖς) τὸ ἀξιωματικόν (τὴν αὐθεντίαν) τῶν ὑποκειμένων, εἰς τὰ ὅποια ἢ καὶ τὴν ὑπόληψιν, ἢ καὶ τὸν βαθμόν τε, ἢ καὶ ἄλλο τί, ὁ ἐναντίος δὲν ἢ μπορεῖ νὰ ἀντεπῇ, τὸ ὅποῖον τὸ ὀνομάζει ὀπείρημα παρὰ τὴν αἰδῶ.

Β'. Οὔποτε ζητῶν ὑπὸ τὸν ἐναντίον, ἢ νὰ δειχθῇ τὴν ἐδικλῶ μας δόξαν, ἢ νὰ ἀντεσάξῃ μίαν καλλιτέ-

λιτέραν, ὡς αὐτὴν καὶ ἦτον κωμικὴ συνήθεια τὸ, ὅτι εἶναι ἀληθινὴ ἢ δόξας, ἐπειδὴ ἐκεῖνος δὲν ἰσχύει νὰ ἀποβάλῃ τὴν καλλιτέραν, τὸ ὅποιον τὸ λέγει ἐπιχείρημα οὐδὲν τὴν ἀγνοίαν.

• Παρόμοιον μέγεθος εἶναι τὸ σόφισμα ἐκεῖνο, ὅπερ διιχνεῖται, ὅτι εἶναι ψευδὴς ἢ ὑπαρξίς ενός πράγματος, ἢ μίας ποιότητος, ἐπειδὴ ἀγνοεῖται ὁ ὅρος, καὶ τὸν ὅποιον ἐνεργεῖ ἡ αἰτία, διὰ τὴν ὁποῖαν παράγεται, καθὼς αὐτὴ ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς, ἐπειδὴ δὲν ἰσχύομεν πῶς αὐτὴ ἐνεργεῖ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα, ἢ τὴν καθολικὴν ἐλξίν τῶν σωμάτων, ἐπειδὴ δὲν ἰσχύομεν πόθεν ἀνέρχεται.

Γ'. Ὅποτε ἀναγκάζομεν τινὰ εἰς τὸ νὰ δεχθῇ καὶ τὰς ἐδικὰς τῶν ἀρχῶν, τὴν ἐδικὴν μας δόξαν· τὸ ὅποιον τὸ ὀνομάζει ἀποδείξιν οὐδὲν τὸν ἀνθρώπον. Τὴν τὸ ἐπιχείρημα ἦτον γνωστὸν καὶ εἰς τὰς Παλαιὰς καὶ κατὰ εἰς τὸ ἴδιον ὄνομα, δὲν τὸ ἐσοχάζοντο ὁμῶς ὡς σόφισμα· καὶ μὴτε εἶναι σόφισμα, ὅποτε εἶναι ὁ λόγος διὰ νὰ δείξωμεν εἰς κανένα, ὅτι καὶ τὰς ἐδικὰς τῶν ἀρχῶν δὲν ἔχει λόγον· μάλιστα τότε τὸν πολέμου μετὰ ἀρματῶν· εἶναι ὁμῶς σόφισμα, ὅποτε δέλωμεν νὰ συνάξωμεν τὴν ἀληθειάν τῆς ἐδικῆς μας ἀποφάσεως διὰ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖνες· ἐπειδὴ ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινόν, ὅτι ἡ δόξας τότε συνάγεται διὰ τὰς ἐδικὰς τῶν ἀρχῶν, δὲν ἐπιτετα ὁμῶς νὰ εἶναι καὶ κατ' ἐαυτὴν ἀληθής, ὅποτε αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖνες εἶναι ψευδεῖς. Περὶ σοφισμάτων ἡμπορεῖ τινὰς νὰ ἰδῇ τὴν Τέχνῃν τῆ νοεῖν (Μέρ. Γ'. Κεφ. 19.), καὶ τὰς σοφιστικὰς ἐλέγχας τῆ ἀεισότητος.

Τ Μ Η Μ Α Ε΄.

Π Ε Ρ Ι Δ Ι Α Λ Ε Ξ Ε Ω Ν.

Επειδὴ τὰ πράγματα οὐ θεωρῶνται ἀπὸ ὅλης ὑπὸ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὄψιν, μήτε ἔχεν ὅλοι παρὰ αὐτῶν τὰς αὐτὰς ὑπολήψεις, εἶναι ἀφελκτος ἡ διαφορὰ τῶν δοξασίων, καὶ αἱ φιλονεικίαι.

Πολλάκις ἀφελῶν καὶ αὐταί, ἐπειδὴ εἰς τὴν ἐναντιότητα τῶν δοξασίων, καὶ τὴν μάχην τῶν λόγων, ὅπῃ ἐκατέρωθεν ὀπιφέρονται, διδουκρινίζεται καὶ ἀναπτύσσεται κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἄλλως ἤθελε μύη ἀσαφὴς, ἢ κεκαλυμμένη, ἢ πεπλεγμένη, ἢ καὶ ἀμφίβολος.

Εἰς τὸτο ὅμως εἶναι ἀναγκαῖον ὅπῃ αἱ ἐξελίξεις να γίνωνται πρῶτον εἰς πράγματα σπινδαῖα καὶ ἐπωφελεῖ, καὶ ὅχι εἰς ψυχὰ καὶ μάταια ζητήματα. Δύτερον καὶ τὰς ἀνέκοντας ῥόπας, καὶ να μὴ καταντῶν, καθὼς ἀκολοθεῖ συχνάκις, εἰς ματαίαν κτανγάν.

Διὰ τὸτο θέλουμν σημειώσαι πρῶτον κάποιαν πρῶτην πρῆσις, ὅπῃ πρέπει να φυλάττωνται εἰς ὁποιαδήποτε ἐξελίξιν, καὶ δεύτερον τὰς διαφορὰς ῥόπας τῶν ἐξελίξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Καρόμες γρητικοὶ παρατηρητέοι εἰς κάθε
Διαλέξιν.

Α'. Ο σκοπὸς τῆς διλέξεως πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἔ-
ρως τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆ νὰ τῷ γνωρί-
ζη τινὰς, ἢ νὰ τῷ κάμῃ γνωστὴν εἰς ἄλλας, καὶ ὅχι
τὸ συμφέρον, ἢ ἡ ληψομερία (spirito di partito),
ἢ εὐας ἄφρων καὶ μωρὸς ἐνθουσιασμός, ἢ ἡ τυφλὴ
ἐπιμονὴ εἰς τὰς ἰδίαις προλήψεις, ἢ ἡ ματαία φιλο-
τιμία τῆς ἐπιδείξεως, ἢ ἡ μανία τῆ ἀντιλέγειν εἰς
κάθε πρᾶγμα, τὰ ὅποια εἶναι τὰ αἷτια τῶν ὀφει-
στοτέρων ἀντιλογιῶν καὶ λογομαχιῶν, καὶ τὰ χειρότερα
ἀπὸ ὅλα.

Β'. Ἀφ' οὗ συγκροτηθῇ μὲ τέτοιον σκοπὸν ἡ δι-
λέξις, δεῖ νὰ προβαίνει καὶ μὲ τὸν ἀρέποντα ῥόπον,
πρέπει νὰ ἐκθέτῃ μὲ σαφειάν καὶ ἀκρίβειαν τὰς
γνώμας, ὅπως ἔχει καθόνας νὰ ἐξφραστῶσιν, χωρὶς
νὰ εἰσάγῃ εἰς αὐτὰς κανὼνα ὅρον ἀσαφῆ, ἢ ὁμώνυ-
μον, ἢ ἀμφίβολον, μήτε ἀμφιβολίαν, ἢ σύγχυσιν
λέξεων· ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζωνται τὰς πλέον ἀκρι-
βεῖς καὶ σαφεῖς ὁρας, καὶ νὰ τὰς δεύσῃ εἰς ῥόπον
ὅπως, ὁμοῦς γὰρ φαίνεται ἡ ἀληθὴς καὶ κυρία ἐν-
νοία τῆς.

Γ'. Ἄν τὸ ζήτημα εἰσέλθῃ εἰς πρᾶγματα ὅχι τό-
σον ἐγνωσιμὰ, ἢ εἰς καμμίαν ἀπὸ τὰς ἀφηρημύας
ἐννοίας, ὅπως εἰς διαφορὰς ἀνθρώπων εἶναι. διαφοροί,
πρέπει νὰ ἐξηγήσῃ προτιμότερα ἀκριβῶς τὰς ὀφει-
στέρας ἰδέας, ὅπως ἔχει καθόνας δεῖν τὸ πρᾶγμα, ὡς
ἂν ὁ λόγος, ἢ τὶ ἐκποῖν ἀπὸ κατω εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁ-
ρον, δεῖ νὰ μὴ γίνεται, καθὼς ἀκολουθεῖ πολλά-
κις, ἢ διὰ λέξις ὡς λέξεων μόνων, καὶ εἰσέλθῃ μό-
νον εἰς ὅρας κακῶς ἐκλαμβανόμενης.

Δ'. Οπόταν τὸ ζήτημα περιλαμβάνῃ πολλὰ μέρη, πρέπει νὰ διακρίνῃν αὐτὰ τὰ μέρη ἀκριβῶς, καὶ ἀρχίζοντας τὸ εἶναι νὰ μὴ μεταβαίνῃν εἰς τὸ ἄλλο, πρὸ τῆς νὰ τελειώσῃν καὶ νὰ συμπεράσῃν τὸ πρῶτον.

Ε'. Αὐτὸ δὲ διδρακένισεν τὴν φύσιν τῆς ζητήματος, πρέπει νὰ ἐπιφέρειν, τὸσον τὸ εἶναι μέρος, ὅσον καὶ τὸ ἄλλο, τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως ἀπαιτῶνται εἰς τὸ νὰ δείξῃ καθόσον τὸ προκείμενον πρᾶγμα· εἰς τὸ ὁποῖον τὸ ἢ φυσικωτέρα τάξις ἀγχιτεῖ ὅτι ἐκεῖνος, ὅπως καταφάσκει νὰ ἐπιφέρειν πρῶτον τὰς λόγους, ὅπως τὰς ὁποίας καταφάσκει· καὶ ἐκεῖνος, ὅπως ἀποφάσκει, πρῶτον νὰ ἀναιρῇ αὐτὰς τὰς λόγους, καὶ ἔπειτα νὰ ἀντεπιφέρειν ἄλλας, ὅσον ἡμπορεῖ ἐναντίας.

Σ'. Εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας ἐκάστη γνώμης δεῖν πρέπει μὴτε τὸ εἶναι, μὴτε τὸ ἄλλο μέρος νὰ μεταχειρίζεται σοφίσματα, μὴτε ἀσαφεῖς περιπλοκαὶ λέξεων, μὴτε ἀκαίριος παρεκβάσεις, ἀλλὰ νὰ προσφύηται πάντοτε εἰς τὸ προκείμενον, καὶ νὰ τὸ ἀποδείχῃν μετὰ ἐπιχειρήματα ἰχυρά, κανονικά, καὶ κατηγορικά, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν σαφῇ, ἀκριβῇ, καὶ εὐκρινῇ.

Ζ'. Δεῖν πρέπει ποτὲ τὸ εἶναι μέρος νὰ ἀντικόπηται τὸ ἄλλο, πρὸ τῆς νὰ τελειώσῃ τὸν λόγον· ὅμως καὶ ἐκεῖνος ὅπως ὁμιλεῖ, πρέπει νὰ εἶναι διακριτικὸς εἰς τὸ λέγειν, καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν δυνατὴν βραχύτητα, ὅπως νὰ μὴ φαίνεται ὅτι θέλει νὰ ὁμιλῇ μόνος αὐτός.

Η'. Πρέπει νὰ λείπῃν μακρὰν αἰ κραυγαὶ καὶ οἱ θόρυβοι, ὅπως νὰ μὴ φαίνεται ὅτι τὸ ζήτημα ἔχει νὰ ἀποφασισθῇ μετὰ τὴν ἰσχυρὰ τῆς φωνῆς καὶ τῆς σήμας· ὁμοίως καὶ καθὲρ ὑπερβολικὴ ἔξαρσις, ὅπως νὰ μὴ κατακινήσῃ μετὰ τὴν ἔξαρσιν εἰς μάχην ἢ ἁλῆδεις, ὅπως ἀρχίζει ὅπως νὰ ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν.

Θ'. Πρέπει νὰ ἐξορίζονται ἀπὸ τὴν ἁλῆδιν πρὸ πάντων τὰ δηκτικὰ κινήματα, αἱ εἰρωνίαι, οἱ σαρκασμοὶ (χλιδασμοὶ), οἱ καταφρονητικοὶ ὄροι, καὶ ὅλα ἐκεῖνα, ὅπως ἡμπορεῖν νὰ λυπήσῃν καὶ νὰ παρο-
ξύ-

ζυῶν τὸν ἐναντίον, καὶ ὅτ' ὁ δὲ ἀρμόζει εἰς χρηστού-
 θεις ἀνθρώπους· καὶ πρὸ πάντων αἱ ὑβρις καὶ βαρ-
 βαρότητες, καὶ ὅποια εἶναι ἴδια τῆς χαμαλίδων, καὶ
 φαύλων ἀνθρώπων.

Γ'. Πολλὰ ἀσεΐα εἶναι, ὅποτεν ὁ ἀντικείμενος δι-
 γαίνει ὑπὸ τὸ προεϊμένον, καὶ τὸν ἀνακαλῶν εἰς
 τὴν ἐπίθεσιν μετὰ ῥοῦς πολιτικῆς, καὶ καὶ τὸν κρα-
 τῶν πάντα ἀμετακίνητον εἰς αὐτῷ· καὶ, ὅποτεν φαί-
 νεται ὅτι θέλει νὰ ἀλλοῇ τὴν ἐννοίαν τῆς κατ' ἀρ-
 χᾶς φιλοσοφίας ὅρων, καὶ τὸν ἀναμνησκῶν· μά-
 λιστα ἀνίσως ἐφύλαττον ὅλοι τῆτο, αἱ ἀχάρετες ἡθε-
 λαν τελειοῦν πάντοτε εἰς ὀλίγα λόγια, καὶ δὲ ἀκο-
 λυθῶσιν ἐκεῖνο, ὅτ' συμβαίνει συχνόποτε, νὰ γί-
 νωνται μεγάλα ἐκείνη ὑπὸ φιλοσοφικὰ πρᾶγματα, καὶ
 μετ' ὀλίγα λόγια νὰ ἐμβαίνων καὶ τὰ δύο μέρη εἰς
 ἓνα λαβύρινθον, ὑπὸ τὸν ὅποιον εἶναι ἀδύνατον νὰ
 εὕρῃ, καὶ νὰ ἐμβῇ εἰς ἐκεῖνο, ὅτ' ἀρχισαν.

ΙΑ'. Δὲν πρέπει νὰ εἶναι τινὰς προσωπευτικὸς
 μῦθος (προσωποποιήσις) εἰς τὰς δόξας, καὶ πόσον κυ-
 ρεῖ μῦθος ὑπὸ τὴν φιλαυτίαν, ὅτ' γνωρίζοντας ὅ-
 τι ἔχει ἄδικον, νὰ θέλῃ περὶ ἑαυτὸν νὰ ἀκολουθῇ
 καὶ νὰ ὑπερασπίζηται τὸ σφάλμα, καὶ νὰ ὑπεί-
 κῃ ἐντίμως, καὶ νὰ ὑποχωρῇ· καὶ τὴν ἀμαρτάνειν
 ἀνθρώπινον, καὶ μία μετεορώμενη ὁμολογία, ἢ μία
 ἐπιπλοκή ὑποχώρησις, προξενεῖ περὶ ἑαυτὸν τιμὴν
 εἰς τὰ παρόμοια, καὶ μία ἐπίμονος ὑπεράσπισις.

ΙΒ'. Καὶ ἐκεῖνος, ὅτ' ἐρίσκεται νικητὴς, δὲν πρέ-
 πει νὰ διαμυβῶν προσωπεῖος δι' αὐτὸ, ἀλλὰ νὰ πα-
 χίζει μετὰ κατὰ ῥοῦς. καὶ νὰ ἀφαιρῇ ὑπὸ τὸν ἐναν-
 τίον τὴν δυσχεροῦσαν τῆς ἡττῆς· νὰ καλύπτῃ, ἢ
 νὰ μετελάτῃ ἐκείνῳ τὴν ἀνδρῶν ἐπιπλοκή τῆς ὑπερο-
 χῆς, ὅτ' ὁ δίδει τὴν νίκην· νὰ κατηγορῇ τὸν ἑαυ-
 τόν, ὅτι δὲ ἐρμηνεύσθαι καλὰ κατ' ἀρχᾶς, δείχνων-
 τας πῶς εἶναι πληροφορημὸς ὅτι ἀν' ἐξηγῶνταν καλ-
 λίτερα, ὁ ἐναντίος κατ' ἑαυτὸν ἡθέλει εἶναι εἰς τὴν
 αὐτῇ δόξαν· νὰ λέγῃ ὅτι σοχάζεται τὸ πρᾶγμα

τισί τις λογῆς, ἢ μὲν οὐκ ὅμως καὶ γὰρ εἶναι ἡπατημένος,
 καὶ αὐτός. Ὅποτεν βλέπῃ τὸν ἐναντίον ὅτι ὑποχρ-
 ρεῖ, γὰρ μὴ τὸν ἐπιδιώκῃ, ἢ γὰρ μὴ τὸν ἀπαπατῇ
 βαρβαρικῶς, ἕως γὰρ τὸν καταβάλῃ καὶ κράτος· μάλι-
 στα ἀνίσως εἶναι εἰς ἐκεῖνον μεγάλη δυσἀρεσκεία, καὶ
 δυσκολία εἰς τὸ γὰρ νικηθῇ, γὰρ ἀδυνατοῦ καὶ γὰρ ἀ-
 πέχη με φρόνησιν ἀπὸ τὸ γὰρ ἀνακαλεσθῇ τῷ μά-
 χῳ· διὰ τί ὅποτεν γίνωνται μετὰ τὸν πόλεμον
 αἱ διαλέξεις εἶναι ἐπαινεταὶ καὶ ἀφελίμοι· εἰ δὲ μὴ,
 εἶναι κατηγορηματῆς, καὶ ἐπὶ βλαβεῖς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ διαφόρων τρόπων τῆ διαλέγεσθαι.

Αἱ ὁμιλίαι διακρίνονται πρὸ πάντων εἰς ἰδίαν καὶ δημοσίαν· αἱ πρῶται ἑναρμόνιζονται εἰς τὰς συλλογισμοφάν, αἱ δὲ πρῶται γίνονται εἰς τὰ κριτήρια, ἢ εἰς τὰ χολεία.

Αἱ ἰδίαι ὁμιλίαι τῆς συλλογισμοφάν γίνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μετὰ ὁμιλίαν, εἰς τὰς ὁποίας κατ' ἑναρμόνιζονται, καὶ ἀποκρίνεται ἐκεῖνο, ὅπως φρονεῖ.

Αἱ ὁμιλίαι τῶν κριτηρίων γίνονται μετὰ δημοσίαν, εἰς τὰς ὁποίας ἀρχίζει ὁ ἐνάγων (ὁ κατηγορὸς) νὰ παραβάλλῃ καὶ νὰ δείχνῃ μετὰ ὅλες τὰς λόγους (αἰτιολογίας) ἐκεῖνο, ὅπως ζητεῖ, καὶ ὁ ἐναγόμενος (ὁ κατηγορούμενος) ἀποκρίνεται εἰς τὰς λόγους τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιφέρει τὰς ἐδικὰς τῶν ἐπαναλαμβάνει ὁ κατηγορὸς δείχνωντας ψευδῆ τῶν ἀναιρέσεων, καὶ τὰ δικαιολογήματα τῶν κατηγορουμένων, ἐπιφέροντας ἄλλα, ἢ βεβαιώνωντας τὰ πρῶτα· ὁ κατηγορούμενος πάλιν ἀποκρίνεται ἐκ δούτερος, (τὸ ὁποῖον λέγεται ἐπαναδίπλωσις) ὁμιλῶντας τὰ νέα ἐπιχειρήματα τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιφέροντας ἄλλα πρὸς βοήθειάν τῶν. Ὑστερὰ δὲ τῶν ἐπιφέρεται ἡ ψήφος τῶν κριτῶν. Εἰς μερικὰς τόπας ὁ κατηγορὸς εἰς τῶν ἐπαναδίπλωσιν ἔχει ἀδειαν νὰ ἐναντιοῦνται, καὶ νὰ ἀντικόπη τὸν κατηγορούμενον εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπως λέγει ψευδῆ.

Αἱ ὁμιλίαι εἰς τὰ χολεία γίνονται καὶ δύο ἑσπερας, καὶ συλλογιστικὸν χῆμα, καὶ καὶ ὁμιλίαν ἀκαδημαϊκῶν.

Εἰς τῶν πρῶτων ὁ ἐπιχειρῶν λαμβάνει μίαν θέσιν τῶν ὑπερασπιστῶν ὁποιασδήποτε γνώμης· χηματίζει ὅλα συλλογισμὸν, ἢ ἐνθύμημα, εἰς τὸν ὁποῖον δείχνει ὅτι ἡ ρηθεῖσα θέσις εἶναι ψευδής.

Ὁ ὑπερασπιστὴς πρῶτον ἐπαναλαμβάνει εἰς τὴν μνήμην τὸ ὅλον τὸν ἐναντίον συλλογισμόν, ὥστε νὰ δείξῃ ὅτι τὸν ἀπεμνημόνευσε καλῶς· ἐπειτὰ ἐπαναλαμβάνει πάλιν τὴν μείζονα, καὶ ἡ ταύτῃ δέχεται, αὐτὴ εἶναι ἀληθινή, ἢ τὴν ἀποφάσκει, αὐτὴ εἶναι ψευδής, ἢ τὴν διαιρῇ, αὐτὴ εἶναι διπλῇ, ἢ ἀμφίβολος, ἢ ἀληθινὴ ἀπὸ ἑνὸς μέρους, καὶ ψευδὴς ἀπὸ ἄλλου· ἢ τὴν ἀθετεῖ μὲ τὴν ὁλότην, ἀνίσως νομίζῃ ὅτι δὲν ἀνήκει ἀπ' αὐτῆς εἰς τὸ προκειμένον ζήτημα. Τὸ ἴδιον κάμνει καὶ εἰς τὴν ἐλάσσονα, καὶ τὸ συμπέρασμα, τὸ ὁποῖον τὸ ἀποφάσκει μὲ τὴν ὁλότην, ἀνίσως ἢ μείζων, ἢ ἐλάσσων ἀποφάσκηται ἀπλῶς, ἢ κατὰ τι, ἢ διαιρεῖται, ἢ εἶναι δεκτὴ κατ' ἑνὰ, καὶ ἀπόβλητος κατ' ἄλλο.

Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ δεχθῇ τινὰς τὰς δύο προτάσεις, καὶ νὰ ἀποφύγῃ (νὰ ἀποποιηθῇ) τὸ συμπέρασμα, ὅποταν δὲν διγαίνῃ κανονικῶς ἀπὸ τὰ τεθέντα. Καθὼς ἀνίσως ἔλεγε τινὰς ὁ θῖνος εἶναι ψάρι, τὸ δελφῖνι, εἶναι ψάρι· λοιπὸν τὸ δελφῖνι καὶ ὁ θῖνος εἶναι τὸ ἴδιον πρᾶγμα· ἢ τὸ ξύλον δὲν εἶναι αἰδητικόν, ἢ πέτρα δὲν εἶναι αἰδητικὴ· λοιπὸν καὶ ἑνὶ πρᾶγμα δὲν εἶναι αἰδητικόν.

Συμβαίνει καὶ ἁρμίαν φορὰν καὶ νὰ δεχθῇ ὅλον τὸν συλλογισμόν, καὶ μὲ ὅλον τὸ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ ὅπχειρῶν ἔχει ἀδίκον· τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖ, ὅποταν ἐκεῖνος συνάγῃ ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνο, ὅπῃ ζητεῖται. Ἀνίσως τινὰς, ἀδελφείματος χάριν, ἔχοντας νὰ δείξῃ ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἀθάνατος ἔλεγε· ἐκεῖνο ὅπῃ δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆς, δὲν εἶναι αἰδίδιον· ἀλλὰ μὲν ἡ ψυχὴ δὲν ὑφίσταται παρ' ἑαυτῆς· ἄρα ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι αἰδίδιος· εἰς τὸ ὁποῖον ἤμπορε νὰ δεχθῇ τινὰς ὅλον τὸν συλλογισμόν, καὶ μὲ ὅλον τὸ νὰ ἀποφύγῃ τὸ ἀπὸ τῆς ἐπ' ὀρθῆς, ὅτι ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἀθάνατος.

Τὸ ὅμως δὲν ἤμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ, ὥστε ὅταν ὁ ὅπχειρῶν ἢ δὲν ἔχῃ καθόλου ἰδέαν τῆς τέχνης

τῶ, ἢ θέλη ὅπῃ τὸ νὰ τὴν κακομνησχευθῇ· τὸ
ὁπεῖον εἶναι αἰχρίον, καὶ ὅποιον ἔσπον ἀπὸ τῆς δύω
ἢ αὐ γίγνεται.

Ἐξ ἐναντίας εἰς εἷς ἐνθύμημα συμβαίνει νὰ εἶ-
ναι δεκτὸν τὸ ἠγέμενον, καὶ ἀπόβλητος ἡ συνάπεια
(τὸ συμπέρασμα), χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι ἔχει κα-
νὴν ἀδίκον ὁ ὅπῃ χειρῶν· ἐπεὶ δὲ τότε ἐννοεῖται ὅτι ἔ-
χει νὰ ἀρνηθῇ τὴν ὑπακομμένην πρότασιν, ἀπὸ τὴν
ὁποίαν ἐπεται τὸ συμπέρασμα. Καθὼς αὖ ἐλεγε-
τινὰς ἡ ψυχὴ δὲν ὑφίσταται παρ' ἐαυτῆς, λοιπὸν ἡ
ψυχὴ δὲν εἶναι ἀθάνατος· ἐνθα μ' ὅλον ὅπῃ εἶναι
δεκτὸν τὸ ἠγέμενον, τὸ συμπέρασμα ὅμως ἀποφάσκε-
ται, τῶ ὁποῖον τὸ ψεύδος κρέμαται ἀπὸ τὸ ψεύδος
τῆς ὑπακομμένης προτάσεως, ὅτι ἐκεῖνο ὅπῃ δὲν ὑφί-
σταται παρ' ἐαυτῆς, δὲν εἶναι ἀθάνατον. Ὅποιος ὅμως
θέλει καὶ συλλογίζεται ὁρθῶς, πρέπει νὰ φυλάγῃται
ἀπὸ τὸ νὰ κάμνῃ ἐνθυμήματα, τῶ ὁποίων νὰ εἶναι
δεκτὸν τὸ ἠγέμενον καὶ ἀπόβλητον τὸ συμπέρασμα·
ἔσ' τι τὸ ἠμπορεῖ νὰ εἶναι σημεῖον τῶ, ὅτι αὐτὸς
ἢ δὲν βλέπει, ἢ θέλει νὰ κρύψῃ τὸ ψεύδος τῆς ὑ-
πακομμένης προτάσεως· τὸ ὁποῖον ὅπως καὶ αὐ θεωρη-
θῇ, εἶναι ἄτιμον.

Λοιπὸν ὁ ὅπῃ χειρῶν, ἀφ' ἧς λάβῃ τὴν ἀπάντησιν
τῶ πρώτῃ συλλογισμῶ, κάμνει μίαν δεινέραν, ὅδῃν
εἷς δεινέρον συλλογισμόν, ἢ ἐνθύμημα, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον συμπεραίνει ὅτι εἶναι ἀληθὴς ἡ πρότασις, ὁ-
πῇ ἀποφάσκειται.

Καὶ ὁ ὑπερασπιστὴς πρῶτον ἐπαναλαμβάνει ὅλον
τὸν συλλογισμόν, ἔπειτα ἐπαναλαμβάνει τὰ μέρη τῶ
ἀνὰ μέρος, καταφάσκωντας, ἢ ἀποφάσκωντας, ἢ διαι-
ρῶντας, ἢ ἀποποιέμενος (καθὼς ἀνωτέρω) ἐκεῖνα,
ὅπῃ εἶναι ἀξία ἀποδοχῆς, ἢ ἀποφάσεως, ἢ διαιρέ-
σεως, ἢ ἀποποιήσεως.

Ἐτῇ ἀκολουθεῖ ὁπόταν τὸ ζήτημα ἔχει νὰ ἀγαλυ-
θῇ μὲ τὴν ἐν γήματι συλλογιστικῶν ἀξελῆσιν, ἕως ὁ-
πῇ νὰ καταντήσῃ ἐκεῖ ὅπῃ ἢ ὁ ὑπερασπιστὴς νὰ
μὴ

μὴν ἢμπορὴν πλέον νὰ ἀρνηθῇ καμμίαν ἀπὸ τὰς προτάσεις, ὅπῃ τὴν προτείνεν, ἀλλὰ νὰ ἀναγκασθῇ νὰ δεχθῇ ὅλας ὡς ἀληθεῖς, ἢ ὁ ἐπιχειρηματίας μὴν ἢμπορὴν πλέον κατ' ἐξουσίαν τρόπον νὰ δείξῃ τὰς ἀποφασκομένας προτάσεις τας.

Ὅμως πολλὰ ἀσυνίως, ἢ μάλλον εἰπεῖν καμμίαν φορὰν οὐκ καταντᾷ τὸ παράγμα ὡς αὐτὸ· ὁ δὲ οὐκ ἔστιν ἄλλο ἢ ἀπὸ μερικῶν ἐπιχειρημάτων ἢ χῆμα, ὑπερνεν εἰς ἐκεῖνο, ὅπῃ ἐνομάζεται ἐκτὸς χήματος, εἴθε ὁ ἐπιχειρῶν, ἀφ' ἧς ἀποδείξῃ τὴν τελευταίαν ἀρνηθεῖσαν πρότασίν τε, προβάλλει χωρὶς συλλογισμοὺς, ἀλλ' ἐν εἴδει ὁμιλίας τὰς ἐπιλοίπας ἀντιρρήσεις τε, καὶ ὁ ὑπερασπίσης (τὴν δόγματος πρὸς ἧς ὁ λόγος) παρῶτον ἀναλαμβάνει συνόπτικῶς ὅλας τὰς ἀντικειμένας ἀντιρρήσεις, ἔπειτα τὰς ἀντιρεῖ ἀπὸ μίαν μίαν, συνάγων τὰς τέλος πάντων τὴν ἀλήθειαν τῆς προτάσεως, ὅπῃ ὑπερασπίζεται.

Αἱ καὶ δευτέραι ἀκαδημαϊκῶν διαλέξεις εἶναι ὅμοιαι καὶ πάντα μὲν τὰς καὶ χῆμα συλλογιστικόν, ἔξω ἀπὸ τῆς ὅπῃ εἰς αὐτὰς ὑπερόν ἀπὸ εἴνα, ἢ δύο συλλογισμοὺς, ἢ ἐνθυμήματα, μεταβαίνεν οὐδὲν εἰς τὴν ἐκτὸς χήματος καλεσμένην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τῶν τῶν τρόποι διαλέξεων εἶναι ὡ-
φελιμώτεροι εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας.

Αφ' ἧς ἀπαιτήσεως καὶ ἐδείξα τὰς διαφορὰς τῶν
τῶν διαλέξεων, καιρὸς εἶναι νῦν νὰ εἰπῶ καὶ ποῖοι
ἀπὸ αὐτῶν εἶναι καὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὀφειλόμενοι
εἰς ἐμπέδωσιν καὶ διασαφήσιν τῆς ἀληθείας· τὸ ὁποῖον
πρέπει νὰ εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τῆς διαλέξεως. Εὐρὺ
λοιπὸν μὲ φαίνεται ὅτι ὁ καλλίτερος ἀπὸ αὐτῶν ὅλης
εἶναι ὁ καὶ χῆμα συλλογιστικόν, ὁπότεν γίνεται κατὰ
κανόνας, καὶ ἡμπορὲν νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃν ἕως τὸ τε-
λευταῖον συμπέρασμα, χωρὶς νὰ μεταβῇ εἰς τὸν
ἐκτὸς χῆματος· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸν ὡς οἱ οἱ πο-
τασεῖς προσδιωρισμῶν καὶ σαφεῖς, καὶ ἀμέσως συνη-
μῶν, καὶ μία ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐξηγημῶν, ἐπεταί
μὲ εἰς μικρὸν κύκλον ἐπιχειρημάτων, νὰ φθάσῃν εἰς
τὸ τέλος, ὅπως ἔχει νὰ δείξῃ ὅτι ἐνικήθη τὸ εἶναι, ἢ
τὸ ἄλλο μέρος.

Ὅμως καὶ τὸν τρόπον, ὅπως κοινότερον τὸν μεταχει-
ρίζονται, πολλῶν νὰ εἰπῶ ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ χειρότε-
ρος ἀπὸ ὅλης εἰς τὸ νὰ διασαφήσῃ τὴν ἀλήθειαν·
ἐπειδὴ μὲ τὸ νὰ ἀπερνῇ ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον εἰς τὸν
ἐκτὸς χῆματος ἴσια ἴσια ὁπότεν φθάσῃν εἰς τὸν δεσ-
μὸν, καὶ νὰ εἰπῶ ἔτι, τῶν χῆματος, ὅλα πᾶν καὶ
χῆμα ἐπιχειρήματα, ὅπως εἰς αὐτὸ πορτίθενται, δεῖν
εἶναι ἄλλο ἢ μία ἀνώφελης πορτίσκειν, καὶ
μία ὀχληρὰ ἐπαναλήψις πορτίσεων, αἱ ὁποῖαι ὅλα
πατατῶν χεδὸν εἰς τὸ ἴδιον πορτίσμα, καὶ αἱ ὁποῖαι
ἡμπορῶσαν νὰ ἀξιολογηθῇν εἰς πορτίσκειν εἰς μίαν,
ἢ δύο (1). καὶ μὴν ἐπιτρέποντας εἰς τὸν ἐνιστάμενον,
καὶ

(1) Ἀνίσως παραδείγματος χάριν, εἰδὼντες νὰ κἀμω εἰς α-

ἡ δὲ εἰς αὐτὸν μόνον ἐκτὸς χρόνου, τὴ σιγήν τὴν δὲ
 ναμὶν τὴν ἐπαναλαμβάνει, ὅπως ἡμπορεῖ νὰ ἴσται
 ἀναγκαῖον εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ ἀντιτάσσεται νὰ
 ἀφαιχάρῃ ἀπὸ τῆς νῆς νικηθῇ. Τὸ ἴδιον λέγομεν καὶ
 εἰς τὴν κατὰ τὴν ἀκαδημαϊκὴν, ἔξω μόνον ὅτι
 εἰς αὐτὸν λείπει καὶ ἡ ἀνωφελὴς ὁχλοποιΐα τῶν συλλο-
 γισμῶν.

Μὰ ἡ δὲ εἰπὴ ἴσως τινος, ὅτι αὐταὶ αἱ διλέ-
 ξεις τῶρα δὲ γίνονται διὰ τὴν ἀνακαλύψαν τὴν ἀλή-
 θειαν, ἀλλὰ διὰ τὴν γυμνάζονται οἱ νέοι, καὶ νὰ βε-
 βαιοῦνται εἰς τὰς ἀληθείας, ὅπως ἀνεκάλυψαν, ἡ
 διὰ

σιν εἰς τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἡ δὲ εἰπὴ 1) ὅτι ἡ ἀ-
 θανασία τῆς ψυχῆς δὲν ἡμπορεῖ μὲ κανένα ἐπιχειρήματα νὰ ἀπο-
 δεῖχθῇ. λοιπὸν μία τέτοια ὑπόθεσις εἶναι ψευδής. 2) ὅτι τὰ
 ἐπιχειρήματα ἐπιχειρήματα εἶναι ἄλλα ἐσωτερικά, καὶ ἄλλα ἐξωτε-
 ρικά, ὅμως καὶ τὰτα καὶ ἐκείνα εἶναι ἀνωφελῆ. λοιπὸν ἡ ἀθανα-
 σία τῆς ψυχῆς μὲ κανένα ἐπιχειρήματα δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποδει-
 χθῇ. 3) Τὰ ἐσωτερικά ἐπιχειρήματα εἶναι ἢ ἐκ τῆς προτέρων, ἢ
 ἐκ τῆς ὑστέρων. ἀλλὰ μὴν ἡ ψυχὴ μήτε ἐκ τῆς προτέρων, μήτε
 ἐκ τῆς ὑστέρων ἀποδείχεται ἀθάνατος. λοιπὸν τὰ ἐσωτερικά ἐπι-
 χειρήματα εἶναι ἀνωφελῆ. 4) τὰ ἐπιχειρήματα ἐκ τῆς προτέρων
 ἀρρύνονται ἀπὸ τὴν ἰδίαν φύσιν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ μὴν ἀπὸ τῆς
 φύσεως τῆς ψυχῆς δὲν συνάγεται, ὅτι εἶναι ἀθάνατος. λοιπὸν ἐκ τῆς
 προτέρων τὸ δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀποδειχθῇ. 5) διιχνεύονται, ὅ-
 τι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀπλή, καὶ ἀπὸ τῆς συνάγεται, ὅτι εἶναι ἀθά-
 νατος. ἀλλὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀπλή δὲν βεβαιοῦνται κατ' ἐξέτασιν
 τοῦ. λοιπὸν μήτε ὅτι εἶναι ἀθάνατος. 6) ἡ ἀπλότης τῆς ψυχῆς
 συνάγεται ἀπὸ τὴν διάνοιαν τῆς νοῦν, ἀλλὰ μὴν εἰς τὴν νοῦν
 δὲν ἐπιτελεῖται ἀναγκαῖως ἡ ἀπλότης. λοιπὸν δὲν βεβαιοῦνται ὅτι εἶ-
 ναι ἀπλή. ἀν' ἐλέγα ἔτι, ἡ δὲ εἰπὴ καμὴ ἐξ ἐπιχειρήματα, καὶ μὲ
 αὐτὰ ἄλλο δὲν ἡ δὲ εἰπὴ, παρὰ ὅτι ἡ ἀθανασία τῆς ψυχῆς
 κακῶς συνάγεται ἀπὸ τὴν ἀπλότητάς της, καὶ αὐτὴ ἀπὸ τὴν διάνο-
 μιν τῆς νοῦν, χωρεῖ νὰ ἐπιφέρω ἀκόμη καμμίαν δεῖξιν. Ἀλλὰ καὶ
 πόσαι ἐπιχειρήσεις κατὰ χρόνον συλλογιστικὸν δὲν ἀποφαίνονται κα-
 τὰ τὸν ἴδιον τρόπον, καὶ χειρότερα ἀκόμη (τὰ ἐστὶ χωρεῖ ἀποδει-
 ξιν) τὰ ἴδια ἀγαθὰ. αἱ οἷαι ἡμπορεῖσαν νὰ περμαζο-
 χθῶν εἰς εἰς διάστημα μικρότερον ἀπὸ τὸ τοῦ!

ἢ νὰ δίδεν ὑπέπειραν εἰς ἄλλας ἐκείνης, ὅπῃ ἔμα-
 ρται ὑπὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ δεχθῆμεν, πάντοτε αὐτὸ τὸ
 χῆμα φαίνεται ἀχρησὸν καὶ ἀνωφελές ὡς πρὸς τὸν πρῶ-
 τον σκοπὸν, ὅθεν τὸν ὁποῖον ἐπενόηθησαν αἱ ἀγαθέ-
 ρεις· ὅσον δὲ ἔχει τὸν δεύτερον, θέλομεν ἐξετάσει τὴν
 ὠφέλειάν τε εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον.

Αἱ ἀγαθέες, ὅπως γίνονται μετὰ χῆμα ἀγαθὸν καὶ
 τὸν ἥτονον, ὅπῃ ἐμεταχειρίζετο ὁ Σωκράτης (τῷ ὁ-
 ποίῳ δεικνύμεν πολλὰ παραδείγματα εἰς τὸν Πλά-
 τωνα), τῷ ἔστι μετὰ ἐρωτήσεις συνεχεῖς, εἰς τὰς ὁ-
 ποίας ὁ ἐναντίος ἀναγκάζεται νὰ ἀποκρίνεται ἀλλε-
 παλλήλως, καὶ νὰ ἀποκρίνεται σφικτὰ σφικτὰ, ἢ τὸν
 ἀφίνην νὰ πηγαίῃ πλέον ἐλπίδα, καθὼς βλέπο-
 μεν εἰς τὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα τοῦ Κικέρωνος,
 καὶ καθὼς ἀκολουθεῖ συχνὰ καὶ εἰς τὰς συλλογισμοὺς,
 αὐτὸς ὁ ἥτονος ἡδέως εἶναι χρησιμώτατος εἰς τὸ νὰ
 γνωριθῇ ἡ ἀλήθεια, αὐτὸν ἡτονον δύνατον νὰ φυλάττων
 οἱ ἀγαθολογοὶ μετὰ ἀκρίβειαν εἰς ὅλον τὸν ἀγαθὸν
 τὸν κανόνα, ὅπῃ ἐκδέσμεν εἰς τὸ πρῶτον Κεφα-
 λαιον, χωρὶς νὰ παρεκβέπωνται ὑπὸ τὸ προκείμε-
 νον, ἢ μετὰ ὀχληρὰς παρεκβάσεις, ἢ μετὰ ἐρωτήσεις ὑ-
 παλλήλως, ὅπῃ ἀναφύονται κατὰ ὅλον, καὶ ἀνίσως
 αἱ κραυγαὶ καὶ αἱ φωναὶ καὶ ἡ ἀνυπομονησία τοῦ νὰ ἀ-
 κούσῃ τὸς λόγους τοῦ ἄλλου, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ προ-
 βάλλῃ τὸς ἐδικούς τε, ὅθεν ἔκαμνε συχνὰ τὸς ἀγαθο-
 λόγους νὰ μὴν ἡμπορῇ μῆτε νὰ λύσῃν τὸ ζητούμενον,
 μῆτε νὰ καταλαμβαίνῃν τί λέγει ὁ ἑνὶς, καὶ τί ὁ
 ἄλλος.

Μένει λοιπὸν ὑπὸ τὸς ἀγαθὸς ἥτονος, ὅπῃ ἀπο-
 λαθῶν εἰς τὰς ἀγαθέας τὴν σήμερον, νὰ εἶναι καλ-
 λίτερος εἰς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας ὁ δικανικός, ὁ ἐ-
 σιν ἐκεῖνος, ὅπῃ μεταχειρίζονται εἰς τὰ κριτήρια· ἐ-
 πεὶδὴ ὧντας ἐλπίδα καθὼς ὑπὸ τὸς ἀγαθολογίας
 νὰ ἐκδέσῃ εἰς τὰς πρώτας διηγήσεις τε ὅλους τὸς
 λόγους τε, χωρὶς νὰ ἀντικοπῇ, καὶ εἰς τὰς δεύτερας νὰ
 ἀποκριθῇ εἰς ὅλας τὰς ἐνστάσεις, ὅπῃ ἡμπορῇ νὰ
 ἀφίῃ

ἄνυσιν πόσον ἅπὸ τὸ εἶνα, ὅσον καὶ ἅπὸ τὸ ἄλλο μέρος, εἶναι εὐκρλον νὰ προσδιοριθῇ καὶ ἡ φύσις τῆς ζητήμα-
τος καὶ τὸ βάρος τῆς λόγων, πόσον τὸ εἶδος, ὅσον καὶ
τῆς ἄλλης μέρες. Διὰ τὸτο εἰς ὅλας τὰς κρίσεις, εἰς
ταῖς ὁποίας εἶναι πολλὰ ἀναγκαῖον νὰ γνωρίζηται ἡ
ἀλήθεια, ἐπρόκειναι τὸν τῶν ἑσώπων τῆς διαλέξεως,
καὶ τὸν ἀπολεθῆν, εἴτε διὰ ζώσης φωνῆς, εἴτε ἐγ-
γραφῶς.

Ἀληθινὰ αἱ τέχναι τῆς Ρητορικῆς κάμνουν καμμίαν
φύσιν καὶ διὰ μέσσω τῆς τῶν ἑσώπων τῆς κριτικῆς νὰ ἀπα-
τῶνται, καὶ νὰ ἀποφασίζεν πρὸς βοήθειαν ἐκείνης, ὅ-
πως ἔχει τὸ ἀδίκον, εἰς ἑσώπον ὅπως ἠθελε φανῇ, ὅτι
ἐπρεπε νὰ ἀνακαλεσθῇ τὸ σύστημα τῆς Ἀρείου πάγου
τῆς Ἀθηνῶν, ἅπὸ τὸν ὁποῖον ἦτον ἐξωρεσμένον κα-
θεῖ ἵχθος τῆς Ρητορικῆς Τέχνης· μὲν ὅλον τὸτο αὐτὸ
δὲν ἔμπορεῖ νὰ ὀνομαθῇ ἐλάττωμα τῆς μεθόδου, ἀ-
πὸ τὴν ὁποίαν ἔμπορεν νὰ ἐξωρεθῆν ὅλαι αὐταὶ
αἱ ἀπάται, καθὼς ἀπὸ τὸν Ἀρείον πάγον, ἀλλὰ ἡ
τῆς μέρες ἐκείνης, ὅπως δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἀνακαλύ-
ψῃ, καὶ νὰ ἐμπαίξῃ αὐτὰς πρὸς ἀπάτας τῆς ἐναντίας, ἢ
τῆς κριτικῆς, ὅπως ἀφίνογται νὰ ἀπατῆται ἀπὸ αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ Διαλέξεων ἰδίων εἰς γύμνασιν
τῶν νέων.

Αἱ διαλέξεις, ὅπῃ γίνονται εἰς τὰ Σχολεῖα διὰ γύμνασιν τῶν νέων, μᾶλλον ὅπῃ ἡμπορῶν καὶ διαφόρων ἑόπων νὰ εἶναι ὠφελίμοι, ἐγὼ ὅμως ἀμφιβάλλω, ἀπίσως καὶ ὥς τὰς μεταχειρίζονται οἱ περὶ τούτους, ἡμπορῶν νὰ προσκινήσῃ ὅλον ἐκείνο τὸ ὄφελος, ὅπῃ ὑποχόνται.

Διὰ τί ἐγὼ δέωσκω ἀληθινὰ ὠφελιμώτατον νὰ συνηθίζεν οἱ νέοι νὰ προβάλλῃ μετὰ σαφηνείαν καὶ ἀκρίβειαν τὰς ἀληθείας, ὅπῃ ἐγνώρισαν, καὶ ἀφ' ἧς τὰς προβάλλῃ πιστῆς λογῆς, καὶ ἰξούρην νὰ τὰς ἀποδείχῃ ἀκριβῶς· εὗρισκω προσέτι ὠφελιμώτατον καὶ τὸ νὰ συνηθίσῃ διὰ νὰ ἡμπορῶν νὰ γνωρίζῃ ἐύκολα τὸ ἐλάττωμα οὗτος ψευδοσυλλογισμῶν, ὅπῃ ἤθελε τὰς προβληθῇ, εἴτε εἰς τὴν ἀμφιβολίαν τῶν ὁρῶν ἤθελε κρύπτηται, εἴτε εἰς τὴν ἀορισίαν, εἴτε καὶ ὅπῃ ἀλλῶς ἡμπορεῖ νὰ δρεθῇ· ἀλλὰ δεῦν καταλαμβαίνω διὰ ποίαν αἰτίαν νὰ συνηθίζῃ νὰ τὸ κάμνῃ τῷ εἰς χῆμα συλλογιστικόν, τὸ ὑποῖον, ἀφ' ἧς εὐγενὲς ἀπὸ τὸ Σχολεῖον, δεῦν δέλῃν τὸ μεταχειριθῇ ἴσως ποτὲ εἰς ὅλῃν τὴν τῶν ζωῶν (ἐπειδὴ δεῦν ἰξούρην εἰς ποίαν συμματροφίῃ, ἢ συνομιλίῃ τιμίων καὶ δόξων ὑποκατήλων τὰ ζητήματα, ὅπῃ ἀναρῶνται κάθε στιγμήν, καὶ μεταχειρίζονται, διὰ νὰ συγκροτῇ τὴν ὁμιλίαν, τὰ πραγματεύονται μετὰ συλλογισμῶν, ἢ μετὰ σύμφημι, ἀπόφημι, διαίρῳ, δέχομαι τὴν μείζονα, ἢ τὴν ἐλάττωνα, καὶ τὰ τοιαῦτα), καὶ νὰ μὴ συνηθίζῃ νὰ τὸ κάμνῃ καὶ τὸν ἑόπον, ὅπῃ ἔχεν νὰ μεταχειρίζονται εἰς ὅλῃν τὴν τῶν ζωῶν.

Ὁμολογῶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ μάθῃ τινὰς νὰ ἰ-

ξόρη δὲ νὰ κάμῃ εἰς καιρὸν χρεῖας εἴα συλλογισ-
θὸν ὀρθόν, ἢ εἴα ἐνθύμημα, ἢ εἴα δῖλημμα, εἰσπο-
τῶν ἢ μὴ ποτὶ νὰ χρησιμώσῃ δὲ νὰ εὕρῃ τὸν δεσμὸν
εἰς τὴν ἐπιτήδευσιν, ἢ νὰ θεωρηματώσῃ εἴα ἐναντίον, ὅπῃ
παχίζει νὰ εὕρῃ ἀπὸ τῶν ὑποθέσεων, καὶ νὰ θεω-
ρηματώσῃ εἰς ματαίαν λέξεις. Θέλω μάλιστα προσέ-
τι νὰ εἶναι καλὰ συνειδισμένος δὲ νὰ ἀποδίδῃ εὐ-
κολὰ μίαν ὀρθὴν δὲ κρίσιν, ὅχι τὴν κατ' εἶδος, ἢ κατ'
ἐξοχήν, ἢ δύναμιν, ἢ ἐκτενέως, ὅπῃ μίαν φοράν ἐ-
ματαχειρίζοντο εἰς ὅλα τὰ πράγματα, δὲ νὰ τὰ κα-
λύπτῃ (σκοτίζει) ὅλα, ἀλλὰ ἐκείνῳ, ὅπῃ ἢ πο-
τε νὰ χρησιμώσῃ δὲ νὰ γνωρίσῃ τινὰς τὸ κύριον ἐ-
λάττωμα μίας προτάσεως, τῆς ὁποίας οἱ ὅροι, ἢ δὲ
θεωρηματώσῃ τὰς ὀρθὰς καὶ ἀληθεύσας ιδέας, ἢ ἐκ-
λαμβάνονται εἰς ἐκτασίαν θεωρηματώσαν, ἢ ὀλιγωτέραν
ἀπὸ ἐκείνῳ, ὅπῃ ἀπαιτεῖ ἢ ὑποθέσεις. Ὁφείλει
προσέτι νὰ μάθῃ καὶ τὰς ἀληθεῖς κανόνας τῶν διαλέ-
ξεων τῶν λεγομένων κατ' ἐξοχήν, καὶ νὰ πειραθῇ καὶ με-
ρικὰ θεωρηματώματα καὶ δὲ νὰ μὴ τὰς φαίνονται ξέ-
να, ὅταν τὰς τύχῃ νὰ τὰ ἀκούσῃ, καὶ νὰ ἰξόρῃ νὰ
τὰ μεταχειρίζονται ὅπῃ τὸ καλεῖ ἢ χρεῖα.

Ὅμως νὰ τὰς θεωρηματώσῃ εἰς τὸ νὰ διαλέγονται
παντοτινὰ κατ' ἐξοχήν, καὶ νὰ ἀνάγῃ εἰς τὸ κατὰ
ἐξοχήν, με φαίνεται ὅτι βλάπτει θεωρηματώτερον θεω-
ρηματώσῃ.

Ἐπειδὴ πρῶτον ὅλος ὁ καιρὸς, ὅπῃ ἐξοδεύῃ εἰς
τὸ νὰ ἐτοιμαθῇ, καὶ νὰ ἐναχοληθῇ εἰς τὰς τέτοιαν
διαλέξεις, πηγαίνει χαμνός, καὶ ἀφαιρεῖται ἀπὸ ἐκεί-
νο, ὅπῃ εἰς τὸ μεταξύ ἢ ποτε νὰ μάθῃ καὶ
μὴτε ἔχεται λόγος νὰ εἰπῇ, ὅτι τὸ κατὰ τὴν συνηθί-
ζει εἰς ἐκεῖνα ὅπῃ ἐμαθῇ δὲ τὸ κατὰ ἢ ποτε νὰ
τὸ ἀποκτήσῃ με τὴν συνηθὴ ἐπαναλήψιν καὶ μελέ-
την, ἢ δὲ μέσα τῶν διαλέξεων, ὅπῃ γίνονται κατ'
ἄλλον ἔξοπον, αἱ ὁποῖαι χρειάζονται ὀλιγώτερον και-
ρὸν εἰς θεωρηματώσῃ.

Β'. Ἐπειδὴ ὁ ἐκτενέως πρέπει κατὰ τὸ συνηθὴ
νὰ

να κρατῇ τὸ ἀδυνατώτερον μέρος τῆς θέσεως, ἔπεται να παχίσῃ να τὸ διαφεντέσθῃ με ἐπιχειρήματα φαινόμενα καὶ ψευδῇ· ἐπειδὴ ἡ ἀλήθεια δὲν ἡμπορεῖ να ἀρεθῇ εἰς δύο προτάσεις ἀντιφατικές, καθὼς εἶναι πᾶς ἐνισαμνὺς καὶ ἀπολογεμνὺς, ὡδὲ ἢ εἰς τὴν μίαν, ἢ εἰς τὴν ἄλλαν· ὅθεν σωηθίζει ἀναισθητῶς να εἶναι σοφιστικὸς, ὡδολογιστὴς, καὶ ψεύστης.

Γ'. Ο' ἀπολογεμνός, ἐπειδὴ μίαν πρότασιν ἅπαρ ὡδεδεγμνύν, δὲν ἡμπορεῖ πλέον μήτε να τὴν ἀνακαλέσῃ, μήτε να τὴν διαρέσῃ, μήτε να τὴν ἀρνηθῇ, καὶ μήτε ἡμπορεῖ εἰς μίαν σειράν συλλογισμῶν να ποιοθῇ πᾶς καταντᾷ μία τέτοια πρότασις, σωηθίζει κατ' ὀλίγον ὀλίγον ἀπὸ φόβον πᾶς ὅτι ὁ ἐναντίος ἡμπορεῖ να κακομεταχειρῇ τὴν ὡδωχώρησίν τε, να εἶναι ὑποπτος εἰς καθε λέξιν, να κάμνῃ ὅσον ὀλιγώτερον ἡμπορεῖ ὡδωχώρησιν, καὶ αὐτὴν με φόβον καὶ φόμον, να κάμνῃ χιλίας ἑξασολὰς ψυχὰς, ἐκεῖ ὅπᾶς δὲν εἶναι κάμμία χεῖρα, να ἀποφάσῃ πολλὰς καὶ ποροδιλότατα, πᾶς ὅποια ὅλα εἶναι ἀποτελέσματα πᾶς ἁβροῆτε κανόνος τῆς καὶ χῆμα ἁλεξέως, ὅπᾶς λέγει, ἀπανίως σύμφασκε, συχνάκις διαίρει, πάντοτε ἀποφασκε.

Δ'. Ἐπειδὴ εἰς τὰς πιαύτας ἁλεξέεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ καθ' αὐτὸ σκοπὸς τῆς μαχομνῶν εἶναι ὁ· χι τὸ να ἔξεπάσεν καὶ να εὔρεν τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ να νικήσεν, ἔπεται ὅπᾶς καὶ ὁ εὔας καὶ ὁ ἄλλος εἰς πᾶς να βιώνεν τὴν δυνάμίν τε, καὶ ὅποιος ἀπὸ τὰς δύο τύχη να καταβάλλῃ τὸν ἐναντίον τε, να νομίσῃ ὅτι ἔχει καὶ δίκαιον, καὶ να ἀλαζονέβηται χωρὶς να σοχαζῇται ἀραγε ἀπὸ ἐδικλῶτε δυνάμιν ἐνίκησεν, ἢ ἀπὸ ἀδυναμίας πᾶς ἐναντίᾳ, με ἀλήθειαν, ἢ με ἀπάτῃ, με ἰχυράς ἀποδείξεις, ἢ με σοφίσματα, με λόγον, ἢ με κραυγὰς· τὸ ὅποῖον μάλιστα ἀκαλεθεῖ, ὅπότεν δὲν μάχονται παρρησία εἰς ὑπομείμνια, ὅπᾶς ἡμπορεν να πᾶς διδάσκων εἰς τὰς ἁλεξέεις τε, να πᾶς δείχων τὰς παρεκτροπὰς τε, καὶ

να τὸς κατέχων εἰς τὴν δοθεῖαν ὁδόν· ὅθεν μήτε ἡμπορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσα αξιώματα ψάδῃ, πόσα συμπεράσματα ἡμαρτημένα, καὶ ἐνὶ λόγῳ πόσας ἀτοπίας ἡμπορεῖ νὰ συλλάβων μὲ τῶτον τὸν ἔσπον εἰς τὸν νῦντες, πόσον οἱ παιανίζοντες ἱεροπαιῶχοι, ὅσον καὶ οἱ συῶφοφῆτες ἀκροαταί, οἱ ὁποῖοι δὲ τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀκριβοῦς διακρίσεως, ρέπων φυσικὰ εἰς τὸ νὰ δίδων τὰ δίκαια εἰς ἐκείνον, ὅπῃ νικᾷ.

Ὅθεν ἐπιτέμνωντας ἐκεῖνα, ὅπῃ παρὰ τῆς ἑως ἐδῶ εἶπα, λέγω ὅτι ἐμὴν μὲ φαίνεται ὠφελιμωτέρα γύμνασις τῶν νέων παρῶτον, νὰ τὸς ἀναχολῶν εἰς ἀδιακοπὴν ἐπανάληψιν ἐκείνων, ὅπῃ ἔμαθον· ἐπειδὴ μὲ τῆτο ἐντυπώνονται καλὰ εἰς τὸν νῦντες, καὶ ἡμπορεῖν εὐκόλῃ νὰ τὰ ἀνακαλέσων, καὶ νὰ τὰ μεταχειριδῶν εἰς καιρὸν χρείας.

2 Νὰ τὸς ἀναγκάζων νὰ δίδων λόγον ἀκριβοῦς δὲ τὸ κάθε παρῶμα· ἐπειδὴ ἔττι ὅχι μόνον τὰ μανθάνων μὲ θεμέλιον, ἀλλὰ ἡμπορεῖν, καὶ νὰ τὰ δείξων καὶ εἰς ἄλλους, αὐτὴν καμὴν χρεία.

3 Νὰ τὸς συνηθίζων νὰ ἡμπορεῖν εἰς εἴα ζήτημα ἀεὶ πεπλεγμένον νὰ δεισκέων τὸν ἀληθινὸν δεσπόντην, καὶ νὰ τὸ ἀναλύων εἰς ἐλαχίστας ὁρὰς, τῶν ἑστίν εἰς εἴα ἐνθύμημα, ἢ εἴα συλλογισμὸν, ἢ εἴα ἐπιχείρημα.

4 Νὰ τὸς παροτρύνων συχνὰ ἐνστάσεις εἰς ἐκεῖνα, ὅπῃ ἔμαθον, πότε δὲ συλλογισμῶν, πότε χωρὶς συλλογισμῶν, καὶ ὑπὸ καμμίαν φορὰν καὶ δὲ σοφισμάτων, δὲ νὰ συνηθίζων νὰ λύων εὐκόλῃ κάθε δυσκολίαν, καὶ νὰ ἱξάζων νὰ δεισκέων εἰς τὰς ψάδεις, ἢ φαινομένους, ἢ ἀπιδανῶνς ἐπιχειρήσεις τὸ κύριον ἐλάττωμα, ὅπῃ εἰς αὐτὰς κρύπτεται, καὶ τὴν ἀληθινὴν αἰτίαν, δὲ τὴν ὁποίαν παρέπει νὰ ἀπορρίπτωνται.

5 Νὰ τὸς συνηθίζων ὑπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν νὰ φιλονεικῶν ἀναμεταξύτας· ὅμως καὶ τὸν ἔσπον, ὅπῃ εἶναι παρὰ τὸν εἰς χῆσιν, καὶ παρέπει νὰ μάθων

πρῶτον, δείχνοντάς τας εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν ὅχι
μονοῦν τὴν τάξιν, ὅπῃ πρέπει νὰ τηρήσῃ, ἀλλὰ νὰ
φθάσῃν συμτομῶτερα εἰς τὸ ὀρθὸν συμπέρασμα, ἀλ-
λὰ καὶ τὸν ῥόπον, ὅπῃ πρέπει νὰ μεταχειρίζονται
ἀλλὰ νὰ φιλονεικῇ, καθὼς ἀρμόζει εἰς ἀνδρώπας χρη-
στοίταις.

6 Νὰ πρὸς γυμνάζῃν ὑπὸ καμμίαν φορὰν καὶ εἰς τὰς
καὶ χῆμα συλλογιστικὸν ἀελέξῃς, ὅμως πρῶτον
ἀλλὰ νὰ γνωρίζῃν εἰς τί σιωπᾷται, ἀλλὰ ἀλλὰ νὰ πρὸς
τὸ κάμνῃ αὐτὸ μίαν παντοτινὴν ἀχολίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Περὶ τῆς δημοσίων διαλέξεως, ὅπως γίνεται εἰς ἀπόπειραν τῆς νέως.

Καθώς εἰς τὰς καὶ μέρος διαλέξεις, ἔγω καὶ εἰς ἐκείνας, ὅπως γίνονται δημοσίᾳ εἰς ἀπόπειραν τῆς νέως, δεῶν ἰξόσθω αὐτῇ ἡ κοινὴ μέθοδος εἶναι ἡ ὠφελιμωτέρα· ἐγὼ βλέπω ὅτι ἐκλέγναι τὸ πολὺ πολὺ δύω, ἢ τρία ζητήματα, καὶ εἰς αὐτὰ μόνον γυμνάζονται πολὺν καιρὸν· καὶ ἐντοσῶν ἀφίναν, καὶ πολλάκις λησιμονεῖν ὅλα τὰ ἐπίλοιπα· καὶ πολλάκις φθοῶς ἐκεῖνος, ὅπως τὸς γυμνάζει, ἀναγκάζεται νὰ κάμῃ μόνος τε τὰς διαφόρας ὑποκρίσεις, ὅπως ἀπαιτῶνται εἰς τὰς διαφόρας ἐνστάσεις, ὅπως ἡμπορεῖν νὰ τὸς κάμῃ ἐπάνω εἰς τὰς προκειμένας ὑποθέσεις· εἰς ἕοπον ὅπως ἡ ἀξιοῦς τὸς ἀπολογημῶν δεῶν μῆναι εἰς ἄλλο, ἢ εἰς τὸ νὰ τὰς μάθῃ καὶ λέξιν ἀπὸ μνήμης.

Ἐπαινῶται τὸ ἀπολογημῶν ἢ ταχύτης εἰς τὸ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ νὰ ἀποδίδῃ ἐν καιρῷ τὰς ἀντικείμενας διασολάς· ὅμως καὶ εἰς τὸτο ἡ ἀξιοῦς εἶναι ἀμφίβολος· διὰ τὴν ἐγὼ ἐγνώρισα εἶνα, ὅπως ἔλαβε μίαν φθορὰν ἐπαίνους μεγαλωπείας δι' αὐτὸ τὸτο, ὅπως δεῶν ἦτον ἀξίος κατ' ἐδῶνα ἕοπον νὰ τὸς ἀπολαύσῃ.

Αὐτὸς ἦτον εὐδὸς πνέματος ὅσον νωθρῶν, ὅπως τυχαίων τὰς νὰ κάμῃ μίαν τέτοιαν ἀρχαίαν, ὁ διδάσκαλός τε ὦντας πλήροφωρημῶν, ὅτι αὐτὸς δεῶν ἦτον ἱκανὸς νὰ ἐπαναλαμβάνῃ κἀκεῖνα ἐπιχειρήματα ὅχι μόνον ἐκ τῶν προχείρων, ἀλλὰ μήτε καὶ ἀνίσως τὸ ἐμαύταν ἐντὸς πολὺν καιρὸν προπότερα, καὶ τὸ ἐσερέονε καλά εἰς τὴν μνήμην τε μὲ μυστίας ἐπαναλήψεις, ἀπεφάσισε νὰ προετοιμάσῃ ὁ ἴδιος πολλὰς μὲν ἀποπότερα ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα, καὶ νὰ τὸν βάλλῃ νὰ τὰ ἀπαυδάσῃ
ἀπὸ

ὑπὸ εἵνα εἵνα μὲ ἀνεκλάλητον ὑπομονῇ· καὶ πλησιάζοντες ὁ καιρὸς τῆς θαλέξεως, νὰ παρκαλέσῃ τὰς φίλεις, ὅπως ἐκλέχθῃσαν ἕξ νὰ κάμῃν τὰς ἐνστάσεις, ὅχι μόνον νὰ τὰς ἀνακοινώσῃ τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως ἔπρεπε νὰ μεταχειριθῇν, (τὸ ὅποιον δὲν εἶναι τὸσον σπανίον) ἀλλὰ νὰ μάθῃν καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὰ ἐπιχειρήματα, ὅπως αὐτὸς τὰς ἐδίδε, καὶ νὰ τὰ ὑποσηθίσκῃ· τὸ ὅποιον εἶναι τὸ σπανιώτερον πράγμα, ὅπως ἐσάθῃ εἰς τὸν κόσμον. Λοιπὸν τί ἀκολουθεῖ; οἱ ἐπιστάμφοι, ἀφ' ἧς συνέλαβον τῇ ἐννοίᾳ, δὲν ἤμπορῶσαν νὰ ξεχάσῃν καὶ τῇ ὕλῃ τῆς λέξεων. Ὁ καλὸς ὑπολογισμὸς, ὁ ὁποῖος δὲν ἦτον βόπος νὰ ἀφήσῃ μήτε μίαν κεραίαν ὑπὸ τὰς λέξεις τε, ἐπαναλαμβάναντε προχειρότατα κάθε ἐπιχείρημα, καὶ τῇ ἐννοίᾳ τῆς ὑποθέσεως, ὅμως μὲ λέξεις πολλὰ διαφορετικὰς, τὰ ἐστὶ μὲ ἐκεῖνας, ὅπως εἶχεν ὑποσηθίσῃ τὸσον καιρὸν προτιότερα. Οἱ ἀκροαταί, οἱ ὁποῖοι δὲν ἰξόδωσαν τὸ ἡρώδιον, βλέπωντάς τον νὰ σφενδονίσῃ τὸσον ἐλπίδες κάθε ἐπιχείρημα, καὶ νὰ τὸ ἐκθέτῃ μὲ διαφορετικὰς ὁρὰς, τὸν ἐκοίταζαν μὲ θάμβος, καὶ ὅλοι οἱ κύκλῳ παρκαλέμφοι τῷ ἑκάμην κρότους μεγαλωτάτους, εἰς καιρὸν ὅπως ὁ καλὸς νέος ἐσέκυνταν τεταπεινωμένος καὶ κατηχυμένος ἕξ μίαν τέτοιαν δόξαν, ἰξόδωσαντες πόσον ἦτον ἀξίος τῆς τοιαύτης κρότων.

Καθὼς ἡμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ μὲ τῆτον τὸν βόπον ὅπως ὁ μεγαλήτερος παπαγάλος νὰ κάμῃ τῇ πλεον δόξικωτέραν ἐπίδειξιν, ἕτως ἡμπορεῖ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ ὅπως εἵνας νέος ὁ πλεον ἀξιώτερος, ὅπως δὲν θέλει νὰ μεταχειριθῇ αὐτὰς τὰς τέχνας, νὰ συγχιδῇ, καὶ νὰ μείνῃ κατηχυμένος· καὶ ὀλίγον ἐλλείψῃ νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν φοράν τῆτο εἰς εἵνα, ὁ ὁποῖος ἐσπένδασεν ὅλα τὰ πράγματα μὲ μεγάλῃ ἐπιμέλειαν. Ἀνάμεινα εἰς τὰς ἄλλας θέσεις ἐπεχειρήθῃ νὰ διαφορετικώσῃ καὶ ἐκείνῃ τῷ Βοερχαβίε, ὅπως ἐπεπόλαζε τότε κοινῶς εἰς τὰς Φυσικὰς, καὶ τῆς ἱσθῆς διαχύσεως τῷ πυρὸς καὶ τὰ ἡγεήματα. Ἡ πείρα, ὑπὸ τῇ ὁ-

ποῖαν ὁ Βοερχάβιος συνάγει αὐτῶν τῶν δέξων εἶναι
 τῷτο, ὅπῃ αὐτὸν περὶ εἰς τὰ οἰκίσκον διαφορά σῶμα-
 τα, ὅμοια εἰς τὸ χῦμα, καὶ ἴσα τὸ μέγεθος, ὅμως
 διαφορά κατὰ τὴν ἑστίαν καὶ ποιότητα, διαφοροί, φέρει-
 πειν, κύλινδροι ὅμοιοι, εἷας ἀπὸ ξύλον, ἄλλος ἀπὸ
 πέτραν, ἄλλος ἀπὸ σίδηρον, κτ. καὶ κρεμασθῇ εἰς τὴν
 μέσῳ αὐτῶν εἷα θερμόμετρον, μὲν ὀλίγον καιρὸν,
 ὅφ' ἔστι διαμοιραθῇ εἰς αὐτὰ καὶ ἰσοσταθμίαν τὸ πῦρ,
 πλησιάζοντας εἰς καθένα ἀπὸ αὐτὰ τὸ θερμόμετρον,
 ὅθεν δείχνει καμμίαν ἀλλοιώσιν· σημειῶν, ἐλεγχῶ, ὅτι
 αὐτὰ τὰ σώματα, μὴ ὅλον ὅπῃ εἶναι διαφορά εἰς τὴν
 πυκνότητα, ὧντας ὅμως ὅμοια εἰς τὴν ὄγκον, ἔλαβε
 καθένα ἴσον βαθμὸν τῷ πυρός. Ἀλλ' ὅσον ὁ ἐκείνου
 ἀρχισεν νὰ πολεμῇ τὸ ἴδιον συμπέρασμα τῷ Βοερ-
 χαβίῳ, ὅπῃ ἐσωμάζον ἀπὸ τῶν πειρῶν, εἰς τὸ ὅ-
 ποῖον ἐθεμελιώτετο ὅλη ἡ θέσις, λέγωντας ὅτι αὐτὴ
 ἡ πείρα δείχνει ὅτι καθεστὴς εἷας ἀπὸ αὐτὰ τὰ σώμα-
 τα ἐδέχθη ἀπὸ τὸ πῦρ, ὅσον μέρος ἡρμύζον εἰς τὴν
 φύσιν, ὅχι ὅμως καὶ ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ πρέπει νὰ
 εἶναι ἴσον εἰς ὅλα· διὰ τί αὐτὸ εἰς τὸ σίδηρον, πρὸς
 δείγματος χάριν, ἡρμύζον 12 βαθμοί, εἰς τὸν ὑ-
 δράργυρον 10, εἰς τὴν πέτραν 8, καὶ εἰς τὸ ξύλον 6,
 ἡ πειρῶν τῷ πυρός θέλει εἶναι διαφορετικὴ εἰς ὅλα
 αὐτὰ· ὡς τὸσον ἔχοντας καθένα ὅσον μόνον ἡρμύζει
 εἰς τὴν φύσιν, πλησιάζοντας εἰς αὐτὰ τὸ θερμό-
 μετρον, ὅθεν θέλει εἶναι καμμία αἰτία μήτε ὁ ὑδράρ-
 γυρος νὰ μεταδώσῃ εἰς ἐκεῖνα ἀπὸ τὸ ἐδικόν τε πῦρ,
 μήτε ἐκεῖνα εἰς αὐτὸν ἀπὸ τὸ ἐδικόν τε· ὅθεν τὸ εἰς
 τὸ θερμόμετρον μένει ἀκίνητον. Ἡ ἔκτασις ὁ ἀπολογε-
 μένος τῶν δυνάμεων τῷ ἐπιχειρήματος, εἰς τὸ ὅποιον
 ὅθεν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀποπαρεσκεύαστος, καὶ τὸ ὅ-
 ποῖον ὅθεν ἐπιδέχεται ἀπόκρισιν· καὶ ἂν οὐχ αἰσθῇ ὅπῃ
 ἀποβάλλωνται τὸ ὑπερὰ ἀπὸ ὅλα, καὶ ἐκτός χήματος,
 καὶ ἔχοντας δι' αὐτὸ σταθμὸν πλατύτατον νὰ ἐκτανθῇ
 εἰς τὰ λοιπὰ πρῶτα ἐπιχειρήματα, καθὼς ἦλθεν εἰς
 τῷτο τὸ τελευταῖον, ἡμπορεῖ νὰ τὸ διαφύξῃ, ἐπιφε-
 ρων-

ρωνται μόνον ἄφ' ὧρα φησὶδείγματα σημείων, ὅπῃ δείχῃ τὸ θερμόμετρον διδύς ὅπῃ πλησιάζει εἰς ἄφ' ὧρα σώματα, τὰ ὅποια ἠθέλων ἔχη ἄφ' ὧρον βαθμόν πυρός, καὶ ἅπ' αὐτὰ νὰ συναίξῃ ὅτι τὸ ἠθέλων ἀκολουθήσῃ ὅσ' ἅπαντος, ἀνίσως καὶ εἰς τὰ εἰρημένα σώματα τὴν πειράματος τὴν Βοερχαβίς ἦτον ὁ βαθμός τὴν πυρός ἄφ' ὧρος, μετὰ τὸ ὅποιον μέσον ἠμπούρεσε νὰ καλύψῃ ὅπως ἐν τῷ ἀδυναμίαν τῆς ἀποκρίσεώς τε, εἰς ὅσον ὅπῃ δὲν ἔδειξε κανονίας πῶς τὸν ἐκατάλαβε ἄφ' ὅτι ἂν δὲν ἦτον τὸ, ἢ ἂν τὸ ἐπιχειρήμα τὸ τὴν ἐρωτεύετο εἰς τῷ ἀρχίῳ, ἦτον κίνδυνος, καὶ βέβαια χωρὶς σφάλματος, νὰ μείνῃ ἀναπολόγητος.

Τὸ σφάλμα εἰς τὸ εἶναι τῆς ἰδίας μεθόδου· ἐπειδὴ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἀπαιτῇ τινὰς ἅπ' ὧρα νέον τὸ νὰ εἶναι πρόχειρος νὰ ἀπαντήσῃ ὅπῃ ποδός, ὃ λέγεται, εἰς καθεστὸς ἀποσδόκητον ἐνστασιν, ὅπῃ ἠθέλων τὴν καμὴ αἰῶν;

Ποῖος καὶ ἅπ' ὧρα πλέον γεγυμνασμένους ἀνδρας ἠθέλε πολυμῶς, χωρὶς μῶμον δρασύτητος, νὰ εὖγῃ εἰς τὸ δημόσιον ἄφ' ὅτι νὰ ἀπαντήσῃ ἐκ τῶν προχείρων, ὅχι ἐπάνω εἰς βῆς, ἢ τέσσαρας, ἀλλὰ εἰς μίαν μόνον θέσιν (καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ὕλη δὲν εἶναι βέβαια, ἀλλὰ μόνον πιθανή) εἰς καθεστὸς ἐνστασιν, ὅπῃ ἄλλος ἠμπορεῖ νὰ εὖρῃ, ἢ νὰ φαντασθῇ, καὶ αὐτὸς μήτε νὰ σοχαθῇ κατόλου;

Ὅθεν ἐγὼ νομίζω, ὅτι καὶ ἄφ' ὅτι τιμῶν τῶν νέων, καὶ ἄφ' ὅτι ὡς πωτέρας ὠφελειῶν, καλλίτερον ἠθέλων εἶναι νὰ ἀκολουθῇ εἰς ὅλας τὰς τέχνας δοκιμαίας ἐκείνῳ τῷ ἰδίῳ μέθόδον, ὅπῃ ἀκολουθῇ εἰς τὴν Γεωγραφίαν, εἰς τὴν Χρονολογίαν, εἰς τὴν Ἱστορίαν, καὶ εἰς τὰ Μαθηματικά· τὰ ἔστιν, ἀφ' ὅτι ἐκδέχων τὰς ὕλας, ὅπῃ ἤκωσαν, ἐπάνω εἰς αὐτὰς νὰ τὰς ἐρωτῇ, καὶ νὰ τὰς ζητῇ λόγον ἀκριβῆ ἐκείνων, ὅπῃ ἔμαθον, τὸ ὅποιον εἶναι τὸ μόνον, ὅπῃ πρέπει νὰ ἀπαντῇ ἅπ' ὧρα αὐτὰς.

Μὲ τῶτον τὸν τρόπον 1) ἠμπορεῖσαν νὰ προετοιμα-
ζωνται ὄχι μόνον εἰς τρεῖς, ἢ τέσσαρα, ἀλλ' εἰς πολ-
λά, καὶ μάλιστα εἰς ὅλα ἐκεῖνα, ὅπῃ ἐδιδάχθησαν·
καὶ αὕτη ἡ ἐπανάληψις ὅλων τῶν πραγμάτων δὲν ἠμ-
πορεῖ τινὰς νὰ εἰπῇ πόσον εἶναι ὠφελίμος. 2) ἡ-
θέλω φαίνεται καθαρώτερα ἡ ἀληθινὴ ἀξιοῦς τῆ κα-
θαρῆς, καὶ ἡθέλω εἶχῃ ὀλιγωτέραν χώραν ἢ ἀπάτη,
εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἰξάρω πόσον ὠφελίμον εἶναι νὰ
συνηθίζῃς πρὸς νέες πόσον ὀγλίγωρα. 3) καθὼς ἡ-
θέλω ἐλδύθεροθῇ ἅπτο τὸν ὑπερβολικὸν κόπον ἐκεῖ-
νοι, ὅπῃ πρὸς δευτέραν εἰς τέτοιας δοκιμαῖς, ἔτ' ἡθέ-
λω ἀπαλλαχθῇ ἅπτο τὴν ἐνόχλησιν, ὅπῃ δοκιμάζον
κοινῶς καὶ ἐκεῖνοι, ὅπῃ πρέπει δεῦρ κἀνεύατες τίτλον
τὰ δεικνύονται παρόν· καὶ αὖ ὁ λόγος ἦτον περὶ
πραγμάτων ὠφελίμων καὶ ἀξιολόγων, ἀντὶ δεῦρ ἐνό-
χλησιν, ἡθέλω δεικνύει ἡδονῇ.

Ὡς πόσον ἐγὼ λέγω μόνον τὴν γνώμην μου· ἄλλοι
ὅμως ἴσως θέλουν ἰδῇ καλλίτερα ἅπτο ἐμὲ ἐκεῖνο,
ὅπῃ εἶναι ὠφελιμώτερον.

Τ Μ Η Μ Α ς.

Π Ε Ρ Ι Μ Ε Θ Ο Δ Ο Υ.

Η τάξις, καὶ ὁ ἔσος, καθ' ὃν γίνεται ὁποιοδήποτε πρᾶγμα, εἶναι ἐκεῖνο, ὃν ἡθικῶς ὀνομάζεται Μέθοδος· ὅθεν εἶναι μέθοδος τὸ σπασθᾶν, μέθοδος τὸ μανθάνειν, μέθοδος τὸ ἐξετάζειν τὴν ἀλήθειαν, καὶ μέθοδος τὸ διδάσκειν· ἀγκαλὰ οἱ Ἀρχαῖοι μέθοδον ὅν ἐνόησαν ἄλλο, ὡς τὴν τάξιν καὶ τὸν ἔσον τὸ διδάσκειν τι εἰς ἄλλον.

Ἀλλὰ δεῖ νὰ διδάξῃ τινὰς κἀνὴν πρᾶγμα εἰς ἄλλον, δύο μέθοδοις ἢ ποιεῖ νὰ κρατήσῃ, ὑπὸ τὰς ὁποίας ἢ μία ὀνομάζεται Συνοθετική, καὶ ἡ ἄλλη Ἀναλυτική.

Ἡ Συνοθετική μέθοδος ἀρχίζει ὑπὸ τὰ καθόλου, καὶ καταβαίνει εἰς τὰ μερικά· ἡ Ἀναλυτική τὸναντίον, ἀρχίζει ὑπὸ τὰ μερικά, καὶ ἀναβαίνει εἰς τὰ καθόλου.

Ἀφ' ἧς εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ πόσον δεῖ τὴν μίαν, ὅσον καὶ δεῖ τὴν ἄλλαν μέθοδον ἀνὰ μέρος, θέλομεν εἰπῆ ἐκ συγκρίσεως, καὶ ποία ὑπὸ τὰς δύο φαίνεται προτιμότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Περὶ Μεθόδου Σωθρητικῆς.

Μέθοδος Σωθρητικὴ εἶναι ἐκείνη, ὅπερ ἰδιαίτερον ἀκολούθησαν οἱ παλαιοὶ Γεωμέτραι, καὶ μάλιστα ὁ Εὐκλείδης· τίνω ὁποίαν δυνάμει ἡμπορεῖ τινας νὰ τίνω ὅσον γρήγορ' ἀλλέως καλλίτερα, ὥστε δεικνύοντες μὲ ποῖον τρόπον τίνω ἀκολούθησαν ἐκεῖνοι.

Ὁ Εὐκλείδης λοιπὸν ἀρχίζει ἀπὸ τῆς δεισμῆς ὅλων ἐκείνων τῶν ὅρων, ὅπερ εἶχε νὰ μεταχειρῇ μὴ ταῦτα εἰς τὰ ἐξ ἑωρτά βιβλία τῶν σοιχείων τε, καὶ ὡς ἐχόντα τὴν ὀπίσθεν Γεωμετρίαν, τὰ ἐστὶ τῶν σημείων, τῆς γεωμετρίας, τῆς ὀπίσθεν, τῶν γωνιῶν, τῶν ῥημάτων, κτ. κτ.

Εἰς αὐτὰ ἀκολουθεῖν τὰ αἰτήματα, τὰ ἐστὶ ζητήματα ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἡμπορεῖν νὰ ῥύεν δικολώματα· καθὼς νὰ ῥαβήξῃ μίαν γεωμετρίαν ἀπὸ ἑνὸς σημείου εἰς ἄλλο· νὰ ἐκβάλῃ μίαν γεωμετρίαν δοθεῖσαν· ἀπὸ ἑνὸς σημείου ὁποιοῦνδήποτε, μὲ ῥάβδιμα ὁποιοῦνδήποτε, νὰ γράψῃ κύκλον, κτλ.

Μετὰ ταῦτα ἀκολουθεῖν τὰ ἀξιώματα, τὰ ἐστὶ καποιαὶ ἀλήθειαι ῥηρικαί, ὅπερ εἶναι σαφεῖς καθ' ἑαυτάς· καθὼς, τὸ ὅλον εἶναι μεγαλύντερον ἀπὸ ὁποιοῦνδήποτε μέρος τε· ἀνίσως εἰς ἴσα πρόσθετον ἴσα, τὰ ἀποκύπτοντα εἶναι ἴσα· ἀνίσως δύο ποσὰ εἶναι ἴσα μὲ ἑνὸς τρίτον, εἶναι καὶ ἀλλήλοις ἴσα, κτ. Ἀγαθὰ τὸ τοῦ τελευταίου Ἰδομεῦ εἰς τὸ πρῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Α'), ὅτι πρέπει νὰ συναρῇ μὲ τὰ θεωρήματα ὡς ἑαυτὸν, ὥστε μὲ τὰ ἀξιώματα.

Τὰ ἀξιώματα τὰ ῥαβήχονται τὰ θεωρήματα, καὶ τὰ προβλήματα, τὰ ἐστὶν αἱ μερικώτεροι προτάσεις, ὅπερ δεικνύονται ὡς τῶν ῥητικωτέρων, καὶ ἡ μία ὡς μὲ-

ση τῆς ἄλλης· καὶ εἰς μὴ τὸ θεώρημα προτίθεται ἐκείνο, ὅπως μέλλει νὰ ἀποδειχθῇ, καὶ ἔπειτα προσίθεται ἡ ἀποδείξις· εἰς δὲ τὰ προβλήματα προτίθεται ἐκείνο, ὅπως μέλλει νὰ γῇ· ἔπειτα ἐκτίθεται ὁ ὅρος, κατ' ὃν γίνεται, καὶ ἀκολούθως ἀποδείχνεται ὅτι ὁρθῶς ἐγένεν.

Ἀπὸ τῶν θεωρημάτων, καὶ τὰ προβλήματα διαγίνεν τὰ συμπεράσματα ἐκείνα, ὅπως φυσικῶς παρὰ αὐτὰ, καὶ ὀνομάζονται πορίσματα· καὶ ἂν εἰς ἓνα θεώρημα, ἢ εἰς εἷς πρόβλημα χρειάζεται νὰ προσέθῃ κανὼν παῖγμα, ἢ δὲ νὰ τὸ σαφύνῃ καλλιτέρα, ἢ δὲ νὰ κάμῃ καμμίαν ἐπωφελεῖν ἐφαρμογὴν, τὸτο βάνεται μὲν τὰ πορίσματα, καὶ ὀνομάζεται χόλιον.

Ἀνίσως εἰς κανὼν θεώρημα, ἢ πρόβλημα εἶναι χρεία νὰ μεταχειριθῇ τις καμμίαν πρότασιν, ὅπως δὲν εἶναι σαφὴς κατ' ἐαυτὴν, καὶ δὲν ἐδείχθη προητέρᾳ, αὐτὴ ὀνομάζεται λῆμμα.

Αὕτη εἶναι ἡ τάξις, ὅπως συνηθίζον νὰ κρατῶν οἱ Γεωμέτραι, τὴν ὁποίαν μετεχοῖ, καὶ μάλιστα ὁ Βόλφιος, ἠθέλησαν νὰ τὴν μεταφέρουν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐπιστήμας.

Ἀπὸ τῆς φαίνεται ὅτι ἡ σιωθητικὴ τάξις, γρηκῶς ὁμιλῶντας, εἶναι ἡ ἰδίᾳ τάξις τῶν συλλογισμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἀρχινῶν ἀπὸ μίαν καθολικὴν πρότασιν, δὲ νὰ κατανήσων εἰς μίαν ὑπὲρ μέρος, ἢ κατ' ἑκαστα· καὶ ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰς νὰ διγάλῃν τὸ συμπέρασμα.

Ὅμως εἰς αὐτὴν τὴν μέθοδον εἶναι ἀναγκαῖον πρῶτον νὰ εἶναι ἀκρίβεις οἱ ὁρισμοί, καὶ αἱ διαιρέσεις, ὅπως προτίθενται· δὲ τῆς ἀπὸ αὐτὰς θέλουμν ἀρχίσει νὰ ὁμιλήσωμν, πρὸ τῆς νὰ μεταβῇμν εἰς τὰ ἄλλα μέρη.

Περὶ Ορίσμῃ.

Ο Ορίσμός λέγεται κοινῶς ὅτι εἶναι μία πρότασις, ὅρα τῆς ὁποίας ἐξηγεῖται ἢ τί εἶναι εἷς πᾶν γμα, ἢ τί σημαίνει εἷς ὄνομα· ὅθεν οἱ ὀρίσμοι διαίρῃται εἰς ὀρίσμους τῶν πραγμάτων, καὶ εἰς ὀρίσμους τῶν ὀνομάτων, καὶ ὀνομάζονται οἱ πᾶντοι ὀρίσμοι πραγματιώδεις, καὶ οἱ δὲ ὑπεροὶ ὀρίσμοι ὀνοματιώδεις.

Κυρίως ὅμως ὅλοι οἱ ὀρίσμοι εἶναι ὀνοματιώδεις· ἐπειδὴ ὡντας εἰς ἡμᾶς ἀγνώστος ἢ ἐσωτερικὴ εἴσα τῶν πραγμάτων, δὲν ἡμπορεῖμεν μετὰ τὸς ὀρίσμους μας νὰ ἐξηγήσωμεν ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι τὰ πᾶντα κατ' ἐαυτὰ, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο, ὅπῃ νοεῖμεν ὅτι διπλὴν τὰ ὀνόματά τες· καὶ τῇ ἀληθείᾳ ποῖος ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ τί εἶναι ὁ χρυσὸς κατ' ἐαυτὸν, ἢ ὁ ἀργυρος, ἢ ἄλλο ὁποῖονδήποτε πᾶν γμα; Ἀνίσως εἰπῶ ὅτι ὁ χρυσὸς εἶναι εἷς μέταλλον βαρύτατον, ὡχρὸν, ἐλατὸν, σφυρήλατον, κτ. δὲν λέγω ἄλλο, πᾶν ὅτι μετὰ τὸ ὄνομα τῷ χρυσῷ ἐννοῶ μίαν εἴσαν, ὅπῃ ἔχει αὐτὰς τὰς ιδιότητας· ὅμως μὴ γινώσκοντας ἐγὼ ὁ ἴδιος μήτε ὅλας τὰς διωατὰς ιδιότητας τῷ χρυσῷ, μήτε τὴν ἐσωτερικὴν εἴσαν, δὲν ἡμπορῶ βέβαια νὰ κάμω ἄλλον νὰ τὸν γινώσκῃ. Τῷτο ἡμπορῶ νὰ εἰπῶ πᾶν ὅτι ὅταν ὀμιλῶ ὅχι δὲ εἷς κομμάτι χρυσῷ ὡρίσμενον καὶ ἀτομικόν, ἀλλὰ δὲ τὸν χρυσὸν ἐν γῇ, καὶ πολὺ πᾶν ὅτι ἀκόμι ἀνίσως ὀμιλῶ ὅχι δὲ εἴσας, ἀλλὰ πᾶν ὅτι ἡθικῶν ὄντων, πᾶν ὅτι ἀρετῆς διλονότι, ἢ κακίας, πᾶν ὅτι τέχνης, ἢ ὀπισήμης, κτ. Ἐπειδὴ μετὰ τὸ νὰ μὴ γινώσκοντα ἐξω ὅποιο λόγος μας, μήτε τὰ γῇ, μήτε τὰ εἶδη, ἀλλὰ εἶναι ἐδικά μας ἀπλᾶ ἀθροίσματα ἰδεῶν, κατὰ εἶναι καὶ αἱ εἴσοιαι τῶν ἡθικῶν ὄντων, μετὰ τὰ κατὰ ὀνόματα τῷ χρυσῷ, ἢ τῷ ἀργύρῳ, καὶ μετὰ τὰ ἀφηρημένα τῆς τέχνης, ἢ ὀπι-

ἢ ὁπσιμῆς, ἀρετῆς, ἢ κακίας, ἄλλο δὲν ἡμπορεῖν νὰ ὀηλώσωμεν, ὡδὰ τὰ ἀθροίσματα τῶν ἰδεῶν, ὅ-
πῃ περσάππμν, εἰς αὐτὰ τὰ ὀνόματα, καὶ ἐπομῶως
οἱ ὀρισμοίτῃς δὲν εἶναι ἄλλο, ὡδὰ ὀνοματώδεις.

Αἱ φεῖται μάχαι, ὅπῃ ἐβλάστησαν ἀναμεταξὺ εἰς
τῆς Περιπατητικῆς ὡδὲ τῶν ὀρισμῶν τῶν παραγμάτων
καὶ τῶν ὀνομάτων, ἐλαβον τὴν ἀρχιῶτων ἄπο τῆτο,
ὅπῃ ἡδέλησαν νὰ παραγματοποιήσεν τὰς ἀφαιρέσεις
τῆς, καὶ νὰ ὑποθέσεν ὅτι παραγματικῶς ὑπῆρχεν ἔ-
ξω ἄπο τὸν ἑαυτὸν τῆς αἱ καθολικαὶ φύσεις, τὰ ἔ-
σιῶδη χήματα, τὰ ἡνῆ, τὰ εἶδη, αἱ ὑσίαι, καθῶς
ὑπῆρχον εἰς τὸν νῦν τῆς.

Μ' ὅλον τῆτο, καθῶς ὡδατρεῖ ὁ Συγγραφεὺς τῆς
Τέχνης τῆ νοεῖν (Μέρ. Α'. Κεφ. ΙΒ'), ἡ ἄσολη
τῶν ὀρισμῶν τῶν ὀνομάτων, καὶ τῶν παραγμάτων, ἡμ-
πορεῖ νὰ εἶναι ὡδαδεκτῆα κατὰτινα ἔῶπον, ὅποταν
ἐννοῶμεν ὀρισμὸν ὀνόματος, ἢ ὀνοματῶδη τὴν ἐξήγη-
σιν τῆς ἐννοίας, ὅπῃ εἷας ἰδίᾳ προσάπτει εἰς εἷα
δοθῆντα ὄροι, καὶ ὀρισμὸν πράγματος, ἢ παραγμα-
τιῶδη τὴν ἐξήγησιν ἐκείνῳ, ὅπῃ ὅλοι κοινῶς προ-
σάπτειν εἰς αὐτὸν.

Κατ' αὐτὴν τὴν εἷνοϊαν οἱ ὀνοματῶδεις ὀρισμοί
δὲν ἔχεν τόπον, ὡδὰ ὅταν πῆρη νὰ εἰσάξεν εἷα
νέον ὄρον, ἡ νὰ ἐξηγήσεν εἷα νέον πῶγμα. ἡ δέ-
λαν νὰ προσάψεν εἰς εἷα παλαιὸν ὄνομα μίαν ση-
μασίαν ἰδῆζον, ἡφορετικῶς ἄπο τὴν κοινῶς, τὸ
ὅποϊον ὅμως πῆρη νὰ γίνεται μὲ πῶσοχῶς μεγá-
λῳ, καὶ μόνον τότε, ὅποταν ἡμπορῇ νὰ χρησιμῶσῃ
εἰς τὸ νὰ διορίσῃ εἰς τὰ κοινὰ καὶ ἀόριστα ὀνόματα
μίαν εἷνοϊαν ὡεῖσμῶν, καὶ ἀκρίβῃ.

Οἱ Παλαοὶ ὅμως δὲν ἐννοῶσαν τοῖςτῃς λογῆς τῆς
ὀνοματῶδεις ὀρισμοὺς, ἀλλὰ αὐτοὶ ὠνόμαζαν ὀνομα-
τῶδη εἷα ὀρισμὸν ὅποταν αὐτὸς ὠεῖσεν εἷα ὄνομα
χωεῖς νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πῶγμα. καθῶς ἀνίσως ἡ
ἐκλειφῇ τῆς Σελῶνῃς ὠεῖζενταν ὅτι εἶναι σκοτασμός
τῆς Σελῶνῃς εἰς αἰθερίαν. καὶ παραγματιῶδη ὠνόμαζαν

ἐκείνον, ὅπῃ ορίζει (εἴτ' ἐν ὀξυγῇ) τὸ ἴδιον πρᾶγμα, καθὼς ἀνίσως ἔλεγε τινάς· ἡ ἐκλείψις τῆς Σελήνης εἶναι ὁ σκοτασμός τῆς Σελήνης, ποροερχόμενος ὑπὸ τῷ σκιαῷ τῆς γῆς, ὅπῃ παρεμπίπτει ἀνάμεσα εἰς τὴν Σελήνην, καὶ τὸν Ἥλιον. Εἶναι ὁμοῦς φανερόν ὅτι αὐτοὶ οἱ ὀρισμοὶ καὶ οἱ δύο ὀξυγῶν τὸ ἴδιον πρᾶγμα μὲν διαφορᾷ, ὅτι ὁ εὔας ἐντελέσερα, καὶ ὁ ἄλλος ἀτελέσερα, εἰς τρόπον ὅπῃ, αὐτὶ νὰ τὰς διαίρῃν εἰς πραγματιώδεις καὶ ὀνοματιώδεις, ἡμπορῇν νὰ τὰς ὀνομάζῃν καὶ τὰς δύο ὀνοματιώδεις, λαμβανόντας τῶν τῶν ὅρον εἰς σύννοιαν κυρίαν καὶ αὐστηράν, ἢ καὶ τὰς δύο πραγματιώδεις, καὶ τὴν σύννοιαν, ὅπῃ εἰπαμὲν παράνω· ὁμοῦς τὸν εὔα ἐντελῆ, καὶ τὸν ἄλλον ἀτελῆ.

Διὰ νὰ εἶναι ὁ ὀρισμός ὀρθὸς ἀπαιτῶνται τρία πράγματα.

Α'. Νὰ εἶναι σαφής, εἰς τρόπον ὅπῃ νὰ κάμῃ τὰς ἄλλας νὰ συλλαμβάνῃν μία σαφῇ, καὶ διακεκριμένῃ ἰδέαν τῷ πράγματι, ὅπῃ ορίζεται· καθὼς εἶναι, φέρει πείν, τὸ πρᾶγμα τῷ ὀρισμῷ τῆς ἐκλείψεως τῆς Σελήνης, ὅπῃ ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω.

Διὰ τὸτο ἐσφαλμένοι ὀρισμοὶ εἶναι 1) ὅλοι ἐκεῖνοι, εἰς τὰς ὁποῖας εἰσάγονται ὅροι, ὅπῃ δὲν φανερώνουν σαφεῖς ἰδέας. Τέτοιος ἦτον ὁ ὀρισμός τῆς κινήσεως, ὅπῃ ἐδίδεν ὁ Ἀριστοτέλης, λέγωντας ὅτι κινήσις ὅστις ἡ τῷ δυνάμει ὄντος ἐντελέχεια ἢ ποιῆτον· ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς βέβαια ὑπὸ αὐτὰς τὰς λέξεις δὲν θέλει καταλάβῃ καλλίτερα τὶ εἶναι ἢ κινήσις. Τέτοιος ἦτον ὁμοίως καὶ οἱ ὀρισμοί, ὅπῃ ἐδίδε τὸ ξηρὸν, τὸ ὑγρὸν, τὸ θερμὸν, τὸ ψυχρὸν, κτ. Τέτοιος ἦτον ἀκόμη καὶ ὁ ὀρισμός τῆς δίδειας γραμμῆς, ὅπῃ ἐδίδεν ὁ Πλάτων, λέγωντας ὅτι δίδεια γραμμὴ ὅστις, ἢς αὐτὸ μέσον ἀμφοῖν τοῖν ἑκάστοιν ἐπιπροσθῇ ἢ ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς βέβαια δὲν θέλει ἡμπορέσῃ νὰ καταλάβῃ, τίνι τρόπῳ εὔα σημείον, ὅπῃ δὲν ἔχει μέρη, ἡμπορεῖ νὰ ἐπιπροσθῇ εἰς ἄλλα σημεία μὴ ἔχοντα μέρη. 2) ἐσφαλμένοι ὀρισμοὶ εἶναι ἐκεῖνοι, εἰς τὰς ὁποῖας

ποιὸς ἐμβαίνει τὸ ἴδιον ὀριζόμενον πᾶν· καθὼς εἶναι ἐκεῖνος, ὅπῃ ἔδωκεν ὁ Εὐκλείδης τῆς διθείας γραμμῆς, λέγωντας ὅτι διθεῖα γραμμὴ ἔστιν, ἣτις ἐξίσταται τοῖς ἐφ' ἑαυτῆς κεῖται σημείοις· εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἢ μπορεῖ τινὰς νὰ ἐννοήσῃ ἄλλο, ὡς ὅτι ἡ διθεῖα γραμμὴ κεῖται κατ' ἀφείκην εἰς τὰ ἄκρατος, ὅ ἐστι ἡ διθεῖα γραμμὴ εἶναι διθεῖα γραμμὴ. Τέτοιος εἶναι ἀκόμη καὶ ὁ ὀρισμὸς τῷ Ἀρχιμήδῃ, ὅτι διθεῖα γραμμὴ ἔστιν ἡ ἐλαχίστη τῇ τὰ αὐτὰ πέρατα ἔχουσιν· ἐπεὶ δὲ νὰ τὴν μετρήσῃ τῆς πρὸς τὴν νὰ μεταχειριθῇ μίαν ἄλλαν διθεῖαν γραμμὴν, εἰς ἕνα ὅπου ὅπῃ εἶναι ὡς αὐτὴ νὰ ἔλεγε, ὅτι διθεῖα γραμμὴ εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία, ἀφ' ἧς μετρήθῃ μὲ μίαν διθεῖαν γραμμὴν, δέρεσθαι ὅτι εἶναι ἡ πλέον μικροτέρα ὑπὸ ἐκείνας, ὅπῃ ἢ μπορεῖν νὰ ἀχθῇ ἀνάμεσα εἰς δύο δοθέντα σημεία. 3) ἐσφαλμένοι εἶναι ἐπὶ ὅλοις γεδὼν οἱ καθαρῶς ὑποφατικοί, οἱ ὁποῖοι λέγουσιν ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι τὸ πᾶν, χωρὶς νὰ εἰπῇ ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι· καθὼς αὐτὸς ὡρίζετο τινὰς τῷ Λογικῷ, ὅτι εἶναι μία τέχνη, ὅπῃ δὲν παραγματούεται ὡς ἀποδείκνυται, μήτε ὡς πολέμῳ, χωρὶς νὰ εἰπῇ ὡς τίνος παραγματούεται. Πρέπει ὅμως νὰ ἐξαιρεθῇ ἐκεῖναι αἱ ὡριζόμεναι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ὑπόφασιν ἐνὸς πράγματος συνάγει ἀναγκαίως τὴν κατάφασιν ἐνὸς ἄλλου· καθὼς αὐτὸς ἔλεγε τινὰς, ὅτι ἀπλὴν εἶναι ἐκεῖνο, ὅπῃ δὲν εἶναι συνυφασμένον ὑπὸ μέρη, ἐπεὶ δὲ εἰς τὸν, ὑποφασκόντας τὴν πολλαπλότητα τῶν μερῶν, συνάγεται ἐπομῶς ἡ κατάφασιν τῆς μοναπλότητος.

Β'. Ὁ ὀρισμὸς πρέπει νὰ εἶναι ἀκριβὴς καὶ ὡριζόμενος, τὸ ἔστιν πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃ εἰς ὅλον τὸ ὀριζόμενον πᾶν, καὶ εἰς μόνον αὐτό. Ὁ δὲν καθὼς ἠθέλησεν ὀρίσῃ τὸ τεύχον ἐκεῖνος, ὅπῃ ἠθέλησεν εἰπῇ, ὅτι εἶναι γῆμα συγκείμενον ὑπὸ ἑξῆς πλῆθους, καὶ ἑξῆς γωνίας ἴσας· ἐπεὶ δὲ τὸ δὲν ἀρμόζει εἰς ὅλα τὰ τεύχονα· ἢ τὸ τεύχον ὅτι εἶναι γῆμα

συγκείμενον ὑπὸ τέσσαρας πλευρὰς ἴσας, ἐπεὶ δὴ τὸ ἀρμόζει καὶ εἰς τὰς ῥόμβους. Ὁ πρῶτος χαλαίνει καὶ πλεονασμὸν, ἐπεὶ δὴ περιλαμβάνει χαρακτῆρας περιγοπέρας ὑπὸ ἐκείνης, ὅπερ ἀρμόζεν εἰς τὰ τρίγωνα ἐν ᾧ εἶναι, καὶ ὁ δεύτερος σφάλλει κατ' ἑλλειψιν, ἐπεὶ δὴ δυν' ἐκδέχεται ὅλως ἐκείνης, ὅπερ ἀνήκον εἰς τὰ τετράγωνα.

Γ'. Ὁ ὀρθισμὸς πρέπει καὶ συναντιστρέφῃ μετὰ τὸ δεικνόν, ὡς ἔστιν ἐνὰ ἡμπορῇ εἰς κάθε περιέσασιν καὶ ἀντικαθίσταται εἰς τὸ ὅκμα τῶ ἰδίου πράγματος. Ἀνίσως εἰπεῖν, ὡς δαδείγματος χάριν, ὅτι τὸ τρίγωνον εἶναι οὐα χῆμα συγκείμενον ὑπὸ βίεις γωνίας, καὶ βίεις πλευρὰς, ἡμπορεῖν καὶ εἰπεῖν καὶ ἀντιστρόφως, ὅτι κάθε χῆμα συγκείμενον ὑπὸ βίεις γωνίας καὶ βίεις πλευρὰς, εἶναι τρίγωνον· ὅμως ἐκεῖνος, ὅπερ ἤθελον εἰπῇ, ὅτι τὸ τετράγωνον εἶναι χῆμα συγκείμενον ὑπὸ τέσσαρας πλευρὰς ἴσας, δυν' θέλει ἡμπορέσῃ καὶ εἰπῇ ἀντιστρόφως, ὅτι καὶ κάθε χῆμα συγκείμενον ὑπὸ τέσσαρας πλευρὰς ἴσας, εἶναι τετράγωνον. Εἶναι ὅμως γνωστὸν, ὅτι τὸ καὶ εἶναι ὁ ὀρθισμὸς ἀντίστροφος εἶναι χαρακτὴρ ἀναγκαῖος τῷ ὀρθισμῷ, ὅχι ὅμως καὶ ὑποχρῶν· ἢ καὶ εἰπῶ σαφέστερα, κάθε ἀκλειβὴς ὀρθισμὸς πρέπει ἀναγκαῖως καὶ εἶναι ἀντίστροφος, ὅμως καὶ ἀντίστροφος δυν' εἶναι ἀναγκαῖως καὶ ἀκλειβὴς. Ἀνίσως ὀρίσω τὸ τρίγωνον, ὅτι εἶναι χῆμα συγκείμενον ὑπὸ βίεις πλευρὰς, καὶ βίεις γωνίας ἴσας, θέλω ἡμπορέσει καὶ εἰπῶ καὶ ἀντιστρόφως ὅτι κάθε χῆμα συγκείμενον ὑπὸ βίεις πλευρὰς καὶ βίεις γωνίας ἴσας εἶναι τρίγωνον, δυν' ἐπεταὶ ὅμως καὶ εἶναι καὶ ἀκλειβὴς ὁ ὀρθισμὸς μὲν. Κατὰ τῶτον τὸν τρόπον ὅλοι οἱ ἐπὶ πλέον τῶ ὀρθισμοὶ εἶναι ἀντίστροφοι, δυν' ἀπαλάττονται ὅμως ὑπὸ τὸ καὶ εἶναι ἡμαρτημένοι. Διὰ καὶ ἔχη ὁ ὀρθισμὸς τὰς βίεις εἰρημένους χαρακτῆρας, λέγει ὁ Κικέρων, ὅτι πρέπει καὶ σύγκεται ὑπὸ τὸ πλησιέστατον ᾧος, καὶ τῷ ἐχάτῳ διαφορᾷ, ὡς ἔστιν ἐνὰ δείχνη τὸ πλησίον ᾧος, ἢ εἰδος,

δος, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάγεται τὸ ὀριζόμενον παῖγμα, καὶ τὴν διαφοράν, ὅπως τὸ διαφέρει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ἰδίᾳ γένει, ἢ εἶδος. Ὅθεν ὁ ἀνθρώπος θέλει ὀρίσθῃ καλὰ, ἀνίσως ὀρίσθῃ ὅτι εἶναι ζῶον λογικόν. ἐπειδὴ ὁ ἀνθρώπος περιέχεται ἐγγύτατα εἰς τὸ γένος τῶν ζῶων, καὶ τὸ λογικὸν τὸν διαφέρει ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα αὐτοῦ καὶ γένους. Ὅμως κάκιστα ἠθέλησεν ὀρίσθῃ, ἀνίσως ὠρίζονταν ὅτι εἶναι οὐα ὃν ζῶον λογικόν. ἐπειδὴ ἡ κλάσις τῶν ζώων εἶναι πολλὰ γρηκὴ, καὶ περιλαμβάνει καὶ τὰ πνύματα. Κακῶς τὸν ὠρίζετο καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι εἶναι ζῶον δίπεν ἄπτερον. ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ διαφορά δὲν τὸν διαφέρει ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ὅπως ἡ φυσικὰ εἶναι ἄπτερα καὶ δίποδα, καθὼς οἱ ἐραγγετάγγοι, ἡ τέχνη, καθὼς ἔκαμε τὸν ἀλεκτριόνα Διογένης ὁ Κυρκὸς, καὶ τὸν ἔρριψεν ἔμπεδοκλόν τε καὶ τὸν περπατῆζον, λέγωντας· ἰδὲ ὁ ἀνθρώπος καὶ Πλάτωνος.

Εσημειώσαμεν ἐν παροδῷ εἰς τὸ Α'. Μέρος (Τμήμ. Β'. Κεφ. Β'. Α' ρθ. Β')., ὅτι αἱ ἀπλᾶι ἰδέαι δὲν ἡμπορεῖν νὰ ὀρίσθῃ· ἐπειδὴ δὲν ἡμπορεῖν νὰ εἰπῶμεν ρητῶς τὴν διαφοράν, ὅπως καὶ διακρίνει μίαν ἀπὸ τὴν ἄλλην. ὅπως τίς ποῖος ἡμπορεῖ νὰ ὀξηγήσῃ εἰς ἄλλον ρητῶς με λέξεις εἰς τί συνίσταται ἡ διαφορά καὶ ἐρυθρῶ, καὶ τὸ παρὰσινε χρώματος;

Μ' ὅλον καὶ εἶναι διαφορά μέσα καὶ νὰ δώσωμεν νὰ τὰς καταλάβεν καὶ αὐτὰς. Πρῶτον εἶναι νὰ δείξωμεν τὰ ἰδία ἀντικείμενα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λαμβάνομεν τὰς ἰδέας. ὡς ἀδείγματος χάριν θέλωμεν εἰπῇ ὅτι παρὰσινον χῶμα ὀνομάζεται τὸ χῶμα τῶν χορτῶν, καὶ ἐρυθρόν, τὸ χῶμα καὶ αἵματος. Δύτερον νὰ δείξωμεν τὰ μέσα, μετὰ τὰ ὁποῖα τὰς ἀποκτείνωμεν. θέλωμεν εἰπῇ ὅτι ἡχοι, λόγοι χάριν, ὀνομάζονται καὶ αἰσθήματα, ὅπως λαμβάνομεν καὶ τῆς ἀκοῆς, καὶ ὁσμαιέκεια, ὅπως λαμβάνομεν καὶ τῆς ὁσφρήσεως. Τρίτον νὰ ἀποκλείωμεν ὅλα ἐκείνα, ὅπως δὲν ἀνήκον εἰς αὐτὰς. Τὸ σημεῖον, ὡς ἀδείγματος χάριν, λέγεται ἀ-

διαίρετον, ἢ εἷς παῖγμα, ὅπῃ δὲν ἔχει καμμίαν ἔκτασιν, δηλαδή μήτε μήκος, μήτε πλάτος, μήτε βάθος. Ἀγκαλὰ πολλὰ καλλίτερα θέλομεν δώσειν νὰ καταλάβεν τὶ εἶναι τὸ σημεῖον, ὅταν αὐτὶς διὰ αὐτὰς τὰς καθαρὰς ὑποφατικὰς ἐννοίας, παχίσωμεν νὰ δώσωμεν μίαν θετικὴν, λέγωντας ὅτι σημεῖον εἶναι ἐκείνο, ὅπῃ χρηματίζει τὸ πέρασ μιᾶς γραμμῆς, ὁπότεν αὐτὸ τὸ πέρασ θεωρεῖται μόνον ὡς τέλος, χωρὶς νὰ θεωρεῖται ὡς μέρος τῆς ἰδίας γραμμῆς.

Λ Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Περὶ Διαιρέσεως.

Οπότεν τὸ ὑποκείμενον, περὶ ὃ ὁ λόγος, ἔχη πολλὰ μέρη, ἀνάγκη εἶναι νὰ τὰ διαιρῇ, εἴτ' ἔν νὰ καὶ ξεχωρίζῃ, διὰ νὰ ἡμπορῇ νὰ δίδεν ἰδέαν σαφεῖ καὶ διακεκριμένην καὶ τῇ ἰδίᾳ ὑποκειμένῃ, καὶ τῇ μερῶν τε.

Αὕτῃ ἡ διαιρέσις ἡμπορεῖ νὰ γῇ καὶ πρὸς ἑόπκας. 1) ὁπότεν εἷς ὑποκείμενον μερικὸν διαιρῇται εἰς τὰ μέρη, ὅς ὢν σύγκειται· παραδείγματος χάριν εἷς δένδρον εἰς ρίζας, στέλεχος, κλάδους, φύλλα, αὔθη, καὶ καρπός· εἷς ἀπίτι εἰς ἀνδρωνίτιν, γυναικονίτιν, οἰκίσκας, κτ. μία Πόλις εἰς μαχαλάδες, σκεῖα, καὶ ἀπίτια· εἷς Βασίλειον εἰς τὰς ἐπαρχίας τε, κτ.

2 Ὅταν εἷς γένος διαιρῇται εἰς τὰ εἶδη· καθὼς, ἡ ἐτία εἰς σώματα καὶ πνεύματα, τὸ ζῶον εἰς λογικὸν καὶ ἄλογον.

3 Ὅπότεν αὐτὶ νὰ εἴπῃν τὰ ὀνόματα τῇ εἰδῶν, λέγαν τὰς διαφοράς τε· καθὼς, κάθε εἴσα εἶναι ἀπλή, ἢ σωύθετος· κάθε ζῶον εἶναι λογικόν, ἢ ἄλογον.

4 Ο πόταν σημειώνονται τὰ ἐναντία συμβεβηκότα, εἰς τὰ ὅποια ἠμπορῶν νὰ ὑποκείνται· καθὼς, καὶ θε σῶμα κινεῖται, ἢ ἡρεμεῖ· καὶ θε αὐθρῶπος εἶναι βεβός, ἢ λαλητικός.

5 Ο πόταν μία πειότης, ἢ εἷα συμβεβηκός διαίρηται εἰς ἁάφορα ὑποκείμενα, εἰς τὰ ὅποια ἠμπορεῖ νὰ ἀνήκῃ· καθὼς, ὅταν ὁξτέλλαν τὰ κακὰ εἰς ποινα, καὶ ἰδέα· τὰς ἡδονὰς εἰς φυσικὰς, καὶ ἡθικὰς, ἢ εἰς σωματικὰς, καὶ ψυχικὰς.

Πολλὰς φοραῖς, καὶ τῶ μερῶν τῆς διαιρέσεως γίνεται ἄλλη διαίρεσις, ἢ ὁποία λέγεται ὑποδιαίρεσις· πρῶδεύματος χάριν αἱ ἰδέαι διαιρῶνται εἰς σαφεῖς καὶ ἀσαφεῖς, αἱ σαφεῖς ὑποδιαίρῶνται εἰς ὁκακεκλιμένας καὶ συγκεχυμένας, αἱ ὁκακεκλιμένας εἰς πλήρεις καὶ ἐλλειπειῖς, αἱ πλήρεις, εἰς ὁλοχερεῖς, καὶ μὴ ὁλοχερεῖς.

Οἱ κανόνες μιᾶς ὀρθῆς διαιρέσεως εἶναι Α'. νὰ εἶναι πλήρης, ὅδε τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως νὰ ὁελαμβάνων ὁλῶ τῶ ἐκτασιν τῆ ὑποκειμένης, ὅπῃ διαιρεῖται. Πλήρης διαίρεσις, πρῶδεύματος χάριν, εἶναι ἡ διαίρεσις τῶ ἀριθμῶν εἰς ἀρτίους καὶ ὁεττῆς· τῶ ἐσιῶν εἰς ἀπλὰς καὶ συνθέτας. Εξ ἐναντίας ἐσφαλμένη διαίρεσις εἶναι τῶ ἀνθρώπων εἰς ἀσδαίους καὶ φαύλους· ἐπειδὴ εἶναι καὶ πολλοί, ὅπῃ δεῖ εἶναι μῆτε τὸ εἷα, μῆτε τὸ ἄλλο.

Β'. Τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως πρέπει νὰ εἶναι ἐναντία, καὶ νὰ ὁποκλείων ἀμοιβαίως εἷα τὸ ἄλλο, καθὼς ὁεττὸν καὶ ἀρτίον, ἀπλὸν καὶ συνθέτον, λογικόν, καὶ ἄλογον· ὅθεν κακῶς ἡθέλαν διαιερεθῇ τὰ πρῶαλληλόγραμμα εἰς ὀρθογώνια, ὁξυγώνια, τετράγωνα, καὶ ῥόμβους, ἐπειδὴ εἰς τὰ ὀρθογώνια ὁελαμβάνονται καὶ τὰ τετράγωνα, καὶ εἰς τὰ ὁξυγώνια οἱ ῥόμβοι.

Γ'. Τὰ μέρη τῆς διαιρέσεως πρέπει νὰ εἶναι ὁεσμήα καὶ ἀκρεβῆ, καὶ ὁχι κενὰ καὶ ἀόριτα· ὅθεν ἐξιογέλασος ἡθέλεν εἶναι ὅποιος ἡθέλεε διαιερέση τὰς

ρεαμμάς εἰς μακράς καὶ βραχείας, τὰς ἀνθρώπους εἰς μεγάλας καὶ μικράς.

Δ'. Ἡ διαίρεσις πρέπει νὰ εἶναι, ὅσον εἶναι δυνατὸν, σωστόμος, ἵνα νὰ ἡμπορῇ εὐκόλῃ νὰ ἀριθμῶνται τὰ μέρη της· ἐπειδὴ κακῶς ἤθελε κάμῃ, ὅποιος ἐδιαίρεσε τὰ ζῶα εἰς κύνιας, ἵππους, πρόβατα, λέοντας, ἄρκτους, λύκους, αἰετὰς, ἰέρακας, θύνια, δελφίνια, κτ. Ἡ πρώτη διαίρεσις πρέπει νὰ ἀφαιλεῖται μόνον τὰ ῥηκώτερα μέρη, καθὼς τετράποδα, ἐπερὶα, σκύδρα, ἑρπετὰ, καὶ σῆτομα. Ἐπειτα κάθε μέρος ἡμπορεῖ νὰ υποδιαίρεθῇ εἰς εἶδη μικρότερα, καθὼς τὰ τετράποδα εἰς μονόχηλα, δίχηλα, κτ.

Οὗθεν δὲν πρέπει νὰ ἀκολουθῶμεν τὸν κανόνα, ὅπως δίδει ὁ Ράμω, λέγωντας ὅτι κάθε διαίρεσις καὶ υποδιαίρεσις πρέπει νὰ σύγκηται ἀπὸ δύο μόνον μέρη· καὶ αὐτὰ ὁμοίως ἀπὸ δύο δύο, καὶ ἔτι εἰς ἐφεξῆς· καθὼς ἐκεῖνος, ἀντὶς νὰ διαίρῃ τὸ ἐκτεταμμένον ποσὸν, καθὼς κάμνεν οἱ ἄλλοι, εἰς ρεαμμὴν, ὀπφάγειαν, καὶ σερεόν, ἔλεγε πρῶτον ὅτι τὸ μέγεθος εἶναι ρεαμμή, ἢ ρεαμμικόν· δεύτερον ὅτι τὸ ρεαμμικόν εἶναι ὀπφάγεια, ἢ σερεόν· ἵνα τὰ μέρη ἡμπορῇ νὰ εἶναι καὶ τεῖα καὶ τεσσάρων, καὶ ἀπλοῦς ἀκόμη· φθάνει μόνον νὰ μὴ εἶναι ἀπλοῦς ἀπὸ τὸ πρῶτον, καὶ μήτε ἡμπορῇ τινὰς νὰ μᾶς ἐλέγξῃ, ἀνίσως διαίρῃμεν πῶς γὰρ εἰς τέσσαρα μέρη, Εὐρώπῃ, Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ, καὶ Ἀμερικῇ· ἢ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρας ὥρας, καὶ κάθε ὥραν εἰς ἑξῆς μὴν.

Περὶ Α' ξιωμάτων, Αἰτημάτων, Θεωρημάτων, Προβλημάτων, κτ.

Τὰ αἰτήματα δὲν ἀπαιτῶνται εἰς ὅλας τὰς πραγματείας· ἐπεὶ δὲ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητῇ τινὰς εἰς ὅλας, ὅθεν νὰ κάμῃ τί. Τὰ αξιώματα ὅμως, τὰ ἔστι τὰς θεμελιώδεις, καὶ κατ' ἑαυτὰς ποσότητος ἀληθείας, ἡμπορεῖν νὰ τὰ ὑποδέχωνται ὅλοι.

Παρατηρήτεον ὅμως δύο πράγματα εἰς τὰ αξιώματα. Α'. ἡ ἀλήθειά τῆς νὰ γνωρίζεται ἀμέσως χωρὶς ἀνάγκην ὑποδείξεως. Β'. ὅποτε εἶναι τέτοια, νὰ μὴ λαμβάνῃ τινὰς μάταιον κόπον ὅθεν νὰ τὰ ὑποδείξῃ.

Εἰς τὸν παῶτον χαρακτῆρα, τὰ ἔστιν εἰς τὴν ἀμεσον ἐνάργειαν τῶν αξιωμάτων, χωλαίνειν τὰ ἀκόλουθα αξιώματα τῇ Εὐκλείδῃ. Πρῶτον ὅτι ἀνίσως δύο διθεῖται τμηθῆν ἀπὸ μίαν τρίτην, καὶ κάμειν ἀπὸ τὸ ἴδιον μέρος δύο γωνίας μικροτέρας ἀπὸ δύο ὁρθάς, αὐταὶ αἱ δύο διθεῖται, αὐτὴν περιεβληθῆν ἀπὸ τὸ αὐτὸ μέρος, θέλειν ἀπαμωθῆν. 2) δύο διθεῖται δὲν περιέχων χωρίον. 3) ὅτι δύο διθεῖται δὲν ἡμπορεῖν νὰ ἔχων μίαν κοινὴν τομήν· τὰ ὅποια αὐτὰ αξιώματα χρειάζονται ὅλα ὑποδείξιν, μάλιστα ἀνίσως παραδεχθῇ ὁ ὀρίσμος, ὅπως ἔδιδε τῆς διθεῖας γεωμετρίας. Κατ' αὐτὴν τὴν ἐνάργειαν χωλαίνειν ἀκόμη καὶ τὰ δύο αξιώματα, ὅπως ἐκαμῆν ὁ Συγγραφεὺς τῆς Τέχνης τῇ νοεῖν (Μέρ. Δ'. Α' ρθ. ζ'.) ὅτι ἐκεῖνο ὅπως περιλαμβάνεται εἰς τὴν σαφὴν καὶ ὁρατομένην ἰδέαν εὐδὸς πράγματος, ἡμπορεῖ νὰ κατηγορηθῇ εἰς αὐτὴν μὲ ἀλήθειαν· τὸ ὅποιον ἴδιον εἰς τὸ παῶτον Μέρος (Τμήμ. Γ', Κεφ. Β'. Α' ρθ. Β'.) ὅτι ἡμπορεῖ πολλαῖς φοραῖς νὰ εἶναι ψεῦδές. Καὶ, ὅτι κἀνείνα σῶμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ κίνησῃ ἄλλῃ, ἀνίσως δὲν κί-

μηδὲ αὐτὸ τὸ ἴδιον, τὸ ὁποῖον ὁπότεν εἷς σῶμα ἡρεμῇ, καὶ ἑλκῇ, ἢ ὡδῇ εἷς ἄλλο, δὲ φαίνεται βέβαια ἀληθινόν.

Εἰς τὸ δυνάπερον σφάλλει ὁ Βόλφβις, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ κοπιάσῃ δὲ νὰ ἀποδείξῃ, ὡς καὶ τὸ, ὅτι τὸ ὅλον δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι μικρότερον ἀπὸ εἷς μέρος τῆς ὅς ἐστιν ὅλη ἡ κεφαλὴ δὲν ἔμπορεῖ νὰ εἶναι μικρότερα ἀπὸ τὴν μύτην· καὶ τὸ ἔκαμε μὲ τέτοιον ἔσῶπον, ὅπῃ ἠθέλεε κάμῃ τὰς ἀνθρώπους νὰ ἀμφιβάλλουν δὲ αὐτὴν τὴν ἐναργεστάτην ἀλήθειαν, ἀνίσως ἡμπορῶσαν νὰ ἀμφιβάλλουν.

Τὰ θεωρήματα πρέπει νὰ παροτίθενται σαφέστατα, καὶ νὰ ἀποδείχωνται αὐστηρότατα, ἢ δὲ μέσῃ τῇ ὀλισμῶν, τῇ ἀξιωμάτων, καὶ τῇ λοιπῶν ἀληθειῶν, ὅπῃ ἐδείχθησαν εἰς τὰ προηγουμένα θεωρήματα, ἢ δὲ μέσῃ τῇ ὑποθέσεων, καὶ τῇ κατασκευῇ.

Ὅμως αἱ ἀποδείξεις ἔμπορῶν νὰ εἶναι ἡ ἀμεσοί, ἢ ἔμμεσοι· ἀμεσοί, ὅταν ἀποδίδουν τὰς λόγους, δὲ τὰς ὁποῖας εἷς παῖγμα εἶναι πραγματικῶς κατὰ κατὰσάσκειται· ἔμμεσοι, ὁπότεν δείχνουν μόνον ὅτι ἠθέλουν ἀκολουθήσῃ ἄτοπον, ἀνίσως τὸ παῖγμα δὲν ἦτον τέτοιον. Λοιπὸν ὁπότεν ἔμπορῶν νὰ μεταχειριζομένη τὰς ἀμέσους ἀποδείξεις, πρέπει νὰ παροτιμῶν αὐτὰς, ὡς αὐτὸ ὅπῃ ἔξω ἀπὸ τὴν βεβαιότητα, παροξυνῶν ἀκόμι καὶ ἐναργεῖαν (ὅρα Μέθ. Α'. Τμήμ. Γ'. Κεφ. Β'. Ἀρθρ. Β'.), καὶ κοντὰ ὅπῃ καταπέδουν τὸν νῦν, ἔμπορῶν ἀκόμι νὰ τὸν φωτίσκῃ, καὶ νὰ τὸν σοφίσκῃ, τὸ ὁποῖον ἴσως δὲν τὸ ἐκατάλαβον ἀρκετὰ ὁ Εὐκλείδης· ἐπειδὴ ἐμεταχειρίζῃ συχνὰ τὰς ἐμμέσους ἀποδείξεις, εἰς καιρὸν ὅπῃ ἔμπορῶσε νὰ μεταχειριζομένη τὰς ἀμέσους.

Εἰς τὰ προβλήματα πρέπει νὰ φροντίζωμεν, ὅπῃ ἡ λύσις νὰ εἶναι ὅσον δυνατὸν εὐκολος καὶ ἀπλῇ, καὶ νὰ ἀποδείχνηται καὶ αὐτὴ μὲ ἀκρίβειαν.

Τὰ πορίσματα δὲν πρέπει νὰ ἀγαίνων ἀπὸ τὰ θεωρήματα καὶ προβλήματα, ὁπότεν δὲν ἔπονται οἱ κοῦν,

κοθον, κὶ δὲν εἶναι συνέπειαι ἄμεσοι, κὶ σαφέςαται· ἀλλ'έως πρέπει νὰ προσεθῇ ἡ ὑπόδειξις τῆς .

Τὰ χόλια ὁπρταν δείχνεν κάποιαν ἐπωφελῆ ἐφαρμωγὴν τῷ θεωρημάτων, ἢ ποροβλημάτων, ἢ πεδρέχην κάμμιαν ἀξιόλογον φιλομάθειαν, εἶναι ὠφελιμώτατα· ὁπότεν ὁμῶς ἐπιφορτίζεν τὸν λόγον ἀνώφελως, εἶναι μάταια .

Πρέπει ὁμῶς νὰ παχίζωμεν ὅπῃ ὅλαι αἱ εἰρημέναι ποροτάσεις νὰ διατείνονται εἰς τὴν πλέον καλλιτέραν τάξιν, κὶ αἱ ὕλαι νὰ διανέμονται καθῶς πρέπει μεθοδικῶς, κὶ νὰ συνέχονται μία μετὰ τὴν ἄλλῃ, κὶ ὑπὸ τὰ δὶκολώτερα καὶ ἀπλῆστερα νὰ ποροβαίνεν βαθμυδὸν εἰς τὰ δυσκολώτερα κὶ συντεπώτερα· τὴν ὁποίαν ἀρετὴν δὲν τὴν ἔχεν καθεῖς τὰ σοιχεῖα τῆς Εὐκλείδους, ὁ ὁποῖος ἀρχίζει ὑπὸ τὴν καπισκοδὴν τῆς ἰσοπλῶρε τριγώνου, ὅτῃ νὰ ἔλθῃ ἐπειτα νὰ δείξῃ πῶς ἡμπορεῖ νὰ ἀχθῇ μία δὲδεῖα γεαμὴ ἴση μετὰ μίαν ἄλλαν δοδεῖσαν· καὶ ὑπὸ δύο δὲδεῖας ἀνίστας νὰ ἀφαίρεθῇ ὑπὸ τὴν μείζονα ὅνα μετὰ ἴσον μετὰ τὴν ἐλάσσονα .

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ Μεθόδου Ἀναλυτικῆς.

Η ἀναλυτικὴ μέθοδος, ἡ ὁποία λέγεται καὶ μέθοδος ὀρέσεως, προβαίνει μετὰ μίαν τάξιν σχεδὸν ἐκ δεξιῆς ἐναντίαν μετὰ τὴν τῆς συνθετικῆς· ἐπεὶ δὲ αὐτὴ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ εὐρύτερου πρῶτον τὰς ἁπλὰς ἀρχάς, καὶ ἀπὸ αὐτὰς καὶ παχίζει καὶ εὐγάζει τὰς μερικωτέρας συλλήψεις· ἐκείνη δὲ ἐναντίας ἀρχίζει ἀπὸ τῆς ἐξέτασιν τῶν μερικωτέρων πραγμάτων, καὶ εὐαίνει εἰς τὰ καθολικώτερα· καὶ εἰς μὴ τὴν συνθετικὴν ὅλα ὀρίζονται καὶ διαιρῶνται καὶ διανεμονται εἰς θεωρήματα, καὶ προβλήματα, καὶ πορίσματα, κ.τ. εἰς δὲ τὴν ἀναλυτικὴν ἐξ ἐναντίας δεξιῶν εἶναι εἰς χῆσιν σχεδὸν πάντας ὀρισμούς, ἢ διαίσεις, μήτε ἀναφέρονται καθόλου θεωρήματα, ἢ προβλήματα, ἢ πορίσματα, ἀλλὰ ὅλα εἶναι συλλήψεις, καὶ συλλήψεις, καὶ ἀναπτύσσονται ἀπὸ τῆς ἀνάλυσιν τῶν ἰδεῶν, ὅπως λαμβάνονται εἰς θεωρίαν.

Λοιπὸν εἰς αὐτὴν τῇ μεθόδῳ, ἀπὸ τοῦ εὐρύτερου πρῶτον τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, καὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ καὶ τὰ ὀρίσιν, ἐκτείνει πρῶτον τὰς ἀπλὰς ἐννοίας καὶ ἰδέας, ἀπὸ τὰς ὁποίας συλλήψεις αἱ συλλήψεις, καὶ ἔπειτα προβαίνει εἰς αὐτὰς τὸ ὄνομα· ὡς δὲ δείγματος χάριν, θέλωντας εὐαίνει ὁμιλήσω ἀναλυτικῶς καὶ τῇ διωάμεων τῆς ψυχῆς, ἀρχίζω ἀπὸ τοῦ εὐρύτερου λέγω, ὅτι ὁπόταν τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα κάμνουν κάμμιαν προσβολὴν ἐπὶ αὐτὰς εἰς ἡμᾶς, κινῶν κάποια νήματα, ὅπως εὐαίνειν ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ διεσπιδάζονται εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέρη τῶν σώματος, ὅπως ὀνομάζονται αἰσθήσεις, καὶ ὅτι αὐτὰ τὰ νήματα, ὅπως ὀνομάζονται νεῦρα, διαπορεύονται εἰς τὸν ἐγκέφαλον τῇ προσγινόμενῳ κίνησιν, καὶ ὅτι αὐτὴ

ἢ κί-

ἡ κίνησις καὶ ὁ ὅπου ἄρρητον καὶ ἄγνωστον μεταδίδεται εἰς τὴν ψυχῇ, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ἐνέργεια, ὅσα τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται, λέγεται αἰσθημα, καὶ ὅτι ὁπότεν ἔχη ἐμπροσθέντης εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν πολλὰ αἰσθήματα, ἐναχολεῖται ἰδιαίτερα, καὶ πλεονάζον πότε εἰς τὸ εἷς καὶ πότε εἰς τὸ ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτὸ εἶναι ἐκείνο, ὅπῃ λέγεται προσοχή, ὁμοίως καὶ τὰ λοιπὰ.

Ἀντὶ τῆς διαιρέσεως καταριθμῶνται τὰ μέρη, ὑπὸ τὰ ὁποῖα συγκρίνεται τὸ ὅλον, καὶ ἔπειτα προδίδεται τὸ ὄνομα τῶ ὅλου· πρῶτον γὰρ χάριν, θέλωντας νὰ ὁμιλήσω περὶ τῶν γήινων υποκειμένων, ἀρχίζω ὑπὸ τὸ νὰ λέγω, ὅτι ὑπὸ αὐτὰ μερικὰ ἔχον διοργανισμόν, κίνησιν αὐτοθέλητον, καὶ αἰσθησιν, καθὼς ὁ ἄνθρωπος, ὁ κύων, ὁ βῆς, τὸ πρόβατον, κ. τ. λ. καὶ ἄλλα ἔχον μόνον διοργανισμόν, χωρὶς κίνησιν αὐτοθέλητον, μήτε αἰσθησιν· καθὼς τὰ δένδρα, τὰ χόρτα, τὰ θνήσκατα, τὰ ὄσπρια, κτλ. καὶ ἄλλα τέλος πάντων δὲν ἔχον μήτε διοργανισμόν, μήτε κίνησιν αὐτοθέλητον· καθὼς οἱ λίθοι, αἱ γαῖαι, τὰ ἄλατα, τὰ μέταλλα· ἔπειτα προδίδω ὅτι τὰ πρῶτα ὀνομάζονται ζῶα, τὰ δευτέρα φυτὰ, καὶ τὰ τρίτα ὀρυκτὰ· καὶ ὅτι ὅλα ὅμῃ ὀνομάζονται τὰ τεῖα βασίλεια, εἴτε ἐν καθολικῇ ᾄσει τῆς φύσεως.

Εἰς τὰς ὑποδείξεις ἀπαιεῖται μεταχειρίζονται συλλογισμόν· αὐτὸς ὅμως τύχη νὰ μεταχειριθῇ, πάντοτε τίθεται προπότερα ἢ ἐπὶ μέρας, ἢ καθόλου πρῶτασις. Ὅταν θέλωντας νὰ δείξω, ὅτι εἰς τὸ χόρτον, ὅπῃ ὀνομάζεται κοινῶς αἰσθητική, δὲν πρέπει νὰ ὑποδίδεται μία ἀληθινὴ αἰσθησις, θέλω ἀρχίσει λέγωντας ὅτι αὐτὸ τὸ χόρτον ἔχει ὅλας τὰς χαρακτῆρας, ὅπῃ ἀνέκον εἰς εἷς ἀπλὴν φυτὸν, ἔπειτα ὅτι εἰς κἀνεία φυτὸν δὲν ἐφαίνη ποτὲ νὰ ἀνέκῃ ἡ δύναμις τῆς αἰσθάνεσθαι, καὶ ὅτι ὅσα τῶτο πρέπει νὰ ὑποφάσκηται καὶ ὑπὸ αὐτό· καὶ ἡ συστολή τῶν φύλλων, ὁπότεν τὸ θῆνη τινὰς, πρέπει νὰ ὑποδοθῇ εἰς εἷς ἀπλὴν

ἀπλῆν καὶ μηχανικὸν ἐρεθισμὸν, ὅπῃ προξενεῖται ἀπὸ τῆτο εἰς τὰς ἵνας τε.

Περισσότερον μεταχειρίζονται τῷ Ἐπαγωγῷ, καὶ τὸν Σωρεῖτῳ. Αἱ ποιότητες, φέρειπεν, ὅπῃ ἀνήκον εἰς τὰς ὁμοιαστικὰς κλάσεις, εἰς τὰ δυνάμει διπλαρῇ, ἢ εἰς τὰ ζῶα, συνάγονται ὅρα τις ἐπαγωγῇς ὑπὸ τῷ ἐπαριθμῳ καὶ δεῖξιν τῷ μερικωτέρων εἰδῶν, ἢ ἀτόμων, εἰς τὰ ὅποια αἱ εἰρημύαι ποιότητες ἀνέσκονται. Θέλωμεν, ὡς δεῖγματος χάριν, νὰ δεῖξω τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἀρχίζω ὑπὸ τὸ νὰ ὡραῖω μὲ τὰς κανόνας τῆ Σωρεῖτε (Τμήμ. Γ'. Κεφ. Β'. Ἀρθ. Β'), ὅτι ἡ ψυχὴ νοεῖ· ἔπειτα δεῖχτω ὅτι ἡ ὁμοιοτατικὴ εἴσα πρέπει νὰ εἶναι ἀπλή· εἶτα ὅτι εἴσα ὅν φύσει ἀπλῆν, εἶναι ἀδιαίρετον, ἐπειδὴ δυν ἔχει μέρη· ὅρα ὅτι ὡντας ἀδιαίρετον πρέπει νὰ εἶναι καὶ ἄφθαρτον, ἐπειδὴ ἡ φθορὰ προέρχεται ὑπὸ τῷ ὁμοιοταστικῷ μερῶν· ὑπὸ τὸ ὅποιον τέλος πάντων συνάγω ὅτι ἡ ψυχὴ, ὡντας φύσει ἄφθαρτος, θέλει εἶναι καὶ φύσει ἀθάνατος.

Ἰστέον ὅμως ὅτι εἰς τὴν χρῆσιν αὐτῆς τῆς μεθόδου, αἱ ἀναλύσεις, ὅπῃ γίνονται, πρέπει νὰ εἶναι πληρεῖς, ὅρα τὴν ἀνίσω, ὅταν ὑποδίδω τῷ ἐννοίᾳ ἐνός ὅρα, ἀφῆσω καμμίαν ιδέαν, ἢ ὅποταν ἀπαριθμῶ τὰ μέρη, ὑπὸ τὰ ὅποια σύγκεται εἴσα ὅλον, ἀληθμονήσω κανόν, ἢ ὅποταν κάμνω ἐπαγωγῇ, δυν ἀναφέρω εἴσα ἀριθμὸν ἀρκετὸν εἰδῶν, ἢ ἀτόμων, εἰς τὰ ὅποια ἀνήκει ἐκεῖνο τὸ κατηγορούμενον, ὅπῃ ἔχω νὰ κατηγορήσω εἰς ὅλον τὸ γένος, ἢ εἶδος, ἀνίσω εἰς τὰς ὑπαλλήλως ἐπαγωγὰς, ἢ σωρεῖτας δυν εἶναι ὅλοι αἱ προτάσεις, ἢ κατ' ἐαυτὰς ἐναργεῖς, ἢ καλὰ ὑποδεδειγμένα, ὅλοι αὐταὶ αἱ ἀναλύσεις πίπτειν ἀφ' ἐαυτῶν, καὶ δυν ἡμπορεῖ νὰ συμπερανθῇ ὑπὸ αὐταῖς τίποτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Παραλληλία, εἴτ' ὅρ σύγκρισις τῆς δύο Με-
θόδων Σωφιστικῆς ἔ Α' ραλυτικῆς.

Οἱ Παλαιοὶ τὸ εἶχαν ὅτ' ἀξίωμα, ὅτι ἡ ἀναλυ-
τικὴ μέθοδος χρησιμὸς μόνον εἰς εὕρεσιν τῆς ἀλη-
θείας· ὅτ' ἂν τὴν κοροβάλη ὅμως τινὰς, ἢ ἂν τὴν
δείξῃ εἰς ἄλλον, πρέπει ἂν μεταχειρισθῇ τὴν σωφισ-
τικὴν.

Ὁ Ἀβρᾶ Κορυλλιάκ ἐκινήθη μὲ σφοδρότητα μεγά-
λῳ ἐναντίον εἰς αὐτὸ τὸ ἀξίωμα, ὑποφαινόμενος εἰς
πολλὰ μέρη τῆς συγγραμμάτων τε, ὅτι ἡ ἀναλυτικὴ
μέθοδος εἶναι μάλιστα ἡ μόνη καὶ ἀληθινὴ μέθοδος,
ὅχι μόνον ἂν ἀνακαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ καὶ ἂν
τὴν διδάξῃ εἰς ἄλλον. Μετὰ τὸ μόνον-τὸ μέσον, ἔ-
λεγον, ἢμπορεῖ ἂν φθάσῃ τινὰς εἰς τὰ ἀληθινὰ σοι-
χεῖα τῆς πραγμάτων, ἂν δώσῃ πλήρεις καὶ ἀκριβεῖς
ιδέας, ἂν δείξῃ τὴν ἀμοιβαίαν συνάφειαν καὶ ὁξάρ-
τησίνων, ὅτ' ἂν συνάξῃ ὅρτα καὶ ἀκριβῆ συμπε-
ράσματα.

Ὅμως, μὲ ὅλον ὅπ' αὐτὰ τὰ προτερήματα τῆς ἀ-
ναλυτικῆς μεθόδου φαίνονται ἀνεντίρρητα, ἢ θελα μὲ ὅ-
λον τὸτο, πορτὲ ἂν ὑποφασίσω ποία ὑπὸ τὰς δύο
πρέπει ἂν προτιμῇται, ἂν γῆν μία ὁξολὴ καὶ τῆς
ποιότητος τῆς ὑποθέσεων, πορτὲ ὡν πραγματεύονται,
καὶ τῆς προσώπων, εἰς τὰ ὅποια ὑποβλέπεν τὰ συγ-
γράμματα.

Εἰς ἐκεῖνα τὰ συγγράμματα, ὅπ' πραγματεύονται
τὰ πράγματα καὶ βάθος, καὶ ἀπὸδεικνύονται εἰς πρό-
σωπα σωφιστικῆς ἢ εἰς τὴν μελέτην, καὶ εἰδή-
μονα ἐν μέρει πλάχισον εἰς τὰς ὑποθέσεις, πορτὲ ὡν
ὁ λόγος, ἐγὼ δὲν δέρισκω βέβαια ἄλλῳ μεθόδον
καλλιτέραν ὑπὸ τὴν ἀναλυτικὴν· ὅτ' ἂν αὐτὴ μόνη
ἢμπο-

ἡμπορεῖ νὰ εἰσάξῃ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἐσωτερικὴν καὶ ἀληθινὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων· αὕτη μὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς ἀρχαίους καὶ ἔπειδὴ προβαίνει μετὰ τὴν ἰδίαν τάξιν τῆς διδασκαλίας, προξενεῖ μίαν μεγαλωπιάην τέρψιν εἰς ἐκεῖνον, ὅπως ἀναγινώσκει, ἢ ἀκροῖ, ὅτι αἱ ἀλήθειαι φαίνονται ὅτι ἐρχονται οἰκοδομῆσαι κατὰ εἰς τὰς οφθαλμικὰς, ἢ ὅτι φερατότερον τὰς βλέπουσιν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι, ὥστε τὰς μανθανούσας ἀπὸ ἄλλης.

Εἰς τὰ συγγραμματα ὅμως, ὅπως ἔχον σκοπὸν νὰ δώσῃ μόνον μίαν ἀπλὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, καθὼς εἶναι ὅλαι αἱ ἐπιτομαί, ὅπως ἀποβιβάζονται εἰς πρόσωπα, τὰ ὅποια δὲν ἔχον ἀκόμι εἰδησιν τῆς ὕλης, ὥστε ἢς ὁ λόγος, ἢ δὲν εἶναι ἀκόμι ἱκανῶς συνηθισμένον εἰς τὴν μελέτην, καθὼς ἀκολουθεῖ εἰς τὰ φερατότερα στοιχειώδη βιβλία, ἀμφιβάλλω ἂν ἡ ἀναλυτικὴ μέθοδος, ἐξακολουθεῖ μὲν αὐτοπόνηται, ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ὠφελιμώτερα. Εἰς τὴν πρώτῃν περιέλασιν, ἐπειδὴ ἡ ἀνάλυσις δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἐντελής· καὶ μοι φαίνεται ὅτι εἶναι καλλίτερον νὰ μὴν τὴν κάμῃ τινὰς, ὥστε νὰ τὴν κάμῃ ἀτελῶς· εἰς τὴν δευτέραν, ἐπειδὴ φοβέμαι μήπως οἱ ἀρχαῖοι, μάλιστα ἂν τύχῃ νὰ εἶναι νεοί, ἢ τὸ χειρότερον, παιδία, δὲν ἡμπορῶν νὰ τὴν καταλάβῃ ἀρκετὰ.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκεῖνος, ὅπως δὲν εἶναι πολλὰ συνηθισμένος εἰς τὸ νὰ σκέπτηται, μετὰ δυσκολίαν ἡμπορεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ μίαν μακρὰν ἀναλυτικὴν σειράν ἐπαγωγῶν, αἱ ὅποια πολλαῖς φοαῖς εἶναι τέτοιαι, ὅπως δὲν ἡμπορεῖ τινὰς νὰ προῖδῃ πᾶς ἔχον νὰ καταστήσῃ, παρὰ τὴν νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος, καὶ εἰς τὰς ὁποίας, ἀνίσως κοπῇ ἢ συλλέχῃ, συμβαίνει ἐκεῖνο, ὅπως ἀκολουθεῖ εἰς τὰ μαργαριτάρια, ὅπως σκροπίζονται.

Διὰ τὸ ἐγὼ νομίζω ὅτι εἰς τὰ στοιχεῖα, ἢ καλλίτερα μέθοδος εἶναι μία συνθετικὴ καὶ ἀπὸ τὰς δύο.

Νὰ δέτῃ τινὰς προπύργια εἰς λαβύρινθον ὁρίσμων,

σμῶν, αἰτημάτων, ἀξιομάτων, καθὼς κάμνεν οἱ συσθετικοί, μοι φαίνεται βέβαια ὅτι ἐπιφορτίζει πρὸ ὥρας τὴν κνήμην μὲ εἷα σωρὸν ὀνομάτων, καὶ πραγμάτων συσχεομένων, καὶ ὅποια δὲ τὴν φυσικῶς τῆς αλλοτριότητι εἶναι δύσκολα νὰ μνημονεύονται, καὶ ὀχληρὰ δὲ νὰ τὰ μάθῃ τις· ἐπεὶ δὲ δὴ φαίνεται ἀκόμη πρὸς τί τέλος ἀπιδυμούνται. Παρομοίως νὰ διαιρῇ, καὶ νὰ υποδιαιρῇ εἰς ἀρχῆς τὸ ὅλον εἰς χίλια μέρη, καὶ νὰ τὰ κάμνῃ κόνιν, καθὼς ἔλεγε ὁ Σένεκας, μοι φαίνεται εἷα μέσον ἱκανὸν δὲ νὰ τὰ συγχεῖν ὡς ἁπλοῦς, καὶ δὲ νὰ τὰ διδιδχεύῃ.

Νὰ ἀρχίσῃ ὅμως διὰ εἷα ἡθικὸν ὀρισμὸν τῆς πράγματος, καὶ ὁ λόγος, εἴπεται νὰ τὸ διαιρῇ εἰς τὰ κυριώτερα μέρη, καὶ ἀκολουθῶς καταντῶντας εἰς καθέπε μέρος νὰ διδῇ καὶ αὐτῶ τὸν ὀρισμὸν, καὶ νὰ προσδέτῃ, ὅπερ τὸ καλεῖ ἡ χρεία, τὴν υποδιαίρεσιν τῶν μικροτέρων μερῶν, διὰ τὰ ὅποια σύγκειται καὶ αὐτὸ, μοι φαίνεται βέβαια εἷα μέσον πολλὰ καλλίτερον, δὲ νὰ δώσῃ εἰς εἷα ἀρχαῖον μίαν σαφῆ ἰδέαν τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ τὸν ἐμβάσῃ συγκεχυμένως μὲ τὴν ἀνάλυσιν εἰς εἷα τὸν ἀγνώριστον, καὶ ἐκεῖθεν νὰ τὸν ὀδηγῇ δὲ μέσα μακρῶν τείβων, τῶν ὁποίων δὴ βλέπει τὸ τέλος, μήτε ἰξάρεται πᾶ ὀγαίνεν.

Διὰ ἄλλα δύο αἷτια νομίζω ὅτι εἰς τὰς συσθετώδεις πραγματείας πρέπει νὰ προτιμῇται εἷας ἀκρίβης ὀρισμὸς διὰ τὴν μέθοδον τῆς ἀναλύσεως· πρῶτον, ἐπεὶ εἰς εἷα ἀρχαῖον, ὅπερ ἀκρίβης, ἡ ἀναγιγνώσκει εἷα νέον ὄνομα, ἡ προσοχήτης ἐξορίζεται πολλὰ καλλίτερα ὑπὸ τῆς ἐργείας, δὲ νὰ ἐξετάσῃ νὰ μάθῃ ποῖα εἶναι ἡ σημασία αὐτῆς τῆς ὀνομασίας, καὶ ὅποταν βλέπῃ, ὅτι τῆς παρήσσιαζονται πρῶτον μὲ τὴν ἀνάλυσιν ἰδέαι, ὅπερ δὴ ἰξάρεται ἀκόμη πᾶ ἔχει νὰ τελειώσῃ, καὶ εἴπεται ἀκρίβης τέλος πάντων νὰ προσφέρῃται τὸ ὄνομα. Δεύτερον, ἐπεὶ εἶναι πολλὰ ἐκπαινετὸν νὰ κρατήσῃ τις εἰς τὴν μνήμην

μὴ τε σὺα ὀρεγμὸν, ἀλλὰ μίαν ἀνάλυσιν. Αἰσθῶς
 ἀδιδεύματος χάριν τε εἶπω, ὅτι ἡ δέλτος εἶναι
 ἡ δύωμις, ὅπως ἔχει ἡ μυχὴ καὶ ἑλίνῃ εἰς τὸ καὶ
 δέχεται, ἡ καὶ φύλῃ σὺα ἀραγμὰ, καὶ ἄπο δύω ἀραγ-
 ματα ἀραγίμια καὶ ἐκλέγῃ τὸ σὺα ἀεριστότερον πα-
 ρὰ τὸ ἄλλο· αὐ ἐρωτηθῇ τί εἶναι ἡ δέλτος, ἡ καὶ
 αὐ ἀκέρση μόνον καὶ ἀποφειθῇ αὐτὸ τὸ ὄνομα, εὐκο-
 λα δέλει ἡμπορέση καὶ ἄποκειθῇ εἰς ἄλλας, ἡ εἰς
 τὸν ἑαυτὸν τε τί εἶναι ἡ δέλτος, ἐπαπαλαμβάνωντας
 τὸν ὀρισμὸν. Αἰσθῶς ὁμῶς τε εἶπω, ὅτι ἡ πείρα
 καὶ ἡ ἐσωτερικὴ αἰσθῶς μὰς δείχνει ἀκαταπαύσως,
 ὅτι ὅπου μὰς ἀποπειθῇ καὶ σὺα ἀραγμὰ, ἔχοντι εἰς
 τὸν ἑαυτὸν μὰς τὴν δύωμις καὶ τὸ ἐκλέξωμι, ἡ καὶ
 τὸ ἄποφύωμι· καὶ αἰσθῶς μὰς ἀποβληθῆν δύω ἀρά-
 ματα εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἔχοντι ὁμοίως τὴν δύ-
 ωμις καὶ ἐκλέξωμι τὸ σὺα ἀεριστότερον, ἀλλὰ τὸ
 ἄλλο· λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ δύωμις ἐκείνη, ὅπως ὀρο-
 μάζεται δέλτος· αἰσθῶς, λέγω, καὶ εἶπω ἔτι, καὶ
 ὁμοῖον ἔξω αὐτῶς ἀρχαίως, ὁ ὅποιος ἐμελέτησε
 καὶ ἐκατάλαβεν αὐτὴν τὴν ἀνάλυσιν, ἀφ' ἧς ἐρωτηθῇ
 τί εἶναι ἡ δέλτος, ἡμπορέση καὶ ἄποκειθῇ ἕτοι-
 ἀποχέρως, καθὼς ἐκεῖνος, ὅπως ἐμελέτησε τὸν ὀρι-
 σμὸν· ἐπειδὴ ἡ μνημὴν ἀνακαλεῖ πῶς ἰδέας με τὴν
 ἰδίαν πείζω, ὅπως πῶς ἐμαδίε, καὶ ὅχι με πείζω αὐτί-
 στροφον· ἀλλὰ τὸ ὅποιον ἡμπορεῖ καὶ δε σὺας καὶ πλμπο-
 ρορῆθῃ, δοκιμάζωντας αἰσθῶς ἡμπορῇ καὶ ἐπαπαλαμ-
 βανῇ με αὐτίστροφον πείζω τὸ· Μνημὴν αἰδέε δὲα Πη-
 λωιδέω Ἀχιλῆος, με τὴν ἰδίαν δικολίαν, ὅπως τὸ
 ἐπαπαλαμβάνει με τὴν ὀρθὴν πείζω. (1)

Ὁμοίως

(1) Τῆς, ἀλλὰ καὶ ἀφαιρέσει αὐτὴν τὴν δικολίαν, ἀφαι-
 ρισιν, βελώντας αὐτὸν τὴν ἀνάλυσιν, καὶ ἀποδείξω πεπνυ-
 ὀρητον· τὸ ὅποιον δύωμις καὶ ἀπομύσει, καλίστη ὁποῖον ὁ
 ὀρεγμὸς, ὅπου μίαν ἀπομύσει αὐτὴν ἡμπορῇ καὶ λαβῇ με-
 γαλίστην φῶς· καθὼς αὐτὴ δύωμις καὶ εἶναι ἀερισμὸν τὸ καὶ

Ὁμοίως καὶ εἰς τὴν διαίρεσιν πολλὰ δὺκολώτερα ἢμπορεῖ εἶναι ἀρχαίος νὰ ἐνθυμηθῇ εἰς πόσα μέρη διαμερεῖται μία ὕλη, ὅποτεν ἀκέρη νὰ ὀνομάζεν τῶντων τὸ ὅλον, καὶ ἔπειτα τὰ μέρη, ὡς ὅποτεν ἀκέρη νὰ ὀνομάζωνται τῶντων τὰ μέρη, καὶ ὑπερον τὸ ὅλον. Παραδείγματος χάριν, καλλίτερα θέλει ἐνθυμηθῇ πόσαι εἶναι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς, αἰσῶς ἀκέρη ὅτι εἶναι πέντε, δηλαδὴ αἰσῶσις, σκέψις, μνήμη, θέλησις, καὶ ἐνέργεια, ὡς αἰσῶς ἡθέλα τὴν κάμνη μίαν μακρὰν ἀνάλυσιν, δείχνωντας ὅτι ὅποτεν εἶναι ἀντικείμενον κάμνη προσβολῇ εἰς τὰς αἰσῶσεις, ἡ ψυχὴ ἔχει τὴν δυνάμιν τὴν νὰ εἰδοποιῇται, καὶ ὅτι αὐτὴ ὀνομάζεται δυνάμεις τὴν αἰσῶναι, ἡ αἰσῶσις, καὶ ὅτι ὅταν ἔχη πολλὰ αἰσῶματα ὁμόχρονα, ἔχει τὴν δυνάμιν νὰ προσηλῶνῃ τὴν προσοχλήτης ὡς ἡ σόπερον εἰς εἶναι ὡς εἰς ἄλλα, καὶ νὰ τὴν δὲξιν ὑπὸ εἶναι εἰς ἄλλο, καὶ ὅτι αὐτὸ ὀνομάζεται σκέψις, κτλ.

Ὅσον δὲ δὲ τὰ αἰσῶματα, καὶ αἰσῶματα, καὶ ἄλλα παρόμοια πράγματα, εἶπα ἤδη ὅτι νομίζω πῶς εἶναι μία ἐπιδείξις ἀνώφελης νὰ τὰ σφενδονίσῃ τινὰς πρὸ τὴν νὰ ἐξέρῃ πᾶς, καὶ εἰς τὴν ἔχεν νὰ χρησιμώσεν.

Ὅποτεν ὅμως ἢμπορῶν νὰ χρησιμώσεν εἰς τὸ νὰ δείξεν δὺκολώτερα μίαν ἀλήθειαν, ὅπῃ κρέμαται ἀπὸ αὐτῆς, δὲν θέλω νομίσαι ὅτι εἶναι ἀνώφελος νὰ τὰ ἀνακαλῶν, καὶ νὰ τὰ μεταχειρίζωνται καὶ αὐτὰ.

Μάταιον καὶ παιδαριῶδες νομίζω προσέτι καὶ τὸ νὰ διχρῶν, καθὼς ἔκαμναν πολλοὶ, καὶ τὰς μεταφυσικὰς,

μεταχειρίζεται τὴν κάμνην φερὰν μόνον τὴν ἀνάλυσιν, μάλιστα εἰς τὰ εὐκόλα καὶ σώματα· τῶν δὲ, καὶ δὲ τὰ ἀλλὰ μὲθοδον, καὶ δὲ νὰ δώσῃ μίαν ἰδέαν καὶ τῆς ἀναλυτικῆς. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἐνῶν πᾶντοτε τὴν μίαν μὲ τὴν ἄλλαν μέθοδον, δὲν διώεται νὰ ἀποδείξῃ ἄλλο τὸ πρὸς ἀνώφελος καὶ βαρετὰς ἐπαναλήψεις.

κὰς, ἢ ἠθικὰς, καὶ πολιτικὰς, ἢ φυσικὰς ὕλας εἰς θεωρήματα, καὶ προβλήματα, καὶ ποείσματα, καὶ χόλια (1). Ὡφέλιμον ὁμῶς νομίζω νὰ τὰς διαιρῶν εἰς βιβλία, μέρη, τμήματα, κεφάλαια, ἄρθρα, ~~παράγραφοις~~, καὶ ἀειθμούς· καὶ νὰ προπάττεται εἰς τὴν ἐπιγραφῇ τῷ καθ' ἑκάστη βιβλίῳ, ἢ μέρει, ἢ τμήματι ἐκεῖνο, ὅπως φέρεται, καὶ νὰ περιελθῇ ὀλίγα τινὰ εἰς καθ' ἑκάστη ἀειθμόν, ἢ παράγραφον, ἢ ἄρθρον, ὅπως νὰ βλέπῃ καθ' ἑκάστη εὐας, ὅπως ἐπιχειρεῖται νὰ ἀναγνώσῃ, ἢ νὰ σπυδαῖν κανὼν, πρᾶγμα, ἀπ' αὐθείας τὸν δρόμον, ὅπως ἔχει νὰ ἀκολουθήσῃ· καὶ νὰ ἡμπορῇ νὰ ἔχῃ συχνὰς ἀναπαύσεις, καὶ νὰ σταθῇ ὅταν τὴν ἀρέσῃ, χωρὶς νὰ φοβῇται, μήπως ἡ ἀνάπαυλα τῆς σπουδῆς, ἢ τῆς ἀναγνώσεως τὸν βλάψῃ εἰς τὰ ἀκόλουθα.

Εἴνα δι' ἐξοικνωτάτον κεφάλαιον, εἰς τὸ ὁποῖον δεῖν εἰσκεῖ τινὰς νὰ ἀναπαυθῇ, ~~ὅπως~~ ἀφ' οὗ τὸ τελειώσῃ, ὅπως ἐπιπάσκει πολλὰ ἐκεῖνον, ὅπως ἐπιχειρεῖται νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, πολλῶν μᾶλλον ὅταν εἴται εὐὰ τμήμα, ἢ εὐὰ μέρος, ἢ εὐὰ βιβλίον ὁλόκληρον, χωρὶς διαίρεσιν κεφαλαίων.

Ὅσον δὲ ὅταν τὸν ἔσπονον τῆς ὑποδείξεως τῆς προκειμένης ἀληθείας, δεῖν θέλω βέβαιον νὰ ἀκολουθῇται ἡ χολαστικὴ καὶ ἀρχαία μέθοδος τῆς συλλογισμῶν, μήτε νὰ προβαίνει μετὰ τὸ ἐνίσταμαι, καὶ ἀποκρίνομαι, μετὰ τὸ σύμφημι, καὶ ἀποφημι, καὶ διαιρῶ· πλὴν δεῖν θέλω πάλιν καὶ νὰ νομίζω ἐλάττωμα τὸ νὰ κάμω εὐὰ συλλογισμόν, ὁπόταν τὸ ἀπαιτῇ ἡ χρεία, ἢ μίαν διαίρεσιν, ἢ ὁποῖα ἀφαιρῇ τινὲς δυσκολίαν, καὶ δεῖχῃ τὸ ἐλάττωμα τῷ ἐναντίῳ σοφίσματος, ἢ ἀλλοιογισμῷ. Ὅταν θέλει εἶναι εἰς χρῆσιν τότε ὁ συλλο-

λο-

(1) Τὸ δὲ καὶ τὴν Γραμματικῇ εἰς θεωρήματα, προβλήματα, ποείσματα, χόλια, καὶ συνεπείας διαίρειν, καὶ νοῦσαι αἰχρὸν.

λογισμός, πότε τὸ ἐνθύμημα, ἢ τὸ ἐπιχείρημα, ἢ τὸ δῖλημμα, ἢ ὁ σωρείτης, ἢ ἡ ἐπαγωγή, καθὼς ἡθέλει τὸ ἀπαιτήσῃ ἡ χρεία· καὶ μάλιστα θέλει εἶναι εἰς χρῆσιν ὁ ἔσποτος τῷ ἐπιχειρεῖν, ὅπῃ εἴπαυτο εἰς τὰς ἀρχὰς τῷ τρίτῳ Τμήματος (Σελ. 81.), πῶς εἶναι ὁ ἀπλῆστερος καὶ φυσικώτερος, τῷ ἔστι νὰ προβάλλεται ἀπὸ δυνάμεως καὶ ἀπλῶς ἐκεῖνο, ὅπῃ ἔχει νὰ ἀποδειχθῇ, καὶ ἔπειτα νὰ προδέωνται οἱ λόγοι, χωρὶς καμμίαν διαλεκτικὴν τέχνην.

Αὕτη εἶναι ἡ Μέθοδος, ὅπῃ ἐγὼ νομίζω καλλιτέραν, τελάχιστον εἰς τὰ στοιχειώδη βιβλία· ἀφίνω ὁμῶς εἰς ἄλλας νὰ κρίνεν αὐτὴ ἐγὼ φρονῶ καλῶς, ἢ κακῶς.

Π Ι Ν Α Ξ

Τ Ο Τ Β. Τ Ο Μ Ο Τ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.	1
ΤΜΗΜΑ Α'. Περὶ τῶν λέξεων.	3
Κεφάλαιον Α'. Περὶ τῶν ἁφ' ὧν εἰδῶν τῶν λέξεων.	6
Κεφ. Β'. Ποῖα εἶδη λέξεων εἶναι ἀναγκασιότερα εἰς δι- λῶσιν τῶν νοημάτων τῆς ψυχῆς.	8
Κεφ. Γ'. Περὶ ἀρχῆς καὶ διάρκειας τῶν λέξεων.	12
Κεφ. Δ'. Περὶ τοῦ πολυπλασιασμοῦ τῶν λέξεων.	20
Κεφ. Ε'. Περὶ κλίσεων τῶν λέξεων, καὶ τῶν κανόνων τῆς συντάξεως.	24
Α' ρθρον Α'. Περὶ ποικιλότητος, ἢ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν ὀνομάτων, Ἀντωνυμιῶν, καὶ Με- τοχῶν.	αὐτόθι.
Α' ρθρ. Β'. Περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς καταλήξεως τῶν ῤημάτων.	26
Α' ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν Κανόνων τῆς Συντάξεως.	28
Κεφ. ς'. Περὶ τῆς ὠφελείας, ὅπως προξενεῖν αἱ λέ- ξεις εἰς τὴν αὖξιν καὶ τελειότητα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.	32
Κεφ. Ζ'. Περὶ τινῶν ἄλλων ἁσολῶν καὶ ἁκρίσεων τῶν λέξεων.	40
Κεφ. Η'. Περὶ χρήσεως καὶ καταχρήσεως τῶν λέξεων.	43
ΤΜΗΜΑ Β'. Περὶ Προτάσεων.	47
Κεφ. Α'. Περὶ Προτάσεων συμπεπλεγμένων καὶ ἀ- πλῶν, ἐνθα καὶ περὶ τῶν ἀρχικῶν καὶ παρεμπιπτε- σῶν.	51
Κεφ. Β'. Περὶ Προτάσεων συνθετῶν.	59
Κεφ. Γ'. Περὶ τινῶν εἰδῶν Προτάσεων, αἱ ὅποιαι ἀνα- φέρονται εἰς τὰς συμπεπλεγμένας καὶ συνθετάς, ἢ περὶ τῶν μὲν ἑσώτερων, καὶ τῶν ἐκθετικῶν.	64

Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῆς Τροπολογικῶν.	64
Α'ρθρ. Β'. Περὶ τῆς Εκθετικῶν.	66
Κεφ. Δ'. Περὶ τοιότητος καὶ ποσότητος τῆς Προτάσεων, ἢ ὡς ἐκ καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν, τῆς καθόλου, καὶ πῶν ἐπὶ μέρους, καὶ τῆς καθ' ἑκάστα.	70
Κεφ. Ε'. Περὶ τῆς ἀντικειμένων πρὸς ἀλλήλας Προτά- σεων.	73
Κεφ. ς'. Περὶ τῆς Ἀντιστρόφων Προτάσεων.	75
Κεφ. Ζ'. Περὶ τῆς ὀνομάτων, δι' ὧν οἱ Γεωμέτραι μά- λιστα διατέλουν διάφορα εἶδη Προτάσεων.	78
ΤΜΗΜΑ Γ'. Περὶ Ἐπιχειρήσεων.	80
Κεφ. Α'. Περὶ Συλλογισμῶν, Ἐνθυμήματος, καὶ Ἐπι- χειρήματος.	83
Α'ρθρ. Α'. Περὶ Συλλογισμῶν ἐν γῆρι.	84
Α'ρθρ. Β'. Περὶ Συλλογισμῶν Ἀπλῶν.	85
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ Παραλογισμῶν, ἢ Ἐσθδοσυλλογι- σμῶν, καὶ πῶν αἰτίων, ἐξ ὧν προκύπτουσιν.	89
Α'ρθρ. Δ'. Περὶ Συλλογισμῶν Συμθέτων.	95
§. Α'. Περὶ πῶν Ὑποθετικῶν.	αὐτόθι.
§. Β'. Περὶ Συμπλεκτικῶν.	98
§. Γ'. Περὶ Διαζευκτικῶν.	99
Α'ρθρ. Ε'. Τίμη ἔστω οἱ συνῆτοι Συλλογισμοὶ ὅ- πως γίνονται εἰς τὸν καθόλου Κανόνα τῆς ἀπλῶν.	100
Α'ρθρ. ς'. Περὶ Ἐνθυμήματος,	102
Α'ρθρ. Ζ'. Περὶ Ἐπιχειρήματος.	103
Παράρτημα. Περὶ πῶν Κανόνων τῶν Συλλογισμῶν κατὰ τὰς Διαλεκτικὰς.	105
Κεφ. Β'. Περὶ Διλήμματος, Σωρείας, καὶ Ἐπαγω- γῆς.	112
Α'ρθρ. Α'. Περὶ Διλήμματος.	αὐτόθι.
Α'ρθρ. Β'. Περὶ Σωρείας.	114
Α'ρθρ. Γ'. Περὶ Ἐπαγωγῆς.	116
Κεφ. Γ'. Περὶ πῶν πηγῶν τῶν Ἐπιχειρημάτων.	118
Α'ρθρ. Α'. Περὶ πῶν ἀποδείξεων, ἅς πῶν ὁποίων πρέπει νὰ δειχθῇ ἢ ὑπαρξίς, ἢ ἀνυπαρξία ἐ- νὸς πράγματος, ἢ ἐνὸς ἡγουμένου.	120
§. Α'.	

- §. Α'. Περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν
 ἁρμοζίων. 120
- §. Β'. Περὶ τῆς ἀνυπαρξίας τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν
 ἁρμοζίων. 125
- Α'ρθρ. Β'. Περὶ τῶν ὑποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων
 πρόπειν ἀδειχθῇ ἡ ποιότης τῶν πραγμάτων. 128
- Α'ρθρ. Γ'. Περὶ τῶν ὑποδείξεων, διὰ τῶν ὁποίων
 δείχονται αἱ ἀναφοραὶ τῶν πραγμάτων. 130
- Α'ρθρ. Δ'. Περὶ τινῶν ἄλλων ἁρμικῶν πηγῶν τῶν ἐ-
 πιχειρημάτων. 131
- ΤΜΗΜΑ Δ'. Περὶ Σοφισμάτων. 134
- Κεφ. Α'. Περὶ τῶν ἀπὸ τὰς λέξεις Σοφισμάτων. 136
- Κεφ. Β'. Περὶ τῶν Σοφισμάτων, ὅπῃ ἐνυπολαμβάνουσιν
 εἰς τὰς ἀποφάνσεις, ἢτοι εἰς τὰ πράγματα. 139
- ΤΜΗΜΑ Ε'. Περὶ Διαλέξεων. 148
- Κεφ. Α'. Κανόνες ἁρμικοὶ ὑδατηριτέοι εἰς καθέπε Διά-
 λεξιν. 149
- Κεφ. Β'. Περὶ διαφόρων ἔσπων τῶ διαλέγεσθαι. 153
- Κεφ. Γ'. Περὶ τῶ ποῖοι ἔσποι διαλέξεων εἶναι ὠφε-
 λιμώτεροι εἰς βεβαίωσιν τῆς ἀληθείας. 157
- Κεφ. Δ'. Περὶ Διαλέξεων ἰδίων εἰς γύμνασιν τῶν
 νέων. 161
- Κεφ. Ε'. Περὶ τῶν δημοσίων διαλέξεων, ὅπῃ γίνον-
 ται εἰς ἀπόπειραν τῶν νέων. 166
- ΤΜΗΜΑ ΣΤ'. Περὶ Μεθόδου. 171
- Κεφ. Α'. Περὶ Μεθόδου Συμμετρικῆς. 172
- Α'ρθρ. Α'. Περὶ τῶ Οἰσμῶ. 174
- Α'ρθρ. Β'. Περὶ Διαίρεσεως. 180
- Α'ρθρ. Γ'. Περὶ Ἀξιωμαμάτων, Αἰτημάτων, Θεωρη-
 μάτων, Προβλημάτων, κτ. 183
- Κεφ. Β'. Περὶ Μεθόδου Ἀναλυτικῆς. 186
- Κεφ. Γ'. Παραλληλία, εἴτ' ἐν σύγκρισις τῶν δύο Με-
 θόδων Συμμετρικῆς, καὶ Ἀναλυτικῆς. 189